

การพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

นางสาวอรรวรรณ ดวงสีใส

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-5856-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A DEVELOPMENT OF THE INSTRUCTIONAL PROGRAM USING PROJECT APPROACH
FOR ENHANCING KNOWLEDGE, ATTITUDE AND BEHAVIOR OF PRATHOM SUKSA SIX
STUDENTS IN CONSERVING KUBUA LOCAL CULTURE, RATCHABURI PROVINCE

Miss Orawan Duangseesai

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Elementary Education

Department of Elementary Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5856-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และ
พฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

โดย   นางสาวอรรรณ ดวงสีใส

สาขาวิชา   ประถมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ วรสุดา บุญยไวยโรจน์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย   อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....   คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....   ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แคมมณี)

.....   อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ วรสุดา บุญยไวยโรจน์)

.....   กรรมการ
(อาจารย์ ดร. อรชา ตูลานันท์)

อรวรรณ ดวงสีใส : การพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

(A DEVELOPMENT OF THE INSTRUCTIONAL PROGRAM USING PROJECT APPROACH FOR
ENHANCING KNOWLEDGE, ATTITUDE AND BEHAVIOR OF PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS IN
CONSERVING KUBUA LOCAL CULTURE, RATCHABURI PROVINCE)

อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ วรสุดา บุญยไวโรจน์, 285 หน้า. ISBN 974-17-5856-1.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และ
พฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี การดำเนินการ
วิจัย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริม
ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ขั้นที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรม ขั้นที่ 4
การปรับปรุงและนำเสนอโปรแกรม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนแคทราย
วิทยา จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ก่อน-
หลังเข้าร่วมโปรแกรม แบบบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม และแบบสอบถามการเข้าร่วมโปรแกรมฯ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ระยะเวลาในการทดลองใช้โปรแกรม 12 สัปดาห์
ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. หลังการทดลองใช้โปรแกรมนักเรียนมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเข้าร่วม
โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. หลังการทดลองใช้โปรแกรมนักเรียนมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเข้าร่วม
โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. หลังการทดลองใช้โปรแกรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่า
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. หลังการทดลองใช้โปรแกรมนักเรียนมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าเกณฑ์การ
ประเมิน คือ 75% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. หลังการทดลองใช้โปรแกรมนักเรียนมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าเกณฑ์การ
ประเมิน คือ 80% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
6. หลังการทดลองใช้โปรแกรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่า
เกณฑ์การประเมิน คือ 80% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
7. นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรมในด้านความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ด้านความ
เหมาะสมของการจัดกิจกรรม สถานที่ และระยะเวลา และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมทุกด้านอยู่ในระดับ
ค่อนข้างมาก

ภาควิชา.....	ประถมศึกษา.....	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....	ประถมศึกษา.....	ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....	2546.....	ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4383813027 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEY WORD : CONSERVING / LOCAL CULTURE / PROJECT APPROACH/ PROGRAM /

ORAWAN DUANGSEESAI : A DEVELOPMENT OF THE INSTRUCTIONAL PROGRAM USING PROJECT APPROACH FOR ENHANCING KNOWLEDGE, ATTITUDE AND BEHAVIOR OF PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS IN CONSERVING KUBUA LOCAL CULTURE, RATCHABURI PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. WORASUDA BOONYAVIROJ. 285 pp. ISBN 974-17-5856-1.

The purpose of this study was develop a program using project approach for enhancing knowledge, attitude and behavior of Prathom Suksa six students in conserving Kubua local culture, Ratchaburi Province. Four stages of program in this study were : 1) studied baseline data 2) developed the program that used project approach for enhancing knowledge, attitudes and behaviors in local culture conservation 3) tried out the program 4) modified and presented the program. The subjects were 26 of Prathom Suksa six students in Vatcaresai school, Kubua sub-district, Ratchaburi Province, academic year 2003. The research instruments was a knowledge test, an attitude test, a questionnaire and an observation form for conservation behaviors constructed by the research. Data were analyzed using mean , standard deviation, and t-test. The duration of the experimental program was 12 weeks.

The results of the study were :

- 1) After using the program, the students had knowledge score in local culture conservation higher than before at the significant level of .05.
- 2) After using the program the students had attitudes score in local culture conservation higher than before at the significant level of .05.
- 3) After using the program the students had behaviors score in local culture conservation higher than before at the significant level of .05.
- 4) After using the program the students had knowledge score of local culture conservation higher than the criterion of the program which were 75% at the significant level .05.
- 5) After using the program the students had scores of attitudes score of local culture conservation higher than the criterion of the program which were 80% at the significant level of .05.
- 6) After using the program the students had scores of behaviors score of local culture conservation higher than the criterion of the program which were 80% at the significant level of .05.
- 7) The opinion of most students about the participation in the program on the satisfaction of instruction, the appropriateness of place, the instruction of the program, the duration of the instruction and the usefulness of the participation in the program were at high level.

Department.....Elementary...Education..... Student's signature.....
 Field of study.....Elementary...Education..... Advisor's signature.....
 Academic year.....2003..... Co-advisor's signature.....-

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณา และความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากท่านรองศาสตราจารย์ วรสุดา บุญยไวโรจน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้แนวทางในการทำวิจัย วิธีคิด ตลอดจนคำแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ด้วยความปรารถนาดี และด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีของท่าน ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกมีกำลังใจ และได้รับความอบอุ่นอย่างมากในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาประถมศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการ ความรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ศิษย์สามารถก้าวย่นในวิชาที่พครู้ได้อย่างสง่างาม และสมภาคภูมิ

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แคมมณี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.อรชยา ตูลานันท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาพิจารณาตรวจสอบ และให้คำแนะนำที่ดี ในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ซึ่งได้ให้คำปรึกษา และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัย และขอขอบพระคุณท่านผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์วิเชิญ คำประดิษฐ์ อาจารย์นิวัติ รุกขพันธ์ คณะครูทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ และให้การสนับสนุนแก่ผู้วิจัย ในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี ตลอดจนขอบคุณนักเรียนที่น่ารักของครูทุกคน ที่มีส่วนร่วม มีความสุข สนุกสนานไปกับกิจกรรมต่างๆ อย่างตั้งใจเต็มที่

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากทางบัณฑิตวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ที่อำนวยการช่วยเหลือให้ได้ประสบพบเจอกับสิ่งที่ดีในชีวิต และสามารถทำการวิจัยได้อย่างราบรื่น

ขอกราบขอบพระคุณผู้มีบุญคุณที่สุดในชีวิต คุณยายลำจวน คงรักษา คุณพ่อเสรี คุณแม่รัตนา ดวงสีใส และญาติพี่น้องทุกคนที่ให้กำลังใจ แรงใจ และพลังใจในการทำงาน เพื่อต่อสู้ และฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ พร้อมทั้งสนับสนุนด้านการเงินในการทำวิจัย ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
สารบัญภาพ.....	ฑ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
วิธีดำเนินการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
ศิลปวัฒนธรรมไทย.....	16
ความหมายของศิลปวัฒนธรรมไทย.....	16
ลักษณะของศิลปวัฒนธรรมไทย.....	18
องค์ประกอบของศิลปวัฒนธรรมไทย.....	20
ระดับของศิลปวัฒนธรรมไทย.....	22
วิกฤตการณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย.....	24
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี.....	26
ประวัติความเป็นมาของเมืองโบราณคูบัว.....	27
ประวัติความเป็นมาของคนไทย-ยวนในตำบลคูบัว.....	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว.....	33

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2	การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม.....34
	ความหมายของการอนุรักษ์.....34
	ความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม.....35
	แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม.....36
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม.....43
	การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ.....45
	ความหมายของการสอนโดยใช้โครงการ.....45
	แนวคิดพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ.....46
	ขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ.....47
	กิจกรรมสำคัญในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ.....53
	ประเภทของโครงการ.....54
	บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ.....57
	คุณค่าของการสอนโดยใช้โครงการ.....61
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้โครงการ.....62
	การพัฒนาโปรแกรมการสอน.....64
	ความหมายของโปรแกรมการสอน.....64
	องค์ประกอบของโปรแกรม.....65
	หลักการพัฒนาโปรแกรม.....65
	การประเมินผลโปรแกรม.....66
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....68
	ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....68
	ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....69
	ขั้นที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....99
	ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและนำเสนอโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....104

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	105
ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	106
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม.....	109
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มของพฤติกรรม และการรายงาน การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	112
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรม.....	118
ตอนที่ 5 การนำผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี.....	121
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	122
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	122
สมมติฐานของการวิจัย.....	122
วิธีดำเนินการวิจัย.....	123
สรุปผลการวิจัย.....	125
อภิปรายผลการวิจัย.....	130
ข้อสังเกตจากการวิจัย.....	148
ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้.....	151
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	152
รายการอ้างอิง.....	153
ภาคผนวก.....	163
ภาคผนวก ก.....	164
ภาคผนวก ข.....	166
ภาคผนวก ค.....	203

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ง.....	220
ภาคผนวก จ.....	270
ภาคผนวก ฉ.....	274
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	285

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 รายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ.....	76
2 หัวข้อย่อยของสาระความรู้ในโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ.....	77
3 ส่วนประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้โครงการ.....	81
4 สรุปหลักการและแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามทัศนะของนักการศึกษา.....	83
5 กรอบแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในการสร้างแบบสอบถามรูปแบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรม.....	88
6 โครงสร้างแบบสอบถามรู้เรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	90
7 จำนวนข้อและประเภทของข้อความในแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	93
8 เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	93
9 เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	94
10 จำนวนข้อความที่เลือกและประเภทของข้อความของแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	95
11 เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนความคิดเห็นของนักเรียนในการเข้าร่วมโปรแกรม.....	98
12 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	106
13 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	107
14 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	108
15 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม.....	109
16 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม.....	110

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
17 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรม กับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม.....	111
18 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน ระหว่างทดลองใช้โปรแกรม.....	112
19 ตารางพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนจากแบบสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	114
20 สรุปการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนก่อน และหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	115
21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็น และความพึงพอใจ ของนักเรียนในการเข้าร่วมโปรแกรม.....	118
22 การหาความแปรปรวนของคะแนนรวม.....	204
23 การหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	207
24 ค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรู้ในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	210
25 การหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงระหว่างผู้สังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น(Inter-rater Reliability) ของแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	213
26 คะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	271
27 คะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	272
28 คะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	273

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1	องค์ประกอบของวัฒนธรรมไทยตามแนวคิดของพระยาอนุมานราชธน.....20
2	ขั้นตอนของการสอนแบบโครงการของวัฒนา มัคคสมัน.....51
3	โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....70
4	กรอบเนื้อหาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ.....74
5	กรอบขั้นตอนการสอนโดยใช้โครงการ.....75
6	ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ.....80
7	แนวโน้มของพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน ระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม.....112

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

รูปภาพชุดที่	หน้า
1 ตัวอย่างการปฏิบัติภาคสนามของนักเรียน.....	144
2 ตัวอย่างการแสดงผลงานในโครงการ.....	146
3 ลักษณะการทำงานกลุ่มของนักเรียน.....	149

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปวัฒนธรรมเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นประเทศ ประเทศใดที่ไม่มีวัฒนธรรมของตน ประเทศนั้นจะได้ชื่อว่าไม่มีความเจริญเท่าเทียมกับประเทศอื่นๆ ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรีเกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย และเป็นปัจจัยให้คนในชาติประพฤติในทางที่ดีงาม มีคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและประเทศชาติ ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังพระดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในพิธีเปิดวันรณรงค์วัฒนธรรมไทย เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2537 ความตอนหนึ่งว่า

...ชาติไทยเรามีความเจริญด้วยศิลปกรรม จรรยา และศิลปวัฒนธรรมอันครบถ้วน ทุกสาขาที่สืบทอดต่อเนื่องมาแต่บรรพกาล สิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติล้ำค่า เป็นนิมิตหมายสำคัญอย่างเอก ที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติไทย คนไทย ซึ่งแตกต่างจากชาติอื่น คนอื่น จึงเป็นสิ่งที่คนไทยพึงศึกษา ให้เห็นแจ้งถึงคุณค่า และพยายามถนอมรักษาไว้ด้วยความรู้ ความสามารถ และความฉลาดรอบคอบ เพื่อมิให้ต้องสูญหายและแปรสภาพไปในทางเสื่อม ในการนี้ทุกคนจะต้องหมั่นใส่ใจและตระหนักว่า การศึกษาและรักษาวัฒนธรรมไทยแท้จริงคือ การจรรโลงรักษาอิสราภาพ และความเป็นไทย และคนไทยแต่ละคนไว้นั่นเอง...

(สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2540)

อันความเจริญก้าวหน้าของชาตินั้น ย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากความเสื่อมทางวัฒนธรรมก็ย่อมเป็นความเสื่อมของชาติด้วย ซึ่งสอดคล้องกับถาวรคติ เสี่ยงประชา (2539) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และมีผลต่อความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของประเทศด้วย อีกทั้งวัฒนธรรมยังเป็นสิ่งเดียวที่ทำให้คนสามารถรวมเข้าเป็นหนึ่งเดียวได้(วีรบุรุษ ไม้ไทย, 2541) ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงศิลปวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เพื่อให้

เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนัก และเห็นคุณค่าของรากวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ อันจะนำมาซึ่งการทำงานบำรุงรักษาและอนุรักษ์ไว้เพื่อสืบทอดแก่นุชนรุ่นหลังต่อไป

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามในการดำรงดำเนินชีวิต เป็นมรดกอันทรงคุณค่าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น เกิดจากการสร้าง สังสม และรักษาให้คงอยู่และสืบทอดมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ซึ่งท่านศาสตราจารย์ ดร. สันติ ได้กล่าวในงานสัมมนาวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม ณ อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่องสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในวันที่ 10 -11 กันยายน 2541 ถึงความหมายของคำว่าศิลปวัฒนธรรมไว้ว่า “ศิลปวัฒนธรรมคือเรื่องของศิลปะในชีวิต วัฒนธรรมเป็นวิถีของการดำเนินชีวิตในทุกๆ เรื่องของมนุษย์”

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีสาเหตุจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จากพื้นฐานเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม และรับเอาความเจริญในด้านต่างๆ อาทิเช่น ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกทั้งวัฒนธรรมตะวันตกที่ถาโถมเข้ามาอย่างรวดเร็วและไม่หยุดหย่อน ทิศนะนี้สอดคล้องกับลีปพนท์ เกตุทัต(2536 อ้างถึงใน นิตยา บุตรศรี, 2542) กล่าวถึงผลกระทบของการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติว่า ก่อให้เกิดปัญหาความไร้จรรยาบรรณทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นภัยคุกคามความสันติสุขในกลุ่มชนต่างๆ ธุรกิจบันเทิงข้ามชาติ ก่อให้เกิดวัตถุนิยม บริโภคนิยม และความฟุ้งเฟ้อต่างๆ เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม อันส่งผลกระทบต่อสังคม และก่อให้เกิดปัญหาวัฒนธรรม ที่ค่อนข้างรุนแรงในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะความแตกแยกของสถาบันครอบครัว การสูญเสียเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น การละเลยในศีลธรรมอันดี การหลงใหลวัตถุนิยม และวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยมของต่างชาติ ฯลฯ (เสาวภา ไพทยวัฒน์, 2538) ดังนั้นการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมจึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน และผู้บริหารประเทศทุกระดับในการให้ความร่วมมือกันในการแก้ปัญหาวิกฤตทางวัฒนธรรมในครั้งนี้

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ พร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และควรมีการอบรม ฝึกฝนสั่งสอนในด้านความรู้ และเจตคติที่ดีในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และท้องถิ่นให้คงอยู่ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า ในวัยระดับประถมศึกษาเป็นวัยที่สมควรได้รับการวางรากฐานทางความคิด และปลูกสร้างจิตสำนึกในด้าน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เป็นไปในแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 27 และ มาตรา 31

ซึ่งได้กำหนดการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวนโยบายซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ รัฐมีหน้าที่สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ในการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้และกระบวนการในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา และจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกๆ วิชา เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาการศึกษาอบรม การพัฒนาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นด้านศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และของท้องถิ่น ให้ได้รับการอนุรักษ์ พัฒนา และสืบสานนำมาปฏิบัติในวิถีชีวิต เพื่อให้เกิดสังคมวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งบูรณาการ ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมโดยผ่านสถาบันครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และสถาบันทางสังคมอื่น

การสอนโดยใช้โครงการ(Project Approach) มีลักษณะเป็นการสอนแบบบูรณาการ ทั้งกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ สร้างกระบวนการเรียนรู้ และสรุปความรู้ด้วยตนเองอย่างลุ่มลึก จากข้อคำถามหรือเรื่องที่น่าสนใจ สงสัย และต้องการหาคำตอบ ด้วยวิธีการ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ข้อค้นพบหรือสิ่งที่ค้นพบนั้น มีความสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง นักเรียนมีโอกาสได้นำเสนอสิ่งที่ค้นพบต่อผู้อื่นด้วยวิธีการที่เหมาะสม และข้อค้นพบนั้นสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้การสอนโดยใช้โครงการยังเป็นการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (สุพล วังสินธุ์, 2543) ได้ลงมือปฏิบัติจริง (Learning by doing) นักเรียนจะสามารถสร้างกระบวนการคิดการแก้ปัญหา การวางแผน และการทำงานอย่างเป็นระบบ ตามระยะเวลาที่นักเรียนกำหนด นักเรียนจะได้เรียนรู้และเกิดการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะกระบวนการ (Skill) คุณลักษณะอย่างก้าวรู้อยากเรียน (Disposition) และความรู้สึก(Feeling) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Morgenthaler (1997) ที่กล่าวว่า เจตคติของเด็กเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการสอนแบบโครงการ เพราะเด็กจะเห็นคุณค่าของการทำงานหนัก และคุณค่าของการค้นพบข้อความรู้นั้น ทั้งนี้ความรู้สึกสนุกสนานในการเรียนของเด็กก็คือทัศนคติ ซึ่งจะเป็นพลังในการช่วยส่งเสริมการทำงาน ตลอดจนเสริมจูงใจโครงการของเด็ก

หลักการสำคัญของการสอนโดยใช้โครงการ ซึ่งผู้วิจัยสรุปจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆ และตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการจาก Internet ตลอดจนการไป

ศึกษาอบรม และสังเกตการจัดการเรียนการสอนพบว่า ในแต่ละโครงการสามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีอิสระในการคิด แก้ปัญหา ค้นคว้า ทดลอง วางแผนการทำงาน และการตัดสินใจ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายในประเด็นปัญหา หรือ เรื่องที่ตนเอง หรือกลุ่มมีความสนใจ ทั้งนี้แต่ละกิจกรรมรวมทั้งครูผู้สอนต้องมีความยืดหยุ่น โดยไม่ กำหนดระยะเวลาว่า นักเรียนต้องค้นพบ ข้อสงสัยได้ในทันที แต่ต้องให้ออกาสนักเรียนในการค้นหา ข้อความรู้ และให้นักเรียนกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ และการปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการ แก้ปัญหาร่วมกันในการทำโครงการ ให้บรรลุเป็นผลสำเร็จร่วมกันตามแผนที่ได้วางไว้

การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการจะประสบผลสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับองค์ ประกอบหลายประการที่ช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการในการเรียนรู้ ซึ่ง Krajcik, Czerniak และ Berger(1999) ได้กล่าวว่า การสอนแบบโครงการไม่ใช่วิธีการสอนที่ดีที่สุด แต่เป็นหนทางหนึ่งที่สามารถช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และพัฒนาความสนใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ เช่น การตั้งคำถาม การสืบสอบค้นหาคำตอบ การทำงาน เป็นทีม การใช้เทคโนโลยี การมีส่วนร่วมของนักเรียนและชุมชน การใช้เวลาในการค้นหาคำตอบ และการร่วมแสดงผลของความคิดกับผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านก็ได้กล่าวไว้คล้ายคลึงกัน โดยมีองค์ประกอบร่วมที่สำคัญ คือ การที่นักเรียนได้เรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมบริบทจริง และสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย นักเรียนและครูจะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจากกระบวนการค้นคว้าหา คำตอบจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ การใช้การติดต่อสื่อสาร และช่วยกันสร้างความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ นักเรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆ รอบตัวในห้องเรียน ไปสู่ชุมชนที่กว้างขึ้น ทำให้นักเรียนจะได้รับประโยชน์จากแหล่งข้อมูลและการติดต่อกับนักเรียนอื่นๆ ตลอดจนการ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับบุคคลภายนอก เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ ลงสู่โครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ Karen และ Chu-Ying (1998) ได้กล่าวว่า หลังจากที่หลายๆ โรงเรียนในได้หัน จัดกิจกรรมการสอนแบบโครงการ มีผลทำให้การเรียนรู้ของเด็กแตกต่างไปจากการเรียนในลักษณะ ประเพณีท่องจำแบบเดิม นักเรียนจะมีลักษณะของผู้เรียนแบบ Active Learner และสิ่งสำคัญที่ทั้งสอง ท่านสังเกตเห็นได้ชัดคือ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ปกครองชาวจีน ที่แสดงออกให้เห็นถึงความ เข้าใจในวิธีการเรียนรู้ของเด็กเพิ่มมากขึ้น ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการ เรียนของเด็กมีเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ว่า ด้วยธรรมชาติของการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ ต้องอาศัยสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนโดยใช้โครงการ ประสบผลสำเร็จคือ การที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในเรียนรู้ รับรู้ ค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชน

จากการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเมืองโบราณ ในจังหวัดราชบุรีพบว่า ในสมัยทวารวดีราวพุทธศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา เมืองโบราณที่เกิดขึ้นในสมัยทวารวดีในเขตจังหวัดราชบุรี เมืองที่สำคัญคือเมืองคูบัว ในเขตตำบลคูบัว เมืองโบราณที่ตำบลคูบัวนี้นับเป็นเมืองท่า และเมืองขนาดใหญ่ที่สำคัญแห่งหนึ่งบริเวณอ่าวไทย มีผังเมืองเป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 800 เมตร ยาว 2,000 เมตรโดยประมาณ มีเนินดินและคูน้ำล้อมรอบ ศิลปกรรมต่างๆ ที่ขุดค้นพบล้วนได้รับอิทธิพล จากสกุลช่างอินเดียในสมัยราชวงศ์คุปตะ นอกจากนี้ยังพบเนินดินโบราณสถานขนาดใหญ่ย่อยรวม 44 แห่ง กระจายอยู่โดยทั่วไปทั้งภายในตัวเมืองและบริเวณทลโดยรอบ จึงอาจกล่าวได้ว่าเมืองราชบุรีแห่งแรก ตั้งอยู่ ณ บริเวณตำบลคูบัวแห่งนี้ โดยมีฐานะเป็นเมืองท่าใกล้ทะเล(สมศักดิ์ รัตนกุล, 2507: 15 และชิน อยุดี, 2518: 70 อ้างถึงใน พีระ บุญจริง และคณะ, 2534) และจากหลักฐานของทางกรมศิลปากรที่ทำการขุดแต่งโบราณสถานในบริเวณตำบลคูบัว ตั้งแต่ปี.ศ. 2505 เป็นต้นมา ยังพบโบราณวัตถุอื่นๆ ซึ่งเป็นศิลปวัตถุ ที่ซับซ้อนทับถมกันอยู่หลายยุคหลายสมัย (พร้อม สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2511) จึงสันนิษฐานว่าโบราณวัตถุเหล่านี้เป็นการสร้างก่อนสมัยทวารวดี อาทิ

1. โครงกระดูกของผู้ตายซึ่งขุดพบในการขุดแต่งโบราณสถานบ้านคูบัว
2. หม้อน้ำดินเผา ตะเกียงดินเผา และเครื่องมือหิน
3. รูปสลักดินเผาที่ทำด้วยดินซีกเดียว และสลักศิลาแลง
4. รูปเศียรพระพุทธรูปชำรุดด้วยปูน ซึ่งมีขนาดผมให้เห็นพร้อมทั้งพระพักตร์ไรผมเป็นแบบทวารวดี
5. รูปดินเผาคล้ายจะเป็นส่วนของโถงหรือไหแตก มีลวดลายเป็นรูปดอกจันทร์หรือตัวหนังสือแบบอินเดีย

ในเขตท้องที่ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี นับว่าเป็นท้องที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีอย่างมาก เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวเมือง เชียงแสน โยนกนครของอาณาจักรล้านนา ซึ่งเรียกตนเองว่า ชาวไท-ยวน (วรรณ วุฒทะกุล, 2538) ในระยะแรกชาวไท-ยวน ยังคงรักษาวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรมของไท-ยวนไว้อย่างเคร่งครัด ต่อมาได้ผสมผสานกลมกลืนกับประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนภาคกลาง ทำให้ความเคร่งครัดในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมลดน้อยลง ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อและความศรัทธาเริ่มเลือนหายไป ในขณะเดียวกันมีการยอมรับวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามาแทนที่ สายเลือดไท-ยวนล้านนาที่อยู่ในตัวของลูกหลานไท-ยวนเริ่มจางลง แม้เวลาที่ผ่านมาเพียง 200 ปี(ปัจจุบันพ.ศ.2547)เท่านั้น จนเกือบไม่มีเอกลักษณ์แสดงความเป็นไท-ยวนในอดีตให้เห็น นอกจากภาษาพูด และศิลปะการทอ

ผ้าจก ซึ่งเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิงไท-ยวน ยังคงหลงเหลืออยู่บ้าง (อุดมสมพร, 2540) จากสภาพดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี เพื่อให้นักเรียนซึ่งมีฐานะเป็นลูกหลาน และสายเลือดของชาวไท-ยวนเกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าและอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไว้ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น และให้คงอยู่สืบต่อไป

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญ และความจำเป็นของสิ่งเหล่านี้ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยเฉพาะชุมชนตำบลคูบัว และเห็นว่าควรนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งจากหลักการสำคัญของการสอนโดยใช้โครงการดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และ พฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี และผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลของการจัดการเรียนรู้ตามโปรแกรมการสอนนี้ จะทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า เกิดจิตสำนึก และพฤติกรรมที่ดีในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน รวมไปถึงการนำผลที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับท้องถิ่นแห่งนี้ และได้แนวทางที่ถูกต้องของการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวทางที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

สงวนศรี นังงาน (2530) ได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถ ในการแก้ปัญหาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้จากงานวิจัยระบุว่าผลของความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา แตกต่างกัน

วัฒนา มัคคสัน (2539) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล ผลการวิจัยพบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเด็กกลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าของตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังการทดลองใช้รูปแบบ เด็กกลุ่มที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กที่เรียนตามปกติ

บังอร ภัทรโกมล(2540) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยตัวเรา ด้วยวิธีการสอนแบบโครงการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบโครงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 1 ตัวเรา สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบโครงการมีความสามารถในการแก้ปัญหาสุขภาพหน่วยตัวเรา สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง ในสิ่งที่นักเรียนสนใจ นักเรียนรู้สึกตระหนัก และเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่นที่อยู่รอบตัวนักเรียน ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างแท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม
2. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม
3. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม
4. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม คือ 75%
5. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม คือ 80%

6. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมกาปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม คือ 80%

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็น นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเนื้อหาสาระด้านการทำโครงการ ซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะกระบวนการที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการ คุณค่าของโครงการ ขั้นตอนการทำโครงการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ การศึกษา การทำนุบำรุง การปรับปรุงและสร้างสรรค์ และการเผยแพร่ และด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว ได้แก่ ประวัติเมืองโบราณคูบัว โบราณสถานและโบราณวัตถุในท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของชาวคูบัวในอดีต สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ฝ้าจกมรดกวัฒนธรรม หัตถกรรมไม้ และสภาพทั่วไปในปัจจุบัน เช่น การปกครอง อาชีพสำคัญ บุคคลสำคัญ องค์กรสำคัญ และสถานที่สำคัญ เป็นต้น

3. ระยะเวลาในการทดลองรวม 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1.30 ชั่วโมง ในช่วงเวลา 15.00 – 16.30 น. โดยทำการจัดนอกเวลาเรียน ในวันจันทร์ พุธ และศุกร์

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

4.2.1 ความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.2.2 เจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.2.3 พฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความรู้ความสามารถพื้นฐานในการเรียน ทักษะกระบวนการคิด และทักษะการทำงานกลุ่มเพียงพอที่จะเรียนรู้เนื้อหา และปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดในโปรแกรม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงวิถีชีวิตและความเจริญงอกงามของท้องถิ่นตำบลคูบัว โดยเน้นในเรื่องประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น การดำเนินชีวิต ภาษา ภูมิปัญญาชาวบ้าน มรดกทางศิลปกรรม และงานหัตถกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น เป็นต้น

การสอนโดยใช้โครงการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าหาข้อความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความสนใจของตนเอง ได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง โดยนักเรียนจะได้ร่วมกันกำหนดเรื่องที่ศึกษา และเลือกทำโครงการที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการ ลงมือปฏิบัติตามแผนโครงการที่วางไว้ เก็บข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย แล้วนักเรียนสรุปผลการเรียนรู้ เป็นข้อความรู้ใหม่ และนำเสนอผลงานของตนเองต่อผู้อื่น รวมทั้งนักเรียนจะได้ประเมินผลโครงการ และกระบวนการทำงานด้วยตนเอง ซึ่งนักเรียนจะเกิดการพัฒนาคำรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะ และทัศนคติ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้จัดประสบการณ์ เป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนนักเรียนในการทำโครงการ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนระดมความคิด ขั้นวางแผนโครงการ ขั้นปฏิบัติภาคสนาม ขั้นรวบรวมและสรุปผล ขั้นประชาสัมพันธ์ และขั้นประเมินผล

โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ซึ่งสาระสำคัญของโปรแกรม ประกอบด้วย หลักการของโปรแกรม วัตถุประสงค์ของโปรแกรม ลักษณะของโปรแกรม ลักษณะของผู้เข้าร่วมโปรแกรม เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

การพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการ และขั้นตอนในการจัดทำโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ ศึกษาสภาพลักษณะของชุมชนและนักเรียนในชุมชน ศึกษาความจำเป็น และความต้องการของนักเรียนและชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และแนวทางในการอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน จากนั้นทำการสร้างกรอบเนื้อหาจากผลการศึกษาระดับพื้นฐาน กำหนดวัตถุประสงค์ ศึกษาการสร้างเอกสารประกอบการใช้โปรแกรม การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล จากนั้นจึงทำการทดลองใช้โปรแกรม ตามขั้นตอน เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นโปรแกรมการสอนที่สมบูรณ์

ความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง คะแนนความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง คะแนนความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ การตระหนัก และเห็นคุณค่า ในลักษณะเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยที่แสดงออกต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งวัดได้จากแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

พฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง คะแนนการกระทำและการปฏิบัติทุกอย่างในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่แสดงออกถึง การศึกษา การทำนุบำรุง การปรับปรุง และสร้างสรรค์ และการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่นักเรียนสามารถปฏิบัติด้วยตนเอง และ กระตุ้น หรือสนับสนุน หรือ ชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติ หรือดปฏิบัติ ที่ได้จากการสังเกต ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อน-หลังเข้าร่วมโปรแกรม และ แบบบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น รวมถึงการสะท้อนความคิดของผู้เรียนในใบงาน และการประเมินตามสภาพจริงตลอดการทดลองใช้โปรแกรม

เกณฑ์การประเมินโปรแกรมฯ หมายถึง ประสิทธิภาพในการนำไปใช้ของโปรแกรม ซึ่งผู้วิจัยวัดได้จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมโปรแกรม มีระดับคะแนนความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังเข้าร่วมโปรแกรม ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75% ขึ้นไปของคะแนนเต็ม จากแบบสอบถามความรู้ มีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80% ของคะแนนเต็มจากแบบวัดเจตคติ และมีคะแนนพฤติกรรมปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80% ของคะแนนเต็มจากแบบสังเกตพฤติกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี มีวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด หลักการ ขั้นตอนและกระบวนการ เทคนิค รูปแบบ การสอน จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเข้าร่วมการอบรมและสังเกตการณ์ การจัดการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้โครงการ

1.2 ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ จากบุคคลในชุมชน ผู้นำชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3 ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ ของท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ภาษาถิ่น และอาชีพของคนในท้องถิ่นเพื่อนำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาความถูกต้อง เพื่อให้บรรลุเป็นเนื้อหาในโปรแกรม

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีวิธีการตามลำดับดังนี้

2.1 สังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัย จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำมาสร้างเป็น กรอบแนวคิดของโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.2 กำหนดกรอบแนวคิดขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ศึกษาแนวคิด และหลักการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อนำมากำหนด ลักษณะ และขั้นตอนการสอนในการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม

2.2.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้โครงการ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษา(หลักสูตรท้องถิ่น)

2) กำหนดเนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยผู้วิจัยเลือกเนื้อหา นอกหลักสูตรเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว

3) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน สถานที่และแหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผล

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณา ความสอดคล้องและเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน และการประเมินผล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 2 แผน ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในด้านการจัดกิจกรรม รูปแบบกิจกรรม และระยะเวลา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

2.3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.4.1 แบบสอบถามความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.4.2 แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.4.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อน-หลังเข้าร่วมโปรแกรม

2.4.4 แบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม

2.4.5 แบบสอบถามการความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรม

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีวิธีดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในตำบล คูบัว จังหวัดราชบุรี

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนวัดแคทราย ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาจากการรับสมัครนักเรียนตามความสนใจ

3.2 การดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้โครงการ แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

3.2.1 นำแบบสอบถามความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง (Pre - test)

3.2.2 ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ในระหว่างดำเนินการทดลองใช้แบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.2.3 หลังดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำการวัดความรู้ วัดเจตคติ และวัดพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Post-test) โดยใช้แบบสอบถามความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุดเดิมพร้อมกับทำแบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรม

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ดังนี้

3.3.1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดสอบค่าที่ (t - test)

3.3.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มตัวอย่าง กับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม

3.3.3 นำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย และนำเสนอในรูปแบบความเรียงเพื่อประเมินผลโปรแกรม

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและการนำเสนอโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

4.1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นทางการจากแบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติ แบบบันทึกพฤติกรรม และข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการจากการสังเกต และการสะท้อนความคิดระหว่างการดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม มาปรับปรุงแก้ไขโปรแกรม ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

4.2 นำเสนอโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา วิชาการงานพื้นฐานอาชีพ และวิชาหลักสูตรท้องถิ่น ในการสร้างและการจัดการเรียนรู้ ที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่จริงอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและครู ในการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่ชุมชนในรูปแบบที่เหมาะสม
4. ได้แนวทางในการพัฒนาโปรแกรม เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับระดับชั้นอื่นต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการรวบรวมเอกสาร ตำราและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอ โดยมีสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. ศิลปวัฒนธรรมไทย

- 1.1 ความหมายของศิลปวัฒนธรรมไทย
- 1.2 ลักษณะสำคัญของศิลปวัฒนธรรมไทย
- 1.3 องค์ประกอบของศิลปวัฒนธรรมไทย
- 1.4 ระดับของศิลปวัฒนธรรมไทย
- 1.5 วิฤตการณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย

2. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของเมืองโบราณคูบัว
- 2.2 ประวัติความเป็นมาของคนไทย-ยวนในตำบลคูบัว
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว

3. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

- 3.1 ความหมายของการอนุรักษ์
- 3.2 ความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
- 3.3 แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
- 3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

4. การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

- 4.1 ความหมายของการสอนโดยใช้โครงการ
- 4.2 แนวคิดพื้นฐานของการสอนโดยใช้โครงการ
- 4.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ
- 4.4 กิจกรรมสำคัญในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ
- 4.5 ประเภทของโครงการ
- 4.6 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ
- 4.7 คุณค่าของการสอนโดยใช้โครงการ
- 4.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้โครงการ

5. การพัฒนาโปรแกรมการสอน

- 5.1 ความหมายของโปรแกรมการสอน
- 5.2 องค์ประกอบของโปรแกรมการสอน
- 5.3 หลักการพัฒนาโปรแกรมการสอน
- 5.4 การประเมินผลโปรแกรมการสอน

ตอนที่ 1 ศิลปวัฒนธรรมไทย

1.1 ความหมายของศิลปวัฒนธรรมไทย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมว่าหมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ หรือวิถีชีวิตของหมู่คณะ

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485(อ้างถึงใน สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2540) ได้ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม หรือ ศิลปวัฒนธรรมว่า หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

สำหรับความหมายของคำว่าวัฒนธรรม หรือศิลปวัฒนธรรม มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง(2534) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมว่าเป็น วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ข้อปฏิบัติ ศิลปะ และหัตถกรรม และเป็นอะไรอีกหลายอย่างที่บ่งบอกถึงชีวิต สังคม ทั้งในส่วนที่เป็นมรดกตกทอดมาช้านาน และในส่วนที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

พระธรรมปิฎก(2537) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่าหมายถึง รูปแบบการปฏิบัติตาม จริยธรรม ปรากฏในวิถีชีวิตของสังคมมนุษย์

เสาวภา ไพทยวัฒน์(2538) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่าหมายถึง การปลูกฝัง สิ่งต่างๆ ลงในสังคมมนุษย์ และเมื่อปลูกฝังลงไปแล้ว ได้มีการถ่ายทอดสิ่งที่ได้ปลูกฝังจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

ณรงค์ เสงี่ยมประชา(2539) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อนำเอามาช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม ซึ่งจะรวมถึงช่วยแก้ปัญหา และช่วย สนองความต้องการ

พวงผกา ประเสริฐศิลป์(2541) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมว่าหมายถึง กิจกรรม ทุกอย่าง ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจากความรู้ ประสบการณ์ของกลุ่มสังคม และต่างยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ยึดมั่นในคุณธรรมและศีลธรรม เพื่อแสดงออกถึงความเจริญงอกงามในทุกๆด้าน นำไปสู่ความสามัคคี รักใคร่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการจัดระเบียบเกณฑ์เดียวกัน สังคมอยู่กันอย่างสงบสุข ถือว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทย หรือ ศิลปวัฒนธรรมไทย หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญ งามอกงามแก่หมู่คณะ หรือวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ข้อปฏิบัติ ศิลปะ และหัตถกรรม และ อีกหลายอย่างที่บ่งบอกถึงชีวิต สังคม ทั้งในส่วนที่เป็นมรดกตกทอดมาช้านาน และในส่วนที่ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

นอกจากวัฒนธรรมไทยที่เป็นวัฒนธรรมหลักของชาติแล้ว ยังมีวัฒนธรรมย่อย หรือวัฒนธรรมรองตามแต่ละท้องถิ่น เรียกว่าวัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วน หนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ ความเชื่อ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของคนไทยในอดีต และได้มี นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ดังนี้

กรมการฝึกหัดครู(2520) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นว่าเป็น วัฒนธรรมรองตามแต่ละ ท้องถิ่น หรือ แต่ละภาคย่อมมีการปฏิบัติตามวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ภาษาพูด การละเล่น และประเพณี เป็นต้น

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ(2540) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า หมายถึง วิถีชีวิตหรือพฤติกรรม ของกลุ่มคน ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนต่างๆ สร้างสรรค์ขึ้น มีทั้งสิ่งที่เป็นวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ งานหัตถกรรม งานหัตถกรรมพื้นบ้าน และงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีรูปแบบ และวิธีการที่แตกต่างกันไปตามชนบประเพณี ความเชื่อ ความนิยม และวิถีชีวิตของแต่ละ ท้องถิ่น แต่ละกลุ่มชน

กรมศิลปากร(2542) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า หมายถึง วัฒนธรรมของประชาชนโดยทั่วไป ประชาชนหรือชาวบ้านกำหนดหรือสร้างขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา และตอบสนองความต้องการของสังคมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นสังคมย่อยในสังคมไทย

วราคม ที่สุกะ(2544) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า หมายถึงรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นผลที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นมรดกสังคมท้องถิ่นซึ่งมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นที่สร้างสรรค์ขึ้นในท้องถิ่นในอดีต ซึ่งอาจจะเป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดักสัตว์ ดักปลา จอบ เสียม ไถ มีดพรวน ขวาน ธนู หน้าไม้ รวมทั้งเครื่องมือในการเย็บปักถักร้อย ตลอดจนอุปกรณ์ทางศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ในท้องถิ่น

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความเจริญของงานในแต่ละท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ภาษา ภูมิปัญญาชาวบ้าน มรดกทางศิลปกรรม ทัศนกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดของคนในท้องถิ่น จนเป็นมรดกสังคม และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น

1.2 ลักษณะของศิลปวัฒนธรรมไทย

ทุกสังคมจะต้องมีวัฒนธรรม และวัฒนธรรมในแต่ละสังคมย่อมมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมไทยก็เช่นเดียวกันมีลักษณะเฉพาะ และรูปแบบที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมอื่น ดังที่ กรมการฝึกหัดครู (2520) เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2538) ณรงค์ เสงี่ยมประชา(2539) และพวงผกา ประเสริฐศิลป์ (2541) ได้กล่าวถึงลักษณะของศิลปวัฒนธรรมไทยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไป ได้แก่

1.1 มีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการสั่งสม และการเรียนรู้ของคนไทย มิใช่เกิดขึ้นเอง นับตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ดังนั้นคุณค่าทางจริยธรรมในการปฏิบัติของคนในสังคม จึงได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ และแบบอย่างที่ดีงามของคนในสังคม และเป็นค่านิยมที่คนในสังคมพิจารณาเลือกโดยใช้วิจารณญาณ

1.2 เป็นมรดกทางสังคม อันเป็นผลมาจากการถ่ายทอดและการเรียนรู้ข้างต้น และเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าวย่อมอาศัยการสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ ได้แก่ ภาษาไทยที่ใช้ในการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ต่อเนื่อง

1.3 เป็นผลรวมของทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงถึงความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมอื่น ในสังคม ได้แก่ แบบแผนการดำเนินชีวิต วิถีชีวิต ความรู้ ความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ ค่านิยม เครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ

1.4 เป็นสิ่งตอบสนองความต้องการของคนในสังคม โดยเป็นเครื่องมือให้คนปรับตัว ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและทรัพยากร และเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญ และความอยู่รอด เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำการเกษตร เครื่องมือจับปลา เป็นต้น

1.5 เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นผลมาจากการที่เราคิดค้น สิ่งใหม่ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เดิมคนไทยมีความคิดว่า ผู้หญิงควรอยู่บ้านเพื่อดูแลลูกและบ้านเรือน แต่ปัจจุบันผู้หญิงออกทำงานนอกบ้านมากขึ้น เป็นต้น

2. ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงามด้านต่างๆ ได้แก่

2.1 ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงามด้านต่างๆ เช่น

1. ความเจริญทางด้านวัตถุ หมายถึง การมีเครื่องอำนวยความสะดวกครบตามความจำเป็นพื้นฐาน

2. ความเจริญทางด้านจิตใจ หมายถึง การมีจิตใจบริสุทธิ์ มองคนในแง่ดี มีการปฏิบัติโดยยึดมั่นในคุณธรรม และศีลธรรมอันดีงาม

2.2 ลักษณะที่แสดงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น การปฏิบัติตนให้มีระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย แสดงกิจกรรมยามเช้าเหมาะสมตามกาลเทศะ ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของพ่อบ้าน และแม่บ้านในการดูแลความเป็นระเบียบของบ้านเรือน ตลอดจนการปฏิบัติตนให้เป็นผู้มี ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน

2.3 ลักษณะที่แสดงถึงความก้าวหน้าของชาติ เช่น

1. ความสามัคคีในหมู่คณะ หมายถึง การรักใคร่กลมเกลียวสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานความมั่นคงของชาติ อันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าของชาติไทย

2. ความเจริญก้าวหน้าทางวรรณกรรม และศิลปกรรม หมายถึง การส่งเสริมให้วรรณกรรมและศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ มีความเจริญยิ่งขึ้นไป โดยไม่ดูถูก หรือทำลาย ด้วยวิธีการใด

3. ความเป็นชาตินิยม หมายถึง ให้นิยมชมชอบในความเป็นไทยของตนเอง สนับสนุนคนไทย และชาติไทยทางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยยอมรับนับถือคนไทยด้วยกัน ตลอดจนสนับสนุนอาชีพทางด้านฝีมือของคนไทย แต่ในปัจจุบันคนไทยมีลักษณะด้านนี้อยู่ไม่มากนัก

2.4 ลักษณะที่แสดงถึงศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา รักษาระเบียบประเพณีทางศาสนา

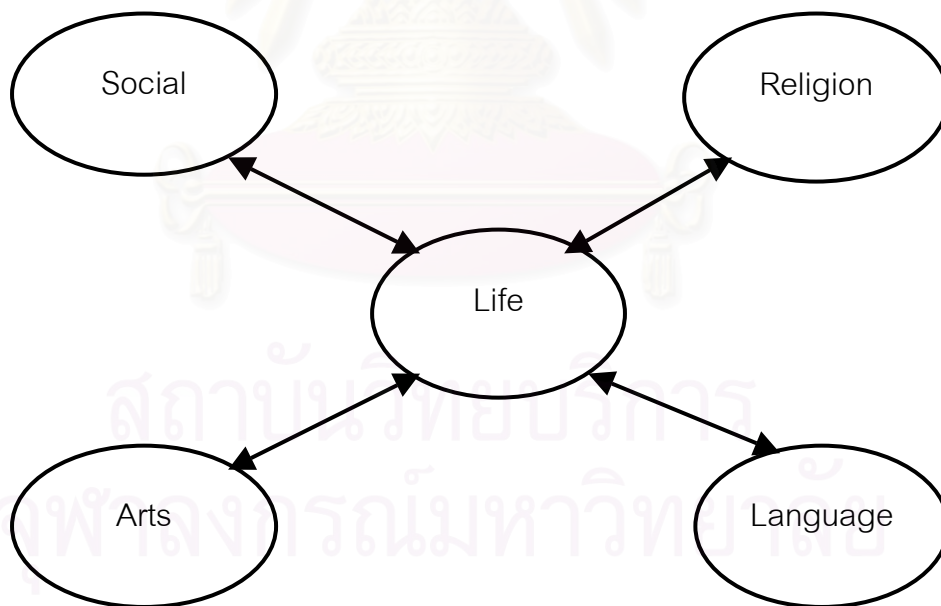
และมีส่วนร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาตามความเหมาะสม เช่น การทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ฟังธรรม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าลักษณะของศิลปวัฒนธรรมไทยที่แท้จริง มีการแสดงออกที่งดงาม และเป็นแบบอย่างของวัฒนธรรมที่ดี หากแต่ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้านของสังคม ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นมาก เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งคนไทยคิดว่าดีกว่าวัฒนธรรมเดิมของตน ทำให้ลักษณะที่ดีงามของวัฒนธรรมไทยเสื่อมคลายลง ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงกับสังคม และวัฒนธรรมในทุกระดับของประเทศไทย

1.3 องค์ประกอบของศิลปวัฒนธรรมไทย

พระยาอนุমানราชชน (2501) ได้แบ่งวัฒนธรรมไทยออกเป็น 5 หมวด รายละเอียดแสดงในแผนภูมิที่ 1 โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 องค์ประกอบของวัฒนธรรมไทยตามแนวคิดของพระยาอนุমানราชชน

ที่มา: สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (2540)

กลุ่มที่ 1 เผ่าพันธุ์การดำรงชีพ (Life) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างหน้าตาเผ่าพันธุ์ของคน การดำรงชีพ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ตลอดจนที่อยู่อาศัย

กลุ่มที่ 2 สังคม (Social) เกี่ยวข้องกับครอบครัว การทำมาหากิน การอยู่ร่วมกัน ตลอดจนพัฒนาการของเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและการเมืองการปกครอง บางประเทศร่วมกันเรียกว่า สังคมเศรษฐกิจและการเมือง(Social and Economical aspect)

กลุ่มที่ 3 ศาสนาและจริยธรรม (Religion) เป็นเรื่องของความเชื่อพื้นฐาน กิริยามารยาท การประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนจารีตประเพณี ฯลฯ

กลุ่มที่ 4 สุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) เป็นเรื่องของรสนิยมความงาม ตลอดจนถึงการละเล่นพื้นเมือง เช่น ภาพลักษณ์ที่ประชาชนแสดงออกในด้านดนตรี การละคร ฝอเนร่า และภาพลักษณ์ของที่อยู่อาศัย

กลุ่มที่ 5 ภาษาและวรรณกรรม (Language) เป็นเรื่องของการสืบสานสืบทอดความรู้ เช่น การพูด การขีดเขียน และการอ่าน เพื่อความเข้าใจของเผ่าพันธุ์

สำหรับสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (2540) ได้แบ่งองค์ประกอบของวัฒนธรรมไทยออกเป็น 5 กลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมประเภทเผ่าพันธุ์และการดำรงชีวิต ประกอบด้วยลักษณะ และกิจกรรมต่างๆ เช่น เผ่าพันธุ์ รูปร่างหน้าตา การตั้งถิ่นฐาน ภาษา คติชนวิทยา อาหารและการครัว เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ครอบครัว เครื่องมือเครื่องใช้ การประกอบอาชีพ ประเพณี พิธีกรรม ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมประเภทภาษาและวรรณกรรม ประกอบด้วย ภาษาประจำชาติ ข้อมูลเกี่ยวกับภาษา วรรณกรรม วรรณคดี ภาษาถิ่น เป็นต้น

3. วัฒนธรรมประเภทศาสนา-จริยธรรม-คุณธรรม ประกอบด้วย ศาสนา ความเชื่อพื้นฐาน สภาพแวดล้อมในวัด องค์ประกอบของศาสนา ศาสนวัตถุ ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาคริสต์ เป็นต้น

4. วัฒนธรรมประเภทสุนทรียศาสตร์ ศิลปะ และกีฬาการละเล่นของไทย ประกอบด้วย งานจิตรกรรมไทย งานประติมากรรมไทย งานสถาปัตยกรรมไทย งานดุริยางค์นาฏศิลป์ไทย กีฬาและการละเล่นไทย ช่างศิลป์ไทย บ้านเรือนไทย โบราณสถานโบราณวัตถุ ฝ่งเมือง การแสดงละคร โขน ลิเก กีฬาวัวไทย หมากรูก เป็นต้น

นอกจากนี้ วิชาคม ที่สุกะ(2544) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมไทย แบ่งออกเป็น 5 สาขา ดังนี้

1. สาขาศิลปกรรม ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับภาษา วรรณกรรม ละคร นาฏศิลป์ ดนตรี จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และศิลปะการแสดงอื่นๆ
2. สาขามนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎหมาย การปกครอง ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ปรัชญา
3. สาขาช่างฝีมือ ประกอบด้วยเรื่องการเย็บปักถักร้อย แกะสลัก การทอ จักสาน เครื่องถม เครื่องเงิน เครื่องทอง
4. สาขากีฬาและนันทนาการ ประกอบด้วยเรื่องมวยไทย กระบี่กระบอง ตะกร้อ การละเล่นพื้นเมือง
5. สาขาคหกรรม ประกอบด้วยเรื่องระเบียบในเรือนการกินอยู่ มารยาทในสังคม การแต่งกาย การตกแต่งเคหะสถาน การดูแลเด็ก ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างของคนในสังคม ย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม โดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ วัฒนธรรมคือวิถีชีวิต และวิถีชีวิตก็คือวัฒนธรรม ดังนั้นหากเราต้องการให้ศิลปวัฒนธรรมของเรามีความเจริญงอกงาม และคงอยู่คู่กับสังคมไทย คนไทยทุกคนจำเป็นต้องอนุรักษ์วิถีชีวิตที่ดีงามของเราเอาไว้ และมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และความเป็นไทยของตน

1.4 ระดับของศิลปวัฒนธรรมไทย

ประเทศไทยมีหลากหลายเชื้อชาติ และเผ่าพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ฉะนั้นในแต่ละพื้นที่ย่อมมีสภาพของคนที่แตกต่างกัน เช่น คนไทย กะเหรี่ยง ชาวเขา คนไทยเชื้อสายพม่า คนไทยเชื้อสายลาว คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยเชื้อสายอินเดีย เป็นต้น และในแต่ละพื้นที่ของประเทศ ย่อมมีความหลากหลายของวัฒนธรรมในระดับที่แตกต่างกัน ดังที่สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ(2540) ได้แบ่งระดับของศิลปวัฒนธรรมออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. วัฒนธรรมเมือง เป็นรูปแบบของคนที่อยู่กันเป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งอพยพมาจากต่างถิ่นมาอยู่รวมกันเป็นชุมชน ซึ่งมีความหลากหลายเผ่าพันธุ์ และเชื้อชาติ ทั้งแตกต่างในรูปแบบบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ประเพณี และวิถีชีวิต ผู้คนมักอยู่อย่างโดดเดี่ยว จะรวมกันเฉพาะเทศกาลสำคัญ หรือพิธีกรรมร่วมกัน หรือเศรษฐกิจ และการเมืองร่วมกันเท่านั้น

2. วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ เป็นเรื่องของวิถีชีวิตของประชาชนทั่วไป เช่น การดำรงชีวิต สังคม ศาสนาและจริยธรรม ช่างฝีมือพื้นบ้าน และภาษาถิ่นของคนเฝ้าต่างๆ เช่น วัฒนธรรมชาวเมืองเหนือ หรือล้านนาไทย วัฒนธรรมของชาวลาว หรือล้านช้าง วัฒนธรรมชาวเล ชาวเขา เป็นต้น

พวงผกา ประเสริฐศิลป์(2541) ได้กล่าวถึงระดับของวัฒนธรรมไทยว่าแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. วัฒนธรรมระดับชาติ เป็นวัฒนธรรมหลักของชาติหรือประจำชาติ ซึ่งรักษาและส่งเสริมให้ดำรงอยู่กับชาติไทยตลอดไป เพื่อให้เป็นจุดรวมจิตใจของคนไทย และเป็นสัญลักษณ์ของชาติไทยด้วย ได้แก่ พระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ อักษรไทยและเลขไทย ภาษาไทย ประเพณีไทย จรรยา มารยาท แบบไทย จิตใจแบบไทย ศิลปกรรมของไทย สถาปัตยกรรมไทย วรรณคดีไทย เป็นต้น

2. วัฒนธรรมระดับท้องถิ่น จัดว่าเป็นวัฒนธรรมที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของสังคม ซึ่งไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับสภาพในแต่ละท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมภาคกลาง วัฒนธรรมภาคเหนือ วัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัฒนธรรมภาคใต้ เป็นต้น

นอกจากนี้กรมศิลปากร(2540) ได้แบ่งระดับของวัฒนธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นรูปแบบในการดำรงชีพของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นรูปแบบการทำมาหากิน ภาษา ความเชื่อ ศิลปะ ครอบครัวยุติธรรม ฯลฯ ที่ทำให้เกิดความสขกายสบายใจแก่ชุมชน โดยปัจจุบันมีการแบ่งดังนี้

1.1 วัฒนธรรมล้านนา

1.2 วัฒนธรรมอีสานเหนือ(เกี่ยวพันกับลาว)

1.3 วัฒนธรรมอีสานใต้(เกี่ยวพันกับเขมร)

1.4 วัฒนธรรมภาคกลางตอนบน(หัวเมืองฝ่ายเหนือ)

1.5 วัฒนธรรมภาคกลาง(ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา)

1.6 วัฒนธรรมปักษ์ใต้(ตอนบน) และ

1.7 วัฒนธรรมปักษ์ใต้(ตอนล่าง) ในบริเวณ 5 จังหวัดชายแดน ที่นับถือ

ศาสนาอิสลาม

นอกจากนี้อาจจะแบ่งวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยตามประวัติความเป็นมาของคนไทย เผ่าพันธุ์ และประเภทต่างๆ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมไทยมอญ วัฒนธรรมไทยลาว วัฒนธรรมไทยเขมร วัฒนธรรมไทยอิสลาม กะเหรี่ยง เป็นต้น

2. วัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นวัฒนธรรมที่รัฐกำหนดและมอบหมายให้คนในชาติ ประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เช่น ภาษาไทย มีภาษาไทยภาคกลาง ภาษาถิ่นต่างๆ เช่น ภาษาไทยเหนือ ไทยใต้ ไทยอีสาน โดยภาษาไทยภาคกลางที่ใช้ ในทางราชการเป็นภาษาประจำชาติ และประเทศไทย มีศาสนาต่างๆ ที่คนไทยยึดถือปฏิบัติ แต่กำหนดให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ วัฒนธรรมประจำชาติเป็นวัฒนธรรมร่วมของคนไทยทุกหมู่เหล่า จึงมักเป็นผลงานการสร้างสรรคจากหน่วยงาน ปกครองในสังคมไทย

3. วัฒนธรรมโลก เป็นวัฒนธรรมที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคมอื่น แต่มีความนิยมทั่วไปใน นานาประเทศ เช่น การแต่งการชุดสากล การเล่นดนตรีสากล เป็นต้น โดยปกติแล้ววัฒนธรรมสากล นี้ มีบ่อเกิดมาจากประเทศตะวันตก เหตุที่คนไทยต้องรับเอาวัฒนธรรมสากลมาเป็นส่วนหนึ่งของ วัฒนธรรมไทยนั้น ก็เพราะสังคมไทยเป็นสังคมย่อยหนึ่งในสังคมโลก การที่จะคบค้าสมาคมกับชน ต่างชาตินั้น จำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติอย่างกลมกลืนด้วย

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมในทุกระดับย่อมมีส่วนสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิต ของคนในสังคมทั้งสิ้น เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากเหตุปัจจัยต่างๆ เป็นผลทำให้วัฒนธรรมใน ทุกระดับของไทย เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ ของวัฒนธรรมไทย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนในการมีส่วนร่วม และช่วยกันอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมที่ดีของไทยเอาไว้ให้เป็นมรดกของชาติ และมีให้สูญหายไปตามกาลเวลา

1.5 วิฤติการณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิฤติการณ์ทางด้านวัฒนธรรมอย่างรุนแรง ทั้งนี้เป็นผล มาจากการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม ตลอดจนกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เข้ามา ทำให้คนไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โลกทัศน์ และค่านิยมใหม่ๆ ตามมาอย่างมากมาย(วราคม ที่สุกะ, 2544) เกิดการเปลี่ยนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ สถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิม อย่างมาก การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมสมัยใหม่ ที่เน้นวัตถุนิยม และการบริโภค ไม่เพียงเป็น ตัวทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น หากยังเป็นการทำลาย วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี ค่านิยมแบบเก่าอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับ เอกวิทย์ ณ ถลาง(2545) ที่กล่าวว่า “เรารู้หลัก รู้มรรควิธีของพุทธธรรม จนสามารถสร้างวัฒนธรรม ที่ดีงามเป็นของเราเองได้ ระดับหนึ่ง อยู่ๆ เราก็มาเลื่อมใสวิถีชีวิตโลกตะวันตก เอามาเผยแพร่ครอบงำเรา เรารับเอาทุนนิยม

บริโภคนิยม และความอยากได้ อยากดี อยากมี อยากเป็น ไว้เต็มรูป เราเอาอย่างเขา ก้าวตามเขาไป แล้วเราก็พลาด” วัฒนธรรมที่ไหลหลากเข้ามา ทำให้คนไทยบางส่วนรับเอาค่านิยมสมัยใหม่มาโดยไม่ทันยั้งคิด ไม่พิจารณาให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรมเหล่านั้น บางส่วนถูกกลืนไปกับกระแสวัฒนธรรมใหม่ โดยลืมนึกถึงรากเหง้า และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ดีของท้องถิ่นตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็หาความสุขจากการบริโภคนิยม และใช้ชีวิตแบบสมัยใหม่ ที่เรียกว่า ประเทศที่พัฒนาแล้ว

เอกวิทย์ ณ ถลาง(2534) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมของไทย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การสูญเสียความเข้าใจ และภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนไทยในชนบท ทั่วประเทศ
2. ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคมได้เกิดขึ้นอย่างรุนแรง และต่อเนื่อง
3. ความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจและสังคม จากสังคมเกษตรกรรม เพื่อกินเพื่ออยู่ มาเป็นเกษตรกรรมเพื่อขายเอาเงินตรา จนมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม
4. วัฒนธรรมข้าราชการไทย ที่เคยรวมเอาคนดีมีฝีมือ มีความสามารถ มาเป็นการยกย่องคนร่ำรวยมั่งคั่งให้มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีในสังคมธุรกิจ และการเมืองมากขึ้น
5. คุณธรรมจริยธรรมบนพื้นฐานวัฒนธรรมพุทธเกษตรที่เป็นลักษณะเฉพาะของไทย เกิดการสั่นคลอน เพราะแรงใหม่กระแทกจากภายในและภายนอก จากการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว
6. วิกฤตการณ์ของระบบการศึกษาในฐานะที่เป็นมรรควิธีในการสืบทอดวัฒนธรรม สภาพการณ์ของการจัดการศึกษาในปัจจุบันระดับพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษามีข้อด้อยหลายประการที่ชี้ให้เห็นว่า เน้นการสร้างความคิด และพฤติกรรมที่นำคนไปสู่ครรลองของคนสมัยใหม่ ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นฐานของประชาชน การศึกษาจึงนับเป็นเครื่องมือแปลกแยกบุคคลออกจากบริบททางสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุภาวงศ์ จันทวานิช สำอาง หิรัญบุรณะ และกุลวิตรา ภัคคานนท์(2538) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คือ

1. การปะทะสังสรรค์ และการมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจ และเศรษฐกิจกับสังคมที่ใหญ่กว่า และรวยกว่าผ่านสื่อมวลชน(โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ) และการคมนาคมทางบก(การตัดถนน เชื่อมผ่านระหว่างเมืองต่อเมืองและเมืองต่อชนบท)

2. ระบบทุนนิยมในวงการธุรกิจและอุตสาหกรรม

3. ระบบสินเชื่อ

4. กระบวนการทำประเทศให้ทันสมัย อันได้แก่ ระบบการศึกษา การนำเครื่องจักรและเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาใช้ในการผลิต เพื่อเพิ่มผลผลิต และการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการ การคิดคือศรัทธาในความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

จะเห็นได้ว่าวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมของไทยโดยเฉพาะในสังคมชนบท ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้ท้องถิ่นของไทยสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกระบวนการศึกษาที่เป็นเครื่องมือในการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมมีความอ่อนแอ และบกพร่อง ย่อมเป็นต้นเหตุประการหนึ่งในการทำลายศิลปวัฒนธรรมโดยไม่รู้ตัว

สำหรับวิถีทางในการแก้วิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทยนั้นคงอยู่ จึงควรมุ่งเน้นในเรื่องของการให้การศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรม โดยควรควรปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบททางสังคม ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้ใกล้ชิดสัมผัสกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว การจัดการศึกษาไม่ควรดึงนักเรียนออกจากสังคม แต่ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้สังคมท้องถิ่นของตน เพื่อให้มีเข้าใจรากเหง้าของวัฒนธรรม และเคารพในภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สั่งสมตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดย เอกวิทย์ ฤ กลาง (2545) ได้เสนอแนะว่าสถานศึกษาทุกระดับควรเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทั้งในด้านการอนุรักษ์ส่งเสริม และสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด ตลอดจนหลักสูตรทุกระดับทุกประเภท จะต้องให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความต้องการในเรื่องสังคมสงบสุข สิ่งแวดล้อมที่สมดุล วัฒนธรรมที่ทันสมัย ฯลฯ

ตอนที่ 2 ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกของประเทศไทย ในอดีตดินแดนก่อนที่จะมาเป็นจังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน เคยเป็นบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมนุษย์หลายยุคหลายสมัย นับตั้งแต่ชุมชนเริ่มแรกเมื่อหลายพันปีก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งได้อาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อยังชีพ ไม่ว่าจะเป็นการล่าสัตว์ เก็บผลหมากรากไม้ หรือของป่าตลอดจนการทำสิกรรม

จากความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายของผู้คน เริ่มมีโครงสร้างทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อน และมีพัฒนาการทางเทคนิควิทยา ในการทำเครื่องมือเครื่องใช้อย่างค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งเข้าสู่สังคมเมืองในสมัยทวารวดี ภายหลังจากที่กระแสอารยธรรมจากอินเดียแพร่หลายเข้ามา(อุดม สมพร, 2540)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้สันนิษฐานได้ว่า เมืองราชบุรีเป็นเมืองท่าสำคัญที่ตั้งขึ้น ในสมัยทวารวดี โดยศูนย์กลางความเจริญอยู่ในบริเวณตำบลคูบัว และในสมัยต่อมาเมืองโบราณคูบัว ก็ได้เสื่อมความสำคัญลง(คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2543) และจากหลักศิลาจารึกของเขมรโบราณคำว่า ชยราชบุรี คือชื่อเก่าที่ใช้เรียกขานดินแดนแห่งนี้ ก่อนที่จะปรากฏเป็นราชบุรี จากศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 จนมาถึงปัจจุบัน (อุดม สมพร, 2540)

อันความเจริญของจังหวัดราชบุรีหรือเมืองราชบุรีในปัจจุบัน เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีหรือ กรุงเทพมหานคร แล้วเมืองราชบุรีถูกกำหนดให้เป็นหัวเมืองชั้นในที่ขึ้นกับกรุงเทพโดยตรง ซึ่งมีการกวาดต้อนผู้คนจากที่อื่นหรือการกำหนด ให้ผู้คนมาตั้งถิ่นฐาน เพื่อเป็นกำลังแก่พระนคร ทำให้ราชบุรีในปัจจุบันมีความหลากหลายของผู้คนและชุมชน ในด้านชาติพันธุ์และประวัติความเป็นมา เช่น ในเขตอำเภอจอมบึง และสวนผึ้ง เป็นกลุ่มชนกะเหรี่ยงและเชื้อสายกะเหรี่ยง ในเขตอำเภอบ้านโป่งและโพธารามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองเป็นชุมชนของคนมอญและคนจีน ในเขตอำเภอเมืองก็จะมีชาวไทย-ยวนที่ถูกกวาดต้อนมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอาศัยอยู่ เป็นต้น (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2543)

2.1 ประวัติความเป็นมาของเมืองโบราณคูบัว

จากการศึกษาประวัติเมืองโบราณคูบัวของสมศักดิ์ รัตนกุล(2535) อุดม สมพร (2540) จีติมา อนุกุลวรรณะ(2540) และคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ(2543) สามารถสรุปประวัติความเป็นมาของเมืองโบราณคูบัวได้ดังนี้

เมืองโบราณคูบัว ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลคูบัว เขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยอยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศใต้ประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นชุมชนโบราณที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบพบหลักฐานประเภทโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่สร้างขึ้นในสมัยวัฒนธรรมทวารวดีเป็นจำนวนมาก

ลักษณะแผนผังของเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามุมมน มีขนาดกว้าง 800 เมตร ความยาว 2,000 เมตร บริเวณที่ตั้งเป็นเนินดินธรรมชาติ มีลำน้ำไหลผ่าน 2 สาย คือ ลำห้วยคูบัว และลำห้วยชินสีห์ ขนาดของพื้นที่ และลักษณะการวางผังเมืองคล้ายคลึงกับเมืองนครชัยศรี หรือนครปฐมโบราณ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเมืองศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดีในประเทศไทย

จากลักษณะที่ตั้งของเมืองโบราณคูบัว สันนิษฐานว่าเป็นเมืองท่าชายฝั่งทะเล และอยู่จุดเรือสมัยโบราณ ซึ่งมีชัยภูมิที่เหมาะสม ประกอบด้วยพื้นที่เขตสูง และภูเขาทางทิศตะวันตกอันเป็นแหล่งอาหาร และทรัพยากรจำพวกของป่าและแร่ธาตุต่างๆ และพื้นที่ราบลุ่มทางทิศเหนือเหมาะสำหรับการเกษตรกรรม ทิศตะวันออกและทิศใต้ลาดลงสู่ทะเล มีลำน้ำสายเก่าของแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านสามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อ และทำการค้าขายกับชุมชนอื่น ระหว่างพื้นที่ตอนในกับพื้นที่ชายฝั่งทะเล

แหล่งโบราณสถานสำคัญในเขตเมืองคูบัว

1. คูเมืองกำแพงเมือง ในเมืองคูบัวพบว่ามีกำแพงก่อสร้างแนวคูเมืองกำแพงเมืองประกอบด้วยคูน้ำ 1 ชั้น อยู่ระหว่างคันดิน 2 ชั้น ขนาดของคูน้ำกว้างเฉลี่ย 50 เมตร คันดินกว้างประมาณ 50 เมตร สูงประมาณ 3 เมตร สำหรับคูเมืองทางด้านทิศเหนือนั้นดัดแปลงจากลำห้วยธรรมชาติ คือ ลำห้วยคูบัว

2. ศาสนสถาน จากการสำรวจตั้งแต่ปีพ.ศ. 2500 จนถึงปัจจุบันพบโบราณสถานแล้วมากกว่า 60 แห่ง โบราณสถานที่พบส่วนใหญ่เป็นศาสนสถานที่เกี่ยวเนื่องในพุทธศาสนาทั้งลัทธิเถรวาทและมหายาน มีการตกแต่งส่วนฐานโบราณสถานด้วยประติมากรรมดินเผาและปูนปั้น เป็นภาพเล่าเรื่องชาดกหรือศาสนนิทาน

โบราณวัตถุที่ค้นพบในตำบลคูบัว

1. โบราณวัตถุที่สร้างขึ้นเนื่องในพุทธศาสนา ได้แก่ ประติมากรรมปูนปั้น และดินเผาที่ใช้ประดับอาคารโบราณสถาน เช่น พระพุทธรูป พระโพธิสัตว์ เทวดาหรือบุคคลชั้นสูง บุคคลสามัญ อมนุษย์จำพวก ยักษ์ ครุฑ และสัตว์ต่างๆ

2. โบราณวัตถุที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ จำพวกเศษภาชนะดินเผา ตะคัน ตะเกียงดินเผา ที่ประทับลอยลาย ลูกกระสุน เบี้ยดินเผา นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องประดับและอาวุธต่างๆ ที่ทำจากหิน แก้ว โลหะ เช่น ต้มหู แหวน กำไล ลูกปัด หินบด เป็นต้น

หลักฐานโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่พบในเขตเมืองคูบัว และบริเวณใกล้เคียง ทำให้สันนิษฐานได้ว่าเมืองคูบัวเจริญอยู่ในวัฒนธรรมทวารวดีในราวพุทธศตวรรษที่ 11 – 15 และเริ่มเสื่อมความสำคัญราวพุทธศตวรรษที่ 16 เนื่องจากภูมิประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลง ชุมชนใกล้เคียงเริ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น เพราะอิทธิพลของเขมรเข้ามามีบทบาท เส้นทางการค้าระหว่างชุมชนเปลี่ยนไปทำให้ศูนย์กลางความเจริญของเมือง จากเมืองคูบัวย้ายมาอยู่ที่เมืองราชบุรีบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองซึ่งมีพัฒนาการขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 16 – 18 ต่อมา

เมืองโบราณทวารวดีในจังหวัดราชบุรี

ในพื้นที่จังหวัดราชบุรีมีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดี และโบราณสถานจากวัฒนธรรมทวารวดี ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 – 15 เช่นเดียวกับเมืองโบราณคูบัว ซึ่งกระจายอยู่ตามสองฟากฝั่งแม่น้ำแม่กลอง โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองราชบุรี เขตอำเภอวัดเพลง และเขตอำเภอบ้านโป่ง แหล่งโบราณคดี ที่สำคัญมีดังนี้

1. แหล่งโบราณคดีบนเทือกเขาสูง ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี ส่วนใหญ่พบภาพพระพุทธรูปแกะสลักที่ผนังภายในถ้ำ ภาพสลักเรื่องราวพุทธประวัติ ภาพปูนปั้นรูปบุคคล ภาพเทพชุมนุม และปูนปั้น ต้นไม้ ฯลฯ

2. แหล่งโบราณคดีวัดมหาธาตุ พบว่าฐานชั้นล่างสุดทางเดินทางด้านทิศใต้ขององค์ปรางค์ประธานมีการใช้รูปแบบทวารวดีเรียงเป็นแนวยาว ชั้นส่วนพระพุทธรูปสลักหินสีเทาและสีดำขนาดใหญ่ที่ประดิษฐานในระเบียงครอบขององค์ปรางค์ประธาน มีลักษณะพุทธศิลป์แบบทวารวดีองค์ที่สำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูปประทับยืนปางแสดงธรรมทั้งสองพระหัตถ์ที่นิยมเรียกกันว่า ปางเสด็จจากดาวดึงส์ ที่ได้นำมาจากวัดเพลงหรือวัดโพธิ์เขาร้าง ตำบลหุลุมดิน และแหล่งโบราณคดีที่วัดเขาเหลือ ได้พบเทวรูปพระอิศวร หรือพระศิวะผู้เป็นเทพเจ้าที่ได้รับการเคารพบูชามากที่สุดองค์หนึ่ง ทั้งในทางพระพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์

3. แหล่งโบราณคดีวัดขุนสีห์(ปัจจุบันคือวัดรับน้ำ) ในเขตอำเภอบ้านโป่ง ปรากฏร่องรอยเนินดินที่มีเศษภาชนะดินเผา เนินดินที่มีลักษณะเป็นซากสถูป และยังพบชิ้นส่วนประดับสถาปัตยกรรม ทั้งที่เป็นดินเผาและปูนปั้น เนื่องในศิลปะแบบทวารวดีมากมายหลายชิ้นด้วยกัน

4. แหล่งโบราณคดีโคกพริก ถึงเวียงทูน ในเขตอำเภอวัดเพลง ได้พบร่องรอยของชุมชนโบราณที่มีแนวคูน้ำคันดินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ในวัฒนธรรมทวารวดีหลายแหล่ง โดยเฉพาะตั้งแต่บริเวณโคกพริกถึงเวียงทูน ที่พบเนินดินโบราณกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ที่โคกพริกเคยพบซากสถูปและเครื่องประดับประเภทลูกปัดจำนวนมาก รวมทั้งในแม่น้ำอ้อมก็เคยพบซากเรือจมน้ำ ที่ภายในมีเครื่องปั้นดินเผาสมัยต่างๆ

5 ในเขตอำเภอจอมบึง แหล่งโบราณคดีเนื่องในวัฒนธรรมทวารวดีที่สำคัญพบที่ถ้ำพระพิมพ์ บริเวณเชิงเขาสำปะแจ ห่างจากที่ว่าการอำเภอจอมบึงประมาณ 4 กิโลเมตร ได้พบพระพิมพ์ เป็นภาพพระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาท ปางแสดงปฐมเทศนาภายใต้สถูปแบบพุทธคยา มีสถูปขนาดเล็กอยู่โดยรอบ

2.2 ประวัติความเป็นมาของคนไท-ยวนในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

สำหรับการศึกษาประวัติความเป็นมาของคนไท-ยวนในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ของวรรณภา วุฒทะกุล(2538) และอุดม สมพร(2540) สามารถประมวลสาระสำคัญได้ดังนี้
 ตำนานการตั้งถิ่นฐานของคนไท-ยวน

นับเป็นเวลากว่า 220 ปีมาแล้ว ที่ตำนานได้กล่าวถึงผู้นำสองพี่น้องชาว ไท-ยวน ชื่อหนานฟ้า และหนานขัน ได้พาผู้คนไท-ยวนบางส่วนอพยพจากสงครามระว่างไทยกับพม่า และเคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในบริเวณตำบลคูบัว หนานฟ้าผู้พี่เห็นว่าลุ่มริมห้วย (คูเมืองโบราณทวารวดี) นั้นเต็มไปด้วยดอกบัวเป็นทำเลที่ดี และเหมาะสมในการตั้งบ้านเรือนอยู่ทางฝั่งเหนือของริมห้วย หมู่บ้านนี้เรียกว่า บ้านปู้ฟ้า ส่วนหนานขันผู้เป็นน้องได้พาครอบครัวส่วนหนึ่งข้ามไปยังทิศใต้ของห้วย เพื่อไปตั้งบ้านเรือน จึงเรียกบริเวณนั้นว่า บ้านปู้ขัน สืบมาจนทุกวันนี้

ต่อมาเมื่อมีชุมชนมากขึ้น จึงได้ขยายครัวเรือนออกไปตั้งถิ่นฐานห่างออกไปจากบ้านปู้ฟ้า และบ้านปู้ขัน เช่น ในบริเวณหมู่บ้านวัดแคทราย วัดหนามพุงดอ ชุมชนที่อยู่ก่อนเรียกตนเองว่า บ้านโน หมู่บ้านแคทราย หนามพุงดอที่ห่างออกไปเรียกว่า บ้านนอก

ชุมชนที่บ้านหนองขัน และบ้านปู้ฟ้า ได้สร้างวัดของชุมชนขึ้นเรียกกันว่า วัดใน (ปัจจุบันคือ วัดคูบัว) ชุมชนแคทรายที่แยกตัวจากชุมชนเดิม ก็สร้างวัดขึ้นเช่นเดียวกัน เรียกว่า วัดน้อย (ปัจจุบันคือ วัดแคทราย) ชุมชนที่อยู่หนามพุงดอห่างไกลออกไปเป็นคนบ้านนอก ก็สร้างวัดขึ้นเรียกว่า วัดนอก (ปัจจุบันคือ วัดหนามพุงดอ)

ความเป็นมาของชาวคูบัวในอดีต

ชาวไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบันสืบเชื้อสายมาจากชาวเมืองเชียงแสน แห่งอาณาจักรล้านนา ชาวไท-ยวนเหล่านี้ถูกกวาดต้อนลงมาในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย ในพ.ศ.2347 คราวที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงมีพระบรมราชโองการให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จขึ้นไปบัญชาการรบกับพม่า เมื่อพ.ศ.2345 เชียงแสนขณะนั้น อยู่ใต้อำนาจของพม่า พม่าอาศัยเชียงแสนเป็นแหล่งสะสมเสบียงอาหาร และรวบรวมกำลังพลสำหรับเข้าตีหัวเมืองฝ่ายเหนือของไทย เพื่อที่จะกำจัดอิทธิพลของพม่า จึงโปรดเกล้าให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอกรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราชจัดกองทัพจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปตีเชียงแสนได้แล้ว จึงกวาดต้อนชาวเมืองเชียงแสนทั้งหญิงชายที่อยู่ในวัยฉกรรจ์ และพอที่จะมีกำลังเดินทางไกลจำนวนประมาณ 23,000 คน ลงมากรุงเทพฯ เมื่อกองทัพเดินทางมาถึงบริเวณภาคกลางผ่านมาถึง อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี ในปัจจุบันชาวเชียงแสนส่วนหนึ่งมีความประสงค์ที่จะตั้งถิ่นฐาน

ณ ที่นั้น ดังนั้นชาวอำเภอเส้าไห่ หนองโดน จังหวัดสระบุรี ในปัจจุบันจึงมีเชื้อสายสืบมาจาก บรรพบุรุษเมืองเชียงแสน

ต่อมาทรงโปรดเกล้าฯ ให้นำชาวเชียงแสนไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน ณ เมืองราชบุรี ครั้งแรกตั้งครัวเรือนอุ้มริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองฝั่งขวาทางด้านทิศตะวันออกของตัวเมือง ปัจจุบันเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านไร่ในที ต่อมาจึงขยายครัวเรือนออกไป จึงแยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ ใกล้เคียง เช่น ตำบลคูบัว ดอนตะโก ดอนแจง ดอนแร่ ฯลฯ อีกหลายพื้นที่ในจังหวัดราชบุรี

แต่เดิม ชาวไท-ยวนมีความถนัดในการทำไร่ไถนา และทำการเกษตรเป็นหลัก พื้นที่ใด มีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าว ก็จะพากันไปตั้งบ้านเรือนรวมเป็นหมู่บ้าน เมื่อถึงฤดู ทำนาจะแยกย้ายกันไปทำไร่ไถนา ในที่ของตนที่อยู่ห่างจากหมู่บ้าน เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทำนาใน สมัยดั้งเดิมใช้วัวเทียมไถนา เครื่องมือเครื่องใช้ของคนไท-ยวนส่วนใหญ่จะเป็นประเภทเครื่องจักสาน และเครื่องปั้นดินเผา

ระยะแรกของการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดราชบุรี ชาวไท-ยวนยังคงรักษาวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมของไท-ยวนไว้อย่างเคร่งครัด ต่อมาได้ผสมผสานกลมกลืนกับประเพณีของชุมชน ภาคกลาง ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมของราชบุรี ความเคร่งครัดในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมลดน้อยลง ชีวิตเริ่ม ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่อการอยู่รอด ฉะนั้นศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เช่น การเกิด การกิน การตาย ความเชื่อ และความศรัทธาเริ่มเลือนหายไป ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับความ แปลกใหม่จากอารยธรรมของวัฒนธรรมอื่นเข้ามาแทนที่ สายเลือดไท-ยวนล้านนาที่อยู่ในตัวของ ลูกหลานไท-ยวนเริ่มจางลง ปัจจุบันเกือบไม่มีเอกลักษณ์แสดงความเป็นไท-ยวนในอดีตให้เห็น นอกจากภาษาพูด และศิลปะการทอผ้าจก ซึ่งเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิง ไท-ยวน ซึ่งยังหลงเหลืออยู่บ้างในบางท้องที่ เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ในอำเภอ เมือง และในตำบลรางบัวในอำเภोजอมบึง

ชาวไท-ยวนแต่โบราณ พูดภาษาคำเมืองกันทุกคน หนังสือที่ใช้ก็คือ อักษรไท-ยวน โบราณ แต่ในปัจจุบันลูกหลานไท-ยวนที่อยู่ในชุมชนเมืองหรือที่ติดกับตัวเมืองไม่พูดไท-ยวนกันแล้ว จะมีก็แต่ผู้เฒ่ารุ่นปู่ย่าเท่านั้นที่ยังคงพูดคำเมือง ส่วนชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลรางบัว ตำบลท่าเคย ตำบลนาคอก ตำบลอ่างหิน ตำบลหนอง ปลาหมอก ฯลฯ ก็ยังคงพูดคำเมืองกันเป็นส่วนมาก

สาเหตุที่ลูกหลานไท-ยวนในปัจจุบันไม่นิยมพูดคำเมืองเป็นเพราะ

1. อายุและคิดว่าถ้าพูดภาษาไทย-ยวนดั้งเดิม จะได้รับการดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนลาว ฉะนั้นเพื่อเป็นการกลบปมด้อยของตน จึงต้องพูดภาษากลาง
2. ลูกหลานไท-ยวนที่อยู่ในชุมชนเมือง ผู้ที่เป็นพ่อแม่ฝึกหัดสอนลูกหลานของตนให้พูดภาษากลางใช้สื่อสารกับเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ลูกของตนมีปมด้อยถูกล้อเลียนว่าเป็นลาว ฉะนั้นลูกหลานไท-ยวนจำนวนมาก จึงลืมภาษาของตนตระกูลไปโดยปริยาย
3. การแต่งงานกันระหว่างชาวไท-ยวน กับคนไทยสายพันธุ์อื่นๆ การใช้ภาษาสื่อสารจึงต้องใช้ภาษากลาง ลูกหลานที่เกิดขึ้นพ่อแม่จะสอนลูกหลานของตนให้พูดภาษากลาง ไม่ให้พูดภาษาคำเมือง

ตัวอย่างภาษาคำเมือง

คำพูดภาษาไทย-ยวน(ราชบุรี)

1. กินข้าวปล้ำ
2. ไปบ่ฮอด
3. เฮาฮู้กัน
4. อุหน่วยใหญ่
5. กูบงาม
6. ไปผ่อเป็น

คำพูดภาษาไทยกลาง

1. กินข้าวไม่อร่อย
2. ไปไม่ถึง
3. เราคุยกัน
4. โอ่งใบใหญ่
5. งอบงาม
6. ไปดูเขา

ฯลฯ

การแต่งกายของชาวคูบัวในอดีต

1. การแต่งกายของผู้หญิง การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้หญิงไท-ยวนก็พอหลงเหลือเป็นหลักฐานบอกที่มาดั้งเดิมจากโยนกเชียงแสน เช่น แม่ฮู้ย่นุงผ้าขึ้นตีนจก ขึ้นตา ขึ้นชีวขึ้นแล้ และเคียนอกด้วยผ้าแถบ เมื่อทำงานหรือทอผ้าอยู่ภายในบ้าน ผู้หญิงที่มีฐานะจะมีเครื่องประดับ เช่น สร้อยทอง ที่เรียกเป็นภาษาพื้นบ้านว่า สร้อยถั่วแปบ ใช้สวมคอ หรือบางครั้งใช้สะพายแล่ง เวลาผู้หญิงออกไปทำงานหรือธุระนอกบ้าน บางครั้งจะแต่งกายด้วยชุดแถบแดง ซึ่งเป็นเสื้อพื้นบ้านของชาวไท-ยวนราชบุรีแต่โบราณ นิยมใส่กันมากที่ตำบลดอนแร่
2. การแต่งกายของผู้ชาย ผู้ชายไท-ยวนสมัยดั้งเดิม เมื่อออกไปทำงานนอกบ้านหรือเดินป่าจะนุ่งกางเกงขักปก ลักษณะคล้ายกางเกงจีน ย้อมด้วยสีคราม สวมเสื้อแถบแดง หน้าอกประดับด้วยลูกกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเป่าถัก สำหรับใส่สัมภาระ เช่น ตลับยาสูบ ลูกกระสุนหมาก บุหรี่ ฯลฯ ปัจจุบันไม่มีผู้นิยมแต่งกายแบบนี้อีกแล้ว

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว

วรรณภา วุฒฑะกุล(2538) ได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง ผ้าจกกับวิถีชีวิตชาวไทยวน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยสรุปว่า การทอผ้าจก เป็นมรดกทางศิลปหัตถกรรมที่ชาวไทย-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวเมืองเชียงแสน อาณาจักรล้านนาไทย ซึ่งกรรมวิธีการทอด้วยการจกต้องอาศัยความประณีต ความละเอียดอ่อน และความอดทนของผู้ทอ อันก่อให้เกิดลวดลายต่างๆ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ยวน อันประสานสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ แต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กำลังสูญหายไป เพราะความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้คนรุ่นหลังไม่เข้าใจถึงกรรมวิธีและเทคนิคอันประณีตซับซ้อนเหล่านี้ว่าแฝงไปด้วยภูมิปัญญา และภูมิหลังอันงดงามของบรรพบุรุษ สมควรเป็นสิ่งที่ต้องร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาให้สืบต่อไปในอนาคต กลุ่มลูกหลานไทย-ยวน และหน่วยงานของรัฐควรร่วมมือและผนึกกำลังในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูศิลปะการทอผ้าจก เพื่อให้เป็นมรดกทางศิลปหัตถกรรมอันน่าภาคภูมิใจของชาติไทยสืบไป

อุดม สมพร(2540) ได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง ผ้าจกไทย-ยวน ราชบุรี ผลการวิจัยสรุปว่า ชาวไทย-ยวน ราชบุรี สืบเชื้อสายมาจากบรรพชน ไทย-ยวน(ล้านนา) เมืองเชียงแสน ซึ่งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน บ้านเรือนอยู่ในเมืองราชบุรี เมื่อปีพุทธศักราช 2347 เป็นต้นมา ระยะเวลาได้สืบทอดศิลปะการแต่งกายด้วยผ้าจก อันเป็นมรดกศิลปหัตถกรรมมาจากบรรพชนโยนกเชียงแสนอย่างแพร่หลาย การสืบทอดวิธีการและลวดลายผ้าสำหรับจก ก็ยังคงรักษาแบบแผนดั้งเดิมไว้อย่างเคร่งครัด และทอไว้ใช้เองมิใช่เพื่อซื้อขาย ต่อมาปัจจุบันลูกหลานไทย-ยวน ราชบุรี ไม่นิยมแต่งกายด้วยชิ้นตีนจก ศิลปะการทอผ้าจกจึงเกือบสูญหายไปจากวิถีชีวิต แต่อย่างไรก็ตามยังมีผู้สืบทอดการทอผ้าจกในบางพื้นที่ของชุมชนไทย-ยวน เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลรางบัว และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมทั้งเทคนิคการทอและการตลาดจากภาครัฐ และเอกชน วัตถุประสงค์ของการทอจึงเปลี่ยนจากการทอเพื่อใช้เอง เป็นการทอเพื่อขายเป็นรายได้เสริม สภาพการทอผ้าจกปัจจุบันถดถอยลงเพราะอิทธิพลของสภาวะเศรษฐกิจ ผลักดันให้ผู้หญิงไทย-ยวน ละทิ้งหูกเข้าไปขายแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อรายได้ที่มากกว่าสำหรับการดำรงชีพ จึงทำให้การแต่งกายตามเอกลักษณ์ดั้งเดิมหายไป เพราะเทคโนโลยี และกระแสวัฒนธรรมของชุมชนเมืองที่หลากหลายไหลเข้าสู่วิถีชีวิตไทย-ยวนปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าเมืองโบราณคูบัวเป็นเมืองที่มีความสำคัญ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ หลักฐานทางโบราณคดี ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นเอกลักษณ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายหนึ่ง หน้าที่ในการอนุรักษ์สิ่งที่มีค่าเหล่านี้ จึงไม่ใช่เพียงหน้าที่ของลูกหลานชาวไทย-ยวน

เท่านั้น แต่หากเป็นมรดกของประเทศของเรา ที่คนไทยทุกคนควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ไว้เป็นเอกลักษณ์และสมบัติของชาติสืบไป

ตอนที่ 3 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

3.1 ความหมายของการอนุรักษ์

คำว่า อนุรักษ์ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้คำอธิบายว่า การอนุรักษ์คือ การรักษาให้คงเดิม การอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติคือ การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพใช้ได้นานที่สุด เกิดประโยชน์ที่สุดและสูญเสียน้อยที่สุด

กรมศิลปากร(2531) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า หมายถึง การดูแลรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้หมายรวมถึง การป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการอนุรักษ์ ไว้ในหลายลักษณะ ดังนี้

ชะวรัชชัย ภาติณฐ(2533) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า เป็นการคงไว้จากการถูกทำลาย ความไม่สนใจ และการถูกทอดทิ้งจากการทดแทนด้วยของใหม่

นิวัติ เรืองพานิช(2533) ได้กล่าวถึงความหมายของการอนุรักษ์(conservation)ว่า เป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร โดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆ แต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ(time and space) อีกด้วย

เดชา บุญค้ำ(2540) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ว่า เป็นกระบวนการสงวนรักษาที่ไม่เข้มงวดและเป็นลักษณะผ่อนคลายเป็น เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้มิให้สูญหาย หรือถูกเปลี่ยนแปลงไปโดยการใช้สอย หรือการบริโภคที่ไม่เหมาะสม

ปิ่นรัชฎ์ กาญจนชวลิต(2540) กล่าวถึงการอนุรักษ์ว่าหมายถึง การรักษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้คงอยู่ในสภาพเดิมที่เป็นอยู่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งวิธีการจะต้องเป็นการทำงานที่ค่อนข้างมากแล้วก็อาจจะหมายถึง การรักษาสิ่งใดก็ตามให้อยู่ในสภาพที่ดี โดยการทำนุบำรุงอย่างสม่ำเสมอแต่ต่อเนื่อง

สันติ เล็กสุขุม(2541) เสนอความหมายของงานอนุรักษ์ว่า เป็นการสงวนรักษาหลักฐานจากอดีต โดยหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลง หรือการแทนที่ใดๆ ที่ไม่จำเป็น จึงเป็นงานที่มีความหมายสำคัญโดยตรงต่องานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ศิลปกรรม

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการอนุรักษ์หมายถึง การดูแล ป้องกัน ทำนุบำรุง สงวนรักษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันมีประโยชน์และมีคุณค่าสำคัญให้อยู่คงสภาพเดิมมากที่สุด

3.2 ความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

สำหรับความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มีดังนี้

มณี พยอมยงค์(2525) เสนอความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมว่า เป็นการตามรักษา วัฒนธรรม การระวังป้องกันวัฒนธรรม

วัลยา โกสุม(2530) เสนอความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมว่าเป็น พฤติกรรมของการ รักษา การถ่ายทอด และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมให้เหมาะกับสภาพอันแท้จริงของ สังคม และธรรมชาติที่แวดล้อม เพื่อให้วัฒนธรรมของสังคมหรือของชาติดำรงอยู่ และเจริญงอกงาม ตลอดไป

सार สารทัศนานันท์(2540) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมว่า เป็นการ ตามรักษา ระวัง ป้องกัน การดำรงป้องกันวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งมีอยู่แล้วให้คงมีอยู่ ตลอดไป โดยหาทางระวังรักษาและป้องกันมิให้เสื่อมสูญไป คือ ให้คงมีอยู่ และหาทางบำรุงส่งเสริม ให้เจริญงอกงามหรือก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพื่อให้คงมีอยู่เป็นของคู่บ้านคู่เมืองไปชั่วกาลนาน

อุดม สมพร(2537) ได้กล่าวถึงความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมว่า เป็นการ ป้องกันรักษาสิ่งที่ยอมรับว่ามีคุณค่ามีประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เมื่อสิ่งมีค่า มีอยู่แล้วก็จำเป็นต้องเก็บรักษาหรือป้องกันมิให้สิ่งมีค่านั้นสูญไป

เฉลา เวชเดช(2539) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมว่า เป็นการพิทักษ์ รักษา และธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน เข้าใจและความภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของคน รุ่นหลัง

ไชแสง ศุขวัฒน์(2540) ได้กล่าวถึงความหมายของการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทาง วัฒนธรรม คือ การรู้จักรักษาไว้มิให้สูญสิ้นไปให้อยู่ในสภาพคงเดิม

รัตนา ชัยเศรษฐศิริ(2542) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยว่า เป็น พฤติกรรมของมนุษย์ที่คิดแสดงออก ในการกระทำให้วัฒนธรรมของชาติดำรงคงอยู่ได้ โดยใช้กิจกรรม รูปแบบต่างๆ เช่น การส่งเสริม เผยแพร่ รับเข้า ปรับเปลี่ยน เลียนแบบ การสืบสาน การตั้งรับ ผู้นำ ผู้ให้ การเกื้อกูลธรรมชาติ การจดบันทึก และการทำตามคำบอกเล่าของบรรพบุรุษ ฯลฯ โดยการนำวิถี การต่างๆเหล่านี้ มาจัดกระทำให้สอดคล้องกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อม กาลเทศะ อุปนิสัย ค่านิยม ของคนไทย และสังคมโลกได้ ย่อมนำมาซึ่งการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติให้สมดุลและยั่งยืนได้ในที่สุด

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมในการตามดูแล สงวนรักษา และปกป้องไว้ ซึ่งสิ่งอันมีคุณค่าสำคัญทางวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดและสั่งสมมาจากอดีต ทั้งวัฒนธรรมทางด้านวัตถุและวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยหาแนวทางหรือวิธีการอนุรักษ์ไว้ เพื่อให้ วัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือของชาติ ไม่สูญสิ้นไปกับกาลเวลา ให้เจริญงอกงาม สามารถดำรงคงอยู่ได้ อย่างยั่งยืน และเหมาะสมต่อไป

3.3 แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ได้มีนักการศึกษาเสนอในหลายทัศนะดังนี้

คณะกรรมการกลุ่มผู้ผลิตชุดวิชาการศึกษากับชีวิตและชุมชน(มสธ., 2523) เสนอหลักของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. การส่งเสริมวัฒนธรรม วัฒนธรรมจะสูญหายไปจากสังคม หรือจะคงอยู่ และเจริญงอกงาม สืบทอดมาได้ก็ต่อเมื่อบุคคลในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ และรู้คุณค่าของวัฒนธรรมนั้นแล้ว ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันไม่ขาดสาย แต่บุคคลจะเกิดความรู้ความเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อได้รับการสื่อความหมาย และการถ่ายทอดให้สามารถปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นจึงต้องมีการเข้าใจ การชักชวน และส่งเสริมให้มีการประกอบพฤติกรรมนั้นๆ ด้วยตนเองก่อน จึงจะเกิดความซาบซึ้ง และมองเห็นคุณค่า ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสืบทอด และรักษาสิ่งของและพฤติกรรมทางวัฒนธรรมนั้นๆ

2. การเผยแพร่วัฒนธรรม หลักการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นนอกจากจะต้องส่งเสริมให้เป็นที่แพร่หลายในชุมชนของตนแล้ว จำเป็นต้องเผยแพร่ไปสู่ชุมชนและสังคมอื่น นำผลมาสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน กล่าวคือ

2.1 เป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความคล่องตัว และความดีของวัฒนธรรมนั้นว่าเป็น สิ่งดีงาม สามารถปรับให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมอื่นได้อย่างเหมาะสม

2.2 การแพร่ขยายของวัฒนธรรมจากชุมชนอื่นสร้างความภูมิใจให้แก่บุคคลในชุมชน เป็นแรงจูงใจให้มองเห็นคุณค่าและช่วยกันรักษาและพัฒนาวัฒนธรรมนั้นสืบต่อไป

2.3 วัฒนธรรมที่แพร่หลายไปสู่วัฒนธรรมอื่นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อประสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมของชุมชนอื่น ซึ่งจะย้อนกลับมาเป็นแบบอย่างการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนดั้งเดิม ทำให้วัฒนธรรมเจริญงอกงามได้อย่างรวดเร็ว

3. การรับเข้า หมายถึง การรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชนในลักษณะของการประสมประสานกับวัฒนธรรมของชุมชน เพราะวัฒนธรรมจากชุมชนหรือสังคมอื่นย่อมมีอิทธิพลในฐานะเป็นสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับวัฒนธรรม

ชุมชนให้เหมาะสมกับกาลสมัยอยู่เสมอ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนไว้ได้

4. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคมที่ถ่ายทอด สืบต่อจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมเปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา ถ้าคนในสังคมรับรู้ แต่รับการถ่ายทอดเอาไว้ แล้วไม่รู้จักปรับปรุงและสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ เพิ่มเติมให้วัฒนธรรมของสังคม ให้มีความคล่องตัว และเหมาะสมกับกาลสมัย ในที่สุดวัฒนธรรมนั้นก็จะถูกกลืนและสูญไปจากสังคม ดังนั้นการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมให้เจริญงอกงาม เป็นเอกลักษณ์ของสังคมตลอดไป ดังนั้นการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมให้เจริญงอกงาม จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และเพิ่มเติมสิ่งแปลกใหม่เข้ามาอยู่เสมอ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช(2525) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับหลักของการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1. เราต้องสอนให้เด็กเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ว่ามีความสำคัญต่อชีวิตต่อประเทศชาติอย่างไร ต้องชี้ให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม และปรัชญาแห่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้มีความเข้าใจมีความรักศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น

2. เราต้องชี้ให้เด็กทราบว่า เราสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมไปทำไม เพื่อให้เด็กได้ เข้าใจจุดมุ่งหมายของการสืบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรม

3. เราจะสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมอย่างไร วิธีสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมนั้น เราต้องรู้ก่อนว่า วัฒนธรรมคืออะไร อะไรเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรม เราจะสืบทอดและเสริมสร้างไปทำไม และเราจะสืบทอดและเสริมสร้างอย่างไร ซึ่งวิธีการต่างๆ ในการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม จะทำเฉพาะในโรงเรียนยังไม่เพียงพอ จะต้องจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ และสัมผัสประสบการณ์ด้วยตนเองอย่างเพียงพอ ซึ่งจะทำให้เด็กเข้าใจและซาบซึ้งในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ดียิ่งขึ้น

สุจิตวงศ์ พงศ์ไพบูลย์(2525) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อันประกอบด้วย 5 วิธี มีดังนี้

1. การสอบสวน หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรอง เพื่อค้นหาความจริงว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละอย่าง มีสาระ มีประโยชน์อย่างไร ส่วนใดเป็นแก่นหรือกระพี้ วัฒนธรรมนั้น ๆ เหมาะสมกับท้องถิ่นกาลเทศะและบุคคลเพียงใด มีข้อจำกัดในการให้คุณและให้โทษอย่างไร และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

2. การสะสาง หมายถึง การต้องรู้จักแยกแยะ เลือกรื้อฟื้น และขจัดส่วนที่บกพร่อง และเป็นโทษทิ้งเสีย การศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อให้รู้ข้อเท็จจริง ให้รู้ปัญหาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข หรือหาทางยับยั้งป้องกัน หรือขจัดไม่ให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาสังคม

3. การซ่อมเสริม หมายถึง การปรับปรุงเสริมแต่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น นำส่วนที่ดั่งามอยู่แล้ว มาพัฒนาแต่เดิมให้เหมาะสมตามกาลสมัย และความเปลี่ยนแปลงของสังคม รู้จักใช้ความรู้ ความคิด วิธีการ และปัจจัยอื่นๆ ช่วยเพิ่มคุณค่าและประสิทธิภาพ

4. การสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดค้น พัฒนาให้มีการแตกต่อ เพิ่มพูนให้ทวีคุณค่า และหลากหลายยิ่งขึ้น

5. การสื่อสาร หมายถึง การพยายามแนะนำ ชักชวน ให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ดั่งาม มีการหวงแหน ร่วมกันพิทักษ์รักษา ร่วมกันถือปฏิบัติ ร่วมกันทำนุบำรุง

มณี พยอมยงค์(2525) ได้เสนอหลักของการอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การเก็บรักษาของเก่าแก่ทางวัฒนธรรม อันเป็นผลิตผลทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างสมมา จำเป็นต้องเก็บไว้เป็นมรดกของตระกูลและของชาติสืบต่อไป

2. ศึกษาวิธีการสืบทอดของบรรพบุรุษ พร้อมกับพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมไปด้วย จึงจะทำให้วัฒนธรรมของชาติยั่งยืน

3. ศึกษาค่านิยมทางวัฒนธรรมของชาติโดยส่วนรวม คือการศึกษา ค้นคว้าหาเหตุผลของการเกิดวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อจะได้รู้คุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมนั้น จะได้รักษาหวงแหนเอาไว้

4. อนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้แพร่หลายไปในหมู่ชนอื่นๆ เพื่อวัฒนธรรมจะได้จริงจังยั่งยืน

5. การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม เพื่อรวบรวมงานทางวัฒนธรรมอันมีค่า เพื่อป้องกันมิให้สมบัติของชาติสูญหายหรือถูกทำลาย โดยบุคคลที่หวังผลประโยชน์ส่วนตัวและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

6. การรวบรวมผู้สนใจ หรือผู้เชี่ยวชาญให้เข้ามาอยู่ในสถาบันเดียวกัน เพื่อให้การอุปถัมภ์บำรุง สนับสนุนงานทางด้านวัฒนธรรม

7. ศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมระหว่างภาคต่างๆ เพราะจะทำให้คนไทยถิ่นหนึ่งๆ รู้จักวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งจะเป็นบันไดสืบทอดสู่ความรักและสามัคคีกัน

8. จัดสอนวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักเรียนทั้งระดับประถมและมัธยมทั่วประเทศ เพื่อให้เด็กมีความรู้อย่างแน่นแฟ้น และไม่ลืมวัฒนธรรมของตน

พระธรรมปิฎก(2537) ท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันประกอบด้วยหลักการดังนี้

1. สืบ หมายถึง การใช้ปัญญาในการสืบสาว ย้อนเรื่องราวในเชิงประวัติศาสตร์ ค้นหาความเป็นมาในอดีต เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรากฐานของวัฒนธรรมของตน และเมื่อสามารถ เข้าใจถึงความเป็นมาเป็นไป จึงควรมีการสืบทอดด้วยปัญญาอย่างมีวิธีการ เพื่อการเชื่อมโยงเรื่องราวต่อไปข้างหน้า จากปัจจุบันไปสู่อนาคต

2. สาน หมายถึง การจัดสรรปรุงแต่งวัฒนธรรมที่สืบมาจากเดิม ปรับปรุงให้มีรูปแบบที่สอดคล้องเหมาะสมกับยุคสมัย มีชีวิตชีวา และเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตปัจจุบัน พร้อมจะพัฒนาเป็นฐานของการงอกงามสืบต่อไปในภายหน้า ซึ่งแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ สานสิ่งที่สืบจากอดีต ให้เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน สานสิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันให้พร้อมที่จะงอกงามต่อไปในอนาคต และสานสิ่งที่ตนมี ให้นำชื่นชมแผ่ความนิยมกว้างออกไป ในโลก

นันทกาญจน์ อาจิณจารย์(2543) ได้เสนอแนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสาน มรดกทางวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

1. การที่หน่วยงานต่างๆ ให้การศึกษา หรือความรู้แก่ชุมชนจะทำให้เกิดความภูมิใจ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของชุมชนในท้องถิ่น จะช่วยให้ชุมชนรุ่นหลังเกิดความหวงแหนและร่วมพิทักษ์รักษา สืบสานให้คงอยู่ตลอดไป

2. การเก็บรวบรวมโบราณวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ เรื่องราวของภูมิปัญญาชาวบ้าน ตำนาน นิทาน วรรณกรรม ตำรายา วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ฯลฯ ไว้เป็นหลักฐานในการศึกษา ค้นคว้า ชื่นชม และนำไปปรับใช้ให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนต่อไป

3. การจัดกิจกรรมให้ชาวบ้านและเยาวชนในท้องถิ่นได้สัมผัสโดยตรง และมีบทบาทในการร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เป็นการสร้างเงื่อนไขซึ่งใช้ในการทำงานเป็นสื่อการเรียนรู้ และปมจิตวิญญาณในการอนุรักษ์ เช่น การเข้าค่ายวัฒนธรรม การเข้าค่ายอนุรักษ์ เป็นต้น

4. การส่งเสริม เผยแพร่ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารและสารัตถะของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น โดยเชิญชวนร่วมงานบุญประเพณี ที่มุ่งเน้นให้เห็นคุณค่าของประเพณี และพิธีกรรมที่กระทำต่อศาสนสถานและศิลปกรรม เป็นการรวมพลังเพื่อจัดกิจกรรมทางประเพณีส่งผลต่อการอนุรักษ์สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน

5. การฟื้นฟู เป็นกระบวนการนำองค์ความรู้เดิม หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมมาอธิบาย เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ในบริบททางวัฒนธรรมและสังคมปัจจุบันว่า มีคุณค่าและสามารถนำมาปรับใช้หรือควรรักษาแก่การอนุรักษ์เผยแพร่ใหม่ เพื่อสร้างกรอบความคิดและรวมชุมชนให้เข้มแข็ง เกิดความ

ภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เป็นแนวทางในการสร้างค่านิยมที่จะอนุรักษ์และพัฒนา เพื่อสืบสาน คุณค่าศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเหล่านั้นให้คงอยู่กับท้องถิ่นสืบไป โดยไม่ไปทำลาย สภาพแวดล้อมดั้งเดิมเหล่านั้น

ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ดำรงคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องกระทำให้สอดคล้องกับวิถี การเกิด การเจริญงอกงาม และการดับสูญของวัฒนธรรม โดยการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่น หนึ่ง ด้วยวิธีการพัฒนาและส่งเสริมอย่างถูกต้อง ต่อเนื่อง เหมาะสมสอดคล้องไปกับแต่ละยุคสมัย

รัตน์ะ บัวสนธ์ และคณะ(2538) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรม สามารถทำได้ โดย

1. การค้นหาวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่ยังมีอยู่โดยใช้มาตรฐานภายในวัฒนธรรมนั้นๆ เป็นตัว วัดความดี และความไม่ดีแล้ว
2. ฟื้นฟู สิ่งที่ดี แต่คลายความสำคัญไปแล้วนั้นขึ้นมา หรือ
3. ประยุกต์ โดยการตีความหรือให้ความหมายใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ หรือ
4. ประดิษฐ์ คิดค้น ขึ้นมาใหม่โดยอาศัยรากฐานเดิมที่มีอยู่ หรือผสมผสานกับ วัฒนธรรมที่ดีจากภายนอก

สาร สารทัศนานันท์(2540) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมให้เจริญงอกงาม โดยทุกคนในชาติควรร่วมกันปฏิบัติดังนี้

1. ต้องมีการสะสมและสืบต่อเป็นมรดกตกทอดกันไม่ขาดตอน เช่น ภาษาพูดที่เจริญ งามมาได้ทุกวันนี้ ก็เพราะมีการสะสมและสืบต่อเป็นประเพณีวัฒนธรรมการคลี่คลายเป็นลำดับมา
2. ต้องมีแปลกใหม่เพิ่มเติมของเดิมสิ่งที่มีมาใหม่นี้ไม่เป็นปฏิปักษ์กับของเดิม และไม่มาก ไม่น้อยเกินไป
3. ต้องส่งเสริมเพื่อให้แพร่หลายในหมู่ของตน และตลอดไปถึงชนหมู่อื่นด้วย เพื่อให้ คนอื่นเห็นว่าของเรามีดีอย่างไร
4. ต้องปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและสภาพเหตุการณ์ เหมาะสม กับสมัยการนำวัฒนธรรมชาติอื่นมาใช้ ควรระวังต้องให้คงวัฒนธรรมของชาติตนไว้ ไม่รื้อทิ้ง และไม่ควรร ับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นทั้งหมด แต่ควรพิจารณารับเฉพาะที่เห็นว่าดีกว่าของตนและต้องปรับปรุง ให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตนที่เห็นว่าบพ่วงอยู่ในเชิงอกงามขึ้น

วีรยุทธ ไม้ไทย(2541) ได้นำเสนอกระบวนการรักษา สืบทอด และพัฒนาวัฒนธรรม แยกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. กระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม(Cultural Haritage) มุ่งเน้นการอนุรักษ์ความเป็นของแท้ดั้งเดิม(Concervation the Authennicity) โดยมีขั้นตอนย่อยดังนี้

1.1 ศึกษาให้รู้รูปแบบเนื้อหาของแท้ดั้งเดิม

1.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่ให้เด่นชัด

1.3 ทำการทํานุบำรุงอย่างถูกต้อง คือ

การสงวนรักษา(Preservation)

การอนุรักษ์(Conservation)

การบูรณะซ่อมแซม(Restoration)

การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจและซาบซึ้งซึ่งช่วยกันทำนุบำรุงรักษาไว้

2. กระบวนการสืบทอด สร้างสรรค์และพัฒนาวัฒนธรรมร่วมสมัย(Living Culture) จะต้องมีการรักษา สืบทอด ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางสังคม โดยมีขั้นตอนสำคัญ 6 ประการที่เรียกว่า R and D Process คือ

2.1 ศึกษา ค้นคว้าวิจัย เนื้อหาและรูปแบบพิธีกรรมวัฒนธรรมทุกสาขา

2.2 เผยแพร่ จัดทำเอกสารเผยแพร่ให้ชัดเจน

2.3 ทำการทํานุบำรุงรักษาปกป้องไม่ให้วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามากลืนกินวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมชาติ

2.4 มีการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมชาติผ่านกระบวนการศึกษา

2.5 มีการคิดค้น สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน

2.6 มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับโลกร่วมสมัย

สำหรับแนวทางในการจัดการวัฒนธรรม นิคม มูลิกะคามะ(2542) ได้เสนอแนวทางในการจัดการวัฒนธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง คือ

1. การปกป้องอนุรักษ์ คือ กระบวนการในการทูลถนอมบำรุงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของมนุษย์ เพื่อไม่ให้สูญเสียดั้งเดิม และรูปแบบของเผ่าพันธุ์

2. การสืบทอด คือ กระบวนการศึกษาและใช้รูปแบบในการดำรงชีพและประเพณีปฏิบัติวัฒนธรรมสาขาต่างๆ ของท้องถิ่นหรือชนชาติ

3. การสร้างสรรค์ – พัฒนา คือ กระบวนการสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมแต่ละสาขา แต่จะต้องไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์สำคัญไป

ดังนั้นจากทัศนะของนักการศึกษาตามที่ได้กล่าวมา สามารถสรุปเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ได้ดังนี้

1. การศึกษา หมายถึง การแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการค้นหาความรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานในศิลปวัฒนธรรมเดิมของตน จะได้เป็นการสืบทอด ตระหนัก และเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

2. การทำนุบำรุง หมายถึง การปฏิบัติอย่างถูกต้องในการปกป้อง ดูแลรักษา และให้การบำรุง เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับการดูแลให้คงสภาพเดิมมากที่สุด

3. การปรับปรุง และสร้างสรรค์ หมายถึง การประยุกต์ เปลี่ยนแปลง และปรับใช้ศิลปวัฒนธรรมที่ดีให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในยุคสมัยปัจจุบัน โดยการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่เพิ่มเติมเข้ากับของเดิม ให้มีความหลากหลาย ควรพิจารณารับเฉพาะในสิ่งที่เห็นว่าดีกว่า แล้วผสมผสานให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนไปในทางที่ดี และมีคุณค่าต่อชุมชนหรือสังคม

4. การเผยแพร่ หมายถึง การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมแก่ผู้อื่นทั้งในชุมชน และนอกชุมชน โดยพยายามมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ด้วยวิธีการเข้าใจ ชักชวน แนะนำให้มีส่วนร่วมในงาน หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น

จากการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม นั้นย่อมต้องเกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ ความเป็นมา รากเหง้าของวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน และจะได้แสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการทำนุบำรุงรักษา มิให้ศิลปวัฒนธรรมถูกทำลาย หรือสูญหาย และคงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด ตลอดจนมีการปรับปรุงประยุกต์ใช้ศิลปวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาให้ศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้น เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและยุคสมัยปัจจุบัน โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์เดิมของตนไว้ และจำเป็นต้องมีการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักชื่นชมอย่างแพร่หลาย ทั้งในท้องถิ่นของตน และบุคคลภายนอก

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

บุปผา กุมภีพงษ์(2538) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พบว่า นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้านภาษา และวรรณกรรมไทย ในลักษณะมีความพยายามและเข้าใจถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ภาษาไทย มีการปรับปรุงแก้ไขภาษาของตน และถ่ายทอดวรรณกรรมให้แก่ผู้อื่น ด้านมารยาทในลักษณะมีความพยายามและเข้าใจถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์มารยาทไทย ด้านพิธีกรรมทางศาสนา นักเรียนส่วนใหญ่เข้าร่วมและปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา คือ สวดมนต์ และด้านการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน นักเรียนส่วนใหญ่ชมหรือร่วมเล่นการละเล่น 3) ปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พบว่า นักเรียนมีปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในระดับน้อยที่สุด

เนื้ออ่อน ขวัญทองเขียว(2539) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปว่า นักศึกษามีความคิดเห็นด้วยความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เพราะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน และเป็นตัวสะท้อนความสามารถและภูมิปัญญาของช่างไทยในอดีต นักศึกษาเห็นด้วยกับวิธีการอนุรักษ์ ซึ่งได้แก่ การเก็บรวบรวมตัวอย่างและผลงาน และการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยมีสถานบันอุดมศึกษาระดับท้องถิ่นเป็นแกนนำ นักศึกษาเห็นด้วยกับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งได้แก่ การจัดหลักสูตรและกิจกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการอนุรักษ์ ผลิตบุคคลากรและหน่วยงานที่มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ และนักศึกษามีความเห็นด้วยกับบทบาทของนักศึกษาที่ควรมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดวิธีการอนุรักษ์ และการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ในโรงเรียนในด้านปัญหา และอุปสรรค นักศึกษามีความเห็นสอดคล้องกันว่า คนทั่วไปไม่เห็นความสำคัญและขาดความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมทั้งค่านิยมตะวันตกและเทคโนโลยีสมัยใหม่มากเกินไป

นิตยา บุตรศรี(2542) ได้ศึกษาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติบทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยรวมทุกด้าน สำหรับบทบาทที่โรงเรียนทุกขนาดเคยปฏิบัติมากที่สุด คือ บทบาทด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รองลงไปคือ บทบาทด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

ส่วนบทบาท ที่โรงเรียนเคยปฏิบัติน้อยที่สุดคือ บทบาทด้านการเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทย และเมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติบทบาทด้านต่างๆ มากที่สุด สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบในระดับมาก คือ งบประมาณไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดสถานที่ทำงานที่ถาวร การอุทิศเวลาของบุคลากร ส่วนปัญหาระดับปานกลาง คือ ขาดการประสานงานที่ดี

ธิดา สุบรรณาน(2544) ได้พัฒนาโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยสรุปว่า 1) นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมทุกคนมีพฤติกรรมการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับดีมาก 3) นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมทุกคนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมโดยภาพรวม ทั้งในด้านความเหมาะสม ด้านความพอใจ และด้านประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ยกเว้นความเหมาะสมของระยะเวลาของกิจกรรมก่อน และหลังการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับปานกลาง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนั้น เป็นหน้าที่ของทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งบ้าน โรงเรียน และชุมชน จะต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการช่วยส่งเสริม สนับสนุนในการจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับนักเรียน โดยกิจกรรมที่จัดขึ้น ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดความตระหนัก และมีการแสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

4.1 ความหมายการสอนโดยใช้โครงการ

สำหรับการสอนโดยใช้โครงการ หรือโครงการงานมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Katz, Lilian G.(1994) ได้ให้ความหมายของการสอนแบบโครงการว่าเป็น การสืบสวนในแบบลึกของการเรียนหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ในการค้นคว้านักเรียนอาจเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ ในชั้นเรียนหรือเรียนเป็นรายบุคคล

Hartman(1995) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบโครงการว่าเป็น การศึกษาหาความรู้ อย่างลุ่มลึก เมื่อเด็กได้เข้าร่วมโครงการ จะได้พัฒนาคำถาม แสดงความสามารถ ค้นหาทางแก้ปัญหา เสนอกระบวนการ แก้ปัญหาที่คิดค้นขึ้น

บังอร ภักธโกมล(2541)ได้ให้ความหมายของการสอนแบบโครงการว่าหมายถึง การสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนวางโครงการแก้ปัญหาด้วยการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แล้วลงมือปฏิบัติจริง โดยการวางแผนดำเนินการศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาตามแผนของโครงการ แล้วทำการประเมินโครงการด้วยตนเอง

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ(2542) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมโครงการว่าเป็น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เลือก และสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จิรภัทร์ บัวสุวรรณ(2543) ได้กล่าวถึงการสอนแบบโครงการว่าเป็น การสอนที่ดำเนินการโดยเริ่มต้นจากการกระตุ้นให้ผู้เรียนอาจจะเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล เกิดความสนใจปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แล้ววางแผนดำเนินการศึกษา เพื่อแก้ไขด้วยการลงมือปฏิบัติตามแผนในโครงการ และทำการประเมินโครงการด้วย

พัชรี ผลโยธิน(2544) ได้ให้ความหมายการสอนแบบโครงการว่าหมายถึง วิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่ให้โอกาสเด็กเรียนรู้ โดยการสืบค้นหาข้อมูลอย่างลุ่มลึกในหัวเรื่องเฉพาะที่เด็กสนใจ ควรค่าแก่การเรียนรู้

ทีศนา เขมมณี(2545) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นหลักก็คือ การจัดสภาพการณ์เรียนการสอน โดยผู้เรียนร่วมกันเลือกทำโครงการที่ตนสนใจ โดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลความรู้ที่จำเป็น และลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้จนได้ค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด

จากความหมายของการสอนโดยใช้โครงการตามทัศนะของนักการศึกษาต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้โครงการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าหาข้อความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความสนใจของตนเอง ได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง โดยนักเรียนจะได้ร่วมกันกำหนดเรื่องที่ศึกษา และเลือกทำโครงการที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการ ลงมือปฏิบัติตามแผนโครงการที่วางไว้ เก็บข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย แล้วนักเรียนสรุปผลการเรียนรู้ เป็นข้อความรู้ใหม่ และนำเสนอผลงานของตนเองต่อผู้อื่น รวมทั้งนักเรียนจะได้ประเมินผลโครงการ และกระบวนการทำงานด้วยตนเอง ซึ่งนักเรียนจะเกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะ และทัศนคติ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้จัดประสบการณ์ เป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนนักเรียนในการทำโครงการ

4.2 แนวคิดพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

จากการศึกษาแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการของ Katz และ Chard (1994), Krajcik, Czerniak และ Berger (1999), Helm และ Katz(2001), จิรภรณ์ วสุวัต (2540) และวัฒนา มัคคสมัน(2544) มีหลักการสำคัญที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ตามแนวคิดของ John Dewey ซึ่งเป็นผู้ให้รากฐานแนวคิดว่าการสอนโดยใช้โครงการเป็นการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผ่านประสบการณ์ตรง และเป็นการเรียนโดยการลงมือทำ(Learning by Doing)
2. เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกลงไปในรายละเอียดของเรื่องนั้น โดยเรื่องที่ศึกษากำหนดโดยผู้เรียน หรือเป็นประเด็นที่เกิดจากข้อสงสัยหรือปัญหาของนักเรียนเอง
3. เน้นนักเรียนได้ใช้ความสามารถของนักเรียนในการลงมือปฏิบัติจริง(Hand-on) เพื่อค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย จนพบคำตอบที่ต้องการ
4. เน้นให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับเรื่องที่ศึกษา โดยการสังเกตอย่างใกล้ชิดจากแหล่งความรู้เบื้องต้น โดยมีระยะเวลาของการเรียนการสอนยาวนานเพียงพอที่จะให้นักเรียนได้ค้นพบข้อความรู้นั้น
5. เน้นให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถในการเชื่อมโยงระหว่างความรู้/ทักษะ/ประสบการณ์เดิมกับสิ่งใหม่ และความรู้ที่ได้มานั้น สามารถนำไปใช้ได้จริง
6. เน้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดในการแก้ปัญหา เมื่อพบอุปสรรคในการทำงาน ให้นักเรียนได้ประสบทั้งความล้มเหลว และความสำเร็จในการทำโครงการ

7. เน้นให้นักเรียนได้ประเมินผล ทั้งด้านกระบวนการทำงานของตนเองและกลุ่ม และโครงการที่จัดทำว่า ประสพผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการทำงาน และข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำงานครั้งต่อไป

8. เน้นให้นักเรียนมีการสร้างสรรค์ผลงาน และได้นำเสนอกระบวนการศึกษา และผลงานของตนต่อผู้อื่น ในรูปแบบที่หลากหลาย

9. ครูไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือกำหนดกิจกรรมให้เด็กทำ แต่ครูทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น ให้เด็กใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์อื่นๆ เพื่อจัดระบบความคิด และสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ทักษะของตนเองที่มีอยู่คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

10. โรงเรียน และห้องเรียน ถือเป็นชุมชนหนึ่งของผู้เรียนที่จะได้เรียนรู้ความแตกต่าง ระหว่างบุคคลในสังคมโรงเรียน และห้องเรียนที่เด็กอยู่ การสอนแบบโครงการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และถือเป็นชุมชนที่เด็กไม่สามารถแยกออกจากชีวิตประจำวันได้

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การสอนโดยใช้โครงการ มีลักษณะการเรียนการสอน ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถพัฒนาศักยภาพของ ตนเอง มีความสุขในการเรียน ตลอดจนเห็นคุณค่าของงานจากการทำโครงการ และเมื่อโครงการ ประสพผลสำเร็จ ก็จะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจทั้งต่อตนเอง และผลงานที่ทำในโครงการ

4.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

จากแนวคิดพื้นฐานของการสอนโดยใช้โครงการ สามารถนำมาสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการไว้ ดังนี้

Booth(1987) ได้กล่าวถึงโครงการที่สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วยขั้นตอนในการจัดกิจกรรม การสอนแบบโครงการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการวางแผนในห้องเรียน(Classroom Planing) นักเรียนและครูอภิปรายถึงหัวข้อ ในการศึกษา และขอบเขตของการทำโครงการ

2. ขั้นการดำเนินการโครงการ(Carrying out the project) นักเรียนจะออกจาก ห้องเรียนเพื่อไปดำเนินการตามแผนที่ได้วางเอาไว้

3. ขั้นการตรวจสอบผลงาน(Reviewing and monitoring the work) นักเรียนจะร่วมกันอภิปราย และให้ข้อมูลย้อนกลับ หลังจากสิ้นสุดโครงการ ครูจะแนะนำให้ข้อคิดเห็น และนักเรียน ร่วมกันวิเคราะห์ผลงาน กระบวนการทำงาน และประเมินผลงานด้วยตนเอง

วิธี สู่ต้นเรื่องชัย(2540) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบโครงการ โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือประเด็นที่ต้องการพัฒนา หรือประเด็นที่ต้องการค้นคว้า โดยครูผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรม หรือสถานการณ์ เพื่อกระตุ้นยั่วยุให้นักเรียนเห็น และรับรู้ถึงประเด็นที่เตรียมไว้

2. จัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหา ปฏิบัติงาน หรือศึกษาค้นคว้าตามประเด็นที่รับรู้ในขั้นตอนแรก โดยมีรายละเอียดของรูปแบบโครงการ ครูผู้สอนและนักเรียนจะต้องช่วยกันกำหนดรูปแบบ ซึ่งมักจะประกอบด้วย

2.1 ชื่อโครงการ

2.2 จุดมุ่งหมายของโครงการ

2.3 วิธีดำเนินงานโครงการ

2.4 วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้

2.5 วิธีประเมินผล

3. ดำเนินงานตามโครงการ นักเรียนร่วมกันดำเนินงานตามรายละเอียดของโครงการที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการแบ่งงาน แบ่งหน้าที่ระหว่างนักเรียนด้วยตนเอง ครูผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวก

4. สรุปผล เมื่อนักเรียนดำเนินงานตามโครงการเสร็จแล้ว จะมีการสรุปผลที่ได้เพื่อรายงานผลในชั้นเรียนและครูทราบ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลโครงการ เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่ได้รับการเรียน

5. ประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนประเมินผลดูว่า การสอนแบบโครงการที่ได้ดำเนินมานั้น ประสบผลสำเร็จบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการสอนหรือไม่ อย่างไร

นอกจากนี้จิรภรณ์ วสุวัต(2540) ได้กำหนดขั้นตอนในการเรียนการสอนแบบโครงการ ออกเป็น 4 ระยะเวลาที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ระยะเวลาเตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ เป็นระยะที่เด็กและครูใช้เวลาในการพูดคุย เพื่อเริ่มค้นหาหัวข้อ(Topic) ความสนใจร่วมกัน เพื่อนำมาใช้เป็นหัวข้อในการศึกษา และเป็นระยะที่ครูต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในลักษณะการเรียนการสอนแบบโครงการกับเด็ก รวมทั้งเป็นช่วงที่ครูต้องกระตุ้นความสนใจของเด็กในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การใช้คำถามนำ จัดสถานการณ์ตัวอย่าง เหตุการณ์จริง ศึกษาสถานนอกสถานที่ ฯลฯ

2. **ระยะเริ่มต้นโครงการ** เป็นระยะที่ครูและเด็กวางแผนกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ร่วมกัน โดยสร้างแผนผังขอบข่ายการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนนำเสนอความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อในรูปแบบต่างๆ เช่น การร่างภาพ การวาดภาพ การปั้น การก่อสร้าง การประดิษฐ์ เป็นต้น และในขณะนี้ครูมักจะเริ่มต้นด้วยการสร้างแผนผังขอบข่ายการเรียนรู้ หรือแผนผังความคิด(A mind map) ซึ่งครูกระตุ้นให้ผู้เรียนดึงความรู้เดิม โดยใช้การระดมสมอง เพื่อนำเสนอแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ วางแผนในการศึกษา และร่วมกันตั้งคำถาม

3. **ระยะดำเนินการและพัฒนาโครงการ** เป็นระยะที่เด็กสืบสอบค้นหาข้อมูล และดำเนินกิจกรรมต่างๆในโครงการตามที่ได้วางไว้ด้วยตนเอง ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับ หัวข้อและร่วมกันทำกิจกรรมในโครงการให้บรรลุผล ในระยะนี้มักมีเชิญวิทยากร และการทัศนศึกษาตามแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อในโครงการ และเด็กจะได้ทำการทดสอบ ตรวจสอบสมมุติฐานเบื้องต้น และปรับปรุงแก้ไขผลงานที่ได้ทำในโครงการจนเป็นผลสำเร็จ ซึ่งในระยะนี้เด็กจะได้รับประสบการณ์ใหม่จากการศึกษาในโครงการ

4. **ระยะรวบรวมสรุปและประเมินผลโครงการ** เป็นระยะที่เด็กทำการรวบรวม อภิปรายผล และสรุปผลจากข้อมูลที่ค้นคว้าหามาได้เป็นข้อความรู้ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้รับ ตลอดจนการนำเสนอผลงานในโครงการ เพื่อเผยแพร่ผลสำเร็จของโครงการให้ปรากฏแก่ผู้อื่น ครูอาจให้เด็กช่วยกันนำ ผลงานของเด็กจัดในลักษณะเป็นงานนิทรรศการ การแสดง ละครหรือบทบาทสมมุติ เป็นต้น เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว เด็กและครูร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้จากโครงการ

บังอร ภักธโกมล(2541) ได้กำหนดแนวการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการไว้ดังนี้

1. **ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย(Purposing)** เป็นขั้นที่นักเรียนตั้งความมุ่งหวังในการเรียนว่าจะเรียนไปเพื่ออะไร ซึ่งครูจะต้องเป็นผู้ชี้แนะในขั้นตอนนี้ และจัดสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความต้องการของนักเรียน ซึ่งอาจเป็นปัญหาหรือประเด็นสงสัย โดยปัญหาเหล่านี้อาจเป็นปัญหาที่ครูเขียนเป็นรายการให้นักเรียนเลือก หรือนักเรียนเป็นผู้ริเริ่มหัวข้อเรื่อง ในขั้นนี้ครูเป็นผู้มีบทบาทในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในโครงการ ส่วนนักเรียนก็จะมีบทบาทในการเลือกหัวข้อหรือปัญหาตามความสนใจ ความถนัดของตนเองหรือกลุ่ม

2. **ขั้นวางแผนหรือวางแผนโครงการ(Planning)** เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนวางแผนการเรียน และจุดประสงค์ในการทำงานร่วมกันว่า มีวิธีการใด ที่คิดว่าจะดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยมีครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา

3. **ขั้นดำเนินการ(Executing)** เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือแก้ปัญหา ปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ และเริ่มทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผน ครูคอยเป็นผู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

4. **ขั้นประเมินผล(Evaluating)** เป็นขั้นตรวจสอบกิจกรรม หรือโครงการนั้นๆ ว่าได้บรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องช่วยกันสรุปและประเมินผล การปฏิบัติงานที่ได้ทำมา ทั้งในส่วนของตนเองหรือของกลุ่ม เสนอแนะข้อคิดเห็นโดยอาศัยรูปแบบของการรายงาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อความหมาย เช่น การเขียนรายงาน การรายงานด้วยวาจา การจัดนิทรรศการ การจัดป้ายนิเทศ ฯลฯ

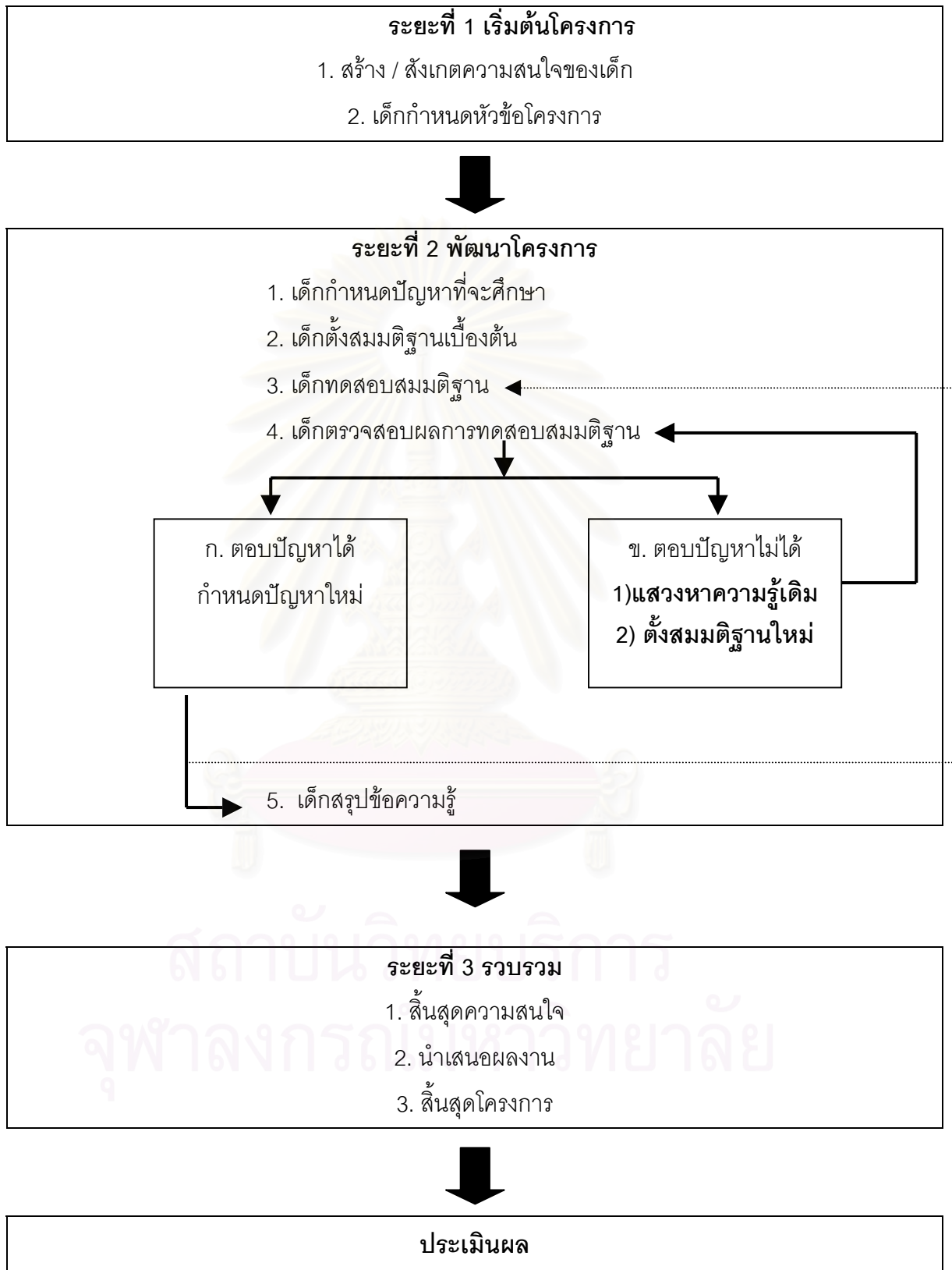
สำหรับวัฒนา มัคคสมัน(2544) ได้แบ่งขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการประกอบ ด้วย 3 ระยะ ซึ่งนำเสนอรายละเอียดดังในแผนภูมิที่ 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนของการสอนแบบโครงการ

ดังนั้นจากการนำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมา สามารถนำมากำหนดเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. **ขั้นจุดประกายความคิด** เป็นขั้นที่ครูจัดประสบการณ์ให้นักเรียน โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น เกม นิทาน ตำนาน สถานการณ์จริง ข่าว ประเด็นปัญหา สื่อวีดิทัศน์ ฯลฯ เพื่อสร้างความสนใจ และกระตุ้นให้นักเรียน เกิดความสนใจอยากรู้ในเนื้อหาที่จะเรียน และเลือกศึกษาในเรื่องที่ตนเองสนใจ

2. **ขั้นวางแผนโครงการ** เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

2.1 นักเรียนประมวลความรู้เดิม และตั้งคำถามที่ต้องการศึกษา

2.2 นักเรียนวางแผนในโครงการอย่างเป็นขั้นตอน

2.3 นักเรียนนำเสนอแผนในการทำโครงการ

2.4 นักเรียนร่วมกันประเมินแผนของโครงการโดยใช้แบบประเมิน หรือการประเมินด้วยวาจา

2.5 นักเรียนตัดสินใจเลือกแผนในการทำโครงการ และตกลงวิธีการทำงานภาคสนาม

3. **ขั้นปฏิบัติภาคสนาม** เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนของโครงการที่ได้วางไว้

4. **ขั้นรวบรวมและสรุปผลความรู้** เป็นขั้นที่นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสรุปผลความรู้ และนำเสนอข้อค้นพบแก่ครู เพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำเสนอข้อความรู้แก่ผู้อื่น

5. **ขั้นประชาสัมพันธ์** เป็นขั้นที่นักเรียนนำเสนอข้อค้นพบ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบต่างๆ หรือกิจกรรมที่น่าสนใจ

6. **ขั้นประเมินผลงาน** เป็นขั้นที่นักเรียนและครูร่วมกัน ตรวจสอบและประเมินโครงการของกลุ่มตนและกลุ่มอื่น และนักเรียนประเมินพฤติกรรมในการทำงานกลุ่ม

4.4 กิจกรรมสำคัญในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญต่างๆ ที่ตอบสนองให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง Chard(1992, 1994 อ้างถึงในพัชรี ผลโยธิน, 2544) ได้กล่าวถึงกิจกรรมสำคัญในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ประกอบด้วย

1. การอภิปรายกลุ่ม ในการทำโครงการครูสามารถแนะนำการเรียนรู้ให้เด็ก และช่วยให้เด็กแต่ละคนมีโอกาสแลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนเองทำกับเพื่อน การพบปะสนทนากันในกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น ทำให้เด็กมีโอกาสที่จะอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2. การศึกษานอกสถานที่ หรืองานภาคสนาม ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญของการทำโครงการ สำหรับเด็กปฐมวัยไม่จำเป็นต้องเสียเงินเป็นจำนวนมากเพื่อพาเด็กไปยังสถานที่ไกลๆ ประสบการณ์ในระยะแรก ครูอาจพาไปศึกษานอกห้องเรียน วัสดุสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่อยู่รอบบริเวณโรงเรียน เช่น ร้านค้า ถนนหนทาง ป้ายสัญญาณงานบริการต่างๆ ฯลฯ จะช่วยให้เด็กเข้าใจโลกที่แวดล้อม มีโอกาสพบปะกับบุคคลที่มีความรู้เชี่ยวชาญในหัวเรื่องที่เด็กสนใจ ซึ่งถือเป็นประสบการณ์เรียนรู้ขั้นแรกของงานศึกษาค้นคว้า

3. การนำเสนอประสบการณ์เดิม เด็กจะสามารถทบทวนประสบการณ์ในหัวเรื่องที่ตนเองสนใจ และมีการอภิปรายเพื่อแสดงความคิดเห็นในประสบการณ์ที่เหมือนหรืออาจแตกต่างกันไป จากเพื่อน รวมทั้งการตั้งคำถามที่ต้องการสืบค้นในหัวเรื่องนั้นๆ นอกจากนี้เด็กแต่ละคนสามารถที่จะเสนอประสบการณ์ที่ตนมีให้เพื่อนในชั้นได้รู้ด้วยวิธีการอันหลากหลาย เสมือนเป็นการพัฒนาทักษะเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นการวาดภาพ การเขียน การใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ การเล่นเกมบทบาทสมมติ และการก่อสร้างแบบต่างๆ

4. การสืบค้น งานโครงการเปิดกว้างให้ใช้แหล่งค้นคว้าข้อมูลอย่างหลากหลายตามหัวเรื่องที่สนใจ เด็กสามารถสัมภาษณ์พ่อแม่ผู้ปกครองของตนเอง บุคคลในครอบครัว เพื่อนนอกโรงเรียน นักเรียนสามารถหาคำตอบด้วยการศึกษานอกสถานที่ สัมภาษณ์วิทยากรท้องถิ่นที่มีความรอบรู้ในหัวเรื่อง อาจสำรวจวิเคราะห์วัตถุสิ่งของด้วยตนเอง เขียนโครงร่าง หรือใช้แว่นขยายส่องดูวัตถุต่างๆ หรืออาจใช้หนังสือในชั้นเรียน หรือในห้องสมุดทำการค้นคว้า

5. การจัดแสดง ทำได้หลายรูปแบบ โดยอาจใช้ฝาผนังหรือป้ายจัดแสดงผลงานของเด็ก เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ที่ได้จากการสืบค้นแก่เพื่อนในชั้น ครูสามารถให้เด็กในชั้นได้รับทราบความก้าวหน้าในการสืบค้น โดยจัดให้มีการอภิปราย หรือการจัดแสดง ทั้งจะเป็นโอกาสให้เด็กและครูได้เล่าเรื่องงานในโครงการที่ทำแก่ผู้มาเยี่ยมเยียนโรงเรียนอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการสอนโดยใช้โครงการเป็นหนึ่งในหลายๆ วิธีที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะและพัฒนาการในทุกด้าน แต่อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

จะไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ หากขาดการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ ท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน และสนับสนุนให้นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้

4.5 ประเภทของโครงการ

กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ทั่วไปจะรู้จักกันในลักษณะของกิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์ (Science Project) แต่อันที่จริงแล้วโครงการหรือโครงการงาน (Project work) มีอยู่หลายประเภทด้วยกัน ซึ่ง Gregory และ Chapman (2545) ได้กำหนดประเภทของโครงการออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. โครงการแบบมีโครงสร้าง ต้องมีการกำหนดความคาดหวังและแนวทางในการทำโครงการที่นักเรียนทุกคนร่วมกันรับรู้ นักเรียนที่ทำโครงการจะทำงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ นักเรียนจะเข้าใจในสิ่งที่ตนทำ และมีความเชี่ยวชาญในทักษะ อาทิเช่น ในวิชาเรขาคณิต นักเรียนต้องทำโครงการก่อสร้าง (สร้างวัสดุให้สูงที่สุดด้วยวัสดุที่กำหนด) ครูมอบหมายงานนี้ให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคล

2. โครงการที่เกี่ยวกับหัวข้อวิชา โครงการแบบนี้ใช้กันมากในโรงเรียน นักเรียนจะเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจ และสนใจ แล้วลงมือผลิตผลงานที่สามารถแสดงให้เห็นสิ่งที่ตนเรียนรู้ เช่น นักเรียนเลือกศึกษาบุคคลสำคัญทางการเมือง ศึกษาเหตุการณ์ หรือสถานที่สำคัญของสงครามโลกครั้งที่ 2

3. โครงการปลายเปิด โครงการแบบนี้จะมีแนวทางทำโครงการ และมีเกณฑ์ตัดสินใจน้อยมาก นักเรียนต้องทำด้วยความเสี่ยง และต้องสร้างสรรค์ด้วยตนเองมากกว่าโครงการประเภทอื่น โครงการนี้จะทำทนายให้ นักเรียนใช้ความรู้และทักษะสร้างสิ่งแปลกใหม่ เช่น นักเรียนสร้างเครื่องช่วยเดินให้ผู้สูงอายุ โดยเริ่มด้วย การสร้างแบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลผู้สูงอายุ สืบค้นข้อมูล จากอินเทอร์เน็ตใช้หลักการของเครื่องจักร และใช้ทักษะวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพื่อออกแบบ และสร้างนวัตกรรมดังกล่าว

สุวิทย์ มูลคำ(2543)ได้กล่าวถึงลักษณะของโครงการ โดยแบ่งโครงการออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. โครงการตามสาระการเรียนรู้ เป็นโครงการที่ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่จะศึกษาจากหน่วยเนื้อหาที่เรียนในชั้นเรียนมากำหนดเป็นหัวข้อโครงการ โดยบูรณาการความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ไปค้นคว้าในสาระการเรียนรู้ที่สนใจจะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น ผู้เรียนรู้เรื่องการใช้คำราชาศัพท์เกิดความสนใจจะศึกษาคำราชาศัพท์จากเรื่อง"พระมหาชนก" แล้วลงมือปฏิบัติ

2. โครงการตามความสนใจ เป็นโครงการที่ผู้เรียนสนใจศึกษาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ อาจเป็นเรื่องในชีวิตประจำวัน สภาพสังคมหรือประสบการณ์ที่ยังต้องการคำตอบข้อสรุปซึ่งอาจอยู่นอกเหนือจากสาระการเรียนรู้ในบทเรียน แต่ใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปแสวงหาคำตอบในเรื่องที่นักเรียนสนใจ เช่น ผู้เรียนสนใจว่า มดแดงทำรังบนต้นไม้ชนิดใดมากที่สุด นักเรียนวางแผนการสำรวจ จนค้นหาคำตอบได้ด้วยตัวเอง และสนใจจะศึกษาวิธีเลี้ยงมดแดงบนต้นไม้ชนิดนั้นต่อไปก็ได้

สำหรับลัดดา ภูเกียรติ (2544) ได้เสนอประเภทของโครงการเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. โครงการวิทยาศาสตร์ เป็นกิจกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเริ่มจากปัญหาที่นักเรียนให้ความสนใจและคิดเอง อาจเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล แล้วหาวิธีการแก้ปัญหา โดยการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นหาคำตอบของปัญหานั้น โดยที่มีครู อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือในด้านต่างๆ จนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้แก่

1.1 โครงการประเภทสำรวจ (Survey Research Project)

1.2 โครงการประเภทการทดลอง (Experimental Research Project)

1.3 โครงการประเภทการสร้างทฤษฎีหรือการอธิบาย (Theoretical Research Project)

2. โครงการต่างๆ ไป นอกเหนือจากกิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์ ได้มีโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งได้ยอมรับ และนำกิจกรรมโครงการไปบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาเฉพาะด้วย โดยให้นักเรียนที่ทำการศึกษาในเรื่องต่างๆ ที่มีความสนใจมากเป็นพิเศษ หรือครูจะนำมาจัดเป็นกิจกรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มภาษาไทย กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มศิลปะ กลุ่มการงานและเทคโนโลยี และกลุ่มภาษาต่างประเทศ ซึ่งสามารถแบ่งโครงการทั่วไปออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 โครงการตามความสนใจ

2.2 โครงการตามสาระการเรียนรู้

นอกจากนี้ยังมี นักการศึกษาบางท่านได้จัดแบ่งประเภทของโครงการแยกย่อย เพื่อให้เห็นโครงการประเภทต่างๆ ได้เด่นชัดขึ้น

อรวรรณ ชลवासิน(2531) จัดแบ่งประเภทของโครงการออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. โครงการเกี่ยวกับการสำรวจ(Exploration Project) ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ เป็นแบบเพิ่มพูนประสบการณ์
2. โครงการที่เกี่ยวกับการสร้างวัสดุ(Material Project) ได้แก่ การสร้างอุปกรณ์ต่างๆ ในการเรียนวิชาศิลปะปฏิบัติ
3. โครงการที่เกี่ยวกับการเล่น(Play Project) ได้แก่ การเล่นกีฬาประเภทต่างๆ การแสดงละคร วรรณคดี และอื่นๆ
4. โครงการที่เกี่ยวกับทักษะและความรู้(Skill and learning Project) ได้แก่ การค้นคว้าศึกษาในเรื่องต่างๆ
5. โครงการแก้ปัญหา(Intellectual or Problem Project) ได้แก่ การแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่างๆ

จะเห็นได้ว่า ประเภทของโครงการนั้นมีอยู่หลายลักษณะด้วยกัน ในการเลือกโครงการลักษณะใด ลักษณะหนึ่งมาใช้จัดเป็นกิจกรรมทั้งใน และนอกห้องเรียน จำเป็นต้องคำนึงถึงความสนใจ ความเหมาะสมของนักเรียน และคุณค่าทางการเรียนที่นักเรียนจะได้รับ อีกทั้งหัวข้อหรือประเด็นสนใจ ควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียนมีความสอดคล้องกับสภาพชีวิตของนักเรียน หรืออาจเริ่มต้นมาจาก ความสงสัยของนักเรียนก็ได้ ดังนั้นในการทำโครงการ ครูจึงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดพิจารณา และค้นคว้าหาคำตอบไปกับนักเรียน ควรให้อิสระกับนักเรียนในการดำเนินการในโครงการ และครูมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษา คอยดูแล ติดตาม และประเมินการทำงาน เพื่อให้การทำโครงการของนักเรียนประสบความสำเร็จด้วยดี

4.6 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 58 ข้อ 2 กำหนดให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ดังนั้นในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ จึงได้กำหนดบทบาทสำคัญของผู้เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

บทบาทของครู

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ดังที่ Waters(1982) ธีระชัย ปุณณะโชติ(2531) สุวิทย์ มูลคำ(2543) และลัดดา ภูเกียรติ(2544) ได้นำเสนอไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้เตรียม กล่าวคือครูต้องมีการเตรียมความพร้อมของตนเองในทุกด้าน และทำการศึกษาให้ลึกซึ้งถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำโครงการ ได้แก่
  - 1.1 ศึกษาหาข้อมูลให้พร้อมเพื่อนักเรียนจะได้ค้นหาได้ง่าย
  - 1.2 ทำการศึกษาสำรวจหาแหล่งความรู้อื่น
  - 1.3 จัดเตรียมหาแหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณ สถานที่
  - 1.4 เตรียมเอกสารที่จำเป็นนอกเหนือจากที่มีอยู่ในห้องสมุด
2. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กระตุ้นหรือชักชวน ได้แก่
  - 2.1 เป็นผู้นำเสนอด้วยกลวิธีต่างๆ เช่น เกม สถานการณ์ ปัญหา เรื่องราวต่างๆ ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในการทำโครงการ
  - 2.2 เป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการรวบรวมความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ สรุปผลความรู้ และประเมินโครงการ
  - 2.3 เป็นผู้กระตุ้นเตือนให้นักเรียนปฏิบัติตามแผนที่ไปตามแผนที่วางไว้ อย่างเป็นขั้นตอน
3. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ได้แก่
  - 3.1 เป็นผู้ช่วยจัดหา และจัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบการทำโครงการให้แก่ นักเรียน
  - 3.2 เป็นผู้ช่วยจัดหา หรือแนะนำผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้าน เพื่อให้ นักเรียนขอคำปรึกษาโดยเฉพาะเรื่อง ที่ครูไม่สามารถให้คำปรึกษาได้

3.3 เป็นผู้จัดบรรยากาศ เพื่อให้มีบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านสมอง

3.3 เป็นผู้จัดส่งเสริมหรือจัดกิจกรรม ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน ที่ทำสำเร็จ ต่อสาธารณชนในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดแผงโครงการ เล่าปากเปล่า จัดนิทรรศการ ฯลฯ

4. ครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำ ได้แก่

4.1 เป็นแหล่งข้อมูลเบื้องต้นแนะนำแนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้อง วิธีการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ

4.2 เป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะมากกว่าการเป็นผู้สอนในทุกขั้นตอนการทำงาน เช่น การวางแผนงาน การเขียนโครงการ เลือกลงข้อมูล การปรับปรุงผลงาน ฯลฯ

5. ครูมีบทบาทเป็นผู้ประเมิน โดยการติดตามผลงานของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ได้แก่

5.1 เป็นผู้ร่วมพิจารณาความเป็นไปได้ของแผนงานในโครงการ

5.2 เป็นผู้ร่วมอภิปรายในการตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน

5.3 เป็นผู้ตรวจแก้ไขโครงการ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และ นำเสนอผลงาน

5.3 เป็นผู้ประเมินกระบวนการทำงาน และพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน เป็นระยะๆ นับตั้งแต่เริ่มทำโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ

6. ครูควรเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด และให้กำลังใจนักเรียนในการทำงาน อยู่เสมอ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความท้อถอย และรับผิดชอบต่องาน

7. ครูจะต้องระวังบทบาทของตนเองไม่ให้เป็นผู้บังคับหรือกำหนดให้นักเรียนทำ โครงการตามแนวทางของครู เพราะจะขัดกับหลักการของการสอน ไม่ควรชี้หน้านักเรียนมากเกินไป ดังนั้นครูจึงควรตระหนักอยู่เสมอว่า โครงการเป็นผลงานของนักเรียน ต้องฝึกให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง และหาความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด

บทบาทของนักเรียน

สุวิทย์ มูลคำ(2543) ลัดดา ภูเกียรติ(2544) และลำดวล ปันสันเทียะ(2545)

ได้กล่าวถึงบทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ประมวลสรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกขั้นตอน

2. เป็นผู้กำหนดหัวข้อ / เรื่อง / ประเด็นที่น่าสนใจ หรือข้อสงสัยในการทำโครงการ

3. เป็นผู้สนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่น่าสนใจ ทั้งประสบการณ์เดิมที่ตนเองทราบ และประสบการณ์จากการเรียนรู้
4. เป็นผู้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
5. เป็นผู้ออกแบบวิธีการเรียนรู้หรือการแนวทางการค้นหาคำตอบ การนำเสนอผลงาน และการเขียนรายงาน
6. เป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการทำงานตามแผนในโครงการที่วางไว้ให้สำเร็จลุล่วง
7. เป็นผู้ใช้พลังความคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล หาข้อสรุปหรือข้อเท็จจริง และอภิปรายผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น
8. เป็นผู้สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่
  - 8.1 องค์กรความรู้ด้วยตนเอง โดยการเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เดิมกับสิ่งใหม่
  - 8.2 สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลในการทำโครงการ
  - 8.3 สร้างสรรค์ผลงานอันนำภาคภูมิใจในการทำงานในโครงการจนสำเร็จ
9. เป็นผู้นำเสนอผลงานต่างๆ ในโครงการ ได้แก่
  - 5.1 นำเสนอความรู้เดิมที่นักเรียนทราบเกี่ยวกับหัวข้อโครงการ
  - 5.2 นำเสนอแผนในการทำโครงการที่นักเรียนได้ร่วมกันคิด
  - 5.3 นำเสนอผลการเรียนรู้เพิ่มเติมจากความรู้เดิม
  - 5.4 นำเสนอผลงานในโครงการที่ทำสำเร็จด้วยวิธีการที่หลากหลาย
10. เป็นผู้ประเมินผลงานของตนเองและผลงานของกลุ่ม โดยใช้แบบประเมิน หรือการประเมินด้วยวาจาอย่างมีเหตุผล เพื่อปรับปรุงแก้ไข ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมให้ผลงานมีความ สมบูรณ์มากขึ้น

บทบาทของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

พ่อแม่ ผู้ปกครองนับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ในการเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ การสนับสนุนและให้ความร่วมมือเป็น อย่างดี จะทำให้นักเรียนสามารถทำโครงการได้สำเร็จ ซึ่ง Helm และ Katz(2001) จีรภรณ์ วสุวัต (2540) ลัดดา ภูเกียรติ (2544) และลำดวล บันสันเทียะ(2545) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครอง ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการไว้ ดังนี้

1. ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญในการให้ข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนคำถามสำคัญ และข้อมูลความรู้ที่มีร่วมกับนักเรียน
2. ผู้ปกครองมีหน้าที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน ให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ในการทำโครงการ
3. ผู้ปกครองมีหน้าที่สอบถามความเคลื่อนไหว และประเมินความก้าวหน้าในการทำโครงการ
4. ผู้ปกครองเป็นผู้มีส่วนร่วมในโครงการในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นที่ปรึกษาในโครงการ ของนักเรียน และพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมไปกับนักเรียน
5. ผู้ปกครองเป็นผู้สนับสนุน แนะนำ ช่วยเหลือ ในด้านต่างๆ รวมทั้งจัดหาหนังสือ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งทุนให้แก่ นักเรียน
6. ผู้ปกครองเป็นผู้ให้กำลังใจ ให้ความรักความอบอุ่น และดูแลเอาใจใส่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีกำลังใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน และช่วยเสริมลักษณะนิสัยที่ดีในการเรียน
7. ผู้ปกครองเป็นผู้ร่วมชื่นชม และภาคภูมิใจในความสำเร็จของนักเรียน ในการเผยแพร่ผลงานของโครงการ

บทบาทของชุมชน และองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

ลัดดา ภูเกียรติ(2544) กล่าวถึงบทบาทสำคัญของชุมชน และองค์กรท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้

1. ในการทำโครงการบางเรื่องต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน โดยครูและนักเรียนจะต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เพื่อให้เกิดการประสานงานที่ราบรื่น ดังนั้นชุมชนจึงเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ อนุเคราะห์ สนับสนุนทั้งในแหล่งทรัพยากร ด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ รวมทั้งเอกสาร หนังสือ รูปภาพ ฯลฯ รวมไปถึงการสนับสนุนในด้านการเงินงบประมาณด้วย
  2. เป็นแหล่งความรู้ที่หลากหลายในการค้นคว้าหาข้อมูลทั้งบุคคล และสถานที่ ได้แก่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน พนักงานท้องถิ่น วัฒนาอาราม ตลาด สถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น สถานที่ราชการ โรงพยาบาล ร้านค้า สนามเด็กเล่น ฯลฯ ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและได้ข้อมูลที่เป็นจริง
- ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ครูควรให้ความสำคัญ และตระหนักถึงบทบาทของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อันจะส่งผลสำเร็จต่อกระบวนการเรียนรู้ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน

4.7 คุณค่าของการสอนโดยใช้โครงการ

การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ มีประโยชน์และคุณค่าต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ทำให้นักเรียนเกิดลักษณะที่พึงประสงค์หลายประการ(ลำดวล ปันสันเทียะ, 2545) เกิดการพัฒนาทั้งในด้านกระบวนการเรียนรู้ การทำงาน และตลอดจนทักษะต่างๆ ที่จำเป็น และนักเรียนได้ใช้ทักษะความรู้ความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ดังที่ทวิตักดิ์ชัยมาโย(2535) พัทธี ผลโยธิน(2544) และสถาบันพัฒนาความก้าวหน้า(2544) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความกระตือรือร้นสนใจ นักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจ ทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้ และต้องการมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง
2. การปฏิบัติจริง นักเรียนสามารถคิดและลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ในกระบวนการทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรม ตั้งแต่กำหนดชื่อเรื่อง การวางแผนงาน การหาข้อมูล การดำเนินการ การสรุปผล และการนำเสนอผลงาน
3. การเรียนรู้ นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมกับประสบการณ์ใหม่ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้กับชีวิตจริง และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
4. การฝึกฝนทักษะ นักเรียนจะได้ฝึกทักษะต่างๆ จากการปฏิบัติงานจริงในการทำโครงการ เช่น ทักษะการค้นคว้าข้อมูล ทักษะการจัดการ ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้เครื่องมือ การเก็บข้อมูล การทำงานกลุ่มแบบประชาธิปไตย การร่วมกันการแก้ปัญหา เป็นต้น
5. กระบวนการคิด นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิดด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบในการทำงาน เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ สังเคราะห์ ประเมิน หาค่าความสัมพันธ์หาเหตุผล ฯลฯ
6. ลักษณะที่พึงประสงค์ การเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ รักการทำงาน มีความขยันอดทน และความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
7. การเห็นคุณค่า นักเรียนมีโอกาสได้นำเสนอผลงานในโครงการต่อผู้อื่น ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในผลของการทำงาน และผลงานที่สำเร็จ อันส่งผลให้นักเรียนเห็นประโยชน์ เห็นคุณค่าของตนเอง และผลงานในโครงการ ทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นในการทำโครงการอื่นต่อไป

จะเห็นได้ว่าคุณค่าของการสอนโดยใช้โครงการ มิใช่การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับความรู้เท่านั้น แต่การสอนโดยใช้โครงการยังเป็นการบูรณาการ ทั้งความรู้ เจตคติ และทักษะ

ต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยตอบสนองของพัฒนาการ และความต้องการของนักเรียนในทุกด้าน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การสอนโดยใช้โครงการเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะนำพาครูผู้สอนไปสู่การจัดการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพได้

4.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้โครงการ งานวิจัยในประเทศ

วัฒนา มัคคสมัน(2539) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการเข้าร่วมกิจกรรม ตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เด็กกลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าในตนเอง สูงกว่าก่อนเข้าร่วม กิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) หลังการทดลองใช้รูปแบบ เด็กกลุ่มที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บังอร ภัทรโกมล(2540) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยตัวเราด้วยวิธีการสอนแบบโครงการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบโครงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 1 ตัวเรา สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบโครงการมีความสามารถในการแก้ปัญหาสุขภาพหน่วยตัวเรา สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิรภรณ์ วสุวัต(2540) ได้พัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคอนสตรัคติวิส โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองใช้โปรแกรม กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคมด้านกลวิธีการเจรจา เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันระดับ 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) หลังการทดลองใช้โปรแกรม กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคมด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันระดับ 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) หลังการทดลองใช้โปรแกรม กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคมด้านกลวิธีการเจรจา เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันระดับ 2 สูงกว่าก่อนทดลองใช้โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 4) หลังการทดลองใช้โปรแกรม กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคมด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันระดับ 2 สูงกว่าก่อนทดลองใช้โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) ผลการสัมภาษณ์ชีวิตในชั้นเรียนของกลุ่มทดลอง

สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม และ 6) ผู้ประเมินส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โปรแกรมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

นุติพร วงษ์เณร(2544) ได้ศึกษาผลการสอนเรื่องการสร้างสรรคศิลป์ด้วยวัสดุต่างๆ ในวิชาศิลปะศึกษา โดยใช้วิธีการสอนแบบโครงงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการสร้างสรรคศิลป์ด้วยวัสดุต่างๆ ในวิชาศิลปะศึกษาสูงขึ้นหลังจากที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบโครงงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า การเรียนการสอนศิลปะศึกษาโดยใช้วิธีการสอนแบบโครงงานสามารถพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน ตามวัตถุประสงค์ของวิธีการสอนแบบโครงงาน คือ 1) การพัฒนากระบวนการคิดของตนเอง 2) การลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง 3) การแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ 4) การเห็นคุณค่าในตนเอง

สมสุดา มัธยมจันทร์(2544) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการใช้การสอนแบบโครงการในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยสรุปว่า 1) ด้านนโยบายการจัดการการศึกษาของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความสำคัญและเป็นผู้ริเริ่มนำการสอนแบบโครงการมาใช้ในโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการสอนแบบโครงการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดและจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ปัญหาด้านนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย 2) ด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้เด็กศึกษาหัวข้อเรื่องที่สนใจทุกระยะด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครูมีบทบาทในการกระตุ้น การให้คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงานให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ 3) ด้านการติดตามความเคลื่อนไหวของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียน และครูให้ความสนใจติดตามความเคลื่อนไหวของการสอนแบบโครงการ โดยผู้บริหารโรงเรียนเน้นที่การศึกษาจากบทความ หนังสือ งานวิจัย และเอกสารทางวิชาการ ส่วนครูเน้นที่การอบรมสัมมนา ปัญหาด้านการติดตามความเคลื่อนไหวของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยการใช้การสอนแบบโครงการอยู่ในระดับน้อย

ลำดวล ปันสันเทียะ(2545) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อทักษะกระบวนการ วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์ และหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยมีทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์เฉลี่ยโดยรวมแยกตามทักษะหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการสูงกว่าก่อนการทดลอง

งานวิจัยต่างประเทศ

Gardner(1983; 1989 อ้างถึงใน จิรภรณ์ วสุวัต, 2540) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ ทฤษฎี ความหลากหลายทางสติปัญญา พบว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบ การสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีที่ส่งเสริมสติปัญญาให้กับเด็กทั้ง 7 ด้านได้อย่างเหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่ง และพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็น 1 ใน 7 ของทฤษฎีความหลากหลายทางสติปัญญาด้านที่ สอดคล้องกับการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์

Ramey(1997) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการเรียนด้วยการสอนแบบโครงการที่มีต่อผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของนักเรียนที่เรียนวิชาแคลคูลัส เป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการมีความเต็มใจยอมรับความเปลี่ยนแปลงในการสอน คณิตศาสตร์ในลักษณะเช่นนี้ นักเรียนมีความชื่นชอบในโครงการที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการทำโครงการ ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจภายนอก ในการพัฒนาทักษะต่างๆ ของนักเรียน และการทำงานเป็นกลุ่ม

จากงานวิจัยต่างๆที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้ โครงสร้าง สามารถช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และทักษะต่างๆ จากการปฏิบัติจริงและจาก การเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงสร้างสามารถใช้กับนักเรียน ทุกระดับชั้น ทั้งนี้เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ ที่มีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนพัฒนา ความสามารถ และได้ใช้ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ตลอดจนช่วยทำให้นักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นด้วย

ตอนที่ 5. การพัฒนาโปรแกรมการสอน

5.1 ความหมายของโปรแกรมการสอน

ดวงเดือน อ่อนน้อม(2529) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมการสอนว่าหมายถึง รายละเอียดของแนวการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไป หรือผู้เรียนที่มีคุณลักษณะพิเศษ เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กพิการ เด็กที่มีผลการเรียนต่ำ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะของโปรแกรมที่ได้วางไว้ เช่น การพัฒนา โปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาและส่งเสริมผู้มี

ความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(พสวท.) เป็นต้น การพัฒนาโปรแกรมเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาโปรแกรมเสริมนอกเวลา ฯลฯ

5.2 องค์ประกอบของโปรแกรม

คูเปอร์ และ วอร์ดเดน(Cooper and Worden, 1983 อ้างถึงใน หทัยรัตน์ คงวัฒน์, 2539) กล่าวถึงโปรแกรมการสอนว่ามีองค์ประกอบดังนี้

1. จุดประสงค์
2. ความต้องการของผู้เรียน ลักษณะผู้เรียน ความสามารถของนักเรียนที่จะสอน
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. สื่อ วัสดุอุปกรณ์ หนังสือ เกม และสิ่งอื่นที่ต้องการใช้

ประเสริฐ ศรีวิเศษ(2530 อ้างถึงใน ฉวีวรรณ ประคองจิตมั่น, 2534) ได้กล่าวถึงลักษณะโปรแกรมบูรณาการการศึกษาเพื่องานอาชีพกับวิชาสังคมศึกษา สรุปลักษณะสำคัญดังนี้

1. ส่วนประกอบของโปรแกรม จัดเรียงตามแนวคิดหลักของการศึกษาเพื่องานอาชีพ 5 ประการ คือ ความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ความรู้ความเข้าใจในงานอาชีพ พัฒนาการทางทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพ การเป็นผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพ และการวางแผนและเตรียมการเพื่องานอาชีพ

2. แนวคิดหลักประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

- 2.1 ความคิดรวบยอด
- 2.2 จุดประสงค์
- 2.3 เนื้อหาบูรณาการการศึกษาเพื่องานอาชีพกับวิชาสังคมศึกษา
- 2.4 กิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.5 การวัดและประเมินผล

5.3 หลักการพัฒนาโปรแกรม

Joyce และ Well (1985 อ้างถึงใน ปัทมาศิริ ธีรานุรักษ์, 2539) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแบบการสอน หรือพัฒนาโปรแกรมการสอน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. รูปแบบการสอน ต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นต้น
2. เมื่อพัฒนารูปแบบการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้ในสถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข

3. การพัฒนารูปแบบการสอน อาจออกแบบให้ใช้ได้กว้างขวาง หรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

4. การพัฒนารูปแบบการสอน จะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้นำรูปแบบการสอนไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลัก จะทำให้เกิดผลสูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้ ถ้าเห็นว่าเหมาะสม

Paul และ Mclaughlin(1981 อ้างถึงใน จิรภรณ์ วสุวัต, 2540) ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินผู้เรียน
2. การตั้งเป้าหมายและจุดประสงค์การสอน
3. การวิเคราะห์ผลงาน
4. การเลือกและใช้กลยุทธ์ในการสอนรวมทั้งสื่ออุปกรณ์
5. การประเมินผลโปรแกรม

5.4 การประเมินผลโปรแกรม

สำหรับการพัฒนาโปรแกรมการสอน จำเป็นต้องมีการประเมินผลโปรแกรม เพื่อให้ผู้ใช้โปรแกรมได้รับทราบว่าโปรแกรมที่ใช้นั้นมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพน้อยเพียงใด สมหวัง พิธิยานุวัฒน์(2535) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง การตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (Criterion) ซึ่งเกณฑ์อาจมีมาก่อนแล้ว และเป็นอิสระจากพฤติกรรมกลุ่ม หรือเป็นเกณฑ์ที่ได้มาจากพฤติกรรมของกลุ่ม ในการประเมินจะเลือกใช้เกณฑ์ชนิดใดก็ต้องพิจารณาตามความเหมาะสม โดยการประเมินแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การประเมินความก้าวหน้า เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงทุกอย่างให้ดีขึ้น เป็นการประเมินในขณะที่โปรแกรมหรือโครงการกำลังดำเนินอยู่
2. การประเมินรวมสรุป เป็นการประเมินหลังจากสิ้นสุดโครงการหรือโปรแกรม เพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือโปรแกรม อันนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโปรแกรมหรือโครงการเมื่อต้องการนำมาปฏิบัติครั้งต่อมา หรือตัดสินใจล้มเลิกโครงการหรือโปรแกรมนั้น

Diamondstone(1980 อ้างถึงในปีทมศิริ ธีรานุรักษ์, 2539) ได้กล่าวถึงการประเมินผลโปรแกรมไว้ว่า การประเมินโปรแกรมมีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมในด้านรูปแบบของโปรแกรมประสิทธิภาพของโปรแกรม และผู้ดำเนินการประชุม การประเมินสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น ประเมินด้วยแบบสอบถาม แบบสำรวจ การสัมภาษณ์

Tyler(1930 อ้างถึงใน นิตยา แสงขาว, 2540) ได้จัดลำดับขั้นตอนในการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้ดังต่อไปนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมด้วยข้อความที่ชัดเจนเฉพาะเจาะจง
2. กำหนดเนื้อหา หรือประสบการณ์ทางการศึกษาที่ต้องใช้ให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการที่จะทำให้เนื้อหาที่วางไว้ประสบผลสำเร็จ
4. ประเมินผลโครงการ โดยการตัดสินด้วยการวัดผลทางการศึกษา หรือทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

การประเมินผลตามความคิดของ Tyler ใช้การวัดพฤติกรรมเฉพาะอย่าง ก่อนและหลังการเรียน และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก่อนล่วงหน้าว่าความสำเร็จระดับใด จึงจะถือว่าสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย การประเมินตามแนวคิดนี้ เหมาะสำหรับการประเมินสรุปผล มากกว่าการประเมินความก้าวหน้า

จากความหมายของการประเมินผล และลักษณะการประเมินที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการประเมินผลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การประเมินผลการเรียนรู้ หรือ การประเมินผลโครงการ หรือการประเมินผลโปรแกรม ย่อมนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นในทุกด้าน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและนำเสนอโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิด หลักการขั้นตอน รูปแบบการสอน เทคนิคการสอนของวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

1.3 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่น ภาษาถิ่น อาชีพของคนในท้องถิ่น ฯลฯ จากตำรา เอกสาร และการสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

1.4 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการสอน และการประเมินผลโปรแกรม

1.5 ศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.6 เข้าร่วมอบรมและสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

1.6.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การสอนแบบโครงการบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์" วิทยากรโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลัดดา ภูเกียรติ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา สุวรรณเขตนินคม ณ ศศนิเวศน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2544

1.6.2 เข้าสังเกตการณ์การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ในโรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(ฝ่ายประถม) เพื่อศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคและขั้นตอนการสอน ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ 2545 – วันศุกร์ที่ 8 มีนาคม 2545

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

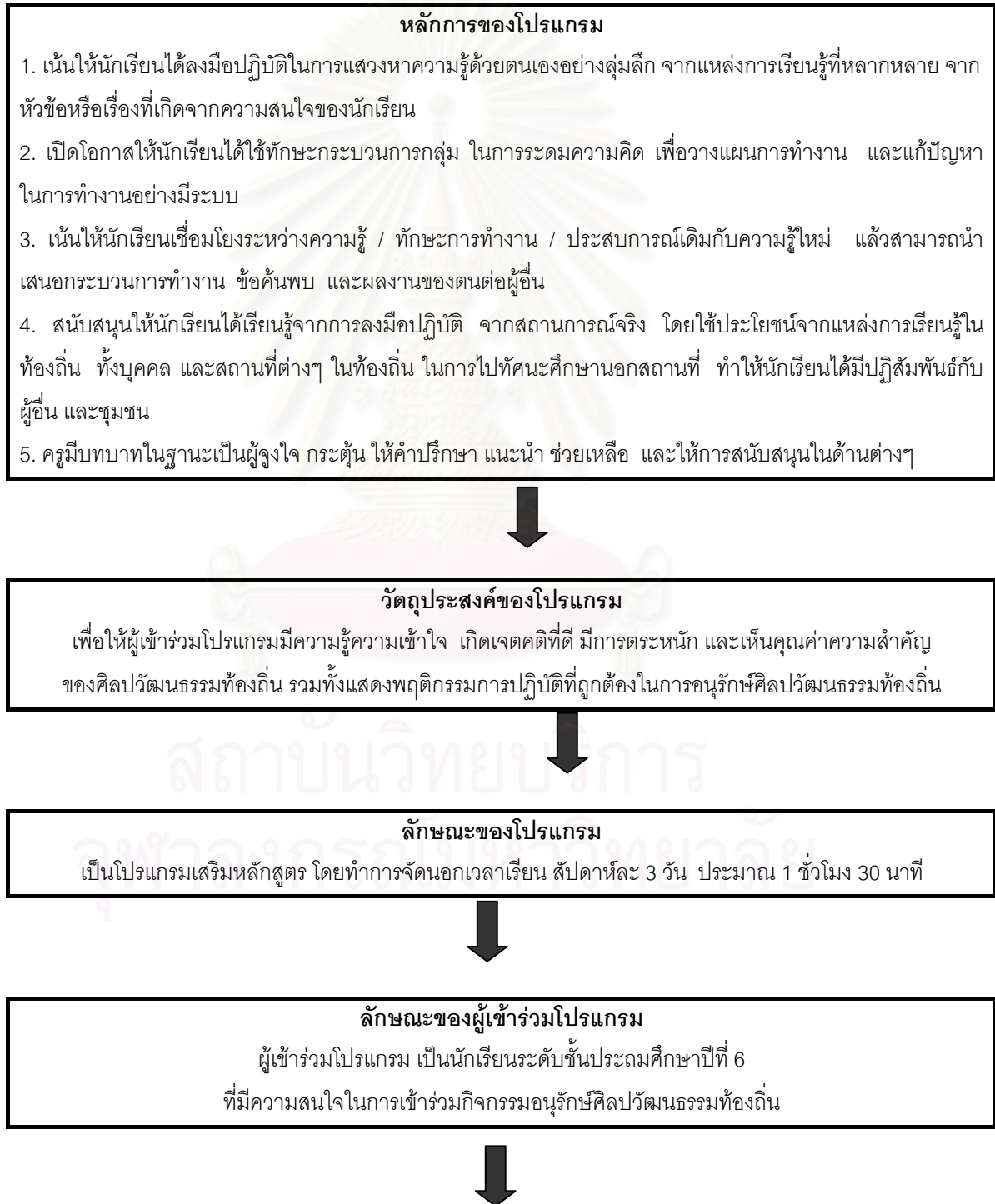
ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโปรแกรมฯ โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 สังเคราะห์แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบความคิดในการสร้างโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย

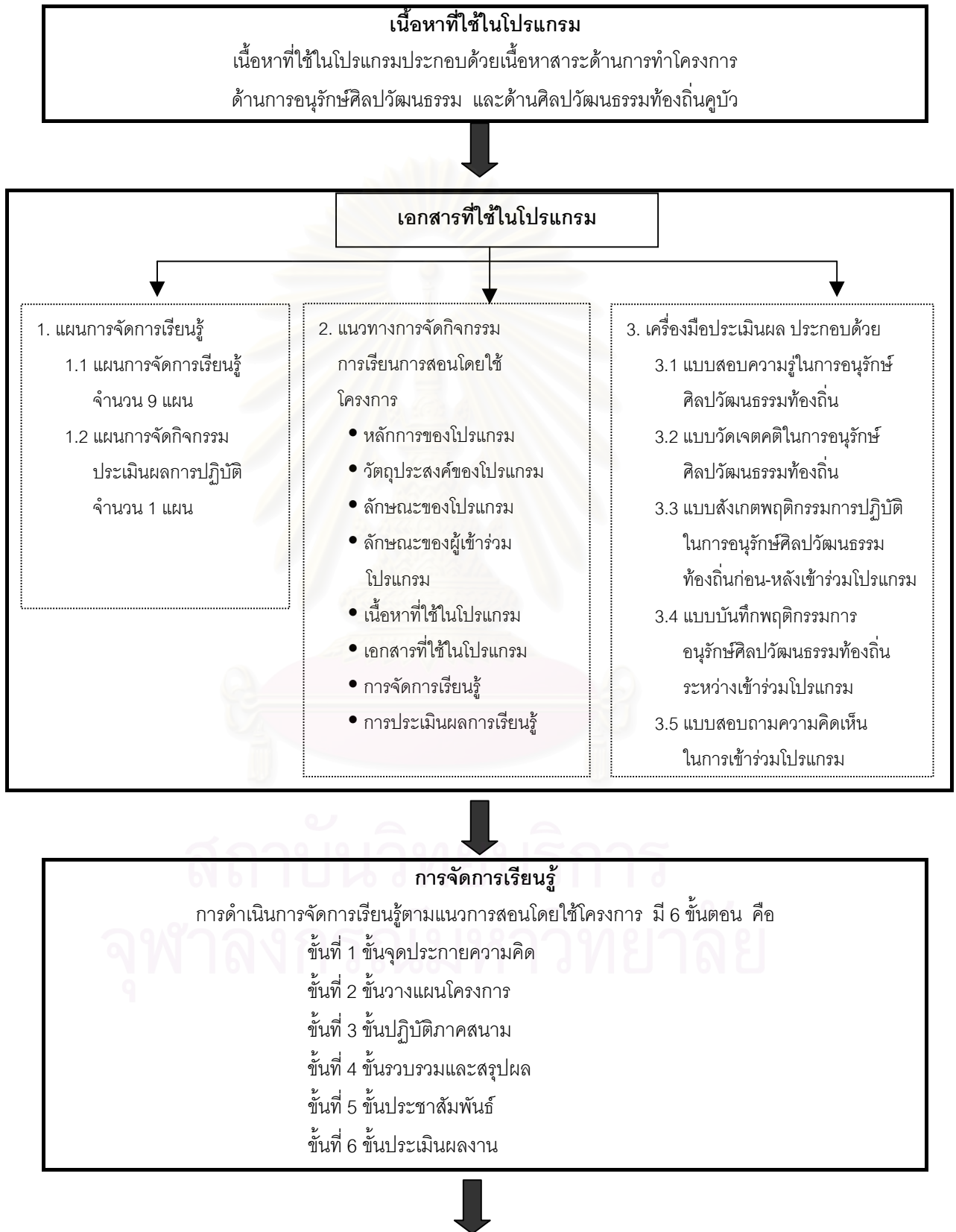
- (1) หลักการของโปรแกรม
- (2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม
- (3) ลักษณะของโปรแกรม
- (4) ลักษณะของผู้เข้าร่วมโปรแกรม
- (5) เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม
- (6) เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม
- (7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- (8) การประเมินผลการเรียนรู้

2.2 นำกรอบแนวคิดจากข้อ 2.1 มาเขียนรายละเอียดของโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังแสดงในแผนภูมิที่ 3

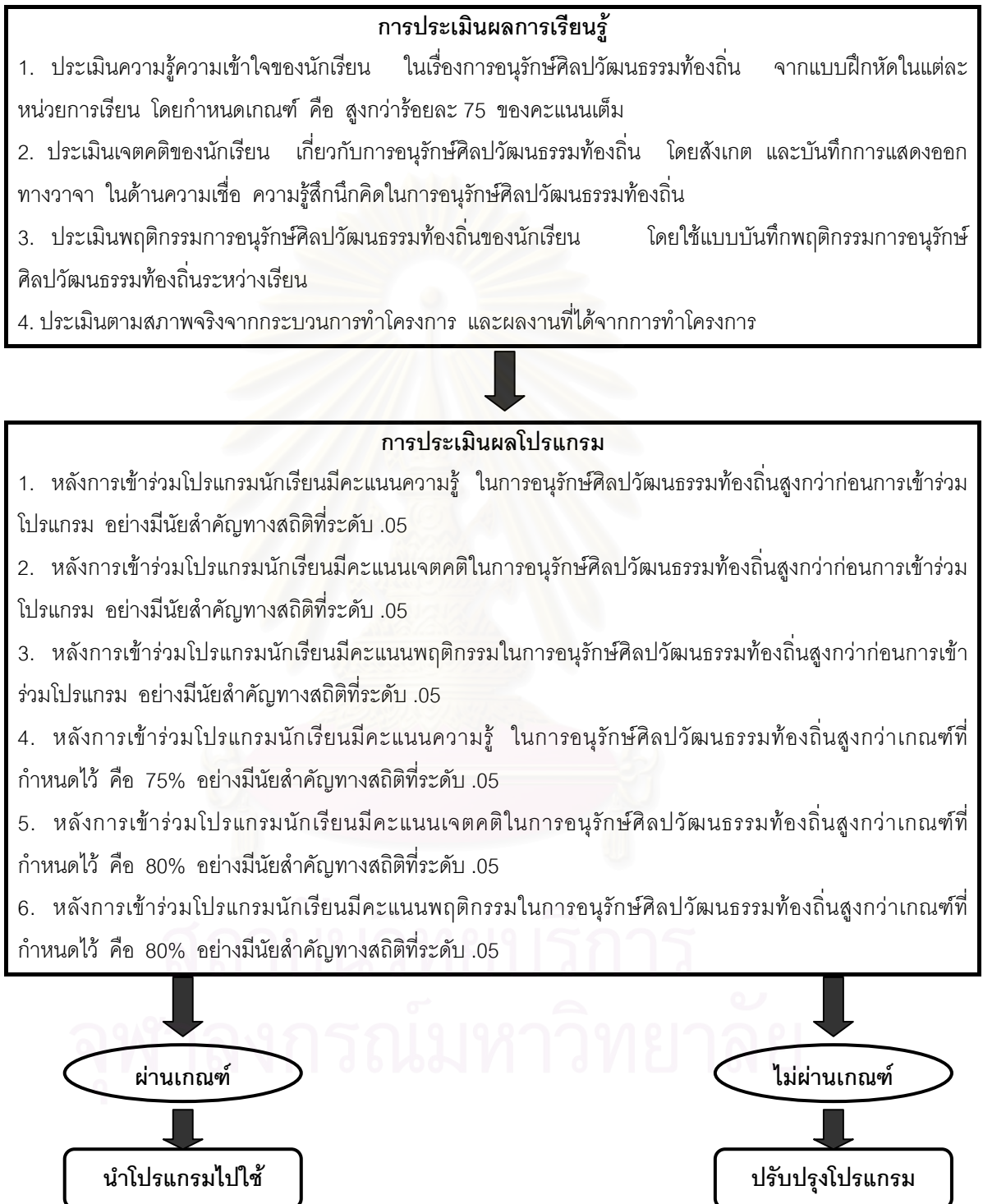
แผนภูมิที่ 3 โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แผนภูมิที่ 3 (ต่อ) โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แผนภูมิที่ 3 (ต่อ) โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.3 กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีขั้นตอนดังนี้

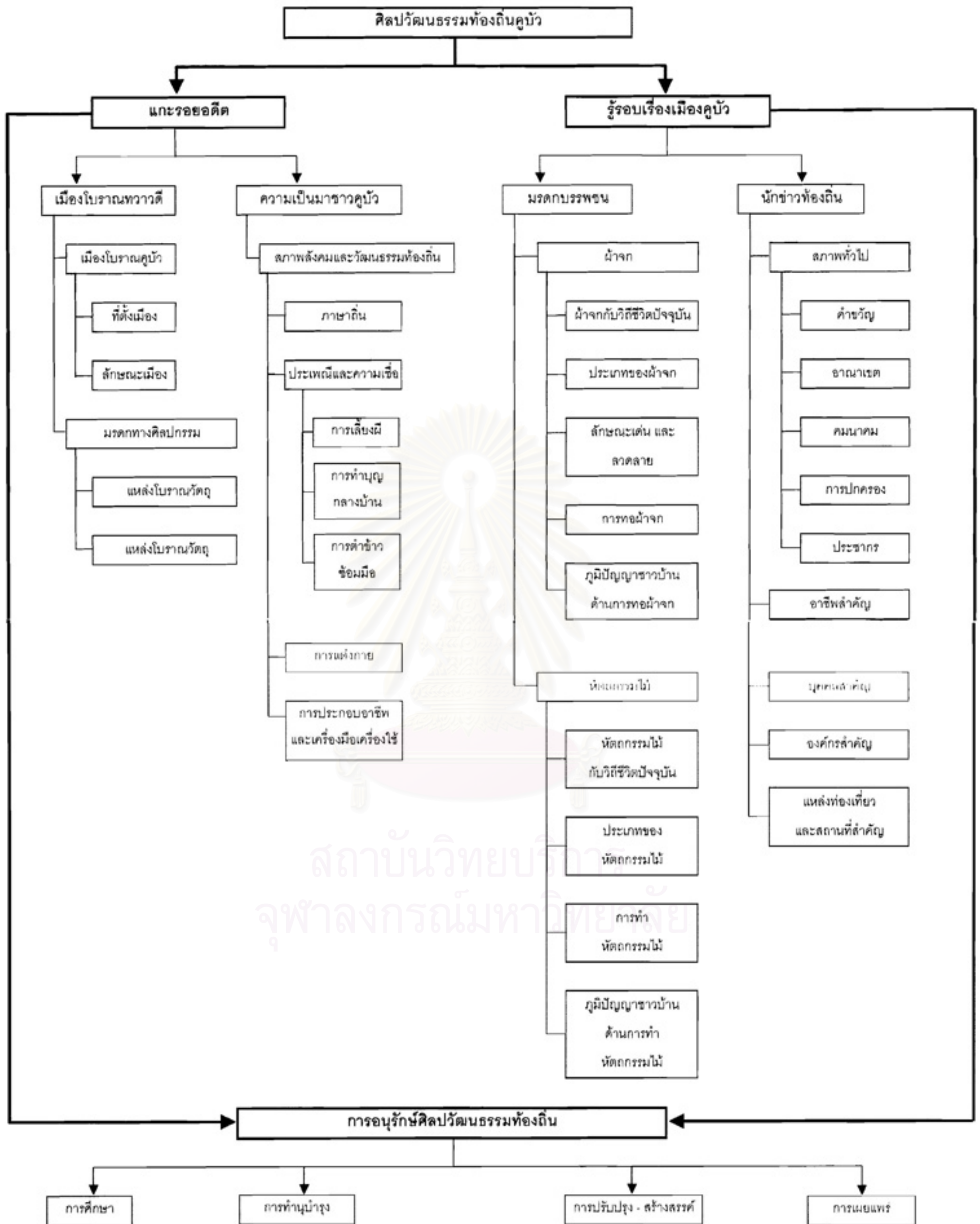
2.3.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และองค์ประกอบของเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม โดยผู้วิจัย ทำการรวบรวมจากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเน้นเนื้อหา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

2.3.2 สัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัญหาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น และสอบถามความต้องการของนักเรียน ในการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.3.3 นำข้อมูลที่ศึกษามากำหนดเป็นกรอบเนื้อหาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว ในโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์แนวคิดหลักการ ขั้นตอนของการสอนแบบโครงการของ Krajcik, Czerniak และ Berger (1999) Katz และ Chard (1994) วัฒนา มัคคสมัน (2544) จิรภรณ์ วสุวัต (2540) และลัดดา ภูเกียรติ (2544) รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ มากำหนดเป็นกรอบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ซึ่งมี 6 ขั้นตอน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 กรอบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

2.5 กำหนดรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายละเอียดเสนอในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ	ลักษณะสำคัญของขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นที่ 1 จุดประกายความคิด	เป็นขั้นที่ครูจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียน โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น เกม นิทาน ตำนาน สถานการณ์จริง ข่าว ประเด็นปัญหา สื่อวีดิทัศน์ ฯลฯ เพื่อสร้างความสนใจ และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจอยากรู้ในเนื้อหาที่จะเรียนและเลือกศึกษาในเรื่องที่ตนเองสนใจ
ขั้นที่ 2 วางแผนโครงการ	เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนประมวลความรู้เดิม และตั้งคำถามที่ต้องการศึกษา 2. นักเรียนวางแผนในโครงการอย่างเป็นขั้นตอน 3. นักเรียนนำเสนอแผนในการทำโครงการ 4. นักเรียนร่วมกันประเมินแผนของโครงการด้วยวาจา หรือใช้แบบประเมิน 5. นักเรียนตัดสินใจเลือกแผนในการทำโครงการ และตกลงวิธีการทำงานภาคสนาม
ขั้นที่ 3 ปฏิบัติภาคสนาม	เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนของโครงการ ที่ได้วางไว้
ขั้นที่ 4 รวบรวมและสรุปผล	เป็นขั้นที่นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสรุปผลความรู้ และนำเสนอข้อค้นพบแก่ครู เพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อน นำเสนอข้อความรู้แก่ผู้อื่น
ขั้นที่ 5 ประชาสัมพันธ์	เป็นขั้นที่นักเรียนนำเสนอข้อค้นพบ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ในรูปแบบต่างๆ หรือจัดเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ
ขั้นที่ 6 ประเมินผลงาน	เป็นขั้นที่นักเรียนและครูร่วมกันประเมินโครงการของกลุ่ม ตนเองและกลุ่มอื่น และนักเรียนประเมินพฤติกรรมในการทำงานกลุ่ม

2.6 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

2.6.1 ศึกษาแนวคิดหลักการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนโดยใช้โครงการ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คุบัว และแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

2.6.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ในระดับประถมศึกษา และหลักสูตรสถานศึกษา(หลักสูตรท้องถิ่น) ระดับประถมศึกษา

2.6.3 นำเนื้อหาในโปรแกรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการทำโครงการ ด้านแนวทางการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม และด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว มาจำแนกเป็นหัวข้อย่อย แล้วจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ได้ 3 หน่วยการเรียนรู้ เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หัวข้อย่อยของสาระความรู้ในโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	หัวข้อย่อย
1. ปฐมบทนำสู่โครงการ	การทำโครงการ	<p>ความหมายของโครงการ</p> <p>วัตถุประสงค์ของโครงการ</p> <p>ขั้นตอนการทำโครงการ</p> <p>ประเภทของโครงการ</p> <p>คุณค่าของการทำโครงการ</p> <p>ทักษะกระบวนการ</p> <p>ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา</p> <p>ทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ</p> <p>ทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม</p>
2. การอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม	แนวทางการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม	<p>การศึกษา</p> <p>การทำงานบำรุง</p> <p>การปรับปรุง และสร้างสรรค์</p> <p>การเผยแพร่</p>
3. ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นคูบัว 3.1 แกะรอยอดีต	1. เมืองโบราณคูบัว	<p>เมืองโบราณทวารวดี</p> <p>ประวัติเมืองโบราณคูบัว</p> <p>แหล่งโบราณสถาน และโบราณวัตถุในคูบัว</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ) หัวข้อย่อยของสาระความรู้ในโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	หัวข้อย่อย
<p>3. ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นคูบัว(ต่อ)</p> <p>3.1 แกะรอยอดีต (ต่อ)</p> <p>3.2 รื้อรอบเรื่อง เมืองคูบัว</p>	<p>2. คูบัว: เมืองแห่งวัฒนธรรม ไท-ยวน</p> <p>1. มรดกบรรพชน</p> <p>2. คูบัววันนี้</p>	<p>ความเป็นมาของชาวคูบัวในอดีต (ไท-ยวน) สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในอดีต ภาษาถิ่น ประเพณี และความเชื่อ การแต่งกายของชาวคูบัวในอดีต การประกอบอาชีพ และเครื่องมือ เครื่องใช้ ของชาวคูบัวใน</p> <p>ผ้าจกมรดกวัฒนธรรม ผ้าจกกับวิถีชีวิตไท-ยวนในปัจจุบัน ประเภทของผ้าไท-ยวน ราชบุรี ลักษณะเด่น และลวดลายผ้าไท-ยวนคูบัว การทอผ้าจก อุปกรณ์ในการทอผ้าจก การเก็บรักษาผ้าจก ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทอผ้าจก</p> <p>หัตถกรรมไม้ หัตถกรรมไม้ กับคนไท-ยวนในปัจจุบัน ประเภทของหัตถกรรมไม้คูบัว ลักษณะของหัตถกรรมไม้คูบัว การทำหัตถกรรมไม้ การเก็บรักษาหัตถกรรมไม้ ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทำหัตถกรรมไม้</p> <p>คำขวัญตำบลคูบัว สภาพภูมิศาสตร์ทั่วไปของคูบัวในปัจจุบัน การปกครองของท้องถิ่นคูบัว การประกอบอาชีพของประชากรในท้องถิ่นคูบัว</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ) หัวข้อย่อยของสาระความรู้ในโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	หัวข้อย่อย
3.2 รู้รอบเรื่อง เมืองคูบัว(ต่อ)	2. คูบัววันนี้(ต่อ)	อาชีพสำคัญในปัจจุบัน บุคคลสำคัญของท้องถิ่น องค์กรสำคัญในท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญในท้องถิ่น

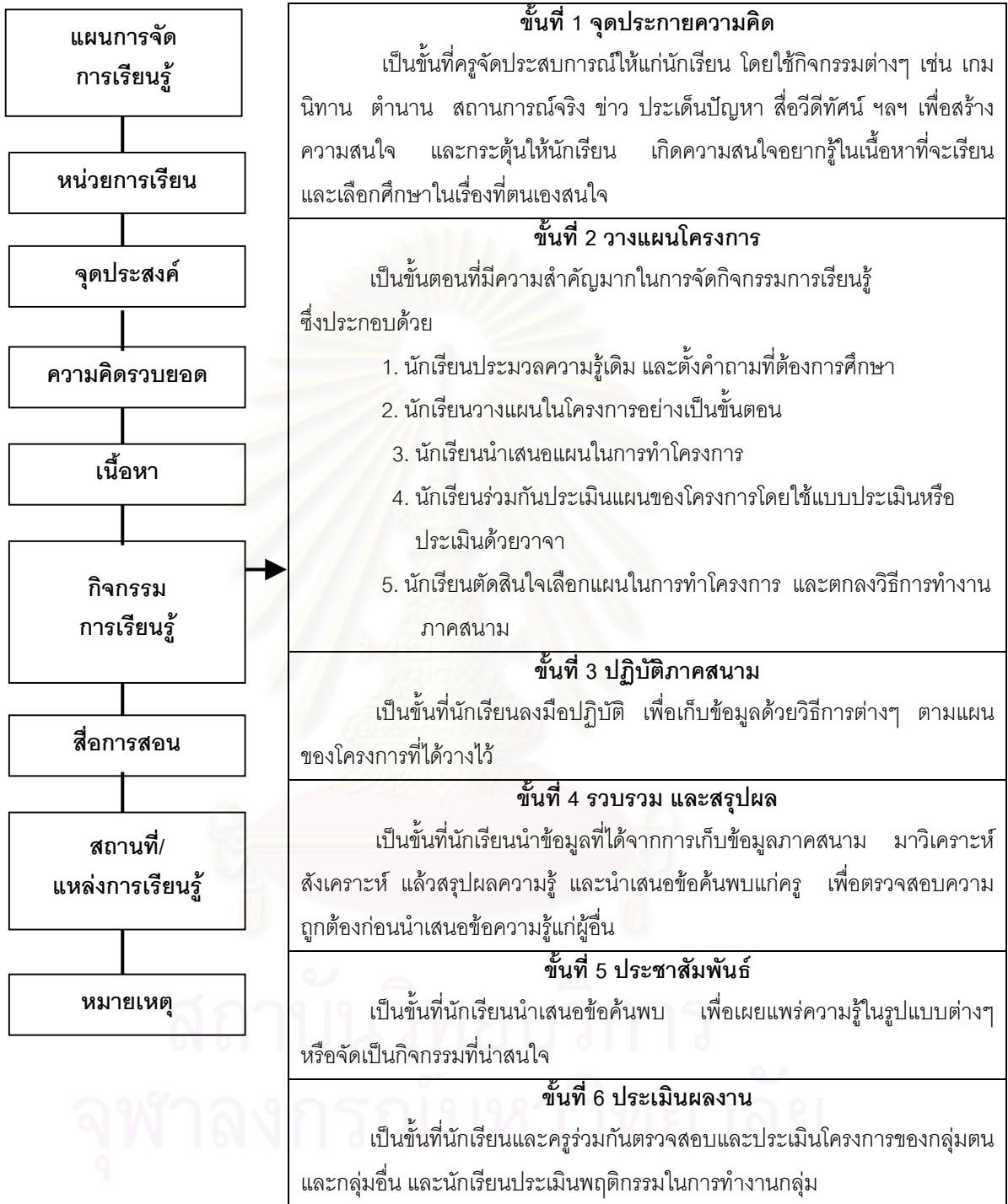
2.6.5 กำหนดวัสดุอุปกรณ์ และสื่อที่นำมาใช้ในการประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรม โดยเน้นสื่อของจริง เป็นสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวนักเรียน หาได้ง่ายในท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย นอกจากนี้ยังใช้ข้อความรู้ บทความ ประวัติ สารคดี ตำนาน และเหตุการณ์ต่างๆ จากวีดิทัศน์ หนังสือ วารสาร ห้องสมุด และแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ของท้องถิ่น ทั้งในและนอกโรงเรียน

2.6.6 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างสื่อการสอน เอกสารประกอบการสอนสำหรับครู และกำหนดการสอน(รายละเอียดในภาคผนวก ง) ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 9 แผน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดให้มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ลำดับที่ของแผนการจัดการเรียนรู้ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ระดับชั้น จุดประสงค์ ความคิดรวบยอด เวลาที่ใช้ กิจกรรมการเรียนรู้ มี 6 ขั้นตอน สื่อการสอน สถานที่/แหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผล จำนวน 9 แผน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 6

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 6 ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

2) แผนการจัดกิจกรรมประเมินผลพฤติกรรมกรปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่น จำนวน 1 แผน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ส่วน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ส่วนประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการประเมินผลพฤติกรรมกรปฏิบัติในการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ส่วนที่ 1 ชื่อเรื่อง ระดับชั้น และคำชี้แจง
เป็นรายละเอียดในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมกรปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนสำหรับครู
ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในการสังเกตพฤติกรรม
เป็นสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับ สถานการณ์มีทั้งหมด 2 สถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย สถานการณ์ที่ 1 สำหรับสังเกตพฤติกรรมกรอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนเข้าร่วมโปรแกรม สถานการณ์ที่ 2 สำหรับสังเกตพฤติกรรมกรอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังเข้าร่วมโปรแกรม
ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินการ
เป็นขั้นตอนในการดำเนินการสังเกตพฤติกรรมกรอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน ทั้งก่อนและ หลังการเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งประกอบ 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ขั้นที่ 2 ขั้นสังเกตและบันทึกผล ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินผล
ส่วนที่ 4 แบบสังเกตพฤติกรรมกรปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม
ใช้สำหรับบันทึกผลการแสดงพฤติกรรมกรอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน ตามสถานการณ์ ที่กำหนดให้ ซึ่งใช้สังเกตพฤติกรรมกรปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามรายการพฤติกรรมกรครอบคลุม 4 ด้าน คือ การศึกษา การทำนุบำรุง การปรับปรุง-สร้างสรรค์ และการเผยแพร่ โดยใช้บันทึกผลการแสดงพฤติกรรม ทั้งก่อน และหลังเข้าร่วมโปรแกรม แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อ-สกุลนักเรียน เลขประจำตัว วันที่ เวลา และสถานที่ทำการสังเกต ส่วนที่ 2 สำหรับบันทึกพฤติกรรมกรที่นักเรียนแสดงออก ส่วนที่ 3 สำหรับบันทึกเพิ่มเติม
ส่วนที่ 5 แบบประเมินรายการพฤติกรรมกรในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน
ใช้สำหรับบันทึกผลการประเมินที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมกรปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของ นักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม โดยนำผลจากแบบสังเกตมาวิเคราะห์พฤติกรรมกรต่างๆ ให้ตรงกับพฤติกรรมกรในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นักเรียนแสดงออกมา แล้วให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.6.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2.6.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 2 แผน คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนามพุงดอ จำนวน 28 คน โดยให้นักเรียน เรียนรู้เนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ปฐมนำสู่โครงการ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3.1 แกะรอยอดีต เพื่อพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสม ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด จากนั้นนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้ กับกลุ่มตัวอย่างจริง

2.7 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย

2.7.1 แบบสอบถามความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.7.2 แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.7.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อน-หลังเข้าร่วมโปรแกรม

2.7.4 แบบบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม

2.7.5 แบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

ผู้วิจัยศึกษาหลักการ และแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของนักการศึกษา จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำหลักการและแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ มาสรุป หลักการและแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ตามทัศนะของนักการศึกษา รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปหลักการ และแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามทัศนะของนักการศึกษา

การศึกษา	การทำนุบำรุง	การปรับปรุง-สร้างสรรค์	การเผยแพร่
คณะกรรมการกลุ่มผู้ผลิตชุดวิชาการศึกษากับชีวิตและชุมชน(2523)			
1. การส่งเสริมวัฒนธรรม ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และ รู้คุณค่าของวัฒนธรรม		3. การรับเข้า โดยการรับเอาวัฒนธรรม จากภายนอกเข้ามาประสมประสาน 4. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และ สร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่เพิ่มเติม วัฒนธรรมของสังคมให้มีความคล่องตัว	2. การเผยแพร่วัฒนธรรม ให้แพร่หลาย มีการสื่อความหมาย และถ่ายทอดโดยการเข้าใจ ชักชวน และส่งเสริมให้ประกอบพฤติกรรม ด้วยตนเอง
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช(2525)			
1. การสืบทอด 1.1 ซึ่ให้เห็นความสำคัญของ ศิลปวัฒนธรรม 1.2 ซึ่ให้เห็นจุดมุ่งหมายของการ สืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม 1.3 วิธีการสืบทอดและเสริมสร้าง	2. การเสริมสร้าง โดยการจัด สภาพแวดล้อม เพื่อเด็กจะได้สัมผัส ประสบการณ์ตรง เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรมด้วยตนเอง		

ตารางที่ 4 (ต่อ) สรุปหลักการ และแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามทัศนะของนักการศึกษา

การศึกษา	การทำนุบำรุง	การปรับปรุง-สร้างสรรค์	การเผยแพร่
สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์(2525)			
1. การสอบสวน พิจารณาค้นหาความจริงในวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละอย่าง 2. การสะสม แยกแยะ เลือกรักษาจัดส่วนที่บกพร่องทิ้ง		3. การซ่อมเสริม ปรับปรุงเสริมแตงนำส่วนที่ดีมาพัฒนาให้เหมาะสมตามกาลสมัย 4. การสร้างสรรค์ คิดค้นพัฒนาให้มีการแตกต่อทวีคุณค่าของวัฒนธรรม	5. การสื่อสาร รณรงค์ชักชวน และร่วมกันรักษาวัฒนธรรมที่ดั่งงาม
มณี พยอมยงค์(2525)			
2. ศึกษาวิธีการสืบทอด 3. ศึกษาค่านิยมทางวัฒนธรรม 7. ศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น 8. จัดสอนวัฒนธรรมท้องถิ่น	1. การเก็บรักษาของเก่าแก่ทางวัฒนธรรม 5. จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม เพื่อเก็บรักษาทางวัฒนธรรม 6. การรวบรวมผู้สนใจ และผู้เชี่ยวชาญมาสนับสนุนด้านวัฒนธรรม		4. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้แพร่หลาย

ตารางที่ 4 (ต่อ) สรุปหลักการ และแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามทัศนะของนักการศึกษา

การศึกษา	การทำนุบำรุง	การปรับปรุง-สร้างสรรค์	การเผยแพร่
พระธรรมปิฎก(2537)			
1. สืบโดยใช้ปัญญา 1.1 สืบสาวเรื่องราวในอดีต ให้เข้าใจความเป็นมา	1. สืบโดยใช้ปัญญา 1.2 สืบทอด เชื่อมโยงเรื่องราว ต่อไปข้างหน้าสู่อนาคต	2. สาน 3 ลักษณะ 2.1 สิ่งที่สืบจากอดีตปรับใช้ใน ปัจจุบัน 2.2 สิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันให้พร้อม งอกงามในอนาคต	2. สาน 3 ลักษณะ 2.3 สิ่งที่ตนมีให้นำขึ้นมา
นันทกาญจน์ อาจิณจารย์(2543)			
1. การศึกษาหรือให้ความรู้	2. การเก็บรวบรวมโบราณวัตถุ หรือ สิ่งของเครื่องใช้ ไว้เป็นหลักฐาน 5. การฟื้นฟูองค์ความรู้ หรือ ภูมิปัญญาเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่		4. การส่งเสริม เผยแพร่ โดยการ ให้ข้อมูล ชักชวนร่วมงานที่เกี่ยวข้อง กับท้องถิ่น 3. การจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ แก่เยาวชนและชาวบ้าน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 (ต่อ) สรุปหลักการ และแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามทัศนะของนักการศึกษา

การศึกษา	การทำนุบำรุง	การปรับปรุง-สร้างสรรค์	การเผยแพร่
รัตนะ บัวสนธ์(2538)			
1. การค้นหาวัฒนธรรมที่ดั่งาม โดยใช้มาตรฐานของวัฒนธรรมนั้นๆ	2. การฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดี ที่คลาญความสำคัญไปแล้วขึ้นมา	3. การประยุกต์วัฒนธรรมที่ฟื้นฟู ให้เข้ากับปัจจุบัน 4. ประดิษฐ์ คิดค้น ผสมผสาน วัฒนธรรมที่ดี	
นิคม มูสิกะคามะ(2542)			
2. การสืบทอด ผ่านกระบวนการศึกษา	1. การปกป้องอนุรักษ์ เพื่อไม่ให้ สูญเสียดอกลักษณะและรูปแบบไป	3. การสร้างสรรค์ - พัฒนา สร้างสรรค์รูปแบบการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมและยุคสมัย	
सार สารทัศนันทน์(2543)			
1. สะสม และสืบต่อ อย่างไม่ขาดตอน จนเป็นประเพณี		2. เพิ่มเติมสิ่งแปลกใหม่โดยไม่ขัดกับ วัฒนธรรมเดิม 4. ปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรมให้เหมาะสม โดยยังคงวัฒนธรรมเดิมไว้	3. ส่งเสริมเพื่อให้แพร่หลาย ทั้งใน หมู่ตนและหมู่อื่น

ตารางที่ 4 (ต่อ) สรุปหลักการ และแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามทัศนะของนักการศึกษา

การศึกษา	การทำนุบำรุง	การปรับปรุง-สร้างสรรค์	การเผยแพร่
วีรบุรุษ ไม้ไทย(2541)			
<p>1. กระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม</p> <p>1.1 ศึกษาเนื้อหาดั้งเดิม</p> <p>2. กระบวนการสืบทอด สร้างสรรค์ และพัฒนาวัฒนธรรมร่วมสมัย</p> <p>2.1 ศึกษา ค้นคว้าวิจัยเนื้อหา</p> <p>2.4 สืบทอดวัฒนธรรมผ่านกระบวนการศึกษา</p>	<p>1. กระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม</p> <p>1.3 ทำการทำนุบำรุงอย่างถูกต้อง ได้แก่ การสงวนรักษา การอนุรักษ์ และการบูรณะซ่อมแซม</p> <p>1.4 การส่งเสริมให้ช่วยกันทำนุบำรุง</p> <p>2. กระบวนการสืบทอด สร้างสรรค์ และพัฒนาวัฒนธรรมร่วมสมัย</p> <p>2.3 ทำนุบำรุงปกป้องไม่ให้วัฒนธรรมต่างชาติกลืนวัฒนธรรมของตน</p>	<p>2. กระบวนการสืบทอด สร้างสรรค์ และพัฒนาวัฒนธรรมร่วมสมัย</p> <p>2.5 การคิดค้น สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน</p> <p>2.6 การพัฒนาให้เหมาะสมกับโลกร่วมสมัย</p>	<p>1. กระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม</p> <p>1.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่</p> <p>2. กระบวนการสืบทอด สร้างสรรค์ และพัฒนาวัฒนธรรมร่วมสมัย</p> <p>2.2 เผยแพร่ จัดทำเอกสารให้ชัดเจน</p>

ผู้วิจัยนำหลักการและแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มาสังเคราะห์ และกำหนดเป็นกรอบความคิดในการวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 กรอบแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในการสร้างแบบสอบถามรู้แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรม

แนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	ความหมาย	ตัวอย่างการปฏิบัติ
1. การศึกษา (Study)	การแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการค้นหาความรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานในศิลปวัฒนธรรมเดิมของตน จะได้เป็นการสืบทอด ตระหนักเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ ในชุมชน ◆ การรวบรวมข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรม ◆ การตรวจสอบความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ◆ การสำรวจแหล่งโบราณสถาน และสถานที่สำคัญ ◆ การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญของท้องถิ่น
2. การทำนุบำรุง (Preservation)	การปฏิบัติอย่างถูกต้องในการปกป้องดูแลรักษา และให้การบำรุง เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับการดูแลให้คงสภาพเดิมมากที่สุด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การรักษาโบราณวัตถุและโบราณสถาน ◆ การเก็บรักษาสิ่งของอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำงานอาชีพ ◆ การฟื้นฟูประเพณีสำคัญต่างๆ ◆ การดูแลรักษาสถานที่สำคัญต่างๆ ในท้องถิ่น

ตารางที่ 5 (ต่อ) กรอบแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในการสร้างแบบสอบถามรู้
แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรม

แนวทางการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น	ความหมาย	ตัวอย่างการปฏิบัติ
3. การปรับปรุง และ สร้างสรรค์ (Improve and Create)	การประยุกต์ เปลี่ยนแปลง และปรับใช้ ศิลปวัฒนธรรมที่ดี ให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในยุคสมัยปัจจุบัน โดยการสร้างสรรค์ สิ่งแปลกใหม่เพิ่มเติมเข้ากับของเดิม ให้มีความ หลากหลาย ควรพิจารณารับเฉพาะในสิ่งที่เห็นว่ ดีกว่า แล้วผสมผสานให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนไปในทางที่ดี และมีคุณค่าต่อ ชุมชนหรือสังคม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การแต่งกายด้วยผ้าขึ้น ผ้าจาก ประยุกต์ ◆ การดัดแปลงผ้าจาก และ หัตถกรรมไม้ ให้สามารถใ้ งานได้หลากหลาย ◆ การประดิษฐ์อุปกรณ์สิ่งของ เครื่องใช้ ◆ การแก้ไขซ่อมแซมให้สิ่งของ สามารถใช้งานได้ ◆ การปรับปรุงสิ่งของ และสถานที่ ◆ การจัดสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ◆ การออกแบบพัฒนาผ้าจาก และหัตถกรรมไม้ให้เป็น รูปแบบแปลกใหม่
4. การเผยแพร่ (Publicize)	การถ่ายทอด แลกเปลี่ยน ข้อมูล ความรู้ ทางศิลปวัฒนธรรมแก่ผู้อื่นทั้งในชุมชน และนอกชุมชน โดยพยายามมุ่งเน้นให้เห็นถึง ความสำคัญ ของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ด้วยวิธีการเร้าใจ ชักชวน แนะนำให้มีส่วนร่วมในงาน หรือกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การกล่าวชื่นชมเห็นคุณค่าของ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ◆ การแลกเปลี่ยนข้อมูลของท้องถิ่น ◆ การจัดกิจกรรมสำคัญของท้องถิ่น ◆ การสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น ◆ การถ่ายทอดเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง กับท้องถิ่น โดยใช้ภาษาถิ่น

2.7.1 แบบสอบถามรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบสอบถามรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ซึ่งจุดมุ่งหมายที่สำคัญของแบบทดสอบ คือ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2) ศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามรู้ จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถามรู้ให้มีความตรงตามเนื้อหา

3) กำหนดอัตราส่วนโครงสร้างของข้อสอบ (Table of Specification) โดยสร้างข้อสอบเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวนข้อสอบทั้งหมด 50 ข้อ ซึ่งมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 โครงสร้างแบบสอบถามรู้เรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ต้องการวัด	น้ำหนัก (%)	จำนวนข้อสอบ (ข้อ)	จำนวนข้อสอบ ที่เลือก(ข้อ)
1. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว	60	30	24
เมืองโบราณคูบัว ประวัติเมืองโบราณทวารวดี ประวัติเมืองโบราณคูบัว ที่ตั้งเมืองโบราณคูบัว ลักษณะของเมืองโบราณคูบัว โบราณสถาน และโบราณวัตถุ	15	7	6
คูบัว : เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน ความเป็นมาของชาวไท-ยวน ภาษาถิ่น วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น การแต่งกายของชาวคูบัว	15	8	6
มรดกบรรพชน ผ้าจกกับวิถีชีวิต ประเภทของผ้าจกไท-ยวนราชบุรี ลักษณะเด่นของผ้าจกคูบัว อุปการณ์ในการทอ หัตถกรรมไม้กับวิถีชีวิต ประเภทของหัตถกรรมไม้ ลักษณะของหัตถกรรมไม้ การทำหัตถกรรมไม้	15	8	6

ตารางที่ 6 (ต่อ) โครงสร้างแบบสอบถามความรู้เรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ต้องการวัด	น้ำหนัก (%)	จำนวนข้อสอบ (ข้อ)	จำนวนข้อสอบที่เลือก (ข้อ)
คุบัววันนี้ คำขวัญ สถาปัตยกรรมศาสตร์ อาชีพในท้องถิ่น บุคคลสำคัญ องค์กรที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญ	15	7	6
2. แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	40	20	16
การศึกษา	10	5	4
การทำนุบำรุง	10	5	4
การปรับปรุง และสร้างสรรค์	10	5	4
การเผยแพร่	10	5	4
รวม	100	50	40

4) กำหนดลักษณะของแบบสอบถามความรู้ มีลักษณะเป็นแบบสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ โดยแต่ละข้อมีตัวเลือก 4 ตัวเลือก มีเพียง 1 ตัวเลือกที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุด กำหนดเกณฑ์ในการตรวจให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน

5) นำแบบสอบถามรู้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมถึงความถูกต้องเหมาะสมในการใช้ภาษา ตัวเลือก และตัวลงในข้อคำตอบ แล้วนำแบบสอบมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6) นำแบบสอบถามรู้ที่ได้ปรับปรุง ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนามพุงดอ และโรงเรียนวัดคูบัว จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักเรียนเป็นเวลา 2 ชั่วโมง หลังจากนั้น 1 สัปดาห์นำแบบสอบถามรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มดังกล่าว

7) นำผลการทดสอบที่ได้ มาทำการวิเคราะห์รายข้อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) และหาค่าระดับความยากของแบบข้อสอบความรู้ (Level of Difficulty)

เพื่อทำการคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากตั้งแต่ 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไปได้จำนวนข้อสอบรวมทั้งหมด 40 ข้อ ซึ่งรายละเอียดของระดับความยาก และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบแบบสอบความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นำเสนอในภาคผนวก ค

8) นำแบบสอบความรู้มาหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน(KR – 20) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่สูงมาก จึงสามารถนำแบบสอบความรู้ ไปใช้ได้ (รายละเอียดของการหาค่าความเที่ยงนำเสนอในภาคผนวก ค)

2.7.2 แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ เพื่อวัดเจตคติของนักเรียนในด้านความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความตระหนัก และเห็นคุณค่าที่จะแสดงออกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2) กำหนดกรอบของรายละเอียดของแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 ด้าน แล้วสร้างตารางกำหนดวัตถุประสงค์ นำหนักของข้อความ และจำนวนข้อที่ต้องการ โดยใช้มาตรฐานการวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Type Scale) ซึ่งเป็นลักษณะการตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า(Rating Scale) โดยมีข้อความที่แสดงเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวนทั้งหมด 48 ข้อ ดังแสดงในตารางที่ 7 ซึ่งลักษณะของข้อความ เป็นข้อความเชิงนิมมาน(ทางบวก) และข้อความเชิงนิเสธ(ทางลบ) โดยคำตอบของแต่ละข้อความจะมีให้เลือกตอบ 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนน และเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังรายละเอียดในตารางที่ 8 และตารางที่ 9 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวนข้อและประเภทของข้อความในแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เนื้อหา	ข้อความ		จำนวนข้อความที่เลือก	
	ทางบวก	ทางลบ	ทางบวก	ทางลบ
การศึกษา	7	7	5	5
การทำนุบำรุง	7	7	5	5
การปรับปรุงและสร้างสรรค์	7	7	5	5
การเผยแพร่	7	7	5	5
รวม	28	28	20	20

ตารางที่ 8 เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดเจตคติ			
ข้อความเชิงนิมิต (ทางบวก)		ข้อความเชิงนิเสธ (ทางลบ)	
ตัวเลือกคำตอบ	การให้คะแนน	ตัวเลือกคำตอบ	การให้คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	3	เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วย	2	ไม่เห็นด้วย	3
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4

ตารางที่ 9 เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติ	ระดับเจตคติ	
	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
1.00 – 1.49	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.50 – 2.49	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย
2.50 – 3.49	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
3.50 – 4.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3) สร้างแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 56 ข้อ

4) นำแบบวัดเจตคติไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมในการนำไปใช้ ความครอบคลุมของเนื้อหาข้อความ วัตถุประสงค์ คุณลักษณะที่ต้องการวัด เกณฑ์การให้คะแนน รวมถึงความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมาย แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

5) นำแบบวัดเจตคติที่ผ่านการแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนามพุงดอ ปีการศึกษา 2546 จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษา และคำถามที่ใช้ รวมทั้งเวลาในการตอบแบบวัดเจตคติ และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ชัดเจนอีกครั้ง

6) นำแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่คัดเลือกได้ตามเกณฑ์ดังตารางที่ 10 มาหาค่าความเที่ยง(Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha's coefficient) ของครอนบัค(Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.79 ซึ่งนับว่าเป็นค่าความเที่ยง อยู่ในเกณฑ์ที่นำไปใช้ได้ (รายละเอียดค่าความเที่ยงนำเสนอในภาคผนวก ค)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 จำนวนข้อความที่เลือกและประเภทของข้อความของแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แนวทาง การอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม	ลักษณะของข้อความที่เลือก						รวม จำนวน ข้อ	ร้อยละ
	ข้อความทางบวก			ข้อความทางลบ				
	ข้อที่	รวม	ร้อยละ	ข้อที่	รวม	ร้อยละ		
1. การศึกษา	4, 12, 20, 28, 36	5	12.5	6, 14, 22, 31, 38	5	12.5	10	25
2. การทำนุบำรุง	2, 10, 18, 26, 34	5	12.5	5, 13, 21, 29, 37	5	12.5	10	25
3. การปรับปรุง และสร้างสรรค์	1, 9, 17, 25, 33	5	12.5	7, 15, 23, 30, 40	5	12.5	10	25
4. การเผยแพร่	8, 16, 24, 32, 39	5	12.5	3, 11, 19, 27, 35	5	12.5	10	25
รวม	20		50.00	20		50.00	40	100.00

2.7.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน
ก่อน และหลังเข้าร่วมโปรแกรม และแบบประเมินรายการพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นของนักเรียน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
คือ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 ด้าน คือ การศึกษา
การทำนุบำรุง การปรับปรุง-สร้างสรรค์ และการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

2) ศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม และการประเมินพฤติกรรม
การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม
ให้มีความตรงตามเนื้อหา

3) ศึกษาเอกสาร งานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
พฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) กำหนดสถานการณ์จำลองขึ้นทั้งหมด 2 สถานการณ์ คือ สถานการณ์ที่ 1 สำหรับสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และสถานการณ์ที่ 2 สำหรับสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังเข้าร่วมโปรแกรม

5) สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อ-สกุลนักเรียน เลขประจำตัว วันที่ เวลา และสถานที่

ส่วนที่ 2 สำหรับบันทึกพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก

ส่วนที่ 3 สำหรับบันทึกเพิ่มเติม

6) สร้างแบบประเมินรายการพฤติกรรม และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ และแบบสังเกตพฤติกรรม โดยครูจะนำแบบสังเกตพฤติกรรมไปใช้สำหรับบันทึกผลการแสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนตามสถานการณ์ที่กำหนด แล้วครูนำผลการบันทึกจากแบบสังเกต มาวิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆ ให้ตรงกับพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นักเรียนแสดงออก แล้วให้คะแนนลงในแบบประเมินรายการพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน

7) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และแบบประเมินรายการพฤติกรรมไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความครอบคลุมของสถานการณ์ ที่ใช้สำหรับสังเกตพฤติกรรม ความเหมาะสมในการนำไปใช้จริง และการเกณฑ์การให้คะแนนตลอดจนองค์ประกอบในแบบสังเกตพฤติกรรม และแบบประเมินรายการพฤติกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

8) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และแบบประเมินรายการพฤติกรรม ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนามพุงดอ ปีการศึกษา 2546 จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

9) นำผลการสังเกตที่ได้ไปหาค่าความเที่ยงของความสอดคล้องระหว่างผู้สังเกต (Inter-rater Reliability) ในการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตามสถานการณ์ที่กำหนดไว้ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ได้ค่าความเที่ยงของแบบสังเกต

พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติเท่ากับ 0.98 ซึ่งจัดว่าเป็นค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมาก (รายละเอียดค่าความเที่ยงนำเสนอในภาคผนวก ค)

2.7.4 แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ เพื่อศึกษาแนวโน้มของพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ระหว่างเข้าร่วมโปรแกรมของนักเรียน 4 ด้าน คือ การศึกษา การทำนุบำรุง การปรับปรุง- การสร้างสรรค์ และการเผยแพร่

2) ศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จากเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมให้มีความตรงตามเนื้อหา

3) ศึกษาเอกสาร งานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) สร้างแบบบันทึกพฤติกรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นตารางการสังเกต และบันทึกข้อมูลพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกำหนดให้มีองค์ประกอบของแบบบันทึกพฤติกรรม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ชื่อเรื่อง ครั้งที่ สถานที่สังเกต วันที่ เดือน ปี ที่ทำการบันทึก และคำชี้แจง

ส่วนที่ 2 ตารางบันทึกรายการพฤติกรรมของนักเรียน และบันทึกเพิ่มเติม

5) นำแบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง ความครอบคลุมของรายการพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน รวมทั้งความเหมาะสมของการนำไปใช้ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

2.7.5 แบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรม คือ เพื่อให้ทราบระดับความพึงพอใจ ความเหมาะสมของกิจกรรม สถานที่ และระยะเวลาที่ใช้สอนในโปรแกรม ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรม ปัญหา และข้อเสนอแนะของนักเรียนจากการเข้าร่วมโปรแกรม

2) ศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น จากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) กำหนดโครงสร้างของแบบสอบถามเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ คือ มากที่สุด ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย และน้อยที่สุด เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อ กิจกรรมการเรียนการสอนความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สถานที่ และระยะเวลา รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรม โดยกำหนดเกณฑ์คะแนนเป็น 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อการเข้าร่วม โปรแกรมฯ ปัญหาที่นักเรียนพบในระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายความคิดเห็นของนักเรียนในการเข้าร่วม โปรแกรม ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนความคิดเห็นของนักเรียนในการเข้าร่วมโปรแกรม

ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็น	การแปลความหมาย
1.00 – 1.49	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.50 – 2.49	เห็นด้วยค่อนข้างน้อย
2.50 – 3.49	เห็นด้วยค่อนข้างมาก
3.50 – 4.00	เห็นด้วยมากที่สุด

4) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรม และนำเสนอต่อ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาข้อคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม และความเหมาะสมการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ก่อนนำไปใช้จริง

1) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมี 2 ห้อง ได้รับทราบ เพื่อหาครูประจำชั้นที่สนใจจะให้นักเรียนในห้องของตนเองเข้าร่วมโปรแกรมฯ ซึ่งครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 1 และ ห้อง 2 สนใจเข้าร่วมโปรแกรมฯ

2) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 1 และ 2 นำวัตถุประสงค์การวิจัยไปแจ้งให้นักเรียนในห้องทราบ เพื่อรับสมัครนักเรียนที่สนใจจะเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งมีนักเรียนสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม จำนวน 26 คน

3.2 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนวัดแคทราย(บุญประชาสรรค์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แบบสอบถามความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม แบบบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

3.4 การทดลองใช้โปรแกรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง(quasi-experimental design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (one group pretest-posttest design) ในการศึกษาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีรูปแบบดังนี้

O_1 คือ การวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนการทดลอง

O_2 คือ การวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังการทดลอง

X คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมฯ ดังนี้

3.4.1 นำแบบสอบถามความรู้ แบบวัดเจตคติ และแผนการจัดกิจกรรมการประเมินผลพฤติกรรมกาปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น(สถานการณ์ที่ 1 สำหรับสังเกตพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนเข้าร่วมโปรแกรม) นำไปทดสอบและสังเกตพฤติกรรมกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง (Pretest) ใช้เวลา 1 สัปดาห์ เพื่อให้ทราบคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ของนักเรียนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.4.2 ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยมีจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้จำนวนทั้งหมด 9 แผน และการใช้เวลาในการทดลอง 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ จัดนอกเวลาเรียนปกติเวลา 15.00-16.30 น. ดำเนินการสอนตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2546 ถึงวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ.2547

3.4.3 ในระหว่างดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม เพื่อสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นในช่วงทดลองใช้โปรแกรม และรวบรวมข้อมูลพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียนจากการทำโครงการ การทำงานกลุ่ม และผลงานในโครงการ

3.4.4 เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม ผู้วิจัยทำการทดสอบความรู้ วัดเจตคติ และสังเกตพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (Posttest) โดยใช้แบบสอบถามความรู้ แบบวัดเจตคติ และแผนการจัดกิจกรรมการประเมินผลพฤติกรรมกาปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น(สถานการณ์ที่ 2 สำหรับสังเกตพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังเข้าร่วมโปรแกรม) ในชุดเดิม ใช้เวลา 1สัปดาห์ รวมทั้งให้นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมตอบแบบสอบถามความคิดเห็นจากการได้เข้าร่วมโปรแกรม และเขียนความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน และครูผู้สอนลงในกระดาษสี่รูปดอกไม้อันผู้วิจัยเตรียมไว้ให้

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 กำหนดเกณฑ์การประเมินโปรแกรมของการวิจัย โดยศึกษาจากผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1) เกณฑ์คะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.1 บังอร ภัทรโกมล(2541) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

หน่วยตัวเรา ด้วยวิธีสอนแบบโครงการหลังการทดลองสอบพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 29.80 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน หรือคิดเป็น 74.5%

1.2 ธารีรัตน์ ยิ่งยง(2542) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการประกอบการประชาสัมพันธ์ กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือของหน่วยนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการทดลองสอบพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 30.32 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน หรือคิดเป็น 75.8%

1.3 นำค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ในข้อ 1.1 และ 1.2 มาหาค่าเฉลี่ยได้เท่ากับ 75.15% ดังนั้นจึงตั้งเกณฑ์การประเมินโปรแกรมด้านความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่ากับ 75%

2) เกณฑ์คะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 จีรภัทร์ บัวสุวรรณ(2543) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้ชุดการเรียน สตอรีไลน์ (STORYLINE) กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการ หลังทดลองสอนพบว่า นักเรียนมีคะแนนเจตคติเฉลี่ยเท่ากับ 156.30 จากคะแนนเต็ม 200 คะแนน คิดเป็น 78.15%

2.2 จุไรรัตน์ คนคล่อง(2545) ได้ศึกษาความสามารถคิดแก้ปัญหาและค่านิยมในภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสอนแบบโครงการงานภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังทดลองสอนพบว่า นักเรียนมีคะแนนค่านิยมในภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉลี่ยเท่ากับ 69.5 จากคะแนนเต็ม 80 คะแนน หรือคิดเป็น 86.9%

2.3 นำค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติในข้อ 2.1 และ 2.2 มาหาค่าเฉลี่ยได้เท่ากับ 82.53% ดังนั้นจึงตั้งเกณฑ์การประเมินโปรแกรมด้านความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่ากับ 80%

3) เกณฑ์คะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 สามารถ สุขาวงษ์(2537) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังการทดลองสอนพบว่า

นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยเท่ากับ 93.69 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน หรือคิดเป็น 93.69%

3.2 ดาวใจ อินทร์จันทร์(2543) ได้พัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการจัดการขยะโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 หลังการทดลองสอนพบว่า นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยเท่ากับ 9.5 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน หรือคิดเป็น 95%

3.3 นำค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมในข้อ 3.1 และ 3.2 มาหาค่าเฉลี่ยได้เท่ากับ 95.35% ดังนั้นจึงตั้งเกณฑ์การประเมินโปรแกรมด้านความรู้ในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่ากับ 80%

3.5.2 หลังจากสิ้นสุดการดำเนินการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ โดยนำแบบสอบถามรู้ แบบวัดเจตคติ แบบสังเกตพฤติกรรมมาตรวจให้คะแนน และทำการวิเคราะห์ ผลข้อมูลดังนี้

1) เปรียบเทียบคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม โดยการทดสอบค่าที(t-test)

2) เปรียบเทียบคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมิน คือ 75% โดยการทดสอบค่าที(t-test)

3) เปรียบเทียบคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมิน คือ 80% โดยการทดสอบค่าที(t-test)

4) เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมิน คือ 80% โดยการทดสอบค่าที(t-test)

3.5.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกพฤติกรรมนำมาหาคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แล้วนำเสนอในแผนภูมิเส้นประกอบความเรียง และข้อมูลจากการทำโครงการ ของนักเรียนนำเสนอโดยใช้ความเรียง

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและนำเสนอโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ดำเนินการตามลำดับดังนี้

4.1 นำข้อมูลจากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม ข้อมูลจากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังเข้าร่วมโปรแกรม กับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ มาพิจารณาวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ ตลอดจนปัญหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะต่างๆ จากการทดลองใช้โปรแกรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ให้มีความเหมาะสม และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4.2 นำเสนอโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ฉบับสมบูรณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการดำเนินการใช้โปรแกรม และหลังการใช้โปรแกรม ซึ่งทำการทดสอบความรู้ วัดเจตคติ และสังเกตพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้แบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม และในระหว่างดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลพัฒนาการนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์ รายละเอียดต่างๆ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 5 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มของพฤติกรรม และการรายงานการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของนักเรียนในการเข้าร่วมโปรแกรม

ตอนที่ 5 การนำผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

1.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

การทดสอบ	$\bar{X}$ (n = 26)	S.D.	t
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	16.31	4.51	21.58*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	31.16	2.61	

*P < .05 (.05t₂₅ = 1.708)

จากตารางที่ 12 ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 21.58 ซึ่งมากกว่าค่า t ในตาราง แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

การทดสอบ	$\bar{X}$ (n = 26)	S.D.	t
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	2.95	0.28	6.64*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	3.33	0.18	

*P < .05 (.05t₂₅ = 1.708)

จากตารางที่ 13 ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 6.64 ซึ่งมากกว่าค่า t ในตาราง แสดงว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

การทดสอบ	$\bar{X}$ (n = 26)	S.D.	t
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	25.60	4.13	41.30*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	61.40	2.49	

*P < .05 (.05t₂₅ = 1.708)

จากตารางที่ 14 ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 41.30 ซึ่งมากกว่าค่า t ในตาราง แสดงว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเข้าร่วมโปรแกรม กับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม

2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม

การทดสอบ	เกณฑ์การประเมิน (75%ของคะแนนเต็ม)	X (n = 26) (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)	S.D.	t
	30	-	-	
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	-	31.16	2.61	2.18*

*P < .05 (.05t₂₅ = 1.708)

จากตารางที่ 15 ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 2.18 ซึ่งมากกว่าค่า t ในตาราง แสดงว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรมที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม

การทดสอบ	เกณฑ์การประเมิน (80%ของคะแนนเต็ม)	$\bar{X}$ (n = 26) (คะแนนเต็ม 4 คะแนน)	S.D.	t
	3.2	-	-	
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	-	3.33	1.78	3.61*

*P < .05 (.05t₂₅ = 1.708)

จากตารางที่ 16 ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 3.61 ซึ่งมากกว่าค่า t ในตาราง แสดงว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรมที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม

การทดสอบ	เกณฑ์การประเมิน (80%ของคะแนนเต็ม)	$\bar{X}$ (n = 26) (คะแนนเต็ม 73 คะแนน)	S.D.	t
	59	-	-	
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	-	61.40	2.94	4.17*

*P < .05 (.05t₂₅ = 1.708)

จากตารางที่ 17 ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 4.17 ซึ่งมากกว่าค่า t ในตาราง แสดงว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรมที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

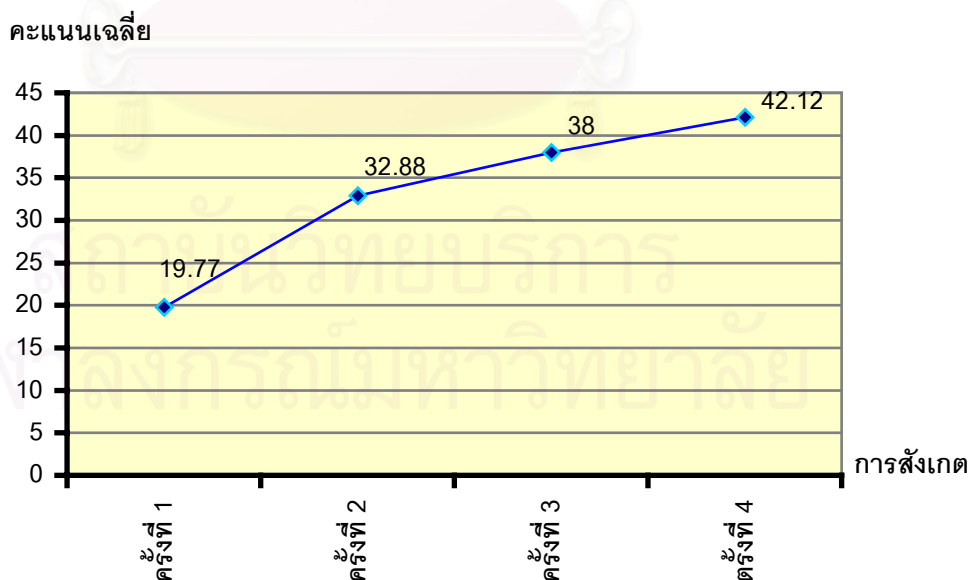
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มพฤติกรรม และการรายงานการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างเข้าร่วมโปรแกรมรายละเอียด นำเสนอในตารางที่ 18 และแผนภูมิที่ 7

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างทดลองใช้โปรแกรม

ผลการสังเกต พฤติกรรม	ผลคะแนนรวมเฉลี่ย(คะแนนเต็ม 48 คะแนน)			
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4
ระหว่างเข้าร่วม โปรแกรม	19.77	32.88	38	42.12

แผนภูมิที่ 7 แนวโน้มของพฤติกรรมนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม

เมื่อนำผลคะแนนจากการสังเกตจำนวน 4 ครั้ง จากตารางที่ 18 มานำเสนอในรูปแบบแผนภูมิเส้น สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนผู้เข้าร่วมโปรแกรม ที่เรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ มีแนวโน้มพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงขึ้น

3.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายในตอนี้ ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่ การศึกษา การทำนุบำรุง การปรับปรุงและสร้างสรรค์ และการเผยแพร่ โดยประมวลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม และแบบบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 19 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 ตารางพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนจากแบบสังเกต
พฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

พฤติกรรมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวนนักเรียน 26 คน	
	ก่อนเข้าร่วม โปรแกรม	หลังเข้าร่วม โปรแกรม
1. การศึกษา		
☆ เลื่อนเนื้อหาสอดคล้องกับเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	14	26
☆ วางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน	0	26
2. การทำนุบำรุง		
☆ การหยิบใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างระมัดระวัง	14	26
☆ การนำเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ด้วยวิธีการเหมาะสม	14	26
3. การปรับปรุง-สร้างสรรค์		
☆ การเลือกวัสดุอุปกรณ์ของท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ใน กิจกรรมสำคัญ	26	26
☆ การซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ของท้องถิ่นก่อนนำไปใช้งาน	0	10
4. การเผยแพร่		
☆ เลือกชุดเครื่องแต่งกายของท้องถิ่นมาสวมใส่ในวันงาน	10	26
☆ การใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร	0	26

ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จากตาราง
ที่ 18 และตารางที่ 19 นำมาสรุปโดยเสนอในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 สรุปการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น	พฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	
	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	หลังเข้าร่วมโปรแกรม
1. การศึกษา	นักเรียนจำนวน 14 คน สามารถเลือกเรื่องที่สุดอดคล้องกับเนื้อหาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่นักเรียนทุกคนไม่มีการวางแผนในการทำงานต่างคนต่างทำ และนักเรียนทุกคนไม่ต้องการไปศึกษาที่มุมแหล่งข้อมูล	นักเรียนทุกคนเลือกเรื่องที่สอดคล้องกับเนื้อหาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและมีวางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน รวมทั้งนักเรียนทุกคนเลือกไปศึกษาแหล่งข้อมูลก่อนการทำงาน
2. การทำนุบำรุง	นักเรียนจำนวน 14 คน มีการหยิบใช้วัสดุอุปกรณ์ของท้องถิ่นอย่างระมัดระวัง และเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ของท้องถิ่นเหมาะสมใน บางอย่าง และนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่า จะเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ของท้องถิ่นอย่างไร จึงจะเหมาะสม ส่วนใหญ่จะเลือกวิธีการเก็บรักษาตามเพื่อน	นักเรียนทุกคนหยิบใช้วัสดุอุปกรณ์ของท้องถิ่นอย่างระมัดระวัง และ นักเรียนเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ของท้องถิ่น ด้วยวิธีการที่เหมาะสม โดยสามารถปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น นักเรียนทุกคนกลับผ้าจากเพื่อเอาด้านในออก แล้วแขวนไว้ที่ราวแขวนผ้า นักเรียนใช้ไม้ชนไก่หรือผ้าสะอาดปิดฝุ่น เช็ดเครื่องจักสานเก่า และทำน้ำยาเคลือบเงาที่งานหัตถกรรมไม้ ซึ่งไม่ใช่ภาชนะที่ใช้กับอาหาร

ตารางที่ 20 (ต่อ) สรุปการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น	พฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	
	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	หลังเข้าร่วมโปรแกรม
3. การปรับปรุงและสร้างสรรค์	นักเรียนส่วนใหญ่เลือกวัสดุอุปกรณ์ของท้องถิ่นมาใช้ในการจัดชุมนุมนิทรรศการ เฉพาะที่รู้จักคือ ผ้าจก ชลวย แคน เท่านั้น และนักเรียนทุกคนไม่ช่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ นักเรียนทุกคนเลือกวัสดุอุปกรณ์ของท้องถิ่นมาใช้ในการจัดชุมนุมนิทรรศการ เช่น พวงเข็ม ผ้าชิ้นต่างๆ ของคน ไทย-ยวน ภาชนะไม้โมก งานกะลา ชลวย แคน และเครื่องจักสาน เป็นต้น ◆ นักเรียนจำนวน 10 คนมีความเห็นว่าชุดแต่งกายสมัยก่อนของคนไทย-ยวนที่นำมาใช้นั้นค่อนข้างเก่า ชำรุด ควรเก็บรักษาไว้ให้ดียิ่งขึ้นจึงควรนำไปช่อมแซมก่อนนำไปใช้งาน จะได้เป็นการรักษาสมบัติของเราเอาไว้ให้รุ่นน้องได้ใช้ต่อไป และนักเรียนส่วนใหญ่ที่ไม่ต้องการ ช่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุด เพราะคิดว่าถ้าหากตนช่อมแซมเอง อาจทำให้เสื้อผ้าเกิดความเสียหายมาก ยิ่งขึ้นนักเรียนจึงไม่คิดช่อมแซมเสื้อผ้า

ตารางที่ 20 (ต่อ) สรุปการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น	พฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	
	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	หลังเข้าร่วมโปรแกรม
4. การเผยแพร่	<ul style="list-style-type: none"> ◆ นักเรียนส่วนใหญ่เลือกเสื้อผ้าตามสมัยนิยม ไม่เลือกเสื้อผ้าที่เป็นชุดแต่งกายของคนไท-ยวน เพราะเห็นว่าเก่า สีไม่สวย ◆ นักเรียนทุกคนสื่อสารกับครูด้วยภาษาไทยกลาง และหัวเราะเมื่อครูพูดภาษาไทย-ยวนกับนักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ นักเรียนทุกคนเลือกชุดเสื้อม่อฮ่อม กางซั๊กปกย้อมสีดำสำหรับผู้ชาย และเลือกชุดเสื้อแลบแดง และซิ่นตา ซึ่งเป็นชุดแต่งกายของคนไท-ยวนมาใช้สวมใส่ในวันงานสำคัญ ◆ นักเรียนมีการใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับครู และบางคนก็พูดไม่คล่องก็ฝึกหัดใช้ภาษาไทย-ยวน เพื่อคุยกับครูและเพื่อน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

หลังการดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมทุกคน ทำแบบสอบถามความคิดเห็นจากการเข้าร่วมโปรแกรม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้

4.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็น และความพึงพอใจของนักเรียนจากการเข้าร่วมโปรแกรม รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็น และความพึงพอใจของนักเรียนในการเข้าร่วมโปรแกรม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้			
1.1 นักเรียนสามารถใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่	3.38	0.64	ค่อนข้างมาก
1.2 นักเรียนมีความพอใจในการเรียนการสอนลักษณะเช่นนี้	3.31	0.84	ค่อนข้างมาก
1.3 งานที่นักเรียนได้รับมอบหมาย ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเอง			
1.4 สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้เป็นสิ่งที่นักเรียนอยากรู้	3.27	0.67	ค่อนข้างมาก
1.5 นักเรียนมีความมั่นใจมากขึ้นในการทำโครงการอื่นๆ	3.12	0.71	ค่อนข้างมาก
	3.15	0.78	ค่อนข้างมาก
2. ด้านความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม			
2.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับตัวนักเรียน	3.42	0.58	ค่อนข้างมาก
2.2 กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับกลุ่มของนักเรียน	3.23	0.59	ค่อนข้างมาก
2.3 กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน	3.46	0.81	ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 21 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็น และความพึงพอใจ
ของนักเรียนในการเข้าร่วมโปรแกรม

รายการ	X	S.D.	ความหมาย
3. ด้านความเหมาะสมของสถานที่			
3.1 สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในห้องเรียน มีความเหมาะสม	3.23	0.76	ค่อนข้างมาก
3.2 สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน มีความเหมาะสม	3.12	0.59	ค่อนข้างมาก
4. ด้านความเหมาะสมของระยะเวลา			
4.1 ช่วงเวลาของคาบเรียน มีความเหมาะสมเพียงใด	3.27	0.67	ค่อนข้างมาก
4.2 ระยะเวลาในการเรียนแต่ละวัน มีความเหมาะสม	3.12	0.52	ค่อนข้างมาก
4.3 ระยะเวลาในการเรียนสัปดาห์ละ 3 วัน มีความ เหมาะสม	3.12	0.77	ค่อนข้างมาก
4.4 ระยะเวลาในการเรียนตลอดโปรแกรม 11 สัปดาห์ มีความเหมาะสม	3.19	0.69	ค่อนข้างมาก
5. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
5.1 นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ	3.19	0.80	ค่อนข้างมาก
5.2 นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการทำงานของตนเอง	3.08	0.80	ค่อนข้างมาก
5.3 นักเรียนเข้าใจถึงแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่ถูกต้อง	3.04	0.77	ค่อนข้างมาก
5.4 นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.12	0.91	ค่อนข้างมาก
5.5 นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้กับ ท้องถิ่น	3.00	0.69	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในด้าน
ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ด้านความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ สถานที่ และระยะ
เวลา ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมทุกรายการอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

4.2 ข้อมูลเชิงบรรยายจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ความรู้สึกที่มีต่อโปรแกรม ปัญหาที่พบ และข้อเสนอสำหรับการจัดโปรแกรมครั้งต่อไป มีดังนี้

4.2.1 ความรู้สึกที่มีต่อโปรแกรม นักเรียนได้แสดงความรู้สึกที่มีต่อโปรแกรม สามารถสรุปเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

- ◆ ด้านความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า นักเรียนได้รับความรู้ต่างๆ จากการเข้าร่วมโปรแกรมเพิ่มขึ้นมาก ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ไม่เคยทราบมาก่อน เช่น เรื่องความเป็นมาของโบราณสถาน และโบราณวัตถุ เรื่องความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น เรื่องอาชีพสำคัญในท้องถิ่น และเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่าการเข้าร่วมโปรแกรมมีแต่ความสนุกสนาน พร้อมทั้งมีสาระความรู้ และนักเรียนส่วนใหญ่มีความพอใจ มีความสุข สนุก และชอบมากที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

- ◆ ด้านครูผู้สอน นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ครูสอนดี สนุกมาก และให้ความรู้ในแต่ละเรื่องได้ดีมาก รู้สึกดีใจที่ครูมาสอน และพาไปสถานที่ต่างๆ

4.2.2 ปัญหาที่พบระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่า ปัญหาที่พบในระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรม คือ ปัญหาการทำงานกลุ่ม ปัญหาในการทำโครงการ และปัญหาความรับผิดชอบต่องาน

4.2.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับโปรแกรม ในแต่ละด้านสามารถสรุปได้ ดังนี้

- ◆ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สนุกสนาน มีกิจกรรมและเกมมากมาย ได้เรียนรู้ และไปทำกิจกรรมตามสถานที่ที่หลากหลาย และอยากให้พาไปสถานที่อื่นๆ อีก

- ◆ ด้านเนื้อหาที่นำมาใช้สอน นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เนื้อหาสาระที่นำมาสอนมีความเหมาะสมดีมาก มีการนำศิลปวัฒนธรรมต่างๆ มาให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมาก และเป็นเนื้อหาสาระที่ดีสำหรับนักเรียน

- ◆ ด้านสื่อที่นำมาใช้ในการสอน นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ครูจัดหาสื่อการสอนที่นำมาใช้ได้เหมาะสมดีมาก และชอบมากที่ครูนำเกมต่างๆ มาให้เล่น

- ◆ ด้านระยะเวลา นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ระยะเวลาทำการสอนน้อยเกินไป ต้องการเรียนทุกวัน และต้องการให้ครูสอนเพิ่มขึ้น

- ◆ ด้านสถานที่ นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สถานที่จัดได้เหมาะสมดี ได้เรียนรู้ในสถานที่จริง และต้องการให้ครูพาไปเรียนนอกสถานที่บ่อยๆ

◆ ด้านครูผู้สอน นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ครูผู้สอนใจดี สอนสนุก และครูมีความรู้ในงานที่ให้นักเรียนทำ และทำให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย

ตอนที่ 5 การนำผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

ผลการทดลองใช้โปรแกรมพบว่า ได้โปรแกรมที่มีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แต่ในระหว่างการดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมได้มีการปรับปรุงแผนการจัดการจัดการเรียนการสอน และสื่อการสอนที่ใช้ในโปรแกรม เพื่อให้โปรแกรมมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ครูให้นักเรียนทำโครงการลงในบันทึกการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่สับสนมากในการทำโครงการในระยะแรก ครูจึงเลือกให้นักเรียนทำในบางหัวข้อที่สำคัญในการทำโครงการเท่านั้น และในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-7 ได้ปรับหัวข้อโครงการเป็น 11 หัวข้อ ตามผลการศึกษาร่วมกันของนักเรียนที่ได้ศึกษาจากตัวอย่างโครงการ และใบความรู้ หัวข้อโครงการ 11 หัวข้อ ได้แก่ ชื่อโครงการ สมาชิก อาจารย์ที่ปรึกษา ความรู้เดิม ที่มาของโครงการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ผลการศึกษา การนำเสนอผลงาน ประโยชน์ที่ได้รับ และรายการอ้างอิง

2. จากการทำโครงการครั้งที่ 1 ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ครูให้นักเรียนทำการประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มลงในแบบประเมินพฤติกรรมทุกขั้นตอนของการสอน ผลปรากฏว่านักเรียนทำงานในโครงการได้ไม่ต่อเนื่อง เป็นอุปสรรคอย่างมากในการทำโครงการ และการสอนของครูผู้วิจัยจึงเปลี่ยนการประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม จากเดิมที่มีการประเมินในทุกขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ มาเป็นการประเมินเพียงครั้งเดียวในขั้นที่ 6 ประเมินผลงาน

3. ในการทำงานในโครงการ นักเรียนมักขาดระเบียบวินัยในการทำงาน พูดคุย เล่น และส่งเสียงดัง เมื่อเข้ากลุ่มทำโครงการ ในบางครั้งผู้วิจัยใช้เกมคุมชั้น และการสะสมคะแนนกลุ่ม เช่น เกมลิงใต้ต้นมะพร้าว เกมเติมน้ำให้เต็ม เกมเลือกสิ่งของในท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อปรับพฤติกรรมของนักเรียน

4. ในการแบ่งกลุ่มสำหรับทำกิจกรรม หรือเล่นเกมต่างๆ ทำให้เสียเวลามาก ในบางกิจกรรมผู้วิจัยจึงให้นักเรียนรวมกลุ่มกันตามความสมัครใจ แต่ให้จำนวนกลุ่ม และคนเป็นไปตามที่กำหนดในแผนกิจกรรม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการเพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

1. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม
2. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม
3. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม
4. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม คือ 75%
5. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม คือ 80%
6. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม คือ 80%

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน มีวิธีการตามลำดับดังนี้

1.1 การศึกษาแนวคิด หลักการ ขั้นตอนและกระบวนการ เทคนิค รูปแบบการสอน จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเข้าร่วมการอบรม และสังเกตการณ์การจัด การเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบโครงการ

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน ผู้นำชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีวิธีการตามลำดับดังนี้

2.1 สังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัย จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำมาสร้างเป็น กรอบแนวคิดของโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.2 กำหนดกรอบแนวคิดขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักการสอนแบบโครงการ เพื่อนำมากำหนดลักษณะและ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม

2.2.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริม ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.4.1 แบบสอบถามความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.4.2 แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.4.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อน-หลังเข้าร่วมโปรแกรม

2.4.4 แบบบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วม โปรแกรม

2.4.5 แบบสอบถามการความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

2.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และความเหมาะสมในการนำไปใช้

2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลอง(Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และ พฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

3.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในตำบล คูบัว จังหวัดราชบุรี

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนวัดแคทราย ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 26 คน ซึ่งได้ มาจากการรับสมัครนักเรียนตามความสนใจ

3.2 การดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้โครงการ แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

3.2.1 นำแบบสอบถามรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง (Pre - test)

3.2.2 ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ที่ได้รับการ แก้ไข ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง ในระหว่างดำเนินการทดลองใช้แบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.2.3 หลังดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำการวัดความรู้ วัดเจตคติ และ วัดพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Post-test) โดยใช้ แบบสอบถามรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นในชุดเดิม พร้อมกับทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ดังนี้

3.3.1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดสอบค่าที่ (t - test)

3.3.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบสังเกตพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรมฯ

3.3.3 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมและการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย และนำเสนอในรูปแบบความเรียง เพื่อประเมินผลโปรแกรม

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและการนำเสนอโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

4.1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นทางการจากแบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกพฤติกรรม และข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการจาก การสังเกต และการสะท้อนความคิดระหว่างการดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม มาปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมฯ ให้มีความสมบูรณ์ และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

4.2 นำเสนอโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอ ดังนี้

1. ผลการทดลองใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

1.1 หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม คือ 75% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.5 หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม คือ 80% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.6 หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมีคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม คือ 80% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความคิดเห็นของนักเรียนจากการเข้าร่วมโปรแกรมสรุปได้ดังนี้

จากการเข้าร่วมโปรแกรมของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความคิดเห็นในด้านความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ด้านความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ สถานที่ และระยะเวลา ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมทุกรายการอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโปรแกรม คือ ปัญหาการทำงานกลุ่ม ปัญหาในการทำโครงการ และปัญหาความรับผิดชอบต่องานของนักเรียน

3. โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ที่ปรับปรุงแล้ว ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. หลักการของโปรแกรม
2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม
3. ลักษณะของโปรแกรม
4. ลักษณะของผู้เข้าร่วมโปรแกรม
5. เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม
6. เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม
7. การจัดการเรียนรู้
8. การประเมินผลการเรียนรู้
9. การประเมินผลโปรแกรม

รายละเอียดของโปรแกรมมีดังนี้

**โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี**

หลักการของโปรแกรม

1. เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างลุ่มลึก จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย จากหัวข้อหรือเรื่องที่เกิดจากความสนใจของนักเรียน
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม ในการระดมความคิด เพื่อวางแผนการทำงานและแก้ปัญหาในการทำงานอย่างมีระบบ
3. เน้นให้นักเรียนเชื่อมโยงระหว่างความรู้ / ทักษะการทำงาน / ประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ แล้วสามารถนำเสนอกระบวนการทำงาน ข้อค้นพบ และผลงานของตนต่อผู้อื่น
4. สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ จากสถานการณ์จริง โดยใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ทั้งบุคคล และสถานที่ต่างๆ ในท้องถิ่น ในการไปทัศนศึกษาออกสถานที่ ทำให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และชุมชน
5. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้จูงใจ กระตุ้น ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ และให้การสนับสนุน ในด้านต่างๆ

วัตถุประสงค์ของโปรแกรม

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ความเข้าใจ เกิดเจตคติที่ดี มีความตระหนัก และเห็นคุณค่า ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งแสดงพฤติกรรมปฏิบัติที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลักษณะของโปรแกรม

โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตร ซึ่งจัดในช่วงนอกเวลาเรียนปกติ สัปดาห์ละ 3 วัน ประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที รวมระยะเวลาทั้งหมดที่ใช้ในโปรแกรม 12 สัปดาห์ โดยครูสามารถยืดหยุ่นกิจกรรม และเวลาได้ตามความเหมาะสม

ลักษณะของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

ผู้เข้าร่วมโปรแกรม เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ที่มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. นักเรียนส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นคูบัว ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ในสภาพบริบททางสังคมที่คล้ายคลึงกัน มีความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับเนื้อหาในโปรแกรม ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ในการทำโครงการ การเก็บข้อมูลภาคสนามของนักเรียน

แม้ว่าโปรแกรมนี้จะทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แต่หากมีผู้สนใจจะนำโปรแกรมนี้ไปใช้สามารถปรับเนื้อหา และกิจกรรมในโปรแกรม ให้มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ระดับชั้น และกลุ่มของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ทั้งนี้เพราะแนวคิด และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่นักเรียนกลุ่มอื่นสามารถเรียนรู้ได้ แต่อาจมีความแตกต่างกันที่บริบทของท้องถิ่น ดังนั้น ผู้ใช้โปรแกรมควรมีการปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม โดยมีนักเรียนกลุ่มใหญ่ประมาณ 25-30 คน และกลุ่มย่อยในการทำโครงการกลุ่มละไม่เกิน 3 คน

เนื้อหาในโปรแกรม

เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมประกอบด้วยเนื้อหาสาระด้านการทำโครงการ ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว

เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม

เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน และแผนการจัดการกิจกรรมประเมินผลการปฏิบัติ จำนวน 1 แผน
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ จำนวน 1 เล่ม ประกอบด้วย หลักการของโปรแกรม วัตถุประสงค์ของโปรแกรม ลักษณะของโปรแกรม ลักษณะของผู้เข้าร่วมโปรแกรม เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และการประเมินผลโปรแกรม
3. เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ แบบสอบถามความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อน-หลังเข้าร่วมโปรแกรม แบบบันทึกพฤติกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม และแบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรม

การจัดการเรียนรู้

การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ มี 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 จุดประกายความคิด เป็นขั้นที่ครูจัดประสบการณ์ให้นักเรียน โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น เกม นิทาน ตำนาน สถานการณ์จริง ข่าว ประเด็นปัญหา สื่อวีดิทัศน์ ฯลฯ เพื่อสร้างความสนใจ และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจอยากรู้ในเนื้อหาที่จะเรียน และเลือกศึกษาในเรื่องที่ตนเองสนใจ

ขั้นที่ 2 วางแผนโครงการ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. นักเรียนประมวลความรู้เดิม และตั้งคำถามที่ต้องการศึกษา
2. นักเรียนวางแผนในโครงการอย่างเป็นขั้นตอน
3. นักเรียนนำเสนอแผนในการทำโครงการ
4. นักเรียนร่วมกันประเมินแผนของโครงการด้วยวาจา หรือใช้แบบประเมิน
5. นักเรียนตัดสินใจเลือกแผนในการทำโครงการ และตกลงวิธีการทำงานภาคสนาม

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติภาคสนาม เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนของโครงการที่ได้วางไว้

ขั้นที่ 4 รวบรวมและสรุปผล เป็นขั้นที่นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสรุปผลความรู้ และนำเสนอข้อค้นพบแก่ครู เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนนำเสนอข้อความรู้แก่ผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ประชาสัมพันธ์ เป็นขั้นที่นักเรียนนำเสนอข้อค้นพบ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบต่างๆ หรือจัดเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ

ขั้นที่ 6 ประเมินผลงาน เป็นขั้นที่นักเรียนและครูร่วมกันประเมินโครงการของกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่น และนักเรียนประเมินพฤติกรรมในการทำงานกลุ่ม

การประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์ดังนี้

1. ประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จากแบบฝึกหัดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยกำหนดเกณฑ์ คือ สูงกว่าร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม
2. ประเมินเจตคติของนักเรียน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสังเกตและบันทึกการแสดงออกทางวาจา ในด้านความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ประเมินพฤติกรรมของนักเรียน จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเรียน
4. ประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการทำโครงการ และผลงานที่ได้จากการทำโครงการ

การประเมินผลโปรแกรม

การประเมินผลโปรแกรม กำหนดเกณฑ์ดังนี้

1. หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่า 30 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน โดยใช้แบบสอบถามความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่า 3.2 คะแนน จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน โดยใช้แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่า 59 คะแนน จากคะแนนเต็ม 73 คะแนน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อการพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. ผลที่ได้จากการใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี
  - 1.1 ความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - 1.2 เจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - 1.3 พฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - 1.4 ความคิดเห็นจากการเข้าร่วมโปรแกรม
  - 1.5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนโดยใช้โครงการ
2. ข้อสังเกตจากการวิจัย
  - 2.1 ทักษะที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
  - 2.2 การเชื่อมโยงการเรียนรู้ของนักเรียน
  - 2.3 อิทธิพลของสื่อ
3. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้
4. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. ผลที่ได้จากการใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

1.1 ความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการทดลอง พบว่า หลังการใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี นักเรียนมีคะแนนความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงขึ้นกว่า ก่อนการทดลองใช้โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ สามารถช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้นักเรียนเกิดมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนทรทิพย์ ตาสิงห์ (2543) ที่จัดกิจกรรมการสอนแบบโครงการแล้วนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะการสอนโดยใช้โครงการมีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือ ค้นคว้า แสวงหาความรู้ และข้อสงสัยต่างๆ ด้วยตนเอง จากการปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียน สามารถมีโอกาสใกล้ชิดสัมผัสโดยตรงกับแหล่งข้อมูลในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สิ่งของ สถานที่ หรือหนังสือ ด้วยการสัมภาษณ์ หรือสังเกตอย่างใกล้ชิด การสัมผัสจับต้อง หรือการจดบันทึกรวบรวมข้อมูลต่างๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมนี้นี้ มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในมาตรา 22 ที่กล่าวว่า "การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ" จะเห็นได้ว่าการสอนโดยใช้โครงการ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น และความรู้ที่นักเรียนได้รับนั้นมีความลึกซึ้ง และอยู่คงทนมากขึ้น นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาต่างๆ ในบทเรียน และสามารถจดจำเรื่องราวต่างๆได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับลัดดา ภูเกียรติ (2544) ที่กล่าวว่า "โครงการทำให้ผู้เรียนรู้จักรวบรวมข้อมูล ได้อย่างกว้างขวาง และหลากหลาย ทำให้นักเรียนจดจำในสิ่งที่ค้นคว้า และมีความหมายต่อผู้เรียน" ดังตัวอย่างหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ เมื่อผู้วิจัยได้พานักเรียนไปทัศนศึกษาที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี โดยมีวิทยากรจากพิพิธภัณฑ์ และวิทยากรจากสำนักโบราณคดีจังหวัดราชบุรี มาเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัตินิคมโบราณคูบัวสมัยทวารวดี ลักษณะการสังเกตพระพุทธรูปแบบทวารวดี และการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ กรณีตัวอย่างของ ด.ญ. สัม(นามสมมติ) และ ด.ช. ยุทธ(นามสมมติ)

ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังเกี่ยวกับเรื่องราวของประวัติความเป็นมาเมืองโบราณคูบัว หลังจากไปทัศนศึกษามาแล้ว 2 สัปดาห์ สุนิสาบอกกับครูว่า "ครูขา วันนั้นหนูไปดูพระพุทธรูปที่บ้าน หนูบอกกับแม่ว่า พระพุทธรูปที่บ้านเราไม่ใช่พระพุทธรูปที่สร้างแบบทวารวดีแน่ๆ เพราะดูหัวคิ้ว ไม่ติดกัน แม่ก็ถามหนูว่ารู้ได้ยังไง หนูตอบแม่ไปว่า วิทยากรจากพิพิธภัณฑ์อธิบายให้ฟัง หนูไปดูพระพุทธรูปที่บ้านอาอีก ก็ไม่เห็นมีพระพุทธรูปแบบสมัยทวารวดีเลย แสดงว่าบ้านของหนูไม่มีพระพุทธรูปที่สร้างแบบเดียวกับพิพิธภัณฑ์เลย แล้วบ้านของครูมีไหม" จะเห็นได้ว่ากรณีของ ด.ญ.ส้ม(นามสมมติ) นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ ในการเปรียบเทียบลักษณะของพระพุทธรูปทั่วไปกับพระพุทธรูปที่สร้างสมัยทวารวดี นักเรียนสามารถเข้าใจและจดจำความรู้ได้จากการลงมือปฏิบัติจริงได้อย่างลึกซึ้ง และยาวนาน และเมื่อผู้วิจัยได้สอบถามเกี่ยวกับเรื่องราวในการเก็บข้อมูลในการทำโครงการ นักเรียนส่วนใหญ่สามารถเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเมืองโบราณคูบัวได้อย่างมีความเข้าใจ ดังตัวอย่างของ ด.ช.ยูทธ์(นามสมมติ) เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า "วันนั้นพี่พาผมไปตลาดนัดที่วัดโขลง ผมชี้ให้พี่ดูโบราณสถานวัดโขลง แล้วบอกพี่ว่า วันอาทิตย์ก่อนครูปาไปดูที่ตั้งศพของคนตายสมัยก่อน ข้างบนโบราณสถาน พี่ถามว่าเขาสร้างสมัยไหนหรือ กรุงศรีอยุธยา หรือสุโขทัย ผมก็หัวเราะพี่ แล้วบอกว่าไม่ใช่ สมัยทวารวดีต่างหาก เก่ากว่านั้นเป็นพันปีเลย สร้างแบบเดียวกับพระปฐมเจดีย์ในนครปฐม เห็นไหมครูผมรู้มากกว่าพี่ผมอีก" จะเห็นได้ว่านักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีจากกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถจดจำข้อความรู้ และอธิบายเรื่องราวต่างๆ ที่ได้เรียนรู้จากการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ค้นพบ โดยสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่ได้เรียน ให้เข้ากับชีวิตจริงของนักเรียนได้

นอกจากนี้ในการจัดการเรียนตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ สนับสนุนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการไปทัศนศึกษาออกสถานที่ การได้พูดคุยสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยากร เป็นต้น การสำรวจ และการสังเกตสิ่งต่างๆ ในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ทำให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ และเรียนรู้ด้วยตัวเอง นักเรียนจึงมีความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น สอดคล้องกับ Chard(1994) ที่กล่าวว่า "เด็กสามารถเรียนรู้ได้ดี เมื่อเด็กได้มีโอกาส ได้รับรู้ ได้เห็น ได้ฟัง ได้สัมผัส ได้ดมกลิ่น ได้ชิมรสชาติ ด้วยตัวเองในสิ่งที่เขาสนใจ" ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ช่วยจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นอยากรู้ อยากเรียน ต้องการที่จะแสวงหาความรู้ในเรื่องราวต่างๆ ของท้องถิ่น ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการเกิดพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในทุกด้านเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติของการสอนโดยใช้โครงการนั้น จะเริ่มต้นจากความสนใจ ความสงสัย และความต้องการของนักเรียนในการแสวงหาความรู้ หรือการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น นักเรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนและคอยช่วยเหลือ

ดังเช่นตัวอย่างกรณีในการทำโครงการในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 กลุ่มโครงการผ้าจก ได้ไปศึกษาการทอผ้าจกที่ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน วัดคูบัว ต.ช.บอย(นามสมมติ) ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มผ้าจก ได้สอบถามภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าจกว่า "ยายผ้าจกนี้ เป็นเก็บ ฮักษาจะได้"(ยายผ้าจกนี้ เขาเก็บรักษากันอย่างเริ่) คุณยายจึงได้อธิบายเกี่ยวกับการเก็บรักษาผ้าจกที่ถูกต้อง ให้แก่กลุ่มผ้าจก และนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ได้ฟัง รวมทั้งนักเรียนทุกคนยังได้ทดลองเก็บผ้าจกตามวิธีการของ คุณยายด้วย ซึ่งนักเรียนบอกว่า จะนำวิธีการเก็บรักษาผ้าจกแบบนี้ไปบอกผู้ปกครองที่บ้านด้วย หลังจากนักเรียนได้แสวงหาความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยตนเองแล้ว ผู้วิจัยสังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่แสดงออกถึงความรู้สึกชื่นชมต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น นักเรียนรู้สึกตื่นเต้น ตื่นตาตื่นใจที่ได้เห็นผ้าจกผืนสวย สีแปลกตาในศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน ต.ญ.ปิ่น(นามสมมติ) พูดกับ ต.ญ.ย้อย(นามสมมติ) ว่า "อ้อโฮ! ผ้าจกลายนี้สวยจังเลย ผืนนี้สีก็สวย ลายแปลกมาก" ต.ญ.ย้อย(นามสมมติ) บอกว่า "แต่เราชอบผืนนี้มากกว่า สวยเกือบทุกผืนเลยนะ" ตัวอย่างดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนว่า ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง นับว่าการจัดการเรียนรู้ตามการสอนโดยใช้โครงการเป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน และประสิทธิภาพในการเรียนการสอนอย่างมาก

1.2 เจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการทดลอง พบว่า หลังการใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี นักเรียนมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ ช่วยให้นักเรียนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการในครั้งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเป็นรูปแบบประสบการณ์ใหม่ และน่าสนใจสำหรับนักเรียน นักเรียนบางคนบอกว่าไม่เคยเรียนแบบนี้มาก่อน ทำให้การจัดกิจกรรมในทุกชั่วโมง นักเรียนมีความตื่นเต้นและอยากทราบว่าวันนี้จะมีกิจกรรมอะไร ตัวอย่างของ ต.ช.พล(นามสมมติ) ต.ช.เอก(นามสมมติ) และอีกหลายคนจะมาสอบถามครูก่อนถึงชั่วโมงเรียนเสมอว่า "วันนี้จะเรียนอะไร ครูจะพาไปไหน" มีกรณีหนึ่งที่ผู้วิจัยตอบกลับไปว่า "ก็แล้วแต่พวกเราจะร่วมวางแผนกันว่าจะไปที่ไหนดี" นักเรียนจึงตอบกลับมว่า "ถ้าอย่างนั้นไปบ้านเอก(นามสมมติ) ดีไหมครู พ่อเขาทำงานไม้ แถวบ้านเขามีเพียบ" ต.ช.เอก(นามสมมติ) จึงตอบอย่างมั่นใจ

ว่า "นั่นพวกเราไปดูบ้านตาคม ตารวย กับตาเหน่ ก็แล้วกันเดี๋ยวเราพาไป" ลักษณะที่เกิดขึ้นนี้สอดคล้อง กับงานวิจัยของลำดวน บันสันเทียะ(2545) ที่กล่าวว่า "การเรียนรู้โครงการ เป็นรูปแบบของการจัดประสบการณ์ที่แปลกใหม่สำหรับเด็ก ที่มาจากความต้องการและความสนใจของของเด็กที่ต้องการจะทำ และเรียนรู้ด้วยตัวเด็กเอง ก็จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก ทำให้เด็กมีความเชื่อมั่น และเห็นคุณค่าในตัวเอง" และสอดคล้องกับ พรรณี ช. เจนจิต (2538) ที่กล่าวว่า "เด็กจะเรียนรู้ได้ดี และมีความมั่นใจ ถ้าประสบการณ์ที่เด็กเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก" การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ นักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว ซึ่งเป็นเรื่องในท้องถิ่นที่ใกล้ตัวเด็ก โดยผ่านกิจกรรมและสื่อที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนรู้สึก สนุกสนาน เพลิดเพลินไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสุขกับการลงมือปฏิบัติในการไปเก็บข้อมูลตามสถานที่ต่างๆ ในท้องถิ่น นักเรียนเห็นคุณค่าของการทำงานในโครงการ และเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จของผลงานของตน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สูงขึ้นของนักเรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Morgenthaler(1997) ที่กล่าวว่า "ทัศนคติของเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการสอนแบบโครงการ เด็กจะเห็นคุณค่าของการค้นพบคำตอบ พวกเขาจะจดจำสิ่งที่ทำได้อย่างดี รู้คุณค่าของการทำงานหนัก และเด็กจะสนุกสนานในการเรียน ซึ่งเป็นการส่งเสริมทัศนคติที่ดีในการทำงานของพวกเขา" หลังจากที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ นักเรียนมีความประทับใจ ภาคภูมิใจ และเกิดความรู้สึกที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ดังเช่นในวันจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภาษาถิ่นนักเรียนคิด และเขียนคำขวัญ เพื่อใช้ตกแต่งสถานที่จัดงาน ตัวอย่างคำขวัญมีใจความว่า "เราภูมิใจในวัฒนธรรมคูบัว" "หัวใจแต่งกายไทย-ยวน เนื้อ" (หัวใจแต่งกายไทย-ยวน) และอีกกรณีหนึ่งที่สะท้อนความรู้สึกของนักเรียนที่แสดงออกถึงการชื่นชม เห็นคุณค่า และความสำคัญของโบราณสถานโบราณวัตถุ จากตัวอย่างใบงานของ ด.ช.ไอ้ต(นามสมมติ) ที่เขียนความรู้สึกจากการได้ไปทัศนศึกษาเมืองโบราณคูบัวว่า "ผมรู้สึกดีใจที่ได้ไปรู้สิ่งต่างๆ เกี่ยวกับของโบราณ ที่คนสมัยเก่าได้สร้างไว้ เช่น หม้อดินเผา และกระดูกสัตว์ต่างๆ และโบราณสถานที่ยังหลงเหลืออยู่มาก แต่ตรงรอบโบราณสถานมันก็เสื่อม ซ้ำรูดมากเหมือนกัน" ด.ญ.นิด(นามสมมติ) เขียนความรู้สึกที่ได้ไปดูการทำหัตถกรรมไม้ว่า "รู้สึกดีมากที่ได้ไปดูการทำหัตถกรรมไม้ ซึ่งกว่าจะได้หัตถกรรมไม้มันยากแค่ไหน" และอีกกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของนักเรียน และแสดงออกถึงความต้องการที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคือ นักเรียนต้องการไปศึกษาโบราณสถานหมายเลข 1 โคนนายใหญ่ ซึ่งเป็นโบราณสถานอีกแห่งใน ต.คูบัว ที่นักเรียนไม่เคยเห็น และไม่เคยไป เมื่อไปถึงปรากฏว่าโบราณสถานถูกปกคลุมไปด้วย หน้ำารกช้ำมาก จนนักเรียนไม่สามารถเดินเข้าไปดูได้ ทุกคนจึงยืนดูอยู่ไกลๆ แต่มีนักเรียนบางคนที่ยากดูมาก พยายามที่จะเข้าไปดูให้ได้ แต่ก็ไม่สามารถเข้าไปใกล้

นัก ทำให้นักเรียนหลายคนบ่นพึมพำว่า “อยากเข้าไปดูจังเลย” “เสียต๋ายที่ไม่ได้เข้าไปเห็นเลย เราไม่เคยเห็นเลย” “ทำไมหนุ่บ่รอก แบบนี้ไม่มีใครดูแลเหวอคะ” “อยู่หลังบ้านผู้ใหญ่ ทำไมถึงไม่พัฒนาให้สวยงามเหมือนวัดโฆลง” “ต้องบอกอบต. ให้มาพัฒนาบ้าง” ฯลฯ จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงดังกล่าว ทำให้นักเรียนเกิดการถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ และแสดงความคิดเห็น เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกันอย่างมาก ในประเด็นของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ตลอดจนวิธีการดูแลรักษาโบราณสถาน นักเรียนร่วมกันสรุปผลการอภิปราย และเห็นสมควรว่าโบราณสถานทุกแห่งในตำบลคูบัวควรจะได้รับ การดูแล ทั้งจากกรมศิลปากร และคนในท้องถิ่น และเราก็ไม่ควรจะต้องให้โบราณสถานเสียหาย ดังนั้นจะเห็นว่าตัวอย่างของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนโดยใช้โครงการ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม รับรู้ถึงสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในท้องถิ่น ตลอดจนหาแนวทางแก้ไข ปัญหาเหล่านั้น ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกระทอน และเห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อันจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนได้

1.3 พฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการทดลอง พบว่า หลังการใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และสามารถปฏิบัติอย่างเหมาะสมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สังเกตได้จากสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนก่อนการใช้โปรแกรม นักเรียนทุกคนไม่รู้จักและไม่เข้าใจว่า ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคืออะไร ตัวอย่างเช่น การเลือกพิจารณาเรื่องที่จะนำมาจัดซุ้มแสดงผลงานในหัวข้อของดีของท้องถิ่น นักเรียนบางคนเลือกเรื่องเครื่องปั้นดินเผา แก้วหน้าม้า ไกรทอง เงาะป่า ผ้าบาติก ผ้าไหม เป็นต้น เพราะนักเรียนเข้าใจว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว นักเรียนทุกคนไม่ทราบว่าวิธีการเก็บรักษาผ้าจาก และหัตถกรรมไม้ที่เหมาะสม ควรทำอย่างไร นักเรียนส่วนใหญ่จะเลือกชุดตามสมัยนิยม เช่น เสื้อยืด เสื้อเชิ้ต กางเกงยีนส์ กระโปรงยีนส์ เพื่อสวมใส่ในวันงาน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้จัก และไม่ต้องการเลือกชุดแต่งกายดั้งเดิมของชาวไทย-ยวน รู้จักเฉพาะผ้าจากเท่านั้น นักเรียนส่วนใหญ่หิบบหัตถกรรมไม้ เช่น ดาบไม้ ไม้พาย ขลุ่ย นำมาพินเล่น เพื่อต่อสู้อัน นักเรียนทุกคนไม่พูดภาษาถิ่นในการสื่อสาร และนักเรียนรู้สึกแปลกใจ ขบขัน และมีที่ท่าเขินอาย เมื่อต้องสื่อสารกับครูด้วยภาษาถิ่น เช่น นักเรียนถามผู้วิจัยว่า “ครูครับ ทำไมครูต้องพูดภาษาลาว” “ครูคะ ที่บ้านพ่อแม่หนูก็พูด แต่ไม่ได้สอนให้

หนูพูด หนูพูดไม่ค่อยเป็น ไม่ค่อยอยากพูด” จะเห็นได้ว่านักเรียนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ขาดความตระหนักถึงความสำคัญ และการปฏิบัติที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่เมื่อนักเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ และกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้น หลังจากการใช้โปรแกรมผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน ผลปรากฏว่า นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด ตัวอย่างเช่น นักเรียนทุกคนสามารถจัดเก็บผ้าจกได้ถูกต้อง โดยวิธีการกลับผ้าด้านในออกก่อน แล้วนำไปใส่ไม้แขวน ทำการจัดวางอย่างเป็นระเบียบ อีกทั้งนักเรียนส่วนใหญ่สามารถใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารระหว่างกันและกัน และกับผู้อื่นมากขึ้น และมีนักเรียนบางคนแสดงความพยายามที่จะพูดภาษาถิ่นให้ได้เหมือนเพื่อนนักเรียนคนอื่น เช่น ด.ญ.แก้ว (นามสมมติ) บอกกับครูว่า “ครูคะ หนูอู้บ่ค่อยเป็น อยากอู้ได้ จะได้อู้ฮือค่อง ๆ ฟังแล้วเพราะดี” (ครูคะ หนูพูดไม่ค่อยเป็น อยากพูดได้ จะได้อู้ค่อง ๆ ฟังแล้วเพราะดี) จากการสังเกตในการเก็บข้อมูลภาคสนามในการทำโครงการ นักเรียนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาถิ่นในการสัมภาษณ์ ซักถาม และพูดคุยกับชาวบ้านในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรมชาติและไม่ขัดเขิน และจากตัวอย่างคำพูดของนักเรียนสามารถสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้น เช่น ด.ญ.น้ำ (นามสมมติ) พูดว่า “ง่ายจังเลย หนูไม่รู้เนี่ยว่า เขาเก็บกันแบบนี้ หนูจะไปทำบ้าง” และด.ช.กล้า (นามสมมติ) พูดว่า “อย่าเอางานไม้ไปตากแดดนะ จะทำให้ไม้แตก จำไม่ได้หรอก” ซึ่งสอดคล้องดังที่วิมลศรี สุวรรณรัตน์(2545) กล่าวว่า “ความรู้จากการทำโครงการ ทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก เนื่องจากนักเรียนได้ข้อมูลมาด้วยตัวเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่น” จะเห็นได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีการแสดงออกอย่างเหมาะสม และมีแนวโน้มการแสดงพฤติกรรมในด้านบวกที่สูงขึ้น ซึ่งเห็นได้ผลคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมครั้งที่ 1 นักเรียนมีคะแนนรวมเฉลี่ย 19.77 คะแนน เปรียบเทียบกับการสังเกตพฤติกรรมครั้งที่ 4 นักเรียนมีคะแนนรวมเฉลี่ย 42.12 คะแนนจากคะแนนเต็ม 48 คะแนน จึงสรุปได้ว่านักเรียนมีการแสดงออกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแตกต่างจากก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม และนักเรียนมีแนวโน้มการแสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงขึ้น

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม และสัมผัสบริบทจริงที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ลักษณะของกิจกรรมเน้นการแสวงหาความรู้ที่เกิดจากความสงสัย และความสนใจของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในมาตรา 24 ข้อ 1 ที่ได้กล่าวถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยให้

สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งการจัดการเรียนรู้ใน โปรแกรมนี้ เป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษา และสอดคล้องกับ Guzdial (1998) อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, (2545) ที่ได้กล่าวว่า “โครงการหรือโครงการ เป็นกิจกรรมที่มีบริบทจริง เชื่อมโยงอยู่ ดังนั้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงสัมพันธ์กับความเป็นจริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในชีวิตจริง จึงเป็นการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน” สำหรับเนื้อหาที่นำมาบรรจุในโปรแกรมนี้ ตลอดจนหัวข้อในการทำโครงการ มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน เช่น โบราณสถานและโบราณวัตถุในท้องถิ่น ความเป็นมาของชาวคูบัวในอดีต อาชีพสำคัญในท้องถิ่น มรดกบรรพชน การทอผ้าจาก ฯลฯ ซึ่งการนำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นส่วนหนึ่งมาบรรจุเป็นเนื้อหาใน โปรแกรม ลักษณะ เช่นนี้มีความสอดคล้องกับสุรีย์ ศรีภา(2545) ที่กล่าวว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเป็นแหล่งความรู้สำคัญในชุมชน การนำเนื้อหาเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาชาวบ้านมาเป็นส่วนหนึ่งในเนื้อหา ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่า และความสามารถของภูมิปัญญาชาวบ้าน สืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย รักธรรมชาติ มีจิตสำนึก และภูมิใจในความเป็นไทย” จากเนื้อหาดังกล่าวที่มีในโปรแกรม และการที่ นักเรียนได้เรียนรู้ และสัมผัสกับสังคัมบริบทจริง ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกถึงความ สำคัญของเนื้อหาในโปรแกรม และต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังตัวอย่าง กิจกรรมการเรียนรู้ ในแผนการเรียนรู้ที่ 5 กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งที่ 1 ครูให้นักเรียน ลงมติในลักษณะของประชาพิจารณ์ในประเด็นเรื่อง “นักเรียนต้องการให้มีการปรับปรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น ซึ่งจัดทำโดยนักเรียนหรือไม่” นักเรียนส่วนใหญ่แสดงความต้องการให้มีการปรับปรุง ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น โดยเลือกจากหัวข้อโครงการต่างที่นักเรียนได้ทำมา ในครั้งนี้นักเรียนเลือก โครงการภาษาถิ่น แล้วนำมาจัดเป็นกิจกรรมเกมรักษ์ภาษาถิ่น ตัวอย่างคำพูดของนักเรียนที่สะท้อน ความคิดที่ต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ด.ช.กริช(นามสมมติ) บอกว่า “ครูครับ ผมอยากให้เราจัดกิจกรรมภาษาถิ่นครับ กลุ่ม 1 ทำได้ละเอียดดี” ด.ช.กล้า(นามสมมติ) บอกว่า “อาจารย์ครับผมว่าจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภาษาถิ่นดีกว่านะครับ” และจากการสังเกตของผู้วิจัยใน การจัดกิจกรรมรักษ์ภาษาถิ่น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ รู้สึกสนุก มีความกระตือรือร้น และอยากมีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอนของกิจกรรม เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมรักษ์ภาษาถิ่น ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม ซึ่งตัวอย่างรายการประเมินที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการอนุรักษ์ คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ครั้งต่อไป และนัก เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับค่อนข้างมาก ดังนั้นจะเห็นได้ ว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดง ความ คิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติในทุกขั้นตอนของการเรียนด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียน

นำความรู้ที่ได้รับจากการทำโครงการไปใช้ให้เป็นประโยชน์ จึงทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักในคุณค่า และแสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นออกมาได้อย่างเหมาะสม

1.4 ความคิดเห็นจากการเข้าร่วมโปรแกรม

เมื่อทำการทดลองใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรีเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในทุกรายการอยู่ในระดับค่อนข้างมาก สามารถสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. นักเรียนมีความพึงพอใจค่อนข้างมากต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ นักเรียนสามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการมีลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด วางแผนลงมือปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ในสิ่งที่อยากรู้ อีกทั้งครูสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสสังเกต และเรียนรู้ในบริบทจริง จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในท้องถิ่น ด้วยวิธีการของตนเอง และครูสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม และวิธีการที่หลากหลาย โดยผ่านการทำโครงการต่างๆ ดังที่สุวิทย์ มูลคำ(2543) ได้กล่าวว่า “ลักษณะสำคัญของโครงการผู้เรียนเป็นผู้ศึกษาหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน” ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่เป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือ สนับสนุน และอำนวยความสะดวก เพื่อตอบสนองให้นักเรียนได้นำความรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ทั้งในการทำโครงการ การจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักในโปรแกรมการสอนนี้ ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเองในการทำงาน เกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกพึงพอใจต่อการเรียนรู้ลักษณะเช่นนี้ค่อนข้างมาก และนักเรียนคิดว่าสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้เป็นสิ่งที่นักเรียนอยากรู้ ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจมากขึ้นในการทำโครงการอื่นๆ และต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้ให้มากขึ้น

2. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่ามีความเหมาะสมกับตัวนักเรียน เหมาะสมกับกลุ่มของนักเรียน และมีความเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียนในระดับค่อนข้างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะเนื้อหาที่นำมาบรรจุในโปรแกรมนี เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนที่เข้าร่วมในโครงการ ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการทำโครงการไปใช้ในชีวิตจริง ประกอบกับในการทำโครงการนักเรียนได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อแสดงออกถึงศักยภาพในการเรียนรู้ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการ

ออกแบบวิธีการแสวงหาความรู้ การลงมือเก็บข้อมูล การนำเสนอผลงาน ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากความสนใจของนักเรียน และการที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกอย่างด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้สึกว่าการที่นักเรียนได้ลงมือทำนั้นไม่ยากจนเกินความสามารถของตนเอง ตัวอย่างเช่น กลุ่มโครงการของข้าวสวยสุดเก๋ไก๋ ต้องการไปทดลองทำของข้าวสวย ด.ญ.ปิ่น(นามสมมติ) จึงบอกกับเพื่อนว่า " เราไปลองทำของข้าวสวยดีไหม เห็นแถวบ้านเรา เขาทำกันเยอะแยะ" เมื่อกลุ่มของแจกัน ได้ไปฝึกทำของข้าวสวยที่หมู่ 12 แล้ว ด.ญ.ปิ่น(นามสมมติ) จึงได้บอกกับ ด.ญ.เอ๋(นามสมมติ) ว่า " ไม่เห็นจะยากตรงไหน ใช้ปั่นกวาด ทำง่ายมาก " "หนูจะเอาของข้าวสวยไปฝากเพื่อน และแม่" จากการสังเกตของผู้วิจัยเห็นว่า นักเรียนรู้สึกสนุกกับกิจกรรมที่ได้ทำ เกิดความภาคภูมิใจต่อฝีมือการทำของข้าวสวยของตนเองอย่างมาก พร้อมทั้งนักเรียนในกลุ่มอื่นร่วมแสดงความสนใจ และร่วมชื่นชมผลงานของกลุ่มนี้ด้วย ซึ่งนักเรียนกลุ่มอื่นแสดงความสนใจโดยบอกว่า อยากไปทำเช่นเดียวกับกลุ่มของปิ่นบ้าง จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กิจกรรมสำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโปรแกรมการสอนนี้มีความเหมาะสมกับนักเรียน และระดับชั้นของนักเรียน ถึงแม้บางกิจกรรมจะเป็นสิ่งที่นักเรียนไม่เคยทำมาก่อน แต่การสอนโดยใช้โครงการสามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียน และทำให้ทำให้นักเรียนเกิดความต้องการในการทำกิจกรรมใหม่ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งนักเรียนแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี อันส่งผลดีต่อการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในโครงการ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ และอยากที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ และกิจกรรมอื่นๆ มากขึ้น

3. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่ามีความเหมาะสมมาก ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน พิมพันธ์ เตชะคุปต์(2545) ได้กล่าวว่า "การจัดห้องเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างบรรยากาศทางการเรียน ดังนั้นในการจัดโต๊ะเรียนสำหรับนักเรียนกลุ่มย่อยควรประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ 4-8 คน การจัดแบบนี้ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง " ดังนั้นการในโปรแกรมนี้ ผู้วิจัยจัดกลุ่มที่นั่งอย่างเหมาะสม ประมาณกลุ่มละ 5-6 คน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ใช้อภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ อย่างมีอิสระ สำหรับในบางกิจกรรมที่มีการแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2-3 คน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกมุมทำงานภายในบริเวณห้องได้ตามใจชอบ เพื่อให้นักเรียนสามารถสะดวกในการทำงาน และมีความรู้สึกสบายใจที่ได้ทำโครงการ สำหรับสถานที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนใหญ่นักเรียนจะเป็นผู้เสนอความคิดเห็น และเลือกตัดสินใจไปศึกษาในสถานที่นั้นด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น กลุ่มโครงการ 7 ฝั พระกาฬ ต้องการศึกษาเรื่องฝัในท้องถิ่น โดยต้องการให้ครูพาไปดูผาปนสถานที่วัดโขลง วัดแคทราย และวัดคูบัว แต่เพื่อนกลุ่มอื่นเกิดความสนใจ จึงขอร้องครูให้ครูพาไปด้วย ครูจึงได้พานักเรียนไป และเมื่อไปถึงนักเรียนรู้สึกตื่นเต้นมาก แสดงออกถึงความสนใจต่อสถานที่ไปเป็นอย่างมาก นักเรียนจะเดินสำรวจรอบๆ และพูดคุยซักถามเกี่ยวกับสถานที่ที่ได้

ไป ครูสังเกตเห็นว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น และแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีเป็นอย่างมากในการไปเรียนรู้ตามสถานที่ต่างๆ อีกทั้งนักเรียนยังแสดงความสนใจ และต้องการไปเรียนนอกสถานที่ในที่อื่นๆ อีก โดยการพูดหรือบอกกับครูด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น ด.ช.เพชร(นามสมมติ) พูดว่า "ครูครับอยากไปเรียนข้างนอกอีกนะครับ" ด.ช.พล(นามสมมติ) พูดว่า "อาทิตย์หน้าเราจะไปไหนดีครับผมว่าไปแล้วสนุกดี" จะเห็นได้ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากในการไปเรียนตามสถานที่หรือตามแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และมีนักเรียนบางคนคิดว่าการศึกษาที่ครูพานักเรียนไปเรียนนอกสถานที่เป็นการพาไปเที่ยว ดังตัวอย่างการเขียนความรู้สึกต่อครูผู้สอนโดย ด.ช.เอก(นามสมมติ) เขียนว่า " ครูดีมาก ชอบพาผมไปเที่ยว" ด.ช.กริช(นามสมมติ) เขียนว่า "ครูไม่ดุ และก็อยากให้เราไปเที่ยวมากๆ" จากการสะท้อนความรู้สึกของนักเรียนทำให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกไปกับการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ พร้อมทั้งได้รับสาระความรู้ต่าง ๆ โดยผ่านการทำโครงการ และกิจกรรมที่ไม่ซ้ำเดิม นักเรียนจึงไม่รู้สึกเบื่อ และอยากที่จะค้นหาข้อความรู้นั้น ตามแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งนี้เป็นเพราะสิ่งที่นักเรียนได้ทำ หรือสถานที่ที่ไปหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้น เกิดจากความสนใจของนักเรียนเอง

4. นักเรียนมีความประทับใจต่อครูผู้สอน โดยนักเรียนส่วนใหญ่ให้ความเห็นในแบบสอบถามความคิดเห็นว่า ครูผู้สอนใจดี สอนสนุก ครูมีความรู้ในงานที่ให้นักเรียนทำ และทำให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย ทั้งนี้เนื่องจากการพฤติกรรมของครูมีผลต่อการสร้างบรรยากาศทางจิตใจ ในทางจิตวิทยาบรรยากาศทางจิตใจ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างมาก และถือว่าเป็นบรรยากาศที่มีความสำคัญที่สุด(ดาร์ริ บูญชู, 2546) ทั้งนี้เนื่องจากครูมีบทบาทในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ โดยครูนำสถานการณ์จริง กิจกรรมเกม ข่าวสาร และสถานการณ์ต่างๆ มาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวา นักเรียนเกิดความรู้สึกสนุก และพอใจมากที่ได้เรียนกับครู อีกทั้งครูให้ความรัก ความเอาใจใส่ และใกล้ชิดกับนักเรียนทุกคน เพื่อเป็นที่ปรึกษา แนะนำ ให้กำลังใจในการทำโครงการ และดูแลนักเรียนในเรื่องอื่นๆ ตลอดระยะเวลาที่เรียน ทำให้นักเรียนทุกคนมีความคุ้นเคย และสนิทสนมกับครูผู้สอนเป็นอย่างดี ประกอบกับการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ ครูไม่ใช่ผู้ครอบงำทางความคิดและไม่ใช่ผู้สอนนักเรียน นักเรียนจึงมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ชักถาม อภิปรายโต้แย้ง และตัดสินใจการเรียนด้วยตนเอง ให้โอกาสนักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยครูจะเคารพการตัดสินใจของนักเรียนในทุกเรื่อง ทำให้นักเรียนมีความสุขสบายใจ อบอุ่นใจ และมีความสุขในการเรียนรู้ด้วยเหตุผลเหล่านี้ นักเรียนจึงเกิดความประทับใจต่อครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ ในโปรแกรมนี้ ดังแสดงในตัวอย่างการเขียนความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อครู ดังนี้

1.5 ขั้นตอนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ มีลำดับขั้นตอนในการเรียนรู้ และ กิจกรรมสำคัญกำหนดเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 จุดประกายความคิด

เป็นขั้นที่ครูจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียน โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น เกม นิทาน ตำนาน สถานการณ์จริง ข่าว ประเด็นปัญหา สื่อวีดิทัศน์ ฯลฯ เพื่อสร้างความ สนใจ และกระตุ้นให้ นักเรียนเกิดความสนใจอยากรู้ในเนื้อหาที่จะเรียน และเลือกศึกษาในเรื่องที่ตนเองสนใจ กิจกรรมใน ขั้นตอนนี้ครูมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ชักชวน หรือจูงใจให้นักเรียนความสงสัย สำหรับตัวอย่าง กิจกรรมในขั้นตอนนี้ที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการทำโครงการอย่างมากคือ การเล่าตำนาน การตั้งถิ่นฐานของสองพี่น้องชาวไทย-ยวน หนานฟ้า และหนานขัน โดยใช้สื่อตัวการ์ตูนประกอบการ เล่าเรื่อง ครูอาจต้องสวมบทบาทเป็นนักเล่านิทานที่มีลีลาเหมือนนักแสดงคนหนึ่ง เพื่อชักชวนให้ นักเรียนสนใจในสิ่งที่ครูนำมาเล่าให้ฟัง และผลปรากฏว่า นักเรียนให้ความสนใจในเรื่องราวที่ครูเล่าเป็น อย่างมาก สังเกตได้จากนักเรียนเกิดข้อสงสัย และอยากรู้ความเป็นมาของสองพี่น้องคนไทย-ยวนที่มา ตั้งถิ่นฐาน ดังตัวอย่างคำถามของนักเรียนเช่น “ครูคะ เรื่องนี้เป็นเรื่องจริงหรือเปล่านั้น” “ คุณครูครับ ใครเป็นญาติของหนานฟ้า และหนานขัน” “ แล้วเขาตั้งบ้านเรือนตรงไหนเป็นที่แรก” “แล้วทำไมเรียกว่า คนไทย-ยวนล่ะครับ” ฯลฯ คำถามต่างๆ ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงความอยากรู้ของนักเรียนว่า นักเรียน เกิดความสนใจอยากรู้ และต้องการทราบคำตอบ และครูไม่ควรเฉยคำตอบ ซึ่งครูอาจจะพอทราบ อยู่บ้างในทันที แต่ครูควรแสดงบทบาทเป็นผู้ที่ต้องการอยากเรียนรู้ และอยากทราบคำตอบเช่นเดียวกับ นักเรียน โดยการใช้คำถามเพื่อยั่วให้นักเรียนคิดต่อ และเกิดความสงสัยมากขึ้น อันเป็นจุดเริ่มต้น

ที่ครูจะนำเข้าสู่การเลือกหัวข้อในการทำโครงการ ในช่วงนี้ครูควรสังเกตความกระตือรือร้นของนักเรียนให้ดี เพราะถ้าหากนักเรียนไม่สนใจในเรื่องที่ครูนำเสนอมากพอ นักเรียนอาจต้องทำโครงการที่ตนเองไม่ได้สนใจ ซึ่งจะส่งผลให้การทำให้โครงการที่นักเรียนรับผิดชอบอยู่เกิดความล้มเหลวได้ แต่ถ้านักเรียนมีความสนใจมากพอ และแสดงความกระตือรือร้นให้ครูเห็นอย่างชัดเจนว่า นักเรียนมีความพร้อมมากเพียงพอที่จะเรียนรู้ในการทำโครงการ ครูควรเชื่อมโยงคำถามต่างๆ เพื่อนำเข้าสู่หัวข้อในการทำโครงการ และครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อ หรือคำถามที่นักเรียนต้องการทราบ จากนั้นให้นักเรียนตัดสินใจเลือกหัวข้อในการทำโครงการตามความสนใจของตนเอง

ขั้นที่ 2 วางแผนโครงการ

เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวางแผนที่ดีจะช่วยให้การทำโครงการของนักเรียนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเป็นตัวกำหนดทิศทางของการทำงาน ตลอดจนขั้นตอนในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับลัดดา ภูเกียรติ(2544) ได้กล่าวไว้ว่า “การวางแผนในการทำงานโครงการ เป็นการกำหนดแผนงานอย่างคร่าว เพื่อให้เข้าใจถึงการทำงานอย่างเป็นลำดับ” โดยในโปรแกรมการสอนนี้ได้กำหนดรายละเอียดของขั้นตอนการวางแผนโครง ประกอบด้วย

2.1 นักเรียนประมวลความรู้เดิม และตั้งคำถามที่ต้องการศึกษา หลังจากให้นักเรียนตัดสินใจเลือกหัวข้อในการทำโครงการแล้ว ในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้การวางแผนเกี่ยวกับหัวข้อโครงการ โดยนักเรียนเริ่มต้นการสนทนากับสมาชิกในกลุ่ม เพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ และประสบการณ์เดิมต่างๆ ที่นักเรียนทราบเกี่ยวกับหัวข้อโครงการ แล้วนักเรียนร่วมกันสร้างผังความคิด(A mind map) ในลักษณะเป็นข้อความ หรือสัญลักษณ์ภาพอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เพื่อประมวลความรู้เดิม จากนั้นนักเรียนร่วมกันอภิปราย เพื่อตั้งคำถามหรือประเด็นปัญหาที่นักเรียนต้องการศึกษา แล้วครูกับนักเรียนร่วมกันพิจารณากำหนดขอบเขตของปัญหาแล้ว นักเรียนตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาสำคัญ พร้อมกับกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำโครงการ ทั้งนี้การกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่มีความชัดเจนจะช่วยให้การเรียนรู้ในการทำโครงการมีประสิทธิภาพ (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542)

2.2 นักเรียนวางแผนในโครงการอย่างเป็นขั้นตอน เมื่อนักเรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาแล้ว ครูทดลองให้นักเรียนฝึกคิดจินตนาการในการคาดเดาคำตอบหรือคาดคะเนผลที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างระบบความคิดในลักษณะของการหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ(สำนักงานการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมและความรู้ใหม่ของนักเรียน จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันการวางแผนงานใน

โครงการว่า จะดำเนินการด้วยวิธีใด และจะได้ข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ใด ที่จะทำให้โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยสังเกตว่า ในระยะแรกนักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาในขั้นตอนนี้ค่อนข้างนานมาก และไม่สามารถวางแผนการทำโครงการอย่างเป็นขั้นตอนได้เลย ทั้งที่ผู้วิจัยได้ปูพื้นฐานในการทำโครงการให้แก่นักเรียนไปแล้ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนไม่คุ้นเคยกับลักษณะและการเรียนรู้โดยใช้โครงการ ซึ่งเห็นได้จากนักเรียนจะคอยซักถามครูถึงลำดับการทำงานของกลุ่มตนเองอยู่ตลอดเวลาว่า “ครูครับ ขั้นตอนนี้ต้องทำอะไรบ้าง” “แล้วครูจะให้หนูเขียนอะไร” “ครู ผมเขียนไม่เป็น” “ครูหาหนูไม่รู้เลยว่าต้องทำอย่างไรบ้าง” ดังนั้นผู้วิจัยจึงช่วยแนะนำเพิ่มเติม ให้นักเรียนมีความเข้าใจในลักษณะการเรียนการสอนเช่นนี้ให้มากขึ้น และผู้วิจัยได้นำตัวอย่างโครงการของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) มาให้นักเรียนได้ศึกษาร่วมกัน ถึงวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการทำโครงการ หลังจากที่นักเรียนมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้โครงการมากพอ เมื่อนักเรียนได้ทำโครงการต่อมา นักเรียนสามารถพิจารณาวางแผนโครงการได้เป็นขั้นตอนมากขึ้น เลือกแหล่งข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น และโครงการมีความสมบูรณ์ มากขึ้นด้วย

2.3 นักเรียนนำเสนอแผนในการทำโครงการ เมื่อนักเรียนร่างแผนโครงการเพื่อเป็นเค้าโครงในการปฏิบัติแล้ว นักเรียนนำเสนอโครงการเสนอต่อเพื่อนในชั้น หรือเสนอต่อครูเพื่อตรวจสอบพิจารณาวิธีการเก็บข้อมูล แหล่งการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ รวมถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลว่ามีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อย่างไรในการดำเนินงานตามแผน จากนั้นนักเรียนและครูอภิปรายร่วมกัน เพื่อประเมินแผนของโครงการ โดยใช้วิธีการประเมินด้วยวาจา หรืออาจใช้แบบประเมินก็ได้ ซึ่งในการประเมิน นักเรียนจะได้ประเมินคุณค่าของทางเลือกในการทำโครงการ โดยใช้หลักการของความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทาง หรือวิถีทางที่ดีที่สุดที่จะทำให้ โครงการประสบผลสำเร็จ โดยนักเรียนและครูกำหนดเกณฑ์การประเมินแผนโครงการร่วมกัน คือ ความเป็นไปได้ของแผนโครงการ การเลือกวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสม และการเลือกแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตรงจุดนี้นักเรียนจะได้พัฒนาระบวนการคิดในระดับที่สูงขึ้น เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเลือกแนวทางในการเก็บข้อมูลที่ดีที่สุด และพิจารณาเลือกแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการทำโครงการ

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติภาคสนาม

เมื่อนักเรียนมีแผนโครงการ หรือแนวทางในการเก็บข้อมูลที่ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริงในการเก็บข้อมูล หรือค้นคว้าคำตอบ ด้วยวิธีการต่างๆ จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามที่นักเรียนได้วางแผนไว้ เช่น การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต พังบรรยายจากวิทยากรหรือผู้รู้ การค้นคว้าจากเอกสารตำรา การไปทัศนศึกษา การดู

วิธีทัศน์ การปฏิบัติทดลอง การปฏิบัติงาน การไปดูของจริง ฯลฯ ซึ่งในขั้นตอนนี้การทำโครงการของนักเรียนบางกลุ่มอาจต้องใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น กลุ่มโครงการ 7 ฝัพระกาฬ ต้องการอยากทราบว่าในท้องถิ่นของเรามีฝัอะไรบ้าง นักเรียนจึงได้ร่วมกันออกแบบเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เพื่อใช้สำรวจรายชื่อฝัในท้องถิ่น โดยออกแบบเป็นตัวอย่างตารางเก็บข้อมูลอย่างง่าย ดังนี้

ชื่อฝั	ลักษณะของฝั	วิธีไล่ฝั	บุคคลที่สัมภาษณ์
1.			
2.			

เมื่อนักเรียนทดลองสร้างเครื่องมือแล้ว นักเรียนนำเครื่องมือมาให้ครูตรวจพิจารณาความเหมาะสม หลังจากนั้นนักเรียนจะได้ลงพื้นที่จริง เพื่อเก็บข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่นักเรียนได้กำหนดไว้ ในโครงการ 7 ฝัพระกาฬ เลือกแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล คือ ไปดูสุสาน วัดในหมู่บ้าน สัมภาษณ์พระในวัด คนแก่เฒ่า พ่อแม่ และคนรู้จักในท้องถิ่น เป็นต้น ในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะได้รับประสบการณ์ตรง จากการเป็นผู้สัมผัสกับข้อมูลที่แท้จริงจากการค้นคว้าหาคำตอบด้วยวิธีการของนักเรียน ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่า นักเรียนจะมีความสุข และรู้สึกสนุกทุกครั้งเมื่อได้ไปปฏิบัติงานภาคสนาม ตลอดจนการทำกิจกรรมอื่นๆ ในโครงการ นักเรียนแสดงความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ เกือบทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนมีความรู้สึกคุ้นเคยกับบุคคล สถานที่ และแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือแม้บางครั้งวิทยากรที่เป็นผู้มาให้ความรู้แก่นักเรียน เป็นคุณพ่อ คุณแม่ หรือแม้กระทั่งคุณยายที่อายุมากก็เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ดีสำหรับนักเรียนได้

รูปภาพชุดที่ 1 ตัวอย่างการปฏิบัติภาคสนามของนักเรียน

โครงการ 7 ฝัพระกาฬ
นักเรียนสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน

โครงการ ของชำร่วยสุดเก๋ไก๋
นักเรียนลงมือทำของชำร่วยด้วยฝัมือตนเอง

รูปภาพชุดที่ 1 (ต่อ) ตัวอย่างการปฏิบัติภาคสนามของนักเรียน

นักเรียนร่วมกันศึกษาหาข้อมูล
เกี่ยวกับหัวข้อโครงการ

ขั้นที่ 4 รวบรวมและสรุปผล

เป็นขั้นที่นักเรียนนำผลที่ได้จากการปฏิบัติงานภาคสนาม นำมาคัดเลือก แยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วประมวลข้อความรู้ต่างๆ เพื่ออภิปรายร่วมกันในการสรุปผลการเรียนรู้ หรือสรุปผลของการทำโครงการ หรือเพื่อตอบคำถามในประเด็นที่นักเรียนสงสัย โดยนักเรียนนำข้อค้นพบ และผลจากการทำโครงการเสนอต่อครู เพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำเสนอต่อเพื่อนหรือผู้อื่นในชั้นตอนต่อไป(ขั้นที่ 5 ประชาสัมพันธ์) ในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ในการทำความเข้าใจ จัดระบบความคิด ในการเรียบเรียงสรุปผลข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจนเข้าใจง่าย และตอบคำถามในประเด็นที่นักเรียนสงสัยได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และในการวิจัยยังอีกพบว่า ในขั้นนี้จะเป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิม คำตอบที่คาดเดา กับประสบการณ์ใหม่ที่นักเรียนได้เรียนรู้ นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และจะจดจำความรู้ใหม่ที่นักเรียนค้นพบได้เป็นอย่างดี(ทิลเลสตัน, 2546) และการที่นักเรียนฝึกคิดเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ชาตรี สำราญ(2544) ได้ให้ความเห็นว่า " ถ้าฝึกบ่อย ๆ จะเกิดพฤติกรรมการมองภาพของงาน หรือของปัญหา และกระบวนการของสิ่งนั้นได้ตลอดชัดเจน ความคิดของนักเรียนก็จะเป็นระบบต่อเนื่อง" ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนใดๆ ก็ตาม หากครูต้องการให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด ที่เป็นลำดับขั้นตอนที่สมบูรณ์ ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 ประชาสัมพันธ์

เมื่อนักเรียนได้พบข้อสรุปจากการทำโครงการแล้ว นักเรียนควรมีโอกาสได้นำเสนอผลการดำเนินงาน ทั้งที่เป็นกระบวนการทำงาน และส่วนที่เป็นผลผลิตของงาน ในขั้นนี้นักเรียนจะได้ฝึกทักษะการนำเสนอในการเผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ และร่วมเรียนรู้ ประสบการณ์ในการทำโครงการกับเพื่อนกลุ่มอื่น ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มจะร่วมกันใช้พลังแห่งความคิดสร้างสรรค์ในการเป็นผู้คิดค้น วางแผน เพื่อหาวิธีการนำเสนอผลงานในรูปแบบต่างๆ ที่น่าสนใจ สำหรับการนำเสนอผลงานสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การรายงานด้วยเอกสาร หนังสือเล่มเล็ก การเล่าสู่กันฟัง การสาธิต การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร ฯลฯ ลัดดา ภูเกียรติ(2544) เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอผลงานไว้ว่า “การเสนอผลงานต่อชุมชนอาจทำในรูปแบบของแผงโครงการ และการแสดงผลงานอาจจะจัดในรูปแบบนิทรรศการ หรือรายงานปากเปล่า โดยนำแผงโครงการมานำเสนอไปพร้อมกัน” ในการนำเสนอผลงานของนักเรียนควรมีผู้ปกครอง ครู และคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความชื่นชมในผลสำเร็จในการทำโครงการของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสะท้อนความสำเร็จของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในผลของการทำงาน และผลสำเร็จของงานที่นักเรียนได้ร่วมกันสร้างสรรค์ตลอดระยะเวลาในการทำโครงการ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเห็นประโยชน์จากการทำงาน และเกิดความรู้สึกรับคุณค่าในตนเอง ตัวอย่างการนำเสนอผลงานของนักเรียนในโครงการ ดังแสดงในรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 ตัวอย่างการแสดงผลงานในโครงการ

ขั้นที่ 6 ประเมินผลงาน

การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นในการทำโครงการ ทั้งนี้เพราะการประเมินผลเป็นกระบวนการตัดสินที่สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติ ขณะที่มีการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการ ซึ่งในโปรแกรมการสอนนี้ จัดให้มีการประเมินใน 4 เรื่อง คือ การประเมินแผนโครงการ การประเมินผลโครงการ การประเมินพฤติกรรมการทำงาน และการประเมินการนำเสนอผลงาน

การประเมินทั้ง 4 เรื่อง จะต้องเป็นการประเมินตามสภาพจริงโดยให้นักเรียนและครู ร่วมกันประเมินตามสภาพจริงอย่างมีเหตุผล โดยรูปแบบของการประเมินจะใช้การประเมินด้วยวาจา เพื่อแสดงความคิดเห็น และความรู้สึก การประเมินโดยใช้แบบประเมิน และการเขียนแสดงความรู้สึก เป็นต้น ส่วนวิธีการประเมินจะมีทั้งนักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน และครูประเมินนักเรียน ทั้งนี้การประเมินทำให้นักเรียนสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง และทำให้นักเรียนได้ทราบถึงผลป้อนกลับของการทำงาน ซึ่งผลจากการประเมิน จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงผลงาน และการทำงานกลุ่มในครั้งต่อไป

2. ข้อสังเกตจากการวิจัย

จากการทดลองใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ มีข้อสังเกตจากการวิจัยนำเสนอ ดังนี้

2.1 ทักษะที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

นอกจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ จะทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ที่เหมาะสมแล้ว การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ยังสามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ที่สำคัญของนักเรียน ดังนี้

2.1.1 ทักษะการค้นคว้าสารสนเทศ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ในระยะเริ่มต้นของการทำโครงการ นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่ไม่ทราบเกี่ยวกับวิธีในการแสวงหาความรู้และการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นสำหรับการในการทำโครงการ ดังเช่นว่า จะไปค้นคว้าอย่างไร สถานที่ใดสามารถเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ได้ดี จะทำอย่างไรให้ได้คำตอบในประเด็นที่สงสัย เมื่อนักเรียนทำโครงการสังเกตเห็นได้ชัดเจนว่า นักเรียนเลือกสอบถามกับครูเพื่อให้ได้คำตอบ มากกว่าการระดมความคิดของนักเรียนเองเพื่อร่วมกันค้นหาแหล่งข้อมูลในการทำโครงการ ตัวอย่างเช่น ในการทำโครงการโบราณวัตถุในท้องถิ่น นักเรียนซักถามกับผู้วิจัยว่า “ครูครับแล้วผมจะไปเอาข้อมูลมาจากที่ไหน” “ครูบอกหนูหน่อยว่านะ จะไปเอาข้อมูลจากใคร” “ครูขา ของโบราณในท้องถิ่นเรามีลักษณะอย่างไร” จากตัวอย่างคำถามเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดทักษะของนักเรียนในการแสวงหา

ความรู้ด้วยตนเอง แต่หลังจากนักเรียนผ่านการทำโครงการในครั้งแรกแล้ว นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการทำงาน และเกิดทักษะในการค้นคว้าสารสนเทศ ผู้วิจัยสังเกตได้จากการทำโครงการของนักเรียนแต่ละกลุ่ม นักเรียนจะเลือกใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อการค้นคว้าที่หลากหลายขึ้น และเกิดทักษะการค้นคว้าด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น การทำโครงการหัตถกรรมไม้ นักเรียนร่วมกันเลือกแหล่งการเรียนรู้ โดยการระดมสมองกันเองก่อน และมีการพูดคุยถกเถียงกันว่าจะไปที่ไหนดี และมีการตกลงกันว่าจะไปบ้านคุณตารวย คุณตาเสน่ห์ และคุณป้าโรย และนักเรียนบอกว่า” ต้องการไปหลายๆที่ เพื่อดูว่าเขามีวิธีทำงานไม่ต่างกันมีหรือเปล่า” แล้วจึงมาปรึกษากับครูว่า แหล่งการเรียนรู้ที่เลือกแล้วนั้น มีความเหมาะสมในการเก็บข้อมูลหรือไม่ จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กิจกรรมในการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการค้นหาความรู้ รู้จักวิธีในการแสวงหาความรู้ และสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของตนเอง และก่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่ดีทางการเรียน ในการเรียนวิชาอื่นๆ ด้วย

2.2.2 ทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ พบว่า ทักษะการทำงานกลุ่มเป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญอย่างมากกับการทำโครงการของนักเรียน ทั้งนี้ในกิจกรรมการเรียนรู้ และการทำโครงการส่วนใหญ่ นักเรียนจะใช้ทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม ในการฝึกการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น อภิปราย แลกเปลี่ยน ประสพการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้นักเรียนยังได้ฝึกวางแผนในการทำงานของตน มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานให้เหมาะสม รวมถึงการสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ที่รับผิดชอบ เพื่อฝึกให้นักเรียนมีประสพการณ์ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการทำงานกลุ่มทุกด้าน ซึ่งในระยะแรกของการจัดการเรียนรู้ การทำงานกลุ่มเป็นอุปสรรคอย่างมาก แต่ต่อมานักเรียนเรียนรู้บทบาทต่างๆ และรู้จักแบ่งหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มตามความสามารถมากขึ้น เช่น ด.ญ. ส้ม และ ด.ช.ปอน(นามสมมติ) มีความสามารถในการวาดภาพ เพื่อนๆ จึงลงความเห็นให้เป็นผู้ตกแต่งผลงาน และให้ ด.ช.ต้อม และ ด.ช.จิน(นามสมมติ) ซึ่งวาดรูปไม่เก่งช่วยระบายสี หรือถ้านักเรียนคนใดพูดเก่ง พูดได้ฉะฉาน ชัดเจน จะได้รับคัดเลือกให้เป็นหัวหน้าในการรายงาน ส่วนนักเรียนอื่นๆ ก็จะเป็นผู้ช่วยในการรายงาน หรือ ถ้านักเรียนคนใดพิมพ์คอมพิวเตอร์ได้คล่องก็จะอาสาตนเองเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการพิมพ์ ส่วนคนที่พิมพ์ไม่คล่อง ก็จะเป็นผู้ช่วยบอกข้อมูล หรือผู้นำรูปมาตกแต่งในรายงาน เป็นต้น ตัวอย่างการทำงานกลุ่มของนักเรียนแสดงในรูปภาพชุดที่ 3

รูปภาพชุดที่ 3 ลักษณะการทำงานกลุ่มของนักเรียน

2.2.3 ทักษะการคิดระดับสูง จากการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ในโปรแกรมการสอน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะความสามารถในการคิดด้านต่างๆ ในการทำงานอย่างเป็นระบบ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ สังเคราะห์ ประเมิน หาความสัมพันธ์ หาเหตุผล ฯลฯ นับตั้งแต่ในขั้นที่ 1 จุดประกายความคิด โดยครูใช้ เหตุการณ์ สถานการณ์ เรื่องราว กิจกรรม และคำถามต่างๆ ที่ช่วยกระตุ้นความคิดของนักเรียนให้เกิดความอยากรู้ สงสัย และสนใจในเรื่องที่เรียน หรือหัวข้อโครงการ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงต่อไป ต่อมาในขั้นที่ 2 การวางแผนโครงการ นักเรียนจะได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ประเมินคุณค่าทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินงานในโครงการ และตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการ

ทำงาน จากนั้นในขั้นที่ 3 การปฏิบัติภาคสนาม นักเรียนจะได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนา และออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูล และการคิดคำถามสำคัญเพื่อสัมภาษณ์บุคคลในการรวบรวม ข้อมูลภาคสนามจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในขั้นที่ 4 การรวบรวมและสรุปผลความรู้ นักเรียนจะได้ใช้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในการสรุปผลความรู้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด เพื่อเสนอ ต่อครู และร่วมกันพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่างๆ เพื่อนำเสนอในขั้นที่ 5 ประชาสัมพันธ์ ในขั้นตอนนี้ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ เตรียมการ นำเสนอผลงานในโครงการ และกระบวนการทำงานทั้งหมดของนักเรียน โดยนักเรียนสามารถใช้วิธีการ นำเสนอที่หลากหลายเพื่อให้ผลงานเป็นที่น่าสนใจ และขั้นที่ 6 คือขั้นตอนสุดท้ายที่นักเรียนจะได้ใช้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อพิจารณาความสำเร็จของผลงาน และกระบวนการทำงานใน โครงการของนักเรียน โดยใช้การประเมินผลด้วยวาจาหรือใช้แบบประเมิน

ทั้งนี้ครูผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง คือการให้อิสระทางความคิดกับนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้พลังแห่งการคิดในการปฏิบัติงาน ต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะการคิดในการนำไปใช้กับโครงการอื่น และการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ในอนาคต

2.2 การเชื่อมโยงการเรียนรู้จากการทำโครงการ

โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการที่จัดทำขึ้นในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี จากการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่สูงขึ้น อันเป็นผลมาจากการเข้าร่วมโปรแกรมในครั้งนี้ โดยเฉพาะสิ่งต่างๆ ที่นักเรียนได้รับ นอกจากทักษะกระบวนการดังที่ ได้กล่าวมาแล้ว ยังพบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการสามารถให้ประโยชน์สูงสุด แก่นักเรียน นั่นคือ การที่นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมกับ ประสบการณ์ใหม่ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้กับชีวิตจริง และนำความรู้ ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การฝึกหัดทำอาชีพต่างๆ การเก็บรักษาผ้าจาก การเก็บ รักษาหัตถกรรมไม้ การดูแลรักษาโบราณสถานโบราณวัตถุ ฯลฯ

2.3 อิทธิพลของสื่อ

ข้อสังเกตสำคัญจากการจัดโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยพบว่าสื่อโทรทัศน์ มีอิทธิพลต่อความ รู้สึกนึกคิดของนักเรียนเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาชาติ, (2539)

ที่กล่าวว่า “สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อประชาชนในการสร้างทัศนคติ ค่านิยมใหม่ๆ และความ มีใจโน้มเอียงเมื่อได้รับสารที่น่าเสนอเรื่องราวบ่อยๆ” ตัวอย่างอิทธิพลของสื่อที่มีผลกับนักเรียน เช่น การตั้งชื่อกลุ่มในการทำโครงการ นักเรียนบางกลุ่มมักตั้งชื่อกลุ่ม ตามชื่อละคร นักร้องที่ชื่นชอบ ได้แก่ กลุ่ม 7 ฝึพระกาฬ(ชื่อละคร) กลุ่มไฮเปอร์(นักร้อง) เป็นต้น ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นอีกว่านักเรียน แสดงความชื่นชม ชื่นชอบในตัวบุคคลที่เป็นดารา นักแสดง และนักร้อง เช่น นักเรียนหญิงมักพูดคุยกับ เพื่อนๆ และผู้วิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการแต่งกาย สีผม ทรงผมของดารานักแสดง และแนะนำให้ทดลอง แต่งกาย ทำสีผม ตัดผมเช่นเดียวกับดารานักแสดงบ้าง ส่วนนักเรียนชายส่วนใหญ่ เมื่อมีเวลาว่าง ชอบนำหนังสือเพลง และบทเพลงของนักร้องไทยสากลชื่อดัง เช่น เพลงคิดถึงฉันใหม่เวลาที่เธอ... (วงแท็กซี่) เพลงเธอเป็นแฟนฉันแล้ว(กะลา) เพลงไม่ให้เธอไป(วงโปเตโต้) ฯลฯ มาร่วมกันร้องในห้อง เรียนอยู่เสมอ จากตัวอย่างดังกล่าว เป็นเพียงบางส่วนที่สะท้อนให้เห็นว่า สื่อต่างๆ มีอิทธิพลต่อความ รู้สึกนึกคิดของนักเรียน โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมต่างๆ ทั้งด้านบวก และด้านลบกับตัวนักเรียน หากนักเรียนได้ซึมซับ หรือบริโภคสื่อเหล่านั้นบ่อย ๆ ดังนั้นจึงเป็นโอกาสอันดี ของครูในการนำสื่อที่นักเรียนให้ความสนใจมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน โดยครูควร พิจารณา คัดสรรเนื้อหาสาระเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน อันจะส่งเสริม และสนับสนุน การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูให้ประสบผลสำเร็จได้

3. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

3.1 ครูและผู้บริหารโรงเรียนที่มีความสนใจจะนำไปประกอบการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรีไปใช้ ควรทำการศึกษาแนวคิด หลักการ เนื้อหา แผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อื่นๆ และรายละเอียดต่างๆ ของโปรแกรม ให้มีความเข้าใจ ในทุกองค์ประกอบของโปรแกรม

3.2 โปรแกรมการสอนสามารถนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยผู้นำไป ใช้สามารถปรับเนื้อหา กิจกรรม และหัวข้อโครงการให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มของนักเรียน บริบททางสังคม และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน ตลอดจนผู้ใช้โปรแกรมจำเป็นต้องรู้จัก ยืดหยุ่นระยะเวลาในการทำโครงการของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนา และแก้ไขโครงการ ของตนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.3 การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น และทุกองค์กรในชุมชน มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเป็นแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ และผู้ชื่นชมใน ความสำเร็จของนักเรียน ดังนั้นผู้ใช้โปรแกรมจึงควรมีการประสานงานกับผู้ปกครอง และหน่วยงาน

ต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ในการให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้การเรียนการสอน ประสบผลสำเร็จ

3.4 การจัดการเรียนรู้ ควรควรให้นักเรียนได้มีการฝึกทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม ก่อนการใช้โปรแกรม และในขณะดำเนินการสอนควรฝึกทักษะกระบวนการแก้ปัญหา และทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับนักเรียน โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ จะทำให้การจัดการเรียนรู้ ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.5 การจัดการเรียนรู้ ผู้ใช้โปรแกรมควรมีการสอดแทรกมโนทัศน์ในเรื่องสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และอิทธิพลของสื่อต่างๆ และวัฒนธรรมสมัยใหม่ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม ควบคู่ไปกับการสอนเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.6 กิจกรรมการเรียนรู้ ควรจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ทำท่ายความสามารถทางการคิดของนักเรียน ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย และความพร้อมของนักเรียน และอาจเพิ่มกิจกรรมที่จะส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีความตระหนัก เห็นคุณค่า และเกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.7 ในการจัดการเรียนรู้ ถ้าหากครูผู้สอนสามารถใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับนักเรียนตลอดระยะเวลาที่ทำการสอนได้ จะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จมากขึ้น

3.8 สื่อการสอน ที่นำมาใช้ประกอบในกิจกรรมการเรียนรู้ ควรใช้สื่อที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน โดยเน้นใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย และหาได้ง่ายในท้องถิ่นของนักเรียน

4. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้แนวคิด วิธีการสอนอื่นๆ เช่น การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การสอนแบบ CIPPA ฯลฯ

4.2 ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในระดับชั้นอื่นๆ โดยปรับความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมตามระดับชั้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การฝึกหัดครู, กรม. 2520. สังคม 102 สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.

กรรณิการ์ สัจกุล. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการสอนวิชา 2701178 วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกร็ดคออรี และแซพแมน. 2545. สุดยอดการพัฒนาการเรียนการสอน. แปลโดย อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ทบุ๊คส์.

เกษม เหลือจันทร์. 2534. การพัฒนากระบวนการสอนแบบโครงการในวิชาออกแบบเขียนแบบ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา ศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไขแสง ศุขวัฒน์. 2540. การอนุรักษ์โบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เนื่องในวาระครบรอบสถาปนา 80 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 24-28. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2539. แนวทางการใช้สื่อมวลชนเพื่อการเรียนรู้. รายงานการวิจัย สำนักงานกฤษฎมนตรี.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2542. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยโครงการ. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ไอเดีย สแควร์.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกฤษฎมนตรี.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. การดำเนินงานวัฒนธรรมของประเทศไทย. (ม.ป.ท.).

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. “ร่วมปฏิรูปกับครูต้นแบบ” การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบ “โครงการวิทยาศาสตร์” โดยครูวิมลศรี สุวรรณรัตน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกฤษฎมนตรี.

- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2525. การศึกษากับการสืบทอด และการเสริมสร้างวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินตนา อ่อนแก้ว. (ม.ป.ป.). แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน สืบสานเอกลักษณ์ไทย. ราชบุรี: โรงเรียนวัดแคทราย. (อัดสำเนา)
- จินตนา อ่อนแก้ว. (ม.ป.ป.). สิ่งมหัศจรรย์ของบ้านคูบัว. ราชบุรี: โรงเรียนวัดแคทราย. (อัดสำเนา)
- จิรภรณ์ วสุวัต. 2540. การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรภัทร์ บัวสุวรรณ. 2543. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้ชุดการเรียนรู้สตอรีไลน์ (STORYLINE) กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการ. วิทยานิพนธ์ เอกวิชาการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุไรรัตน์ คนค่อง. 2545. การศึกษาความสามารถคิดแก้ปัญหาและค่านิยมในภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสอนแบบโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ เอกวิชาการศึกษาพิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉวีวรรณ ประคองจิตมั่น. 2534. การพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลา เวชเดช. 2539. บทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูฝ่ายกิจกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชะวั้งชัย ภาติณฐ์. 2533. สาระที่ถูกลืมมองข้ามทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์.
- ชาติรี สำราญ. 2544. ครูรู้ได้อย่างไรว่าเด็กเกิดการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.
- ชิต แก้วเพ็ง. 2532. การศึกษาบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลกในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชูชาติ จินดารักษ์. 2541. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชา
โครงการช่างอุตสาหกรรม ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ 9 ชั้น และ
การสอนแบบโครงการ. ปรินญาณิพนธ์ วิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฐิติมา อนุกุลวรรธกะ. 2540. ไทยศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร. ฝ่ายเอกสารและตำรา
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ณรงค์ เส็งประชา. 2539. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ดวงเดือน อ่อนน่วม. 2529. รูปแบบโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กสามารถพิเศษในชั้นประถมศึกษา.
รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำริ บุญชู. 2546. การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.
วารสารวิชาการ. ใน ไพรัช อรรถกามานนท์. ปีที่ 25 : 16-23.
- เดชา บุญค้ำ. 2540. การอนุรักษ์กับการพัฒนา. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ การ
อนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เนื่องในวาระครบรอบสถาปนา 80 ปี จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. หน้า 29-34. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ ไชยมาโย. 2535. การสอนที่เชื่อมต่อกกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต: การสอนแบบโครงการ.
วารสารพัฒนาหลักสูตร ปีที่ 11: 57-61.
- ทิลเลสดัน, ดอนนา. 2546. คู่มือการปฏิบัติการเรียนการสอนยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: เอ็กชเพอร์เน็ท
บุ๊กส์.
- ทิตนา แหมมณี. 2543. 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. 2545. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธาวีรัตน์ ยิ่งยง. 2542. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ความสามารถในการคิด
แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน
ด้วยการสอนแบบ โครงการประกอบการประชาสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือ
ของหน่วยนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ เอกวิชาการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธิดา สุบรรณาท. 2544. การพัฒนาโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพื่อส่งเสริมความ
ตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวคิด

- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลแข ปาลิวนิช. 2542. ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดู เคชั่น.
- นโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, สำนักงาน. 2545. แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี ของ กระทรวงศึกษาธิการภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการศึกษา ศาสนา ศิลป และวัฒนธรรม ระยะที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ. (อัดสำเนา).
- นันทกาญจน์ อาจิณาจารย์. 2543. หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชุดมรดกทาง วัฒนธรรมจังหวัดระยอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. เล่มที่ 6. ระยะเวลา: สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระยอง.
- นิคม มุสิกคามะ. 2541. แนวทางการพัฒนาดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานวัฒนธรรม. การวัฒนธรรม ชุดที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประชาชน.
- นิคม มุสิกคามะ. 2542. แนวทางการบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- นิตยา บุตรศรี. 2542. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา แสงขาว. 2540. การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคอภิปรายกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุติยาพร วงษ์เนร. 2544. ผลการสอนเรื่องการสร้างสรรคศิลป์ประดิษฐ์วัสดุต่างๆ ในวิชาศิลปะศึกษา โดยใช้วิธีการสอนแบบโครงงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. 2539. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา ศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บริหารส่วนตำบลคูบัว, องค์การ. (ม.ป.ป.). รายงานกิจกรรมองค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว จ.ราชบุรี. ราชบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว.

- บริหารส่วนตำบลคูบัว, องค์การ. (ม.ป.ป.). บรรยายสรุปตำบลคูบัว. ราชบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว. (อัดสำเนา)
- บังอร ภัทรโกมล. 2541. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยตัวเรา ด้วยวิธีการสอนแบบโครงการ. ปริญญาานิพนธ์ วิชาเอกการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. 2537. สถิติวิจัย 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เบสท์ กราฟฟิคเพรส.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. 2542. สถิติวิจัย 1. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พี. เอ็น. การพิมพ์.
- บุปผา กุมภีพงษ์. 2538. สภาพและปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. ระบบการบริหาร-การจัดการวัฒนธรรมฉบับแก้ไขปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- ประคอง กรรณสูต. 2538. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูร ศรีฟ่องใส. 2542. การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสี่บับ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี วรรณปะเก, พิกุล พรรณศิลป์, สนั่น แสงโทโพธิ์, สำลี รักสุทธิ และอภิสิทธิ์ กิจเจริญศิลป์. 2544. เทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนรัชการพิมพ์.
- ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์. 2539. การพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนรัชฎี. 2540. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เนื่องในวาระครบรอบสถาปนา 80 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 80-89. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. 2544. การวิจัยในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, คณะกรรมการ. 2543. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร. (กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากรจัดพิมพ์ถวายเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542)
- เพียรวิ ไวยโรจน์. 2530. ปัญหาของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาเจตคติต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณี ช. เชนจิต. 2538. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: คอมแพคพรี้นจำกัด.
- พร้อม สุทัศน์ ณ อยุธยา. 2511. การฝังรากฐานพระพุทธศาสนาลงที่บ้าน"คูบัว"อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. พระนคร: สำนักพิมพ์เจริญธรรม.
- พระธรรมปิฎก. 2537. วัฒนธรรมไทยสู่ยุคเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมปิฎก. 2537. สืบสานวัฒนธรรมไทยบนฐานการศึกษาที่แท้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด.
- พวงผกา ประเสริฐศิลป์. 2541. เอกสารประกอบคำสอนวิชาพื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเอกสารและตำราสถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พัชรี ผลโยธิน. 2544. เด็กปฐมวัยกับการเรียนรู้แบบโครงการ. ใน ประมวลบทความการปฏิบัติการการศึกษา. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พิมพ์นธ์ เตชะคุปต์. 2545. การสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. ใน ไพรัช อรรถกามาพันธ์(บรรณาธิการ), วารสารการศึกษา กทม. ปีที่ 6: 4-11.
- พิสิฐ เจริญวงศ์. 2535. การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 16: หน้า 55-83.
- พีระ บุญจริง. 2534. บันทึกเมืองราชบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรสุวรรณ.
- มณี พยอมยงค์. 2525. การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย. ใน ทองอยู่ แก้วไทรยะ(บรรณาธิการ), การศึกษานอกโรงเรียน, หน้า 24-31. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- มานิช กงกะนันท์. รายงานการวิจัยการรวบรวมและศึกษาเครื่องจักสานของจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กราฟิคอาร์ต. (ม.ป.ป.).

- ราชบัณฑิตยสถาน. 2538. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- รัตน์ะ บั้วสนธิ์ และคณะ. 2538. เอกสารการศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เล่ม 1 : วัฒนธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- รัตน์า ชัยเศรษฐศิริ. 2542. บทบาทของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดา ภูเกียรติ. 2544. โครงการเพื่อการเรียนรู้ : หลักการและแนวทางการจัดกิจกรรม. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลำดวน บั้วสนธิ์เยะ. 2545. ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณา วุฒชะกุล. 2538. ผ่าจกกับวิถีชีวิตชาวไทยวน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วราคม ทีสุกะ. 2544. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- วัฒนา มัคคสมัน. 2539. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี บัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา มัคคสมัน. 2544. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนแบบโครงการสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วัฒนา มัคคสมัน. 2544. รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วัดแคทราย, โรงเรียน. 2544. หลักสูตรสถานศึกษา(หลักสูตรท้องถิ่น). ราชบุรี: โรงเรียนวัดแคทราย (บุญประชาสรรค์). (อัดสำเนา)
- วัลยา โกสุม. 2530. สภาพปัญหาการจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- วิชาการ, กรม. 2544. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- วิจิต สุรัตน์ชัย. 2540. เอกสารประกอบการสอนวิชา 404361 วิธีสอนทั่วไป. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2532. เครื่องจักสานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2539. ภูมิปัญญาพื้นบ้านในงานหัตถกรรมไทย (1) และ (2). ใน บรรเจิด อินทุจันทร์ยง, มรดกของชาติ เล่ม 6, หน้า 68-76. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เซเว่น พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2540. มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ แกรมมี่จำกัด
- วินัส สอนสุข. 2534. กิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรนุช ไม้ไทย. 2541. การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานบันส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของกรมศิลปากรและการท่องเที่ยวกับการพัฒนาทางวัฒนธรรม. 2000 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประชาชน.
- ศิริชัย กาญจนาวาสี. 2542. ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิลปากร, กรม. 2540. ระบบการวัฒนธรรมและคุณภาพมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: ประชาชน จำกัด.
- สงวนศรี นังงาน. 2530. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. 2544. การสอนแบบโครงการสู่การปฏิบัติ ด้วยวิธียั่วให้นึก ผูกให้คิด. กรุงเทพมหานคร: วรานนท์ เอนเตอร์ไพรซ์.
- สมศักดิ์ รัตนกุล. 2535. โบราณคดีเมืองคูบัว. ในงานพระราชทานเพลิงศพ ว่าที่ ร.ต.สมศักดิ์ รัตนกุล. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร. (กรมศิลปากรจัดพิมพ์เพื่อเชิดชูเกียรติและเผยแพร่ผลงาน)
- สมสุดา มัชฌิมจันทร์. 2544. การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยการให้การสอนแบบโครงการในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2535. การประเมินผลโครงการประชุม: หลักการและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติ เล็กสุขุม, ส้าง พรศรี, ไพบูลย์ ดวงจันทร์ และสุรชาติ ทินานนท์. ศิลปวัฒนธรรมการเมืองและศิลปวัฒนธรรมชุมชน. รายงานการสัมมนาวิชาการทางเลือกในการวิจัยศิลปวัฒนธรรม กันยายน 2541: 55-92.
- सार สารทัศน์านันท์. 2543. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน. วารสารวัฒนธรรมไทย. ปีที่ 38(ธันวาคม 2543-มกราคม 2544) : 15-18.
- สามารถ สุขาวงษ์. 2537. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรม การทำงานกลุ่ม และ ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ. วิทยานิพนธ์ วิชาเอกการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สำลี รักสุทธี. 2544. ทางก้าวสู่ ครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: ธนวิศ การพิมพ์ จำกัด.
- สุนทรทิพย์ ตาสิ่งห์. 2543. การพัฒนาโปรแกรมบูรณาการคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีแบบโครงการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา พจนพิมล. 2542. การพัฒนาโปรแกรมการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่องสารพิษใกล้ตัวด้วยวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสวนหลวงสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2525. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : แนวปฏิบัติภาคใต้. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช, สำอาง หิรัญบุรณะ และกุลวิตรา กังคานนท์. 2538. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและปัญหาจริยธรรม. รายงานการวิจัย โครงการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาวทบวงมหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ. 2543. การเรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พรินทร์ จำกัด.
- เสาวภา ไพบูลย์วัฒน์. 2538. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศาสนา.
- หทัยรัตน์ คงวัฒน์. 2539. การพัฒนาโปรแกรมการสอนซ่อมเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีสัมฤทธิ์ผลการอ่านภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อนุমানราชธน, พระยา. 2501. วัฒนธรรมเบื้องต้น. ราชบัณฑิต. (ม.ป.ท.)
- อรรวรรณ ชลวาสิน. 2531. กลวิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- อุดม สมพร. 2538. การอนุรักษ์ศิลปะผ้าจกราชบุรี ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน. ใน ราชบุรี รุ่งอรุณแห่งปี สืบสานวัฒนธรรมไทย, หน้า 87-102. ราชบุรี: โรงพิมพ์ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- อุดม สมพร. 2540. ผ้าจกไท-ยวน ราชบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. 2534. เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. 2545. ศักราชภาพในทวีถี. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

ภาษาอังกฤษ

- Booth, D., L. 1987. Project work. 2 nd ed. Oxford: The alden press.
- Chard, Sylvia C. 1994. The project approach : A second practical guide for teachers. Alberta, Cannada.
- Waters, D. 1982. Primary School Project: Planning and development. London. Biddles.
- Helm, J., H. eds., 1996. The project approach catalog by the project approach study group. Elementary and early children education. Urbana, IL: ERIC Digest.
- Helm, J., H and Katz, L., G. 2001. Young Investigators: The project approach in early years. New York: Teacher college press.
- Karen, C., Liu and Chien, C. 1997. Project approach and parent involvement in Taiwan. Childhood education, 74 pp. 213-219.
- Katz, L., G. and Chard, S., C. 1994. Engaging children's minds: The project approach. Tenth Printing . Norwood, NJ: Ablex.
- Krajcik, J., Czerniak, C., and Berger, C. 1999. Teaching children science: A project-based approach. New York: Mcgraw-Hill.
- Morgenthaler, Shirley K., 1997. Opening the mine of a child, part three: The project approach. Lutheran education, 133 pp.116-117.
- Ramey, C., L. 1997. The effect of project-based learning on the achievement and attitudes of caculus I student: A case study. Doctoral dissertation, University of Missouri-Kansas city. Dissertation Abstracts international, 58-03, 0786 A.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. อาจารย์อุดม สมพร

อาจารย์ 3 ระดับ 9 วิทยาลัยเทคนิค จังหวัดราชบุรี
นักอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2536

2. อาจารย์วรรณ วุฒตะกุล

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

3. อาจารย์พิชัย ล้มด้วง

ศึกษานิเทศก์ 7 กลุ่มงานนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

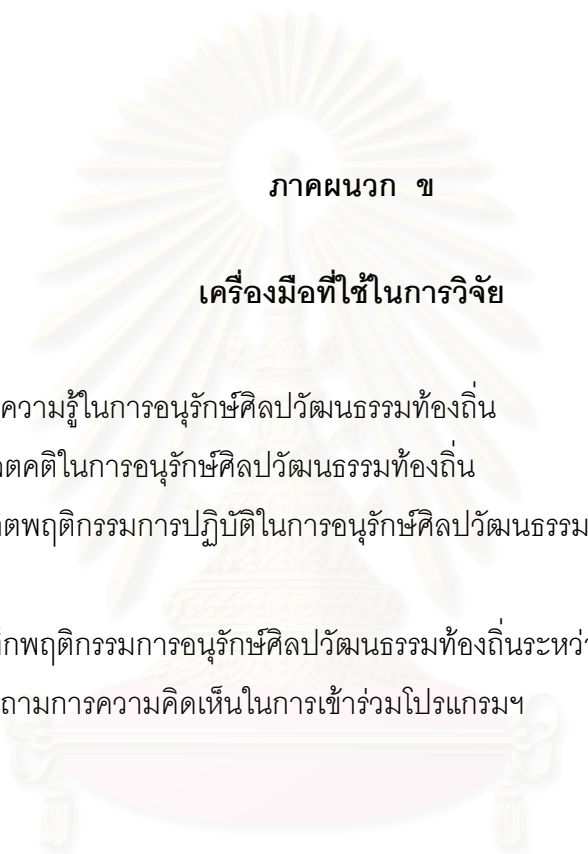
4. อาจารย์อรชา พันธุ์บรรยงค์

อาจารย์โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

5. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สังข์อ่อง

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อน-หลังเข้าร่วมโปรแกรม
4. แบบบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม
5. แบบสอบถามการความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบสอบความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมาย X ในช่องที่ตรงกับตัวอักษรที่เลือก ลงในกระดาษคำตอบ

1. จังหวัดใดในปัจจุบันที่สันนิษฐานว่าเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดี

ก. ราชบุรี	ค. นครปฐม
ข. เพชรบุรี	ง. กาญจนบุรี

2. ข้อใด**ไม่ใช่**แหล่งโบราณคดีของวัฒนธรรมทวารวดี
  - ก. แหล่งโบราณคดีถ้ำจอมพล ในเขตอำเภอจอมบึง
  - ข. แหล่งโบราณคดีวัดขุนสีห์ ในเขตอำเภอบ้านโป่ง
  - ค. แหล่งโบราณคดีโคกพริก ถึงเวียงทูน ในเขตอำเภอวัดเพลง
  - ง. แหล่งโบราณคดีวัดมหาธาตุ และวัดเขาเหล็ก ในเขตอำเภอเมือง

3. จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้สันนิษฐานได้ว่าเมืองโบราณคูบัวเจริญอยู่ในวัฒนธรรมทวารวดีในช่วงพุทธศตวรรษที่เท่าใด
  - ก. พุทธศตวรรษที่ 1 - 5
  - ข. พุทธศตวรรษที่ 4 - 7
  - ค. พุทธศตวรรษที่ 8 - 12
  - ง. พุทธศตวรรษที่ 11 - 15

4. เพราะเหตุใดจึงเรียกบริเวณตำบลคูบัวว่า "เมืองโบราณคูบัว"
  - ก. พบคูเมืองโบราณ และสถูปเจดีย์ในสมัยทวารวดี
  - ข. พบพระพุทธรูป จานชาม และเครื่องสังคโลก ในสมัยกรุงสุโขทัย
  - ค. พบซากฟอสซิลสัตว์ทะเลโบราณ ซึ่งหาได้ยากในบริเวณคูเมืองเดิม
  - ง. พบโครงกระดูกมนุษย์ ขวานหิน และกำไลสำริด ในยุคก่อนประวัติศาสตร์

5. ข้อสันนิษฐานใดเกี่ยวข้องกับเมืองโบราณคูบัว
  - ก. เมืองโบราณคูบัวเคยเป็นเมืองหน้าด่านในการต่อสู้กับข้าศึก
  - ข. เมืองโบราณคูบัวเคยเป็นเมืองท่า และจุดจอดเรือสมัยโบราณ
  - ค. เมืองโบราณคูบัวเคยเป็นเมืองประเทศราชของอาณาจักรล้านนา
  - ง. เมืองโบราณคูบัวเคยเป็นเมืองศูนย์กลางในการเผยแพร่พุทธศาสนา

6. ข้อใดกล่าวถึงลักษณะของโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ค้นพบในตำบลคูบัวได้ถูกต้องที่สุด
- โบราณสถานสร้างขึ้นเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาลัทธิมหายาน
  - โบราณวัตถุมีการผสมผสานระหว่างศิลปะแบบจีนและอินเดีย
  - โบราณวัตถุมีลักษณะเป็นประติมากรรมปูนปั้น และดินเผา
  - โบราณสถานส่วนใหญ่สร้างด้วยศิลาแลง และอิฐมอญ

จงพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 7

- ไทยตีเมืองเชียงแสนของพม่าในสมัยรัชกาลที่ 1
- พม่าตีเมืองเชียงแสนของไทยในสมัยรัชกาลที่ 1
- รัชกาลที่ 2 โปรดเกล้าให้ชาวไท-ยวนบางส่วนไปตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองราชบุรีบริเวณบ้านไร่ในที่
- ชาวไท-ยวนขยายครัวเรือนไปบริเวณใกล้เคียง เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนตะโก ตำบลดอนแร่

7. ข้อใดเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวไท-ยวนต้องอพยพย้ายถิ่นฐาน จนมาอยู่บริเวณตำบลคูบัวในปัจจุบัน

- ข้อ 1 , ข้อ 3 และ ข้อ 4
- ข้อ 1 และ ข้อ 4
- ข้อ 2 , ข้อ 3 และ ข้อ 4
- ข้อ 2 และ ข้อ 3

8. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า “เขาคือลูกหลานไท-ยวน ดังนั้นเขาจำเป็นต้องหัดรู้คำเมืองฮือแปน”

- เห็นด้วย เพราะการพูดคำเมืองจะเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของคนไท-ยวน
- เห็นด้วย เพราะการพูดคำเมืองทำให้คนเชื้อสายไท-ยวนเกิดความรักใคร่สามัคคี
- ไม่เห็นด้วย เพราะการพูดคำเมืองทำให้สื่อสารกับคนทั่วไปไม่เข้าใจ
- ไม่เห็นด้วย เพราะภาษาอื่น ๆ มีความสำคัญและจำเป็นต้องฝึกพูดมากกว่า เช่น ภาษาอังกฤษ

9. ข้อใดเป็นเหตุผลที่ทำให้คนไท-ยวน ไม่นิยม พูดภาษาถิ่น

- เพราะคนไท-ยวนตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ที่คนไทยอาศัยอยู่มากกว่า จึงต้องพูดภาษากลาง
- เพราะคนไท-ยวนอพยพย้ายที่อยู่บ่อยๆ ทำให้การสื่อสารต้องใช้ภาษากลาง
- เพราะอายุ และกลัวว่าจะได้รับการดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนลาว
- เพราะสื่อทางโทรทัศน์ให้ความสำคัญกับภาษาอื่น ๆ มากกว่า

10. ข้อใดเป็นเหตุผลสำคัญของการไหว้ผีในท้องถิ่นคูบัว

- ก. เพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ
- ข. เพื่อความเป็นสิริมงคลในการทำงาน
- ค. เพื่อพบปะสังสรรค์กันในหมู่ญาติพี่น้อง
- ง. เพื่อแสดงความเคารพต่อผีประจำตระกูล

11. เพราะเหตุใดชาวไทย-ยวน จึงนิยมปั้นตุ๊กตาดินเหนียวมาใช้ประกอบในงานพิธีทำบุญกลางบ้าน

- ก. เพราะเชื่อว่าจะเป็นการต่ออายุให้กับคนในบ้าน
- ข. เพราะเชื่อว่าเป็นการบูชาต่อเทพเจ้าที่ชาวบ้านนับถือ
- ค. เพราะเชื่อว่าจะทำให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับได้ไปสวรรค์
- ง. เพราะเชื่อว่าจะเป็นการระลึกคุณของข้าวและแม่โพสพ

12. การแต่งกายดั้งเดิมของผู้ชายชาวไทย-ยวน มีลักษณะเป็นอย่างไร

ก.

ค.

ข.

ง.

13. เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาจากกรุงเทพฯ เพื่อไปเที่ยวชมโบราณสถานที่ตำบลคูบัว นักเรียนจะแนะนำให้
นักท่องเที่ยวมาเส้นทางใดสะดวกที่สุด
- มาทางถนนเพชรเกษม ผ่าน ต.บ้านไร่ อ.เมืองราชบุรี
  - มาทางถนนเพชรเกษม ผ่าน ต.บ่อกระดาน อ.ปากท่อ
  - มาทางถนนเพชรเกษม ผ่าน ต.เกาะศาลพระ อ.วัดเพลง
  - มาทางถนนเพชรเกษม ผ่าน ต.ดอนตะโก อ.เมืองราชบุรี
14. กลุ่มงานอาชีพใด ในปัจจุบันที่สร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นคูบัวของเรามากที่สุด
- กลุ่มอาชีพปศุสัตว์
  - กลุ่มอาชีพหัตถกรรม
  - กลุ่มอาชีพการเกษตร
  - กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรม
15. อาชีพสำคัญใดของตำบลคูบัวนอกเหนือจากการท่องเที่ยว ที่ควรสนับสนุนให้พัฒนามากยิ่งขึ้น
- การเลี้ยงปลาสวยงาม
  - การทำของชำร่วย
  - การดำข้าวซ้อมมือ
  - การปั้นโอ่ง
16. บุคคลสำคัญของท้องถิ่นคูบัวท่านใด ที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณยกย่องให้เป็นบุคคลดีเด่น
ของชาติ และเป็นนักอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่นสาขาช่างศิลป์ไทย
- อาจารย์อุดม สมพร
  - ดร. เสถียร รักษาเกียรติ
  - คุณยายซ็อน กำลังหาญ
  - พระครูสังฆบริบาล (นพพร อาจิตถม) ไม่
17. การท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับองค์กรใด ในตำบลคูบัวมากที่สุด
- กลุ่มอสม.
  - กลุ่มสตรีอาสา
  - กลุ่มสมาชิกสภาอบต.
  - กลุ่มสหกรณ์การเกษตรไทย-ยวนราชบุรี จำกัด
18. สถานที่สำคัญแห่งใด ที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในตำบลคูบัวมากที่สุด
- วัดโขลงสุวรรณคีรี และองค์การบริหารส่วนตำบล
  - แหล่งโบราณสถาน และศูนย์สืบทอดศิลปะผ้าจก
  - ศูนย์สุขภาพชุมชน และสถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ
  - บ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และศูนย์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์ไม้

19. เหตุใดผู้หญิงไทย-ยวนจึงต้องฝึกหัดทอผ้าขึ้นตีนจกให้เป็น
- เพราะมีค่านิยมว่า สตรีใดสามารถทอผ้าจกได้ จะเป็นผู้มีคุณสมบัติของกุลสตรี
  - เพราะค่านิยมของสตรีไทย-ยวนที่ต้องนำผ้าจกที่ตนเองทอมาสวมใส่ในวันแต่งงาน
  - เพราะเชื่อว่า สตรีบ้านใดสามารถทอผ้าจกเป็นผืนได้สำเร็จ จะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง
  - เพราะเชื่อว่าผู้เป็นแม่จะต้องมอบผ้าจกผืนแรกที่ทอได้ให้แก่บุตร เพื่อความเป็นสิริมงคล
20. ข้อใด **ไม่ใช่** ชื่อผ้าขึ้นของชาวไท-ยวนราชบุรี
- ขึ้นตา
  - ขึ้นชิว
  - ขึ้นไท
  - ขึ้นแล่
21. วิธีถ่ายทอดศิลปะการทอผ้าจกในข้อใดได้รับความนิยม และแพร่หลายมากที่สุดในปัจจุบัน
- วิธีสอนทอแบบดั้งเดิม
  - วิธีสอนทอแบบประยุกต์
  - วิธีสอนทอแบบ HAND - HI - TECH
  - วิธีสอนทอแบบการดูลายในตารางกราฟ
22. ผลิตภัณฑ์จากไม้ชนิดใดสร้างชื่อเสียงให้แก่ตำบลคูบัว
- ลอบ ไซ เครื่องมือจับปลา
  - เข่ง สุ่มไก่ เครื่องเรือน
  - โต๊ะ เก้าอี้ งานหวาย
  - ขลุ่ย แคน งานกะลา
23. ข้อใดคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการห้ามนิคมในตำบลคูบัว
- เพราะมีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ
  - เพราะมีทางราชการมาให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำงานไม้
  - เพราะสังคมเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านเลิกทำนา และหันมาทำงานไม้
  - เพราะเกิดอุทกภัย ไร่นาเสียหาย ชาวบ้านจึงทำงานไม้เพื่อหารายได้เสริม
24. ผลิตภัณฑ์ไม้ของตำบลคูบัวที่นิยมผลิตเป็นส่วนใหญ่ คือผลิตภัณฑ์ประเภทใด
- เครื่องดนตรี
  - ภาชนะเครื่องมือเครื่องใช้
  - เฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน
  - อุปกรณ์ประกอบอาชีพการเกษตร

- ค. จัดประกวดแต่งแฟนซีในงานประเพณีท้องถิ่น
- ง. ประชาสัมพันธ์งานประเพณีร่วมกับผู้นำหมู่บ้าน

31. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด ในการทำนุบำรุงโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- ก. เก็บชิ้นส่วนหม้อโบราณที่ขุดพบมาซ่อมแซมใหม่
  - ข. นำพระพุทธรูปจากโบสถ์ไปขาย เพื่อเอาเงินเข้ากองทุนหมู่บ้าน
  - ค. สะสมโบราณวัตถุที่หายาก โดยรับซื้อจากชาวบ้านที่ขุดมาจากเจดีย์
  - ง. ยื่นชมโบราณสถานโดยไม่แตะต้องส่วนใดส่วนหนึ่งของโบราณสถาน
32. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติอย่างไร
- ก. ทำให้คนในท้องถิ่นมีอาชีพ และมีรายได้มากขึ้น
  - ข. ทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยเป็นที่รู้จักของนานาชาติ
  - ค. ทำให้สามารถรักษาลักษณะสำคัญทางโบราณคดีของชาติเอาไว้ได้
  - ง. ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในท้องถิ่นมากขึ้น
33. การปรับปรุง-สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม หมายถึงข้อใด
- ก. ประยุกต์ และปรับใช้ศิลปวัฒนธรรมที่ดี ให้เหมาะสมกับชีวิตปัจจุบัน
  - ข. ค้นหาความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - ค. นำวิธีต่างๆ ที่ถูกต้อง มาใช้รักษาศิลปวัฒนธรรมให้คงสภาพเดิม
  - ง. นำศิลปวัฒนธรรมต่างชาติมาใช้ทดแทนวัฒนธรรมท้องถิ่น
34. การกระทำของใคร ปรับปรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เหมาะสมที่สุด
- ก. มदनนำผ้าจากทั้งผืนมารองพื้นป้ายนิทรรศการ
  - ข. ปิ่นประดิษฐ์เครื่องจักสานให้เป็นของใช้ตกแต่งบ้าน
  - ค. แจ่มนำริบบิ้นและสายรุ้งมาตกแต่งบริเวณงานทำบุญ
  - ง. ลอยนำตะกร้าพลาสติกหลากสีมาใส่ผลไม้ในการประกวดหมู่บ้าน
35. บุคคลใดปฏิบัติได้เหมาะสมในการปรับปรุงโบราณสถาน
- ก. พรถางหญ้ารอบๆโบราณสถาน แล้วนำต้นไม้มาประดับบริเวณพื้นที่รอบนอก
  - ข. พูนน้ำประและน้ำสะอาด มาทำความสะอาดผนังโบราณสถาน
  - ค. พลทาสีใหม่ให้แก่โบราณสถาน เพื่อให้ดูใหม่และสวยงามขึ้น
  - ง. พานน้ำปูนมาก่อเชื่อมรอยแตก เพื่อซ่อมแซมโบราณสถาน

36. บุคคลใดสามารถปรับปรุงผ้าจกได้เหมาะสมที่สุด

- ก. ชิดนำผ้าจกไปประดิษฐ์เป็นม่าน
ข. ซอบนำผ้าจกมาตัดเป็นผ้ารองจาน
ค. ชมนำผ้าจกมาตัดเป็นเสื้อผ้าเด็กเล็ก
ง. ชื่นนำผ้าจกมาตัดเป็นกระเป๋าถือสตรี

37. กิจกรรมในข้อใดเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง-สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด

- ก. บ้านเอื้ออาทร
ข. 30 บาท รักษาทุกโรค
ค. หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
ง. เที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน

38. ข้อใดไม่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

- ก. แสดงการชื่นชมเห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม
ข. พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น
ค. ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรม
ง. ค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น

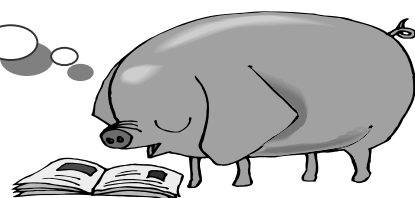
39. ข้อใดที่ควรปฏิบัติมากที่สุดในทางการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

- ก. ลำดวนติดต่อโรงงานทอผ้า ให้นำผ้าจกไปทอเป็นเสื้อสำเร็จรูป
ข. จำป๋านำขลุ่ย แคนมาขายตามตลาดนัด เพื่อคนทั่วไปได้ซื้อไปใช้
ค. ลำไยจัดค่ายชุมนุมลูกเสือชาวบ้าน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น
ง. จำปาเปิดสอนทำงานไม้แก่นักคนทั่วไป ที่สนใจนำไปประกอบอาชีพ

40. การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จะเป็นผลดีต่อท้องถิ่นข้อใดมากที่สุด

- ก. ท้องถิ่นมีชื่อเสียง และมีรายได้จากการท่องเที่ยว
ข. คนในท้องถิ่นสามารถรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้ได้
ค. คนในท้องถิ่นเกิดความภูมิใจ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ง. เกิดการแข่งขันระหว่างท้องถิ่นมากขึ้น ในการพัฒนาผลงานท้องถิ่นของตน

โปรดอ่านให้ถ้วนถี่
ทบทวนอีกทีก่อน
ตัดสินใจ

แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อ.....นามสกุล.....
เลขที่.....ชั้น...../.....โรงเรียน.....

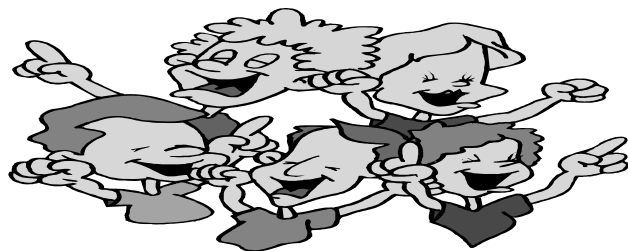

 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกที่แท้จริงของนักเรียนที่มีต่อข้อความ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยนักเรียนอ่านพิจารณาข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียวเท่านั้น

 การแปลความหมายของคำตอบแต่ละระดับ มีดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายความว่า นักเรียนเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้
เห็นด้วย	หมายความว่า นักเรียนเห็นด้วยกับข้อความ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้
ไม่เห็นด้วย	หมายความว่า นักเรียนไม่เห็นด้วยกับข้อความ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายความว่า นักเรียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้

๕ ขอบความกรุณานักเรียนช่วยตอบให้ครบทุกข้อ โดยคำตอบของนักเรียนจะไม่มีผลแต่อย่างไร
ต่อผลการเรียนของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1.	สถานที่นำผ้าจกมาตัดเป็นซองใส่โทรศัพท์มือถือ แล้วนำไปขายในห้างสรรพสินค้า				
2.	วิธีการที่ดีที่สุดในการรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ คือ การไม่ทำให้ส่วนใดส่วนหนึ่งของโบราณสถาน และโบราณวัตถุเกิดความเสียหาย				
3.	บรู๊บอกกับเพื่อนว่า “เราไม่จำเป็นต้องบอกข้อมูลเกี่ยวกับเมืองโบราณคูบัวให้แก่นักท่องเที่ยว เพราะเราไม่มีหน้าที่โดยตรง”				
4.	กรพินธุ์ต้องการศึกษาลักษณะการแต่งกายแบบไท-ยวน จึงไปสอบถามจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน				
5.	สมจิตรนำหม้อโบราณที่พบในหมู่บ้านไปขายให้กับร้านขายของเก่า แล้วนำเงินที่ได้มาบริจาคให้แก่กองทุนหมู่บ้าน				
6.	ถ้าเราต้องการรู้ประวัติเมืองโบราณคูบัว วิธีที่ดีที่สุด คือ ไปสอบถามจากผู้ปกครอง				
7.	การดัดแปลงลวดลายในผืนผ้าจกทำได้ยาก จึงไม่ควรเปลี่ยนแปลงให้แตกต่างไปจากของดั้งเดิม				
8.	วิเศษเล่าตำนานการตั้งหมู่บ้านคูบัวที่ได้รับฟังจากคุณครู ให้ญาติพี่น้องฟังอย่างชื่นชม				
9.	เรานำไซดักปลาที่หักไปซ่อมแซม ให้สามารถใช้งานได้เหมือนเดิม				
10.	ยายลำจวนนำผ้าชิ้นดีนจกอายุกว่าร้อยปีที่มีอยู่ไปมอบให้แก่ศูนย์สืบทอดศิลปะผ้าจกของหมู่บ้าน				
11.	ถ้าเราต้องการให้แหล่งโบราณสถานในหมู่บ้านเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เราควรติดป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ไว้บนโบราณสถาน				

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
12.	การศึกษาเรื่องผ้าจก ทำให้เราได้เรียนรู้เอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวคูบัวในอดีต				
13.	การทอผ้าจกเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าของคนไท-ยวน ดังนั้นเราจึงควรรักษาไว้ให้เฉพาะลูกหลานไท-ยวน				
14.	เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมโบราณสถานในตำบลคูบัว ต้องไปแจ้งให้เจ้าอาวาสทราบก่อน				
15.	กานดำนำชิ้นส่วนของเศียรพระเก่าจากเจดีย์มาซ่อมแซมใหม่ แล้วนำไปวางคืนไว้ที่เดิม				
16.	โบราณสถานและโบราณวัตถุคูบัวเป็นสิ่งที่แสดงถึงความภูมิใจของคนในท้องถิ่น และคนในชาติด้วย				
17.	การรวบรวมคำภาษาถิ่น แล้วจัดทำเป็นพจนานุกรมคำศัพท์ จะทำให้ภาษาไท-ยวนไม่สูญหายไป				
18.	ทุกวันขึ้นวันตรุษมักจะชวนเพื่อนๆให้ช่วยกันทำความสะอาด มุมผ้าจก และเครื่องสานงานไม้ที่ครูจัดไว้ในห้องเรียน				
19.	การเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมงานประเพณีต่างๆของท้องถิ่น ทำให้ชาวบ้านเสียเวลาในการประกอบอาชีพ				
20.	กลุ่มของส้มทำรายงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไม้ ส้มจึงพาเพื่อนๆไปดูวิธีทำผลิตภัณฑ์ไม้ที่โรงงานใกล้บ้าน				
21.	ลือชัยบอกว่า “การดูแลรักษาศูนย์ผู้นำชุมชน เป็นหน้าที่ของทางราชการจะต้องรับผิดชอบดูแล”				
22.	ราตรีต้องการเรียนรู้วิธีทอผ้าจก ราตรีจึงไปศึกษาเฉพาะที่ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านตำบลคูบัวเท่านั้น				
23.	ในวันขึ้นปีใหม่สมปารถน่านำริบบิ้น และสายรุ้งมาตกแต่งที่ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน				

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
24.	มะลิจัดงานแสดงแบบเสื้อผ้าจากผ้าจกขึ้น เพื่อต้องการเผยแพร่วัสดุให้รู้จักในหมู่วัยรุ่น				
25.	บ้านดำนำผ้าจกมาตัดเป็นชุดรูปแบบต่างๆ เพื่อสวมใส่ในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และงานพิธี				
26.	บุญสมเก็บรักษาตุ๊กตาไม้โบราณ ด้วยการทาน้ำมันเคลือบเงา และเก็บไว้ในที่ที่อากาศถ่ายเท				
27.	ดวงตาคิดว่า”การนำผ้าจก ไปจัดแสดงตามงานต่างๆ จะทำให้ผู้อื่นเลียนแบบผลงาน และวิธีการทำของตน”				
28.	ขจรต้องการทราบประวัติของภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงติดต่อเพื่อขอสัมภาษณ์กับท่านโดยตรง				
29.	دنุพรนำเครื่องจักสานที่เก่าๆ ไปเผา เพราะกลัวบ้านรก				
30.	ขนิษฐาชอบใช้กระบุงสานจากพลาสติก เพราะเห็นว่าทนทาน และใช้งานได้สะดวก				
31.	เย็นใจเสนอความเห็นในที่ประชุมว่า “ควรมีการจ้างครูจากกรมศิลปากรมาสอนภาษาไทย-ยวนให้กับนักเรียนในโรงเรียน เพราะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ”				
32.	นายสิทธิ์เสนอให้ชาวบ้านทำตราสินค้าของตำบล เพื่อต้องการให้เครื่องจักสานของท้องถิ่นมีชื่อเสียง				
33.	กระต่ายนำขลุ่ย แคน และลายผ้าจกมาประดับป้ายนิทรรศการของโรงเรียน				
34.	วิธีที่ดีที่สุดในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น คือ การรักษาเอกลักษณ์และรูปแบบของประเพณีให้คงเดิมมากที่สุด				
35.	เรารู้สึกอายเมื่อพูดภาษาถิ่นกับคนในเมือง				
36.	วิธีที่ดีที่สุดในการทราบถึงที่มาของประเพณีไหว้ผีบรรพชน คือ การไปค้นหาจากห้องสมุด และสอบถามกับนักอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่นของท้องถิ่น				

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
37.	พิธีเช่นไหว้ผีบรรพชนเป็นงานที่สิ้นเปลือง เพราะต้องซื้ออาหารหลายชนิดเพื่อนำไปไหว้				
38.	การทำบุญกลางบ้านเป็นประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน แต่นักเรียนไม่จำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับที่มาของประเพณีนี้ก็ได้				
39.	ครูรัตนาคิดว่า"การจัดกิจกรรมการโต้วาทีเป็นภาษาถิ่น จะทำให้นักเรียนได้อุรักษ์ภาษาถิ่น"				
40.	ผกานำตุ๊กตาคนที่ซื้อจากตลาด มาใช้แทนหุ่นคนที่ปั้นจากดินเหนียวในงานทำบุญกลางบ้าน เพราะหาซื้อได้ง่าย และมีความสวยงาม				

สถาบันวิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตำบลคูบัว 4 ด้าน คือ การศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การปรับปรุง-สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้สถานการณ์จำลองที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น 2 สถานการณ์ ดังนี้

สถานการณ์ที่ 1 สำหรับสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ

สถานการณ์ที่ 2 สำหรับสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ

2. การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จะทำการสังเกตในเรื่องต่อไปนี้

1. การศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.1 การเลือกเรื่องที่เป็นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 การวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน

2. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.1 การหยิบใช้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างระมัดระวัง

2.2 การนำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ใช้แล้วมาเก็บรักษาด้วยวิธีการเหมาะสม

3. การปรับปรุง-สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.1 การนำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมสำคัญ

3.2 การเลือกใช้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในกิจกรรมสำคัญ

3.3 การซ่อมแซมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนนำไปใช้งาน

4. การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.2 การเลือกศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์มาเผยแพร่ต่อผู้อื่น

4.2 การใช้ภาษาถิ่นเพื่อการสื่อสาร

3. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อ-สกุลนักเรียน เลขประจำตัว วันที่ เวลา และสถานที่

ส่วนที่ 2 สำหรับบันทึกพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก

ส่วนที่ 3 สำหรับบันทึกเพิ่มเติม

4. การสังเกตพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

การสังเกตพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จะทำการสังเกต 2 ครั้ง คือ สถานการณ์ในการสังเกตก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ และสถานการณ์ในการสังเกตหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการสังเกตมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

1. ครูเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ตามความเป็นจริง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนด
2. ครูสภาพแวดล้อมตามสถานการณ์ที่กำหนด โดยจัดให้มีโต๊ะตามมุมห้อง 4 มุม ดังนี้

มุมที่ 1 สำหรับวางหนังสือ เอกสาร แผ่นพับต่างๆ ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หนังสืออื่นๆที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดราชบุรี และหนังสือทั่วไป

มุมที่ 2 สำหรับวางวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องใช้ในการตกแต่งบอร์ด และตกแต่งห้องเรียน ได้แก่

◆ ภาพต่างๆ ได้แก่ ภาพผ้าจก ภาพศูนย์สืบทอดศิลปะผ้าจกตำบลคูบัว ภาพศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน จังหวัดราชบุรี(หน่วยที่ 1 วัดคูบัว) ภาพอุปกรณ์ทอผ้าจก ภาพภูมิปัญญาด้านการทอผ้าจก ภาพภูมิปัญญาด้านการทำผลิตภัณฑ์ไม้ ภาพผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูป ภาพนักอนุรักษ์มรดกไทย ภาพเครื่องจักสานไม้ไผ่ ภาพครกกระเดื่อง ภาพการตำข้าวซ้อมมือ ภาพวัดคูบัว ภาพวัดแคทราย ภาพวัดท่าช้าง ภาพวัดตากแดด ภาพวัดหนามพุงดอ ภาพวัดบ้านโพธิ์ ภาพการทำขนมจีน ภาพการทำกลองยาว ภาพการนวดแผนโบราณ ภาพการทำของชำร่วย ภาพอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว

◆ สิ่งของอื่นๆ ได้แก่ พวงเข็ม ขลุ่ย แคน เต้านม เครื่องจักสานไม้ไผ่ ภาพมะพร้าวโมกและกะลา ผ้าชิ้นไท-ยวนแบบต่างๆ ของชำร่วย กลองยาว เทียนหอมชนิดต่างๆ พระพุทธรูปโบราณ โองมังกกร และเครื่องปั้นดินเผา ผ้าบาติกแบบต่างๆ ธิบิ้นสายรุ้ง ลูกโป่ง เครื่องจักสานหวาย ผ้าไหม ตุ๊กตาผ้า ผลิตภัณฑ์นมหนองโพ หนังสติ๊ก เข็ม ด้าย กรรไกร

มุมที่ 3 สำหรับวางเครื่องแต่งกายสำหรับนักเรียนที่ใช้ใสในวันงาน ได้แก่

ชาย

1. ชุดเสื้อม่อฮ่อม และกางเกงขักปกย้อมสีดำ ซึ่งมีสภาพเก่า
2. ชุดเสื้อยืด และกางเกงยีนส์
3. ชุดเสื้อเชิ้ต และกางเกงแพร

4. ชุดไทยประยุกต์ชาย
5. ชุดเสื้อปานคอกลม และกางเกงแพร

หญิง

1. เลือกชุดเสื้อแลบแดง และซิ่นตา ซึ่งมีสภาพเก่า
2. เลือกชุดเสื้อวัยรุ่นหญิง และกระโปรงยีนส์
3. เลือกเสื้อคอกระเช้า และผ้าถุงสำหรับโจงกระเบน
4. เลือกชุดไทยประยุกต์หญิง
5. เลือกชุดเอี๊ยม

มุมที่ 4 สำหรับวางเครื่องใช้ในการเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ในโต๊ะที่ 2 และโต๊ะที่ 3 ซึ่งนักเรียนเลือก ได้แก่ กล้องกระดาษ กล้องไม้ กล้องพลาสติก ของเก็บเสื้อผ้า ถุงพลาสติกใส กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษห่อของขวัญ ราวแขวนเสื้อ ไม้แขวนเสื้อ น้ำยาเคลือบเงา ผ้าสะอาด เข็ม ด้าย กรรไกร

ขั้นที่ 2 ขั้นสังเกต และบันทึกผล

2. นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มละ 6-8 คนในการทำกิจกรรม โดยวิธีการจับฉลาก
3. นักเรียนรับบัตรหมายเลขประจำตัวที่ครูแจกให้ตั้งแต่ 1-6 หรือ 1-8 พร้อมกับนักเรียนติดบัตรหมายเลขประจำตัว
4. นักเรียนเข้าไปในสถานที่ที่เตรียมไว้ครั้งละ 1 กลุ่ม ตามลำดับการจับฉลาก จากนั้นนักเรียนอ่านสถานการณ์ที่กำหนด ครูให้เวลานักเรียนในการอ่านสถานการณ์ 5 นาที
5. นักเรียนดำเนินเลือกเรื่องที่กลุ่มต้องการนำมาจัดแสดงผลงาน 3 เรื่อง โดยครูกำหนดเวลาในการเลือกเรื่อง 5 นาที
6. นักเรียนวางแผนการดำเนินการ และลงมือทำงานตามสถานการณ์ โดยนักเรียนต้องเลือกภาพสำหรับตกแต่งซุ้ม และเลือกวัสดุอุปกรณ์สำหรับประดับตกแต่ง ตามจำนวนซึ่งระบุไว้ในป้ายที่มุมต่างๆ และครูกำหนดเวลาให้นักเรียนในการทำกิจกรรมกลุ่ม 25 นาที
7. ครูสังเกต และบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำงานลงในแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
8. นักเรียนทุกคนในกลุ่มนำเสนอผลงานของกลุ่ม พร้อมกับครูสังเกต และบันทึกพฤติกรรม
9. ครูทำการประเมินผลงานของนักเรียนด้วยวาจา (ไม่มีผลต่อการสังเกตพฤติกรรม)
10. นักเรียนเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยครูกำหนดเวลาให้นักเรียนเก็บวัสดุอุปกรณ์ 10 นาที ขณะที่นักเรียนเก็บอุปกรณ์ครูสังเกต และบันทึกพฤติกรรมลงในแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินผล

11. หลังจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเรียบร้อยแล้ว ครูจึงนำแบบสังเกตพฤติกรรมมาวิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆ ที่นักเรียนแสดงออกมานั้นตรงกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในแบบประเมินพฤติกรรม ในช่องการปฏิบัติ ดังนี้

- ◆ ถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ให้ใส่เครื่องหมาย ✓
- ◆ ถ้านักเรียนไม่ได้แสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ให้ใส่เครื่องหมาย ✕

12. ครูให้คะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามเกณฑ์ที่กำหนดในแบบประเมิน จากนั้นครูรวมคะแนนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นรายบุคคล ลงในตารางสรุปพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานการณ์ที่ 1 สำหรับสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ในช่วงก่อนปิดภาคการศึกษาปลาย โรงเรียนของเราจะมีงานนิทรรศการ”มหัศจรรย์วันท้องถิ่น”ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทางโรงเรียนได้มอบหมายให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนรับผิดชอบในการตกแต่งห้องเรียน และจัดป้ายนิทรรศการภายในห้องเรียน

นักเรียนทุกคนจึงร่วมกันคิด ตกลงกันในการดำเนินการจัดป้ายนิทรรศการ จำนวน 3 ป้าย และจัดมุมแสดงผลงานภายในห้องเรียน และเลือกเสื้อผ้าสำหรับสวมใส่ในวันงานนิทรรศการ

สมมติว่านักเรียนเป็นคนที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามที่นักเรียนได้ร่วมกำหนดไว้ หลังจากนั้นนักเรียนทดลองจัดป้ายนิทรรศการให้ครูดูผลงาน พร้อมกับนำเสนอผลงานต่อครู เมื่อหลังจากเสร็จสิ้นการทำงานทั้งหมด คุณครูให้นักเรียนนำอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการจัดนิทรรศการไปเก็บให้เรียบร้อย

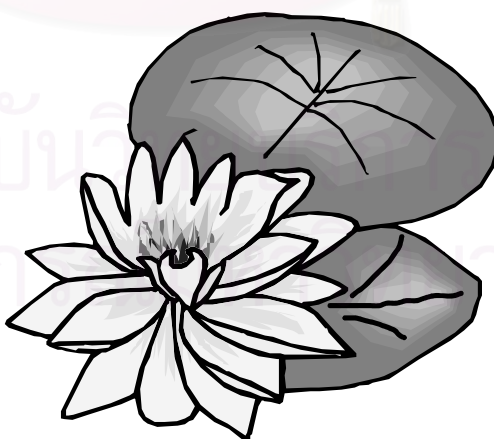
สถาบันส่งเสริม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานการณ์ที่ 2 สำหรับสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
หลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ

เนื่องจากทางราชการจะมีการจัดกิจกรรมค่ายลูกเสือชาวบ้าน และกลุ่มเยาวชนขึ้นทุกปี โดยในปีนี้ท้องถิ่นของเราเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน ในการนี้ทางท้องถิ่นได้ขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นเยาวชนของหมู่บ้านเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมค่ายลูกเสือชาวบ้าน และกลุ่มเยาวชน โดยนักเรียนได้รับมอบหมายให้จัดซุ้มแสดงผลงานของตำบลคูบัว

นักเรียนทุกคนจึงร่วมกันคิดตกลงกันในการดำเนินการจัดซุ้มแสดงผลงานของตำบลคูบัว ในสถานที่ที่จัดไว้ภายในห้องเรียน และคัดเลือกเสื้อผ้าสำหรับสวมใส่ในวันงานด้วย

สมมติว่านักเรียนได้รับมอบหมายให้ทำงานตามที่ทางโรงเรียนกำหนด หลังจากนั้นนักเรียนทดลองจัดซุ้มนิทรรศการให้ครูดูผลงาน และนำเสนอผลงานต่อครู เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมค่ายลูกเสือชาวบ้าน และกลุ่มเยาวชน นักเรียนจะต้องเก็บรักษาอุปกรณ์ให้เรียบร้อย เพื่อให้รุ่นน้องได้ใช้ในการจัดซุ้มแสดงผลงานในปีต่อไป

แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 สำหรับสถานการณ์ที่ .....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....สถานที่.....

สมาชิกกลุ่ม.....

ชื่อ.....นามสกุล.....หมายเลข.....

ชื่อ.....นามสกุล.....หมายเลข.....

ชื่อ.....นามสกุล.....หมายเลข.....

ชื่อ.....นามสกุล.....หมายเลข.....

ชื่อ.....นามสกุล.....หมายเลข.....

ชื่อ.....นามสกุล.....หมายเลข.....

ชื่อ.....นามสกุล.....หมายเลข.....

ชื่อ.....นามสกุล.....หมายเลข.....

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการพฤติกรรม	หมายเลขสมาชิกกลุ่ม							
	1	2	3	4	5	6	7	8
4. การใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร								
☐ ใช้ภาษาถิ่นในขณะที่ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
☐ ใช้ภาษาถิ่นในขณะที่ทำกิจกรรมบางครั้ง.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
☐ ใช้ภาษาถิ่นในการนำเสนอชิ้นแสดงผลงานต่อครู.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
☐ ไม่พูดภาษาถิ่นเลย.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

หมายเหตุ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบประเมินรายการพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับสถานการณ์ที่.....**

ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

เวลา.....สถานที่.....

แนวทาง การอนุรักษ์	พฤติกรรมในการอนุรักษ์	เกณฑ์ คะแนน	การ ปฏิบัติ	คะแนน ที่ได้
1. การศึกษา + เผยแพร่	ข้อ 1.1 การเลือกเนื้อหาจัดชุด 3 เรื่อง (เรื่องละ 3, 2 และ 1 คะแนน)			
	☆ ตกลงเลือกเรื่องประวัติเมืองโบราณคูบัว โบราณสถานเมือง คูบัว โบราณวัตถุเมืองคูบัว ประวัติชาวไท-ยวน ผ้าจก เครื่อง แต่งกายชาวไท-ยวน ภาษาถิ่น การทำผลิตภัณฑ์ไม้ การดำ ข้าวหอมมือ พิธีไหว้ผีบรรพชน พิธีทำบุญกลางบ้าน	3		
	☆ เลือกเรื่องแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญในท้องถิ่น และ ประวัติ อ.อุดม สมพร.....	2		
	☆ เลือกเรื่องการทำนา การนวดแผนโบราณ การทำขนมจีน การทำของขำร่วย การทำกลองยาว หรืออาชีพต่างๆ.....	1		
	ข้อ 1.2 การวางแผนการทำงาน			
	☆ เลือกวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนก่อนการปฏิบัติ งานใดๆ.....	3		
	☆ ตกลงให้มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน.....	3		
	☆ เลือกไปศึกษาที่แหล่งข้อมูลก่อนการปฏิบัติงาน.....	3		
2. การทำนุ บำรุง	ข้อ 2.1 การหยิบใช้วัสดุอุปกรณ์			
	☆ หยิบใช้อย่างระมัดระวัง.....	3		
	ข้อ 2.4 การเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์			
	☆ จัดเก็บด้วยความระมัดระวัง.....	3		
	☆ เลือกเก็บผ้าชิ้นไท-ยวนโดยใส่ไม้แขวน ไว้ที่ราวตากผ้า.....	3		
	☆ เลือกพวงเข็มเก็บในกล่องกระดาษ.....	3		
	☆ เลือกใช้ผ้าสะอาดเช็ดภาชนะไม้โมกและกะลา.....	3		
	☆ เลือกมัดฝุ่นหรือเช็ดเครื่องจักสานไม้ไผ่เก่า.....	3		

	<p>☆ เลือกทาน้ำยาเคลือบเงา/เช็ดด้วยผ้าสะอาดขลุ่ย แคน เต้านมไม้.....</p> <p>3</p> <p>ข้อ 3.2 การเก็บรักษาเครื่องแต่งกาย</p> <p>☆ จัดเก็บด้วยความระมัดระวัง.....</p> <p>3</p>			
3. การปรับปรุง - สร้างสรรค์	<p>ข้อ 2.2 การเลือกภาพตกแต่งซุ้มแสดงผลงาน 9 ภาพ (ให้คะแนนภาพละ 1 และ 0.5 คะแนน)</p> <p>☆ เลือกภาพผ้าจก ภาพศูนย์สีบทอดศิลป์ผ้าจกตำบลคูบัว ภาพศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน จังหวัดราชบุรี(หน่วยที่ 1 วัดคูบัว) ภาพอุปกรณ์ทอผ้าจก ภาพภูมิปัญญาด้านการทอผ้าจก ภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์ไม้ ภาพผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูป ภาพนักอนุรักษ์มรดกไทย ภาพเครื่องจักสานไม้ไผ่ ภาพครก กระเดื่อง ภาพการทำข้าวซ้อมมือ ภาพวัดต่างๆ.....</p> <p>1</p> <p>☆ เลือกภาพการทำขนมจีน ภาพการนวดแผนโบราณ ภาพการทำของชำร่วย การทำกลองยาว.....</p> <p>0.5</p> <p>ข้อ 2.3 การเลือกสิ่งของประดับซุ้มแสดงผลงาน 5 ชนิด</p> <p>☆ เลือกพวงเข็ม.....</p> <p>2</p> <p>☆ เลือกขลุ่ย แคน เต้านมไม้.....</p> <p>2</p> <p>☆ เลือกผ้าขึ้นไท-ยวนแบบต่างๆ.....</p> <p>2</p> <p>☆ เลือกเครื่องจักสานไม้ไผ่เก่า.....</p> <p>2</p> <p>☆ เลือกภาชนะไม้โมกและกะลา.....</p> <p>2</p> <p>ข้อ 3.1 การซ่อมแซมชุดก่อนนำไปใช้งาน</p> <p>☆ เลือกซ่อมเสื้อผ้าก่อนสวมใส่.....</p> <p>3</p>			
4. การเผยแพร่	<p>ข้อ 3.1 การเลือกเครื่องแต่งกาย</p> <p>☆ เลือกชุดเสื้อมือฮ่อม และกางเกงชกปกย้อมสีดำเก่า.....</p> <p>3</p> <p>☆ เลือกชุดเสื้อแลบแดง และขึ้นตากระดุมหลอด.....</p> <p>3</p> <p>ข้อ 4. การใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร</p> <p>☆ ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารขณะทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง...</p> <p>3</p> <p>☆ ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารขณะทำกิจกรรมบางครั้ง.....</p> <p>2</p> <p>☆ ใช้ภาษาถิ่นในการนำเสนอซุ้มแสดงผลงานต่อครู.....</p> <p>3</p>			
	รวม	73 คะแนน		

บันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(ผู้ประเมิน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ครั้งที่..... สถานที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกพฤติกรรมฉบับนี้ ใช้สังเกตพฤติกรรมและการปฏิบัติ ทั้ง 4 ด้าน คือ การศึกษา การทำนุบำรุง การปรับปรุง และสร้างสรรค์ และการเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัวของนักเรียนระหว่างเรียนในโปรแกรมฯ
2. ช่วงเวลาที่ทำกรสังเกตระหว่างเรียน คือ ชั้นที่ 3 ปฏิบัติภาคสนาม – ชั้นที่ 5 ประชาสัมพันธ์ ของการจัดการเรียนรู้ในทุกหน่วยการเรียนรู้
3. เกณฑ์การให้คะแนนการพฤติกรรม มีดังนี้

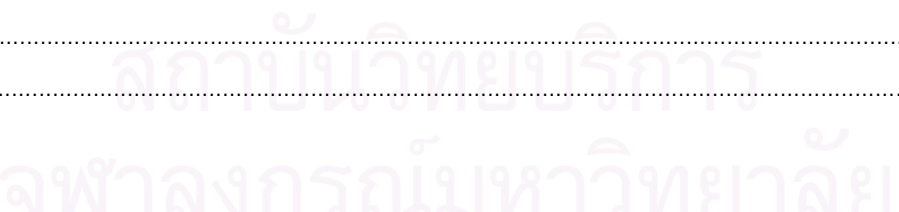
3	หมายถึง แสดงพฤติกรรมและการปฏิบัติมาก
2	หมายถึง แสดงพฤติกรรมและการปฏิบัติปานกลาง
1	หมายถึง แสดงพฤติกรรมและการปฏิบัติน้อย
0	หมายถึง ไม่เกิดพฤติกรรม
-1	หมายถึง แสดงพฤติกรรมทางลบ

รายการพฤติกรรม	การบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน																							
	ชื่อ - สกุลนักเรียน																							
ด้านการศึกษา																								
+ กระตือรือร้นสนใจศึกษา.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ มีความสุขกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ ตั้งใจฟังวิทยากรและซักถามวิทยากรอย่างมีเหตุผล.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ ปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่ต่างๆ.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- แสดงท่าทีเบื่อหน่ายในกิจกรรม.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- ไม่ปฏิบัติตามวิธีการที่ได้ตกลงไว้.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- เล่น พูดคุยรบกวน ไม่สนใจฟังวิทยากรบรรยาย.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- ผ่าฝืนระเบียบของสถานที่.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
ด้านการทำนุบำรุง																								
+ ไม่แต่ต้องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิดความเสียหาย.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ ไม่เก็บชิ้นส่วนของโบราณต่างมาเป็นที่ระลึก.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ ทิ้งขยะในที่ที่จัดให้ทิ้ง.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ บอก/เตือนไม่ให้ผู้อื่นทิ้งขยะตามบริเวณต่างๆ.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- จับต้องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิดความเสียหาย.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- เก็บชิ้นส่วนของโบราณต่างมาเป็นที่ระลึก.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....

รายการพฤติกรรม	การบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน																								
	ชื่อ - สกุลนักเรียน																								
ด้านการทำนุบำรุง(ต่อ)																									
- ชักชวนเพื่อนให้ทำลายหรือวิธีการอื่นใดเพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความเสียหาย.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- ทิ้งขยะลงในบริเวณสถานที่ต่างๆ.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
ด้านการปรับปรุง และสร้างสรรค์																									
+ แสดงความต้องการในการปรับปรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ พยายามแก้ไขความผิดปกติของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ เลือกศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้ในงาน.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ นำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้รับปรุงมาใช้ในชีวิตประจำวัน...	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- คัดค้านการปรับปรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- เลือกวัสดุสมัยใหม่ หรือวัสดุสิ้นเปลืองมาใช้ในงาน.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
- ละเลย หรือปล่อยให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคงความเสียหาย.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
ด้านการเผยแพร่																									
+ พูดภาษาถิ่นในการสื่อสาร.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
+ บอก/ชักชวนให้เพื่อนพูดภาษาถิ่น.....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....

รายการพฤติกรรม	การบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน																									
	ชื่อ - สกุลนักเรียน																									
ด้านการเผยแพร่(ต่อ)																										
+ พูดชื่นชมถึงคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
+ เข้าร่วมกิจกรรมสำคัญที่จัดขึ้นในท้องถิ่น.....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
- ไม่พูดภาษาถิ่น.....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
-ต่อต้านการพูดภาษาถิ่น.....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
- พูดจาดูหมิ่นถากถางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
- ไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในท้องถิ่น.....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
บันทึกเพิ่มเติม	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>																									
																							ลงชื่อ.....	ผู้บันทึก		

**แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

การเข้าร่วมโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการเพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

ชื่อ.....นามสกุล.....
เลขที่.....ชั้น...../.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ และความเหมาะสมในการจัดโปรแกรมฯ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นของนักเรียนจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามที่สอบถามความคิดเห็น และความพึงพอใจของนักเรียนจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม ด้านความเหมาะสมของสถานที่ ด้านความเหมาะสมของระยะเวลา ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามที่สอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อโปรแกรมฯ ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะสำหรับการจัดโปรแกรมฯ ครั้งต่อไป

ตอนที่ 1 ความคิดเห็น และความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

คำชี้แจง จงอ่านพิจารณาข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน

ข้อคำถาม	มากที่สุด	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อยที่สุด
<p>1. ด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1.1 นักเรียนสามารถใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่เพียงใด</p> <p>1.2 นักเรียนมีความพอใจในการเรียนการสอนในลักษณะเช่นนี้เพียงใด</p> <p>1.3 งานที่นักเรียนได้รับมอบหมาย ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเองเพียงใด</p> <p>1.4 สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้เป็นสิ่งที่นักเรียนอยาการู้เพียงใด</p> <p>1.5 นักเรียนมีความมั่นใจมากขึ้นในการทำโครงการอื่นๆเพียงใด</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>2. ด้านความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม</p> <p>2.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับตัวนักเรียนเพียงใด</p> <p>2.2 กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับกลุ่มของนักเรียนเพียงใด</p> <p>2.3 กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียนเพียงใด</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ข้อคำถาม	มากที่สุด	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อยที่สุด
3. ด้านความเหมาะสมของสถานที่ 3.1 สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในห้องเรียนมีความเหมาะสมเพียงใด 3.2 สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนมีความเหมาะสมเพียงใด	.....	.....	.....	.....
4. ด้านความเหมาะสมของระยะเวลา 4.1 ช่วงเวลาของคาบเรียน มีความเหมาะสมเพียงใด 4.2 ระยะเวลาในการเรียนแต่ละวัน มีความเหมาะสมเพียงใด 4.3 ระยะเวลาในการเรียนสัปดาห์ละ 3 วัน มีความเหมาะสมเพียงใด 4.4 ระยะเวลาในการเรียนตลอดโปรแกรม 12 สัปดาห์มีความเหมาะสมเพียงใด	.....	.....	.....	.....
5. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ 5.1 นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ เพียงใด 5.2 นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการทำงานของตนเองเพียงใด 5.3 นักเรียนเข้าใจถึงวิธีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถูกต้องเพียงใด 5.4 นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพียงใด 5.5 นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้กับท้องถิ่นเพียงใด	.....	.....	.....	.....

ตอนที่ 2 ความรู้สึกที่มีต่อโปรแกรมฯ ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะสำหรับการจัด
โปรแกรมฯ ครั้งต่อไป

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ความรู้สึกที่มีต่อการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ปัญหาที่นักเรียนพบในระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

.....

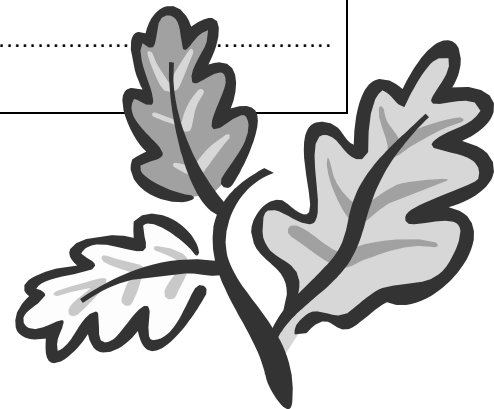
.....

.....

.....

.....

.....

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

❖ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

.....

❖ ด้านเนื้อหาที่นำมาใช้ในการสอน

.....

❖ ด้านสื่อที่นำมาใช้ในการสอน

.....

❖ ด้านระยะเวลา

.....

❖ ด้านสถานที่

.....

❖ ด้านครูผู้สอน

.....

❖ ด้านอื่นๆ

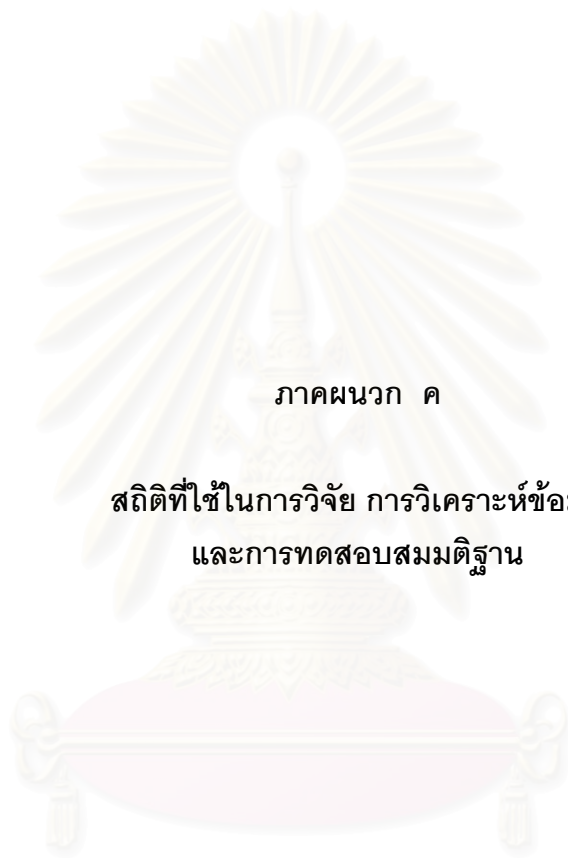
.....

.....

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคน
 ที่ให้ความร่วมมือนะคะ

ภาคผนวก ค

สถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล
และการทดสอบสมมติฐาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาความเที่ยงของแบบสอบถามรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้สูตรของคูเดอร์- ริชาร์ดสัน(Kuder-Richardson KR-20)

1.1 การหาความแปรปรวนของคะแนนรวม (s_x^2)

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร } s_x^2 &= \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)} \\ \text{แทนค่าในสูตร} &= \frac{30(25470) - (779)^2}{30(30-1)} \\ &= \frac{764100 - 606841}{870} \\ &= \frac{157259}{870} \\ &= 180.75 \end{aligned}$$

ตารางที่ 21 การหาความแปรปรวนของคะแนนรวม

คนที่	คะแนนรวม(X)	X^2
1	22	484
2	22	484
3	22	484
4	21	441
5	20	400
6	20	400
7	20	400
8	17	289
9	16	256
10	15	225
11	15	225

ตารางที่ 21(ต่อ) การหาความแปรปรวนของคะแนนรวม

คนที่	คะแนนรวม(X)	X^2
12	16	256
13	37	1369
14	37	1369
15	36	1296
16	25	625
17	26	676
18	27	729
19	27	729
20	27	729
21	25	625
22	37	1369
23	28	784
24	27	729
25	36	1296
26	33	1089
27	33	1089
28	31	961
29	28	784
30	33	1089
รวม	$\sum x = 779$	$\sum x^2 = 25470$

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 การหาค่าความเที่ยงของแบบสอบความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้สูตรของคูเดอร์- ริชาร์ดสัน(Kuder-Richardson KR-20)

$$KR20 = \left[\frac{k}{k-1} \right] \left[1 - \frac{\sum p_i q_i}{s_x^2} \right]$$

- เมื่อ KR = สัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบ
 k = จำนวนข้อสอบ
 p_i = สัดส่วนของผู้ตอบถูกในข้อที่ i
 q_i = สัดส่วนของผู้ตอบผิดในข้อที่ i ($q_i=1-p_i$)
 s_x = ความแปรปรวนของคะแนนรวม x

(Kuder-Richardson, 1937 อ้างถึงในศิริชัย กาญจนาวาสี, 2542)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร} &= \left[\frac{40}{40-1} \right] \left[1 - \frac{8.77}{180.75} \right] \\ &= [1.02] [1 - 0.049] \\ &= [1.02] [0.951] \\ &= 0.97 \end{aligned}$$

ความเที่ยงของแบบสอบความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่าเท่ากับ 0.97

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22 การหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อที่	P_i	Q_i	$P_i Q_i$
1	0.76	0.24	0.18
2	0.50	0.50	0.25
3	0.27	0.73	0.20
4	0.66	0.34	0.22
5	0.60	0.40	0.24
6	0.58	0.42	0.24
7	0.37	0.63	0.23
8	0.43	0.57	0.25
9	0.73	0.27	0.20
10	0.60	0.40	0.24
11	0.43	0.57	0.14
12	0.90	0.10	0.09
13	0.60	0.40	0.24
14	0.63	0.37	0.23
15	0.50	0.50	0.25
16	0.73	0.27	0.20
17	0.60	0.40	0.24
18	0.60	0.40	0.24
19	0.33	0.67	0.22
20	0.67	0.33	0.22
21	0.63	0.37	0.23
22	0.73	0.27	0.20
23	0.46	0.54	0.25
24	0.57	0.43	0.24
25	0.40	0.60	0.24
26	0.33	0.67	0.22
27	0.63	0.37	0.23

ตารางที่ 22 (ต่อ) การหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อที่	P_i	Q_i	$P_i Q_i$
28	0.26	0.74	0.19
29	0.66	0.34	0.22
30	0.53	0.47	0.25
31	0.40	0.60	0.24
32	0.30	0.70	0.21
33	0.43	0.57	0.24
34	0.26	0.74	0.19
35	0.63	0.37	0.23
36	0.56	0.44	0.25
37	0.76	0.24	0.18
38	0.33	0.67	0.22
39	0.23	0.77	0.17
40	0.50	0.50	0.25
รวม	$\sum p_i = 21.09$	$\sum q_i = 18.91$	$\sum p_i q_i = 8.77$

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การหาค่าระดับความยากและอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนี้

2.1 การหาความยากของแบบทดสอบความรู้ใช้สูตร

$$p = \frac{R_H + R_L}{N_H + N_L} \quad \text{เกณฑ์ } 0.20 \leq p \leq 0.80$$

2.2 การหาอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรู้ใช้สูตร

$$r = \frac{R_H - R_L}{N_H \text{ or } N_L} \quad \text{เกณฑ์ } r \geq +0.20$$

R_H = จำนวนคนที่ตอบถูกในกลุ่มสูง

R_L = จำนวนคนที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำ

N_H = จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มสูง

N_L = จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มต่ำ

(ศิริชัย กาญจนาวาสี, 2542)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 24 ค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบความรู้ในการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อ	ค่าความยาก	ค่าอำนาจ จำแนก	ข้อ	ค่าความยาก	ค่าอำนาจ จำแนก
1	0.76	0.44	21	0.63	0.50
2	0.50	0.70	22	0.73	0.39
3	0.27	0.44	23	0.46	0.50
4	0.66	0.56	24	0.57	0.39
5	0.60	0.30	25	0.40	0.39
6	0.58	0.23	26	0.33	0.27
7	0.37	0.33	27	0.63	0.22
8	0.43	0.31	28	0.26	0.31
9	0.73	0.39	29	0.66	0.56
10	0.60	0.50	30	0.53	0.34
11	0.43	0.31	31	0.40	0.33
12	0.90	0.25	32	0.30	0.22
13	0.60	0.30	33	0.43	0.31
14	0.63	0.77	34	0.26	0.44
15	0.50	0.55	35	0.63	0.31
16	0.73	0.43	36	0.56	0.39
17	0.60	0.30	37	0.76	0.52
18	0.60	0.36	38	0.33	0.42
19	0.33	0.27	39	0.23	0.39
20	0.67	0.28	40	0.50	0.33

3. การวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค(Cronbach's Alpha) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS

จากสูตร

$$\alpha = \left[\frac{k}{k-1} \right] \left[1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_x^2} \right]$$

เมื่อ α = สัมประสิทธิ์ความเที่ยง

σ_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนส่วนที่ i (หรือข้อที่ i)

σ_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวม x

k = จำนวนส่วน(component) ที่นำมารวมเป็น x (หรือจำนวนข้อสอบ)

(Cronbach, 1951 อ้างถึงในศิริชัย กาญจนาวาสี, 2542)

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0   N of Items = 48

Alpha = .7924

ความเที่ยงของแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่าเท่ากับ 0.79

4. การหาค่าความเที่ยงของแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงระหว่างผู้สังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน(Pearson's Product moment correlation coefficient = r_{xy})

$$\text{จากสูตร} \quad r_{xy} = \frac{N\sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{(N\sum x^2 - (\sum x)^2)(N\sum y^2 - (\sum y)^2)}}$$

เมื่อ r_{xy} = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x กับตัวแปร y

N = จำนวนคนหรือจำนวนคู่ของข้อมูล

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนดิบตัวแปร x

$\sum y$ = ผลรวมของคะแนนดิบตัวแปร y

$\sum xy$ = ผลรวมของผลคูณของคะแนนตัวแปร x กับคะแนนของตัวแปร y
เป็นคู่ๆ ในรูปคะแนนดิบ

$\sum x^2$ = ผลรวมกำลังสองของคะแนนดิบตัวแปร x

$\sum y^2$ = ผลรวมกำลังสองของคะแนนดิบตัวแปร y

(พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 25 การหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงระหว่างผู้สังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่น(Inter-rater Reliability) ของแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่น

โดยที่ x = คะแนนการสังเกตโดยผู้วิจัย

y = คะแนนการสังเกตโดยผู้ช่วยวิจัย

คนที่	X	Y	X ²	Y ²	XY
1	22.5	22	506.25	484	495
2	25	25.5	625	650.25	637.5
3	30.5	31.5	930.25	992.25	960.75
4	30	31	900	961	930
5	25	25	625	625	625
6	29	28	841	784	812
รวม	$\sum x = 162$	$\sum y = 163$	$\sum x^2 = 4427.5$	$\sum y^2 = 4496.5$	$\sum xy = 4460.25$

จากข้อมูลในตารางนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสังเกตพฤติกรรมการ
ปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

$$\begin{aligned}
 \text{แทนค่าในสูตร} &= \frac{6(4460.25) - (162)(163)}{\sqrt{(6(4427.5) - (162)^2)(6(4496.5) - (163)^2)}} \\
 &= \frac{(26761.5) - (26406)}{\sqrt{(26565 - 26244)(26979 - 26569)}} \\
 &= \frac{355.5}{\sqrt{(321)(410)}} \\
 &= \frac{355.5}{\sqrt{131610}} \\
 &= \frac{355.5}{362.78} = 0.98
 \end{aligned}$$

ความเที่ยงของแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
มีค่าเท่ากับ 0.98

การทดสอบสมมติฐาน

1. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมด้วยโปรแกรม SPSS

1.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

T-Test

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	PRE	16.3077	26	4.50572	.88364
	POST	31.1154	26	2.61269	.51239

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	PRE & POST	26	.632	.001

Paired Samples Test

		Paired Differences				t	df	Sig. (1-tailed)	
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower				Upper
Pair 1	PRE - POST	-14.8077	3.49879	.68617	-16.2209	-13.3945	-21.580	25	.000

ในกรณีภายในกลุ่มชั้นแห่งความเป็นอิสระ(df) เท่ากับ (N-1 เมื่อ N=26) ดังนั้น N-1 = 25 จาก การเปิดตารางค่า $t_{.05, 25} = 1.708$

ค่า t ที่คำนวณได้ เท่ากับ 21.58 มีค่ามากกว่า t ณ ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ที่ df 25 ซึ่งมีค่า เท่ากับ 1.708 ($t_{.05, 25} = 1.708$) แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

T-Test

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 ATPRE เจตคติก่อน ATPOST เจตคติหลัง	2.9548 3.3260	26 26	.28018 .17797	.05495 .03490

Paired Samples Correlations

	N	Correlation	Sig.
Pair 1 ATPRE เจตคติก่อน & ATPOST เจตคติหลัง	26	.289	.152

Paired Samples

	Paired					t	df	Sig. (1-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	99% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 ATPRE เจตคติก่อน - ATPOST เจตคติหลัง	-.3712	.28519	.05593	-.5271	-.2153	-6.636	25	.000

กรณีภายในกลุ่มชั้นแห่งความเป็นอิสระ(df) เท่ากับ (N-1 เมื่อ N=26) ดังนั้น N-1 = 25 จาก
การเปิด ตารางค่า $t_{.05,25} = 1.708$

ค่า t ที่คำนวณได้ เท่ากับ 6.636 มีค่ามากกว่า t ณ ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ที่ df 25 ซึ่งมีค่า
เท่ากับ 1.708 ($t_{.05,25} = 1.708$) แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ของนักเรียน หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

T-Test

Paired Samples

		Mea	N	Std.	Std. Mea
Pair	BehaviorPr	25.596	26	4.1280	.8095
1	BehaviorPo	61.403	26	2.9428	.5771

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair	BehaviorPre & BehaviorPos	26	.254	.211

Paired Samples

		Paired				t	df	Sig. (1-tailed)	
		Mea	Std.	Std. Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower				Upper
Pair	BehaviorPre BehaviorPo	-35.80769	4.42058	.86695	-37.59320	-34.02218	-41.303	25	.000

กรณีภายในกลุ่มชั้นแห่งความเป็นอิสระ(df) เท่ากับ (N-1 เมื่อ N=26) ดังนั้น N-1 = 25 จาก
การเปิดตารางค่า $t_{.05, 25} = 1.708$

ค่า t ที่คำนวณได้ เท่ากับ 41.303 มีค่ามากกว่า t ณ ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ที่ df 25 ซึ่งมี
ค่าเท่ากับ 1.708 ($t_{.05, 25} = 1.708$) แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นของนักเรียน หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรมด้วยโปรแกรม SPSS

2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม

T-Test

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	POST	31.1154	26	2.61269	.51239
	เกณฑ์	30.0000	26	.00000	.00000

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	POST & เกณฑ์	26	.	.

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (1-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	POST - เกณฑ์	1.1154	2.61269	.51239	.0601	2.1707	2.177	25	.039

กรณีภายในกลุ่มชั้นแห่งความเป็นอิสระ(df) เท่ากับ (N-1 เมื่อ N=26) ดังนั้น N-1 = 25 จาก การเปิดตารางค่า $t_{.05,25} = 1.708$

ค่า t ที่คำนวณได้ เท่ากับ 2.177 มีค่ามากกว่า t ณ ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ที่ df 25 ซึ่งมี ค่าเท่ากับ 1.708 ($t_{.05,25} = 1.708$) แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม

T-Test

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	ATPOST เจตคติหลัง	3.3260	26	.17797	.03490
	เกณฑ์	3.2000	26	.00000	.00000

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	ATPOST เจตคติหลัง & เกณฑ์	26	.	.

Paired Samples

		Paired					t	df	Sig. (1-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidenc Interval of Differenc				
					Lower	Upper			
Pair	ATPOST เจตคติหลัง -	.1260	.17797	.03490	.0541	.1978	3.609	25	.001

กรณีภายในกลุ่มชั้นแห่งความเป็นอิสระ(df) เท่ากับ (N-1 เมื่อ N=26) ดังนั้น N-1 = 25 จาก การเปิดตารางค่า $t_{.05,25} = 1.708$

ค่า t ที่คำนวณได้ เท่ากับ 3.609 มีค่ามากกว่า t ณ ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ที่ df 25 ซึ่งมีค่า เท่ากับ 1.708 ($t_{.05,25} = 1.708$) แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียน หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินโปรแกรม

T-Test

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	BehaviorPos	61.4038	26	2.94285	.57714
	Standard	59.0000	26	.00000	.00000

Paired Samples Correlations

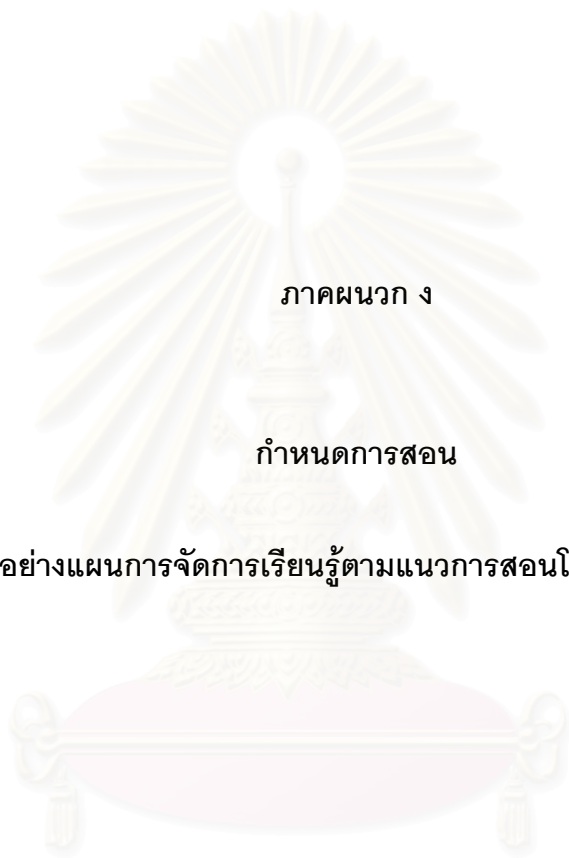
		N	Correlation	Sig.
Pair 1	BehaviorPos & Standard	26	.	.

Paired Samples

		Paired					t	df	Sig (1-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Interval of Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	BehaviorPo Standar	2.4038	2.9428	.5771	1.2152	3.5924	4.165	25	.000

กรณีภายในกลุ่มชั้นแห่งความเป็นอิสระ(df) เท่ากับ (N-1 เมื่อ N=26) ดังนั้น N-1 = 25 จาก การเปิดตารางค่า $t_{.05, 25} = 1.708$

ค่า t ที่คำนวณได้ เท่ากับ 4.165 มีค่ามากกว่า t ณ ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ที่ df 25 ซึ่งมีค่า เท่ากับ 1.708 ($t_{.05, 25} = 1.708$) แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ภาคผนวก ง

กำหนดการสอน

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กำหนดการสอน

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
1. ปฐมนำสู่โครงการ	<p>การทำโครงการ</p> <p>ความหมายของโครงการ</p> <p>วัตถุประสงค์ของโครงการ</p> <p>คุณค่าของการทำโครงการ</p> <p>ขั้นตอนการทำโครงการ</p> <p>ประเภทของโครงการ</p> <p>ทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม</p>	<ol style="list-style-type: none"> อธิบายความหมาย ขั้นตอน และประเภทของการทำโครงการได้ สรุป และอธิบายลักษณะการทำโครงการได้ ทำแผนโครงการอย่างง่ายได้ บอกองค์ประกอบที่สำคัญที่ช่วยให้การทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพได้อย่างถูกต้อง อธิบายบทบาทของผู้นำกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มได้อย่างถูกต้อง ปฏิบัติตนเป็นผู้นำ และสมาชิกที่ดีได้ อธิบายถึงความสำคัญของการให้ความร่วมมือกลุ่มได้อย่างถูกต้อง 	12	1
2. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	<p>ความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม</p> <p>แนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> การศึกษา การทำนุบำรุง การปรับปรุง และสร้างสรรค์ การเผยแพร่ 	<ol style="list-style-type: none"> อธิบายความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง อธิบายความหมายของแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ได้อย่างชัดเจน สรุปความหมายของแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ได้ถูกต้อง 	8	2

กำหนดการสอน(ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
2. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม (ต่อ)	2. ความหมาย ตัวอย่างการปฏิบัติ ในแต่ละด้าน 3. ประโยชน์ของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	4. ยกตัวอย่างการปฏิบัติตามแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง 5. ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับครูและเพื่อนได้อย่างไม่เขินอาย		
3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว 3.1 แกะรอยอดีต	1. เมืองโบราณคูบัว เมืองโบราณทวารวดี ประวัติเมืองโบราณคูบัว ที่ตั้งเมืองโบราณคูบัว ลักษณะเมืองโบราณคูบัว แหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุในคูบัว	1. เลือกหัวข้อในการทำโครงการได้ตามความสนใจ 2. ดำเนินการในการทำโครงการได้อย่างเป็นขั้นตอน 3. วางแผนและเขียนแผนในการทำโครงการได้อย่างชัดเจน และเป็นขั้นตอน 4. ปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในการทำโครงการได้ 5. ลงมือเก็บข้อมูล และบันทึกผล ด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ได้	16	3

กำหนดการสอน(ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
<p>3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว</p> <p>3.1 แกะรอยอดีต(ต่อ)</p>	<p>1. เมืองโบราณคูบัว(ต่อ)</p>	<p>6. ปฏิบัติได้ถูกต้องในการเที่ยวชมโบราณสถานและโบราณวัตถุของท้องถิ่น</p> <p>7. นำข้อมูลที่ได้จากภาคสนามสรุปเป็นข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง</p> <p>8. อธิบายประวัติความเป็นมาของเมืองโบราณคูบัว ที่ตั้งและลักษณะของเมืองโบราณคูบัว ลักษณะสำคัญของโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่ค้นพบในเมืองโบราณคูบัวได้</p> <p>9. ปรับปรุงผลงานของกลุ่มจนเป็นที่น่าพอใจได้</p> <p>10. นำเสนอข้อความรู้ในรูปแบบต่างๆ แก่ผู้อื่นได้อย่างน่าสนใจ</p> <p>11. ประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่นอย่างมีเหตุผล</p> <p>12. แสดงออกถึงการชื่นชม และเห็นคุณค่า ความสำคัญของประวัติโบราณสถาน และโบราณวัตถุของท้องถิ่น</p>		

กำหนดการสอน(ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว 3.1 แกะรอยอดีต(ต่อ)	1. เมืองโบราณคูบัว(ต่อ)	13. ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับครูและเพื่อนได้อย่างไม่เขินอาย		
	2. คูบัว: เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน ความเป็นมาของชาวคูบัวในอดีต(ไท-ยวน) สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในอดีต ภาษาถิ่น ประเพณี และความเชื่อ การแต่งกายของชาวคูบัวในอดีต การประกอบอาชีพและเครื่องมือ เครื่องใช้ของชาวคูบัวในอดีต	1. เลือกหัวข้อในการทำโครงการได้ตามความสนใจ 2. ดำเนินการในการทำโครงการได้อย่างเป็นขั้นตอน 3. วางแผน และเขียนแผนในการทำโครงการได้อย่างชัดเจน และเป็นขั้นตอน 4. ปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในการทำโครงการได้ 5. ลงมือเก็บข้อมูล และบันทึกผล ด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ได้ 6. ปฏิบัติได้ถูกต้องในเก็บข้อมูลตามแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น 7. นำข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม มาสรุปเป็นข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง	16	4

กำหนดการสอน(ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
<p>3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว</p> <p>3.1 แกะรอยอดีต(ต่อ)</p>	<p>2. คูบัว: เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน(ต่อ)</p>	<p>8. อธิบายประวัติความเป็นมาของชาวคูบัว สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัวที่สำคัญ ในอดีตได้อย่างถูกต้อง</p> <p>9. ปรับปรุงผลงานของกลุ่มจนเป็นที่น่าพอใจได้</p> <p>10. นำเสนอข้อความรู้ในรูปแบบต่างๆ แก่ผู้อื่น ได้อย่างน่าสนใจ</p> <p>11. ประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่น อย่างมีเหตุผล</p> <p>12. แสดงออกถึงการชื่นชม และเห็นคุณค่าความ สำคัญของประวัติความเป็นมาของชาวคูบัว สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ ในอดีต</p> <p>13. ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับครูและเพื่อน ได้อย่างไม่เขินอาย</p>		

กำหนดการสอน(ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
<p>3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว</p> <p>3.1 แกะรอยอดีต(ต่อ)</p>	<p>3. แนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การศึกษา 2. การทำนุบำรุง 3. การปรับปรุง และสร้างสรรค์ 4. การเผยแพร่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ออกแบบ วางแผนการจัดกิจกรรม และจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม 2. มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเต็มใจ 3. แสดงออกถึงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม 	8	5
<p>3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว</p> <p>3.2 รื้อรอบเรื่อง เมืองคูบัว</p>	<p>1. มรดกบรรพชน</p> <p>ผ้าจกมรดกวัฒนธรรม</p> <p>ผ้าจกกับวิถีชีวิตปัจจุบัน</p> <p>ประเภทของผ้าไท-ยวน ราชบุรี</p> <p>ลักษณะเด่น ลวดลายผ้าไท-ยวนคูบัว</p> <p>การทอผ้าจก</p> <p>อุปกรณ์ในการทอผ้าจก</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เลือกหัวข้อในการทำโครงการได้ตามความสนใจ 2. ดำเนินการในการทำโครงการได้อย่างเป็นขั้นตอน 3. วางแผนและเขียนแผนในการทำโครงการได้อย่างชัดเจน และเป็นขั้นตอน 4. ปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในการทำโครงการได้ 	22	6

กำหนดการสอน(ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
<p>3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว</p> <p>3.2 รู้รอบเรื่อง เมืองคูบัว (ต่อ)</p>	<p>1. มรดกบรรพชน(ต่อ)</p> <p>ผ้าจกมรดกวัฒนธรรม</p> <p>การเก็บรักษาผ้าจก</p> <p>ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทอผ้าจก</p> <p>หัตถกรรมไม้</p> <p>หัตถกรรมไม้ กับคนไท-ยวนในปัจจุบัน</p> <p>ประเภทของหัตถกรรมไม้คูบัว</p> <p>ลักษณะของหัตถกรรมไม้คูบัว</p> <p>การทำหัตถกรรมไม้</p> <p>การเก็บรักษาหัตถกรรมไม้</p> <p>ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทำหัตถกรรมไม้</p>	<p>5. ลงมือเก็บข้อมูล และบันทึกผล ด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ได้</p> <p>6. ปฏิบัติได้ถูกต้องในเก็บข้อมูลตาม แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น</p> <p>7. นำข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม มาสรุป เป็นข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง</p> <p>8. อธิบายความสำคัญของผ้าจก และหัตถกรรมไม้ กับวิถีไท-ยวนได้</p> <p>9. อธิบายเกี่ยวกับสาเหตุของการเสื่อมสูญของ ผ้าจก และหัตถกรรมไม้ได้</p> <p>10. ปรับปรุงผลงานของกลุ่มจนเป็นที่น่าพอใจได้</p> <p>11. นำเสนอข้อความรู้ในรูปแบบต่างๆ แก่ผู้อื่นได้อย่างน่าสนใจ</p> <p>12. ประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่น อย่างมีเหตุผล</p>		

กำหนดการสอน(ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
<p>3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว</p> <p>3.2 รู้รอบเรื่อง เมืองคูบัว (ต่อ)</p>	<p>1. มรดกบรรพชน(ต่อ)</p>	<p>13. แสดงออกถึงการชื่นชม และเห็นคุณค่า ความสำคัญของผ้าจก และหัตถกรรมจากไม้ ของท้องถิ่น</p> <p>14. ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับครูและเพื่อน ได้อย่างไม่เขินอาย</p>		
	<p>2. คูบัววันนี้</p> <p>สภาพข้อมูลทั่วไปตำบลคูบัว</p> <p>คำขวัญตำบลคูบัว</p> <p>อาณาเขตติดต่อ</p> <p>การคมนาคม</p> <p>การปกครองของท้องถิ่นคูบัว</p> <p>อาชีพของประชากรในท้องถิ่น</p> <p>บุคคลสำคัญของท้องถิ่น</p> <p>องค์กรสำคัญในท้องถิ่น</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญในท้องถิ่น</p>	<p>1. เลือกหัวข้อในการทำโครงการได้ตามความสนใจ</p> <p>2. ดำเนินการในการทำโครงการได้อย่างเป็นขั้นตอน</p> <p>3. วางแผนและเขียนแผนในการทำโครงการได้อย่างชัดเจน และเป็นขั้นตอน</p> <p>4. ปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในการทำโครงการได้</p> <p>5. ลงมือเก็บข้อมูล และบันทึกผล ด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ได้</p> <p>6. ปฏิบัติได้ถูกต้องในเก็บข้อมูลตามแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น</p>	<p>24</p>	<p>7</p>

กำหนดการสอน(ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
<p>3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว</p> <p>3.2 รู้รอบเรื่อง เมืองคูบัว (ต่อ)</p>	<p>2. คูบัววันนี้(ต่อ)</p>	<p>7. นำข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม มาสรุป เป็นข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง</p> <p>8. อธิบายสภาพ ลักษณะของข้อมูลทั่วไป และอาชีพสำคัญในท้องถิ่นได้</p> <p>9. ปรับปรุงผลงานของกลุ่มจนน่าพอใจ</p> <p>10. นำเสนอข้อความรู้ในรูปแบบต่างๆ แก่ผู้อื่น ได้อย่างน่าสนใจ</p> <p>11. ประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง และ กลุ่มอื่นอย่างมีเหตุผล</p> <p>12. แสดงออกถึงการชื่นชม และเห็นความสำคัญของอาชีพสำคัญในท้องถิ่น</p> <p>13. ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับครูและเพื่อน ได้อย่างไม่เขินอาย</p>		

กำหนดการสอน(ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวนคาบ	แผนการจัดการเรียนรู้
3. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว 3.2 รู้รอบเรื่อง เมืองคูบัว (ต่อ)	3. แนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 1. การศึกษา 2. การทำนุบำรุง 3. การปรับปรุง และสร้างสรรค์ 4. การเผยแพร่	1. ออกแบบ วางแผนการจัดกิจกรรม และจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ได้อย่างเหมาะสม 2. มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเต็มใจ 3. แสดงออกถึงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม	12	8
-	กิจกรรม”มหัศจรรย์วันมรดกท้องถิ่น”	1. วางแผนเตรียมการจัดกิจกรรมมหัศจรรย์วันมรดกท้องถิ่นได้ 2. จัดกิจกรรมมหัศจรรย์วันมรดกท้องถิ่นตามแผนที่วางไว้ได้อย่างเหมาะสม 3. ปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถ 4. ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่ผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ 5. ประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่นอย่างมีเหตุผล	12	9
รวม			130	9

* หมายเหตุ เวลาที่ใช้ในการสอน 1 คาบ เท่ากับ 20 นาที

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (จำนวน 8 คาบ)

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง
2. อธิบายความหมายของแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ได้อย่างชัดเจน
3. สรุปความหมายของแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ได้อย่างถูกต้อง
4. ยกตัวอย่างการปฏิบัติตามแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง
5. ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับครูและเพื่อนได้อย่างไม่เขินอาย

ความคิดรวบยอด

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เราในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในท้องถิ่น จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านั้นคงอยู่ตลอดไป

เนื้อหา

ความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

แนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

1. การศึกษา
2. การทำนุบำรุง
3. การปรับปรุง และสร้างสรรค์
4. การเผยแพร่

ความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแต่ละด้าน

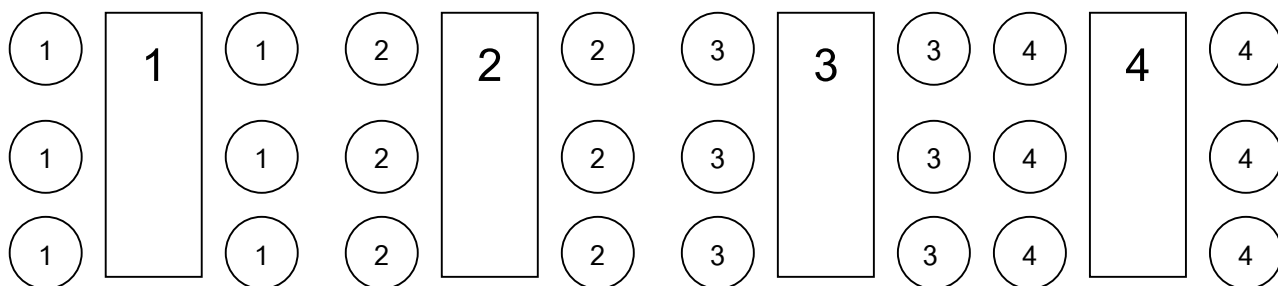
ตัวอย่างการปฏิบัติในแต่ละด้าน

ประโยชน์ของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นจุดประกายความคิด (เวลา 50 นาที)

1. ให้นักเรียนจับฉลากภาพสิ่งของเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยหาภาพที่มีลักษณะพื้นที่ที่เหมือนกัน แล้วให้นักเรียนเข้ากลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม ให้นักเรียนตั้งชื่อกลุ่ม เลือกประธาน และเลขานุการ โดยการจับกลุ่มมีลักษณะตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

2. นักเรียนและครูสนทนาเกี่ยวกับภาพที่นักเรียนได้รับ โดยใช้ประเด็นคำถามดังนี้

- * นักเรียนทราบหรือไม่ว่าภาพเหล่านี้คือภาพของอะไร (ส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมต่างๆในท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าจก เครื่องจักสาน ภาชนะไม้ โบราณวัตถุ โบราณสถาน)
- * แล้วนักเรียนทราบหรือไม่ว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคืออะไร (วิถีชีวิต ศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณี ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน)
- * นักเรียนทราบหรือไม่ว่าภาพเหล่านี้เป็นของท้องถิ่นใด (ท้องถิ่นตำบลคูบัว)
- * นักเรียนรู้จักศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่นๆ หรือไม่ อะไรบ้าง (หนังใหญ่วัดขนอน ใ่องมังกร ผ้ามัดหมี่ภาคอีสาน ผ้าปาเต๊ะภาคใต้)
- * นักเรียนคิดว่าภาพศิลปวัฒนธรรมที่เห็นมีความเกี่ยวข้องกับอะไรบ้างกับท้องถิ่นของเรา (ชาวบ้าน ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ของคนในท้องถิ่น)

3. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยครูเขียนเป็นแผนผังความคิดบนกระดาษปฐพีที่ติดอยู่บนกระดานในหัวข้อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ครูเก็บแผนผังความคิดเพื่อใช้ในแผนต่อไป

4. ครูนำเสนอข่าว ความคิดเห็น และภาพเกี่ยวกับความเสื่อมของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นคูบัว และท้องถิ่นอื่นๆ จากนั้นนักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายในประเด็นคำถามสำคัญดังนี้

- * ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้มีความสำคัญอย่างไรต่อท้องถิ่น และประเทศชาติของเรา(เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นท้องถิ่น และหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่แสดงความเป็นชนชาติ)
- * อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้เสื่อมโทรมลง(การเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม การรับวัฒนธรรมอื่นโดยไม่พิจารณาให้เหมาะสม)
- * ถ้าปล่อยให้เกิดความเสื่อมโทรม ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้จะเกิดผลอย่างไร (หลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ไม่มีหลงเหลือไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษา สูญเสียสมบัติสำคัญของชาติ)

- * ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้จะสามารถดำรงคงอยู่ได้อย่างไร(ทุกคนร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ อนุรักษ์ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง)
- * ใครมีส่วนทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ให้คงอยู่(ทุกคนในชาติ)
- * จะมีแนวทางใดที่สามารถอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ให้คงอยู่ได้(การรักษา การทำนุบำรุง การพัฒนา ฯลฯ คำถามข้อนี้ นักเรียนสามารถคิดได้อย่างอิสระ)

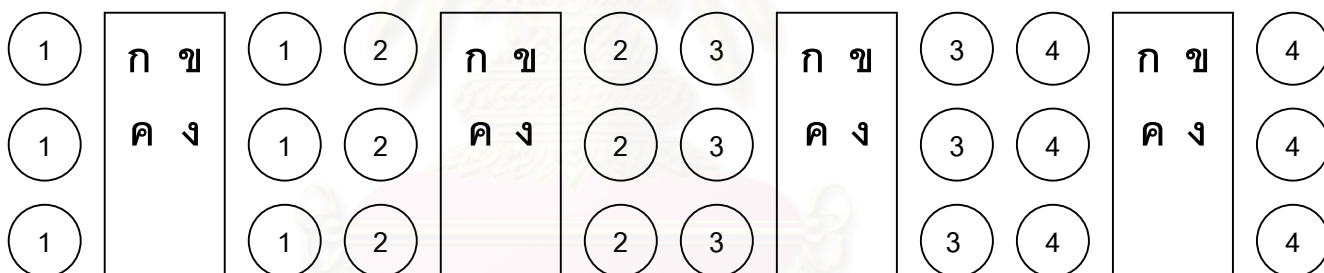
5. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปว่า ในฐานะที่นักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในท้องถิ่นคูบัว นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการแสวงหาแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ขั้นวางแผนโครงการ (เวลา 30 นาที)

6. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระดมสมองร่วมกัน ในการคิดหาแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมกับยกตัวอย่างการปฏิบัติ โดยเขียนลงบนกระดาษปฐพีที่แจกให้กลุ่มละ 1 แผ่น

7. ตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอความคิดเห็นของกลุ่ม

8. ครูแจกใบความรู้เรื่องแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มจะได้รับใบความรู้ที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน ได้แก่ เอกสารชุด ก, ข, ค, และ ง ตามแผนภาพที่ 2 ดังนี้

ขั้นปฏิบัติภาคสนาม

9. ให้นักเรียนกลับไปศึกษา และอ่านใบความรู้เรื่องแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บ้าน เพื่อเตรียมทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

สื่อการสอน

1. กระดาษปฐพี
2. ปากกา
3. ช่าง และเอกสารความคิดเห็น
4. ภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

สถานที่และแหล่งการเรียนรู้

1. ห้องเรียน

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในกิจกรรม
2. สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
3. สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการซักถาม
4. การสรุปความ
5. การนำเสนอผลงาน

หมายเหตุ

ปัญหาที่พบ	สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

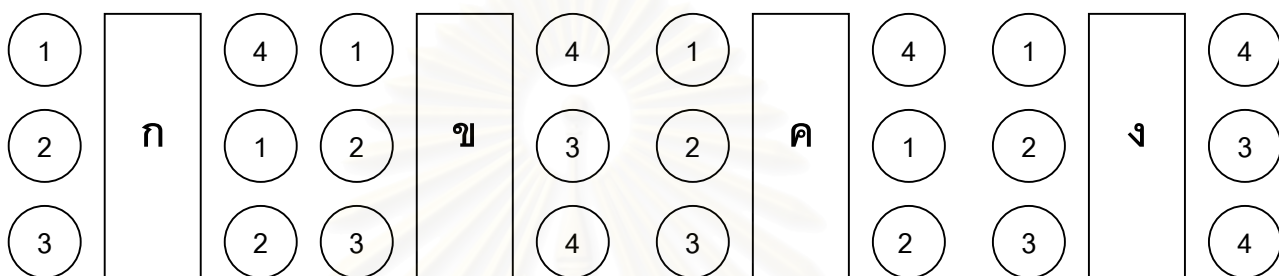

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นปฏิบัติภาคสนาม (เวลา 15 นาที)

1. ให้นักเรียนเข้ากลุ่มที่เรียกว่ากลุ่ม"ผู้เชี่ยวชาญ" ซึ่งมีลักษณะเป็นการจับกลุ่มใหม่ โดยครูมอบหมายงานให้นักเรียนอ่านใบความรู้เรื่องแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในห้องอีกครั้ง เพื่อสรุปความหมายของการอนุรักษ์ และช่วยกันค้นหาลักษณะการปฏิบัติจากใบความรู้ที่ได้รับลงในใบงาน"นักสืบออกสอบสวน(แนวทางในการอนุรักษ์)" ที่แจกให้ ซึ่งมีการจัดกลุ่มตามแผนภาพที่ 3 ดังนี้

ขั้นรวบรวมและสรุปผล (เวลา 30 นาที)

2. จากนั้นให้นักเรียนกลับมาเข้ากลุ่มเดิมตามแผนภาพที่ 1 แล้วครูมอบหมายให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มเติมให้แก่เพื่อนในกลุ่มเดิมตามแผนภาพที่ 1 พร้อมกับนักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนสรุปรายละเอียดแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยเขียนลงกระดาษปฐพี ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เขียนแนวทางในการอนุรักษ์ ส่วนที่ 2 เขียนความหมายของการอนุรักษ์ และส่วนที่ 3 เขียนตัวอย่างการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์

3. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนในกลุ่มเดิม

4. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมี 4 ด้าน คือ การศึกษา การทำนุบำรุง การปรับปรุง-สร้างสรรค์ และการเผยแพร่ แล้วครูแจกใบความรู้เรื่องสรุปแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้นักเรียนอ่านเพิ่มเติม

ขั้นประชาสัมพันธ์ (เวลา 20 นาที)

5. ครูมอบหมายให้นักเรียนคิดวิธีการนำเสนอโฆษณาเชิญชวนให้ชาวบ้าน มาร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตำบล และเตรียมการนำเสนอตามแนวทางที่นักเรียนได้ศึกษา

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอการโฆษณาเชิญชวนให้ร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตำบล กลุ่มละ 3 นาที

ขั้นประเมินผลงาน (เวลา 10 นาที)

7. นักเรียนและครูร่วมกันประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และประเมินผลงานกลุ่ม
การโฆษณาเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 8 นักเรียนและครูร่วมกันสรุปแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกครั้ง

สื่อการสอน

1. กระดาษปรีฟ
2. ปากกา
3. ช่าง และเอกสารความคิดเห็น
4. ภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

สถานที่และแหล่งการเรียนรู้

1. ห้องเรียน

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในกิจกรรม
2. สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
3. สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการซักถาม
4. การสรุปความ
5. การนำเสนอผลงาน

หมายเหตุ

ปัญหาที่พบ	สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

ใบความรู้เรื่องแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เราควรต้องศึกษา แสวงหาข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ว่ามีความสำคัญอย่างไรกับตัวเรา และเมื่อค้นหาแล้วจึงนำมาพิจารณาตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง จะทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้น อันเป็นรากฐานสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ดีให้คงอยู่ โดยแนวทางในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จะต้องประกอบด้วยการสอบสวน ซึ่งหมายถึงการพิจารณาไตร่ตรอง เพื่อค้นหาความจริงว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละอย่าง มีสาระมีประโยชน์อย่างไร ส่วนใดเป็นแก่นของวัฒนธรรมนั้นๆ เหมาะสมกับท้องถิ่น กาลเทศะ และบุคคล เพียงใด มีข้อจำกัดในการให้คุณ และให้โทษอย่างไร และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

ดังนั้นในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น จึงควรใช้วิธีการศึกษาที่เหมาะสมและหลากหลาย จากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานที่ถูกต้องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน จะได้เป็นการสืบทอด ตระหนัก และเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ และภูมิปัญญาที่มี ในท้องถิ่นของตน

ตัวอย่างลักษณะการปฏิบัติในการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ การค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน การรวบรวมข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรม การตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม การสำรวจแหล่งโบราณสถาน และสถานที่สำคัญ การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญของท้องถิ่น ฯลฯ

รายการอ้างอิง

- นิคม มุสิกคามะ. 2542. แนวทางการบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2525. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : แนวปฏิบัติภาคใต้. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. 2538. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศาสนา.
- อุดม สมพร. 2538. การอนุรักษ์ศิลปปะผ้าจกราชบุรี ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน. ใน ราชบุรี รุ่งอรุณแห่งปี สืบสานวัฒนธรรมไทย, หน้า 87-102. ราชบุรี: โรงพิมพ์ธรรมรักษ์การพิมพ์.

ใบความรู้เรื่องแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เมื่อเราได้รับรู้ และเข้าใจถึงรากเหง้า และแก่นแท้ของศิลปวัฒนธรรมต่างๆ หากแต่เรากลับเพิกเฉย ไม่สนใจ ที่จะทำนุบำรุงให้ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้ได้รับการดูแลรักษาด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม จะทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่างๆ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปูนูนีสถาน ปูนูนีสถาน ทั้งที่เป็นของเก่าของโบราณ และของใหม่ที่สร้างขึ้น ได้รับความเสียหาย เกิดการชำรุดทรุดโทรม และยากต่อการแก้ไขให้คงสภาพเดิมดังเช่นอดีต

ดังนั้นการทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ที่เราควรตระหนักถึง และเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการอนุรักษ์หลักฐานสำคัญทางศิลปวัฒนธรรม โบราณคดี และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสมบัติของชาติให้คงอยู่ตลอดไป เพื่อให้ลูกหลานได้ศึกษา เรียนรู้ และเกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

สำหรับลักษณะการปฏิบัติในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีนักวิชาการหลายท่านนำเสนอตัวอย่าง ของการปฏิบัติในลักษณะที่คล้ายกัน คือ การเก็บรักษาโบราณวัตถุ การดูแลรักษาโบราณสถาน และสถานที่สำคัญต่างๆ ของท้องถิ่น การฟื้นฟูประเพณีและความรู้ทางด้านภูมิปัญญาต่างๆ ในท้องถิ่น เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- นิคม มุสิกคามะ. 2542. แนวทางการบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์. 2525. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : แนวปฏิบัติภาคใต้. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. 2538. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศาสนา.
- อุดม สมพร. 2538. การอนุรักษ์ศิลปะผ้าจกราชบุรี ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน. ใน ราชบุรี รุ่งอรุณแห่งปี สืบสานวัฒนธรรมไทย, หน้า 87-102. ราชบุรี: โรงพิมพ์ธรรมรักษ์การพิมพ์.

ใบความรู้เรื่องแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เมื่อเราเข้าใจความหมายที่แท้จริงของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถทำนุบำรุงรักษาให้ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ การที่จะทำให้ศิลปวัฒนธรรมของเรามีความเจริญงอกงาม และคงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้ จำเป็นต้องมีการปรับใช้ให้สอดคล้องกับสังคมและวิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคแต่ละสมัยด้วย เนื่องจากวัฒนธรรมแต่ละอย่าง อาจมีความเหมาะสมกับยุคสมัยใดสมัยหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้นเราจึงควรมีการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่เพิ่มเติม เพื่อให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตนให้มากที่สุด แล้วผสมผสานกับวัฒนธรรมใหม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี และมีคุณค่าต่อท้องถิ่นและสังคม

สำหรับการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ เราสามารถแสดงออกในลักษณะต่างๆ เช่น การแต่งกายด้วยชุดแต่งกายพื้นเมือง หรือผ้าพื้นเมืองในโอกาสงานสำคัญต่างๆ การประดิษฐ์เครื่องจักสานให้เป็นรูปแบบใหม่ๆ การแก้ไขซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้ การคิดค้นประดิษฐ์ลายผ้าจก ฯลฯ

รายการอ้างอิง

- นิคม มุสิกคามะ. 2542. แนวทางการบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2525. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : แนวปฏิบัติภาคใต้. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. 2538. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศาสนา.
- อุดม สมพร. 2538. การอนุรักษ์ศิลปปะผ้าจกราชบุรี ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน. ใน ราชบุรี รุ่งอรุณแห่งปี สืบสานวัฒนธรรมไทย, หน้า 87-102. ราชบุรี: โรงพิมพ์ธรรมรักษ์การพิมพ์.

ใบความรู้เรื่องแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แนวทางหนึ่งที่จะทำให้ศิลปวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นเป็นที่รู้จัก และเข้าใจกันอย่างแพร่หลาย ต้องอาศัยการพูดคุย ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับผู้อื่น ทั้งในและนอกชุมชน โดยพยายามมุ่งเน้นให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ สามารถดำรงคงอยู่ได้อย่างเฟื่องฟู และเจริญงอกงามในทุกยุคทุกสมัย

ดังนั้นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จะทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ในศิลปวัฒนธรรม และตระหนักถึงความสำคัญในศิลปวัฒนธรรมของตน ส่งผลให้คนในท้องถิ่นเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของชาติสืบต่อไป

สำหรับลักษณะการปฏิบัติ เพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เหมาะสม เช่น การจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ การจัดกิจกรรมพื้นบ้าน การเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่น การใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร การรณรงค์ชักชวนเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ฯลฯ

รายการอ้างอิง

- นิคม มุสิกคามะ. 2542. แนวทางการบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- สุธิวังศ์ พงศ์ไพบุลย์. 2525. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : แนวปฏิบัติภาคใต้. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. 2538. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศาสนา.
- อุดม สมพร. 2538. การอนุรักษ์ศิลปะผ้าจกราชบุรี ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน. ใน ราชบุรี รุ่งอรุณแห่งปี สืบสานวัฒนธรรมไทย, หน้า 87-102. ราชบุรี: โรงพิมพ์ธรรมรักษ์การพิมพ์.

ใบความรู้สรุปแนวทาง ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของนักการศึกษาหลายท่าน นักเรียนจะเห็นได้ว่า แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนั้น ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ และความเป็นมา รากเหง้าของวัฒนธรรมเดิมให้ถ่องแท้ อีกทั้งต้องให้การทำนุบำรุงรักษา มิให้ศิลปวัฒนธรรมถูกทำลาย หรือสูญหาย และคงอยู่ในสภาพเดิม ประกอบกับควรมีการปรับปรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง และสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาให้ศิลปวัฒนธรรมมีความเหมาะสมกับชีวิต สภาพแวดล้อมและยุคสมัย แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์เดิมของตนไว้ และจำเป็นต้องเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ทั้งในท้องถิ่นของตน และต่อบุคคลภายนอก ทั้งนี้แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ย่อมก่อให้เกิดการปฏิบัติต่อศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นอย่างรู้คุณค่า และเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม เพื่อจะได้เป็นการพัฒนา และรักษาให้ศิลปวัฒนธรรมทั้งหลายคงอยู่ และเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และเป็นสมบัติของชาติสืบไป

ตารางสรุปแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้ง 4 ด้าน

แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	ความหมาย	ตัวอย่างการปฏิบัติ
<p style="text-align: center;">1. การศึกษา (Study)</p>	<p style="text-align: center;">การแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการค้นหาความรู้นั้น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานในศิลปวัฒนธรรมเดิมของตน จะได้เป็นการสืบทอด ตระหนักและเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ ในชุมชน ◆ การรวบรวมข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรม ◆ การตรวจสอบความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ◆ การสำรวจแหล่งโบราณสถาน และสถานที่สำคัญ ◆ การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญของท้องถิ่น
<p style="text-align: center;">2. การทำนุบำรุง (Preservation)</p>	<p style="text-align: center;">การปฏิบัติอย่างถูกต้องในการปกป้อง ดูแลรักษา และให้การบำรุง เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับการดูแลให้คงสภาพเดิมมากที่สุด</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การรักษาโบราณวัตถุและโบราณสถาน ◆ การเก็บรักษาสิ่งของอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำงานอาชีพ ◆ การฟื้นฟูประเพณีสำคัญต่างๆ ◆ การดูแลรักษาสถานที่สำคัญต่างๆ ในท้องถิ่น

ตารางสรุปแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้ง 4 ด้าน(ต่อ)

แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	ความหมาย	ตัวอย่างการปฏิบัติ
<p style="text-align: center;">3. การปรับปรุงและสร้างสรรค์ (Improve and Create)</p>	<p style="text-align: center;">การประยุกต์ เปลี่ยนแปลง และปรับใช้ศิลปวัฒนธรรมที่ดี ให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในยุคสมัยปัจจุบัน โดยการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่เพิ่มเติมเข้ากับของเดิม ให้มีความหลากหลาย ควรพิจารณาเป็นพิเศษในสิ่งที่เห็นว่าดีกว่า แล้วผสมผสานให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตน ให้เกิดการเปลี่ยนไปในทางที่ดี และมีคุณค่าต่อชุมชนหรือสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การแต่งกายด้วยผ้าขึ้นผ้าจากประยุกต์ ◆ การดัดแปลงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สามารถใช้งานได้หลากหลาย ◆ การประดิษฐ์อุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้ ◆ การแก้ไขซ่อมแซมให้สิ่งของสามารถใช้งานได้ ◆ การปรับปรุงสิ่งของและสถานที่ ◆ การจัดสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น
<p style="text-align: center;">4. การเผยแพร่ (Publicize)</p>	<p style="text-align: center;">การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมแก่ผู้อื่นทั้งในชุมชนและนอกชุมชน โดยพยายามมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยการเข้าใจ ชักชวน แนะนำให้มีส่วนร่วมในงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การกล่าวชื่นชมเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ◆ การแลกเปลี่ยนข้อมูลของท้องถิ่น ◆ การจัดกิจกรรมสำคัญของท้องถิ่น ◆ การให้การสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ◆ การถ่ายทอดเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น

แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ครั้งที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้อง..... โรงเรียน.....

เกณฑ์การประเมิน

4	คะแนน	หมายถึง	สามารถปฏิบัติได้ดีมาก
3	คะแนน	หมายถึง	สามารถปฏิบัติได้ดี
2	คะแนน	หมายถึง	สามารถปฏิบัติได้พอใช้
1	คะแนน	หมายถึง	ควรปรับปรุงพฤติกรรมในการทำงานกลุ่ม

รายการ	ผู้ประเมิน			รวม คะแนน	เฉลี่ย
	ตนเอง	เพื่อน	ครู		
1. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	.....	.....	.....	.....	.....
2. การร่วมกันวางแผนการทำงาน	.....	.....	.....	.....	.....
3. การเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล	.....	.....	.....	.....	.....
4. การยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม	.....	.....	.....	.....	.....
5. การปฏิบัติตามมติของกลุ่ม	.....	.....	.....	.....	.....
6. การปฏิบัติเป็นผู้นำ-ผู้ตาม ตามโอกาสที่เหมาะสม	.....	.....	.....	.....	.....
7. การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	.....	.....	.....	.....	.....
8. การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	.....	.....	.....	.....	.....
9. ความสามารถในการแก้ปัญหา	.....	.....	.....	.....	.....
รวม					

ฉันมีความพอใจการทำงานของกลุ่มในระดับ

สิ่งที่ควรปรับปรุงในการทำงานกลุ่มครั้งนี้ คือ

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักเรียน
ในการทำงานกลุ่ม

.....

.....

ลงชื่อ.....นักเรียน

(ผู้ประเมิน)

แบบประเมินผลงานกลุ่ม “การโฆษณาเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น”

ประเมินวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ผู้ประเมิน

คุณครู

นักเรียน กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....

1.....ทำหน้าที่.....

2.....ทำหน้าที่.....

3.....ทำหน้าที่.....

4.....ทำหน้าที่.....

5.....ทำหน้าที่.....

เกณฑ์การประเมิน

4 คะแนน หมายถึง ระดับดีมาก

3 คะแนน หมายถึง ระดับดี

2 คะแนน หมายถึง ระดับพอใช้

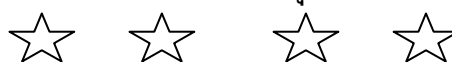
1 คะแนน หมายถึง ควรปรับปรุง

รายการ	กลุ่ม					รวม	เฉลี่ย
1. ผลงานมีความคิดสร้างสรรค์	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
2. ผลงานแสดงถึงการอนุรักษ์ได้ชัดเจน	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
3. การนำเสนอผลงานมีความน่าสนใจ	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
4. บุคลิกภาพของผู้นำเสนอผลงาน	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
5. การใช้ภาษาสื่อสารได้ถูกต้อง	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
รวม							

ความรู้สึกต่อผลงานในครั้งนี้

.....
 .....
 .....

พวกเราพอใจผลงานกลุ่มในระดับ

ลงชื่อ.....นักเรียน

(ผู้ประเมิน)

ใบงาน "นักสืบออกสอบสวน(แนวทางในการอนุรักษ์)"

ชื่อ.....นามสกุล.....

กลุ่ม.....

คำสั่ง ให้นักเรียนช่วยกันศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้รับ พร้อมกับวิเคราะห์ แล้วเขียนสรุปความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และยกตัวอย่างลักษณะการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ลงในตารางที่กำหนดให้

สืบค้นความหมาย	หลากหลายการปฏิบัติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.1 แกะรอยอดีต
เรื่อง คุบัว : เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (จำนวน 16 คาบ)

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนสามารถ

1. เลือกหัวข้อในการทำโครงการได้ตามความสนใจ
2. ดำเนินการในการทำโครงการได้อย่างเป็นขั้นตอน
3. วางแผน และเขียนแผนในการทำโครงการได้อย่างชัดเจน และเป็นขั้นตอน
4. ปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในการทำโครงการได้
5. ลงมือเก็บข้อมูล และบันทึกผล ด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ได้
6. ปฏิบัติได้ถูกต้องในเก็บข้อมูลตามแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น
7. นำข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม มาสรุปเป็นข้อความรู้ได้อย่างถูกต้อง
8. อธิบายประวัติความเป็นมาของชาวคุบัว สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นคุบัวที่สำคัญในอดีตได้อย่างถูกต้อง
9. ปรับปรุงผลงานของกลุ่มจนเป็นที่น่าพอใจได้
10. นำเสนอข้อความรู้ในรูปแบบต่างๆ แก่ผู้อื่นได้อย่างน่าสนใจ
11. ประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่นอย่างมีเหตุผล
12. แสดงออกถึงการชื่นชม และเห็นคุณค่าความสำคัญของประวัติความเป็นมาของชาวคุบัว สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญในอดีต
13. ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับครูและเพื่อนได้อย่างไม่เขินอาย

ความคิดรวบยอด

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไท-ยวนนับว่าเป็นมรดกของบรรพบุรุษชาวไท-ยวนที่สืบทอดกันมาหลายร้อยปี ในฐานะที่เราเป็นลูกหลานของชาวไท-ยวน จึงมีหน้าที่ร่วมกันในการอนุรักษ์ให้ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นต่อไป

เนื้อหา

ความเป็นมาของชาวคุบัวในอดีต(ไท-ยวน)

สภาพสังคมทั่วไปในอดีต

วัฒนธรรมท้องถิ่นในอดีต

ภาษาถิ่น
 ประเพณี และความเชื่อ
 การแต่งกายของชาวคูบัวในอดีต
 การประกอบอาชีพของชาวคูบัวในอดีต
 เครื่องมือเครื่องใช้ของชาวคูบัวในอดีต
 แนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น(โบราณสถาน และโบราณวัตถุ)
 การศึกษา
 การทำนุบำรุง
 การปรับปรุง และสร้างสรรค์
 การเผยแพร่

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นจุดประกายความคิด (เวลา 30 นาที)

1. ครูเล่าตำนานการตั้งถิ่นฐานของผู้นำชาวไทย-ยวนที่ชื่อหนานฟ้า และหนานขัน โดยนำเสนอในรูปแบบการเล่าเรื่องประกอบตัวละครหุ่น พร้อมกับให้นักเรียนดูแผนผังเมืองโบราณคูบัวที่ครูติดไว้บนกระดานประกอบกันไปด้วย
2. นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม แล้วนักเรียนเลือกประธาน และเลขานุการ จากนั้นให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามดังนี้

- * จากการเล่าตำนานประกอบตัวละครหุ่นที่นักเรียนได้ฟังไปแล้ว ทำให้นักเรียนทราบถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชาวไทย-ยวนในเรื่องใดบ้าง(ประวัติชาวไทย-ยวน วิถีชีวิต สภาพสังคมทั่วไป การแต่งกาย ภาษาถิ่น ประเพณีและความเชื่อ การประกอบอาชีพ เครื่องมือเครื่องใช้)
- * นักเรียนทราบหรือไม่ว่าคนไทย-ยวนมาจากไหน(เมืองเชียงแสน หรือบริเวณจังหวัดเชียงรายของไทย)
- * ด้วยเหตุใดจึงอพยพย้ายถิ่นฐานมาไกลถึงขนาดนี้(เกิดสงครามระหว่างไทยกับพม่าในสมัยรัชกาลที่ 1 ไทยตีเมืองเชียงแสน ซึ่งในขณะนั้นเป็นเมืองขึ้นของพม่า)
- * แล้วยังมีคนไทย-ยวนหรือวัฒนธรรมไทย-ยวนในที่ไหนๆอยู่อีกหรือไม่(สระบุรี ลพบุรี พิษณุโลก และราชบุรี)

3. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปราย โดยครูเขียนความคิดเห็นของนักเรียนลงบนกระดาน
4. นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนไทย-ยวนในอดีต ที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทย-ยวนมากที่สุด ได้ 5 หัวข้อ

ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของคนไทย-ยวน ประเพณีความเชื่อ ภาษาถิ่น การแต่งกาย และการประกอบอาชีพและเครื่องมือเครื่องใช้

5. ครูแนะนำนักเรียนว่า ในฐานะที่นักเรียนเป็นลูกหลานชาวไทย-ยวน นักเรียนควรทำการตรวจสอบค้นคว้า ค้นหาข้อมูลความจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของคนไทย-ยวนในอดีต ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงแก่นแท้ของศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย-ยวนเอาไว้

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกหัวข้อที่กลุ่มของตนเองสนใจ ซึ่งมีอยู่ 5 หัวข้อ

ขั้นวางแผนโครงการ (เวลา 45 นาที)

7. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้เดิมที่นักเรียนทราบเกี่ยวกับหัวข้อโครงการของกลุ่ม

8. ครูให้แต่ละกลุ่มเขียนหัวข้อโครงการ รายละเอียดของความรู้เดิม พร้อมกับเขียนคำถามที่อยากรู้เกี่ยวกับหัวข้อโครงการของกลุ่ม

9. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอแผนผังความคิดของความรู้เดิม และคำถามที่อยากรู้เกี่ยวกับหัวข้อโครงการของกลุ่ม

10. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่นักเรียนต้องการ และเขียนแผนการทำงานอย่างละเอียด

11. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอแผนโครงการของกลุ่มต่อเพื่อนในชั้นเรียน

12. นักเรียนและครูอภิปรายร่วมกัน ประเมินแผนงานเพื่อปรับปรุงแผนงาน และครูแนะนำเพิ่มเติมในการเก็บข้อมูลภาคสนามว่า นักเรียนแต่ละกลุ่มควรลงมือเก็บข้อมูล และค้นหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ที่มีอยู่หลากหลายในท้องถิ่น เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล และความสมบูรณ์ของโครงการที่นักเรียนรับผิดชอบ และถ้ามีปัญหอะไรสามารถปรึกษาครูได้

13. นักเรียนทุกคนและครูร่วมกันสรุปแผนในการทำโครงการอีกครั้ง

สื่อการสอน

1. ตัวละครหุ่นทำจากกระดาษ และฉากจำลองได้แก่ สองพี่น้องหนานฟ้า และหนานขัน กลุ่มคนประมาณ 5 - 8 คน จำนวน 3 กลุ่ม และภาพวาด จำนวน 3 แห่ง

2. แผนผังเมืองโบราณคูบัว

สถานที่และแหล่งการเรียนรู้

1. ห้องเรียน

2. ห้องสมุด

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการฟังเรื่องราว และการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการซักถาม
4. การเขียนแผนของโครงการ
5. ตรวจสอบแผนของโครงการ
6. การนำเสนอผลงาน

หมายเหตุ

ปัญหาที่พบ	สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นปฏิบัติภาคสนาม (เวลา 80 นาที)

1. นักเรียนลงมือเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยครูเป็นผู้เฝ้าอำนวยความสะดวกในการจัดสถานการณ์ และจัดเตรียมแหล่งข้อมูล
2. นักเรียนบันทึกข้อความที่ได้รับ เพื่อรวบรวมเป็นผลงานกลุ่มในแผนการเรียนต่อไป
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อใช้ในโครงการตามแผนที่นักเรียนได้วางไว้
4. นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปการทำงานในการปฏิบัติภาคสนาม

สื่อการสอน

-

สถานที่และแหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. บ้านของคนไทย-ยวนในท้องถิ่น
3. ศูนย์ผ้าจก
4. ศูนย์ผู้นำชุมชน
5. วิทยากร

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการทำงาน
2. สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการซักถามภายในกลุ่ม
3. สังเกตการซักถามวิทยากร
4. สังเกตการทำงานกลุ่ม
5. การใช้ภาษาถิ่น

หมายเหตุ

ปัญหาที่พบ	สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

ขั้นรวบรวม และสรุปผล (เวลา 40 นาที)

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย เพื่อคัดเลือก แยกแยะ สังเคราะห์ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์กับกลุ่มตนเอง หรือกลุ่มอื่นๆ
2. นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนสรุปผลความรู้ที่ได้จากการไปศึกษาในแหล่งการเรียนรู้
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอรายงานผลการเก็บข้อมูลภาคสนามต่อครู โดยครูเรียกตรวจสอบผลงาน ที่ละกลุ่ม และความก้าวหน้าของโครงการ

ขั้นประชาสัมพันธ์ (เวลา 40 นาที)

4. นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมการนำเสนอข้อมูล โดยคิดวิธีการนำเสนอให้มีความน่าสนใจ
5. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ เกี่ยวกับวิธีการนำเสนอข้อมูลของกลุ่มต่อครู โดยครูให้เข้าพบที่ละกลุ่ม
6. ครูนัดหมายกับนักเรียน เพื่อนำเสนอโครงการในแผนการเรียนครั้งต่อไป และให้นักเรียนจับฉลากเพื่อเรียงลำดับกลุ่มในการนำเสนอโครงการก่อนหรือหลัง

สื่อการสอน

-

สถานที่และแหล่งการเรียนรู้

1. ห้องเรียน

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการซักถาม
4. การสรุปผลการเรียนรู้จากการค้นคว้าข้อมูล
5. การนำเสนอผลงาน

หมายเหตุ

ปัญหาที่พบ	สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นประชาสัมพันธ์(ต่อ) (เวลา 55 นาที)

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมพร้อมเพื่อการนำเสนอ แล้วนำเสนอโครงการของกลุ่มในรูปแบบต่างๆ กลุ่มละ 8 นาที

ขั้นประเมินผลงาน (เวลา 25 นาที)

2. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่น แล้วบันทึกผลคะแนนลงในแบบประเมินผลงานกลุ่ม”โครงการกลุ่ม”

3. จากนั้นนักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็น และเสนอสิ่งที่ควรปรับปรุงทีละกลุ่ม แล้วบันทึกข้อเสนอแนะลงในบันทึกโครงการของตน

4. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลการทำโครงการ และเขียนลงในบันทึกโครงการของตน แล้วนักเรียนประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มลงในแบบประเมิน

5. ครูแจกใบความรู้เรื่อง คุบัว : เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน เพื่อให้ นักเรียนอ่านเพิ่มเติม

6. นักเรียนทำแบบฝึกหัดที่ครูแจกให้เป็นการบ้าน

สื่อการสอน

1. ใบความรู้เรื่อง คุบัว : เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน

สถานที่และแหล่งการเรียนรู้

1. ห้องเรียน
2. บ้านของคนไท-ยวนในท้องถิ่น

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการซักถาม
4. การสรุปผลการเรียนรู้จากการค้นคว้าข้อมูล
5. การนำเสนอผลงาน

หมายเหตุ

ปัญหาที่พบ	สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำนานการตั้งถิ่นฐานของชาวไทย-ยวน

นับเป็นเวลากว่า 220 ปีมาแล้ว ที่ตำนานได้กล่าวถึงผู้นำสองพี่น้องชาวไทย-ยวน ชื่อหนานฟ้า และหนานขัน ได้พาผู้คนไทย-ยวนบางส่วนอพยพจากสงครามระว่างไทยกับพม่า และเคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในบริเวณตำบลคูบัว หนานฟ้าผู้พี่เห็นว่าลุ่มริมห้วย (คูเมืองโบราณทวารวดี) นั้นเต็มไปด้วยดอกบัวเป็นทำเลที่ดี และเหมาะสมในการตั้งบ้านเรือนอยู่ทางฝั่งเหนือของริมห้วย หมู่บ้านนี้เรียกว่า"บ้านปู่ฟ้า" ส่วนหนานขัน ผู้เป็นน้อง ได้พาครอบครัวส่วนหนึ่งข้ามไปยังทิศใต้ของห้วย เพื่อไปตั้งบ้านเรือน จึงเรียกบริเวณนั้นว่า"บ้านปู่ขัน" สืบมาจนทุกวันนี้

ต่อมาเมื่อมีชุมชนมากขึ้น จึงได้ขยายครัวเรือนออกไปตั้งถิ่นฐานห่างออกไปจากบ้านปู่ฟ้า และบ้านปู่ขัน เช่น ในบริเวณหมู่บ้านวัดแคทราย วัดหนามพุงดอ ชุมชนที่อยู่ก่อนเรียกตนเองว่า"บ้านโน" หมู่บ้านแคทราย หนามพุงดอที่ห่างออกไปเรียกว่า"บ้านนอก"

ชุมชนที่บ้านหนองขัน และบ้านปู่ฟ้า ได้สร้างวัดของชุมชนขึ้นเรียกกันว่า"วัดโน" (ปัจจุบันคือ วัดคูบัว) ชุมชนแคทรายที่แยกตัวจากชุมชนเดิม ก็สร้างวัดขึ้นเช่นเดียวกัน เรียกว่า"วัดน้อย"(ปัจจุบันคือ วัดแคทราย) ชุมชนที่อยู่หนามพุงดอห่างไกลออกไปเป็นคนบ้านนอก ก็สร้างวัดขึ้นเรียกว่า"วัดนอก"(ปัจจุบันคือ วัดหนามพุงดอ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสืออ้างอิง

อุดม สมพร. 2540. ผ้าจกไทย-ยวน ราชบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.

ใบความรู้เรื่อง คุบัว : เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน

ความเป็นมาของชาวคุบัวในอดีต

ชาวไท-ยวน ตำบลคุบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบันสืบเชื้อสายมาจากชาวเมืองเชียงแสน แห่งอาณาจักรล้านนา ชาวไท-ยวนเหล่านี้ถูกกวาดต้อนลงมาในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย ในพ.ศ.2347 คราวที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงมีพระบรมราชโองการให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จขึ้นไปบัญชาการรบกับพม่า เมื่อพ.ศ.2345 เชียงแสนขณะนั้นอยู่ใต้อำนาจของพม่า พม่าอาศัยเชียงแสนเป็นแหล่งสะสมเสบียงอาหาร และรวบรวมกำลังพลสำหรับเข้าตีหัวเมืองฝ่ายเหนือของไทย เพื่อที่จะกำจัดอิทธิพลของพม่า จึงโปรดเกล้าให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ กรมหลวงเทพหริรักษ์และพระยายมราชจัดกองทัพจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปตีเชียงแสนได้แล้ว จึงกวาดต้อนชาวเมืองเชียงแสนทั้งหมดซึ่งอยู่ในวัยฉกรรจ์และพอที่จะมีกำลังเดินทางไกลจำนวนประมาณ 23,000 คน ลงมากรุงเทพฯ เมื่อกองทัพเดินทางมาถึงบริเวณภาคกลางผ่านมาถึง อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ในปัจจุบันชาวเชียงแสนส่วนหนึ่งมีความประสงค์ที่จะตั้งถิ่นฐาน ณ ที่นั้น ดังนั้นชาวอำเภอเสนาให้หนองโดน จังหวัดสระบุรี ในปัจจุบันจึงมีเชื้อสายสืบมาจากบรรพบุรุษเมืองเชียงแสน

ต่อมาทรงโปรดเกล้าฯ ให้นำชาวเชียงแสนไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน ณ เมืองราชบุรี ครั้งแรกตั้งครัวเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองฝั่งขวาทางด้านทิศตะวันออกของตัวเมือง ปัจจุบันเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านไร่ในที่ ต่อมาจึงขยายครัวเรือนออกไป จึงแยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ตำบลคุบัว ดอนตะโก ดอนแจง ดอนแร่ ฯลฯ อีกหลายพื้นที่ในจังหวัดราชบุรี

แต่เดิม ชาวไท-ยวนมีความถนัดในการทำไร่ไถนา และทำการเกษตรเป็นหลัก พื้นที่ใดมีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวก็จะพากันไปตั้งบ้านเรือนรวมเป็นหมู่บ้าน เมื่อถึงฤดูทำนาจะแยกย้ายกันไปทำไร่ไถนา ในที่ของตนที่อยู่ห่างจากหมู่บ้าน เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทำนาในสมัยดั้งเดิมใช้วัวเทียมไถนา เครื่องมือเครื่องใช้ของคนไท-ยวนส่วนใหญ่จะเป็นประเภทเครื่องจักสาน และเครื่องปั้นดินเผา

ระยะแรกของการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดราชบุรี ชาวไท-ยวนยังคงรักษาวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมของไท-ยวนไว้อย่างเคร่งครัด ต่อมาได้ผสมผสานกลมกลืนกับประเพณีของชุมชนภาคกลาง ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมของราชบุรี ความเคร่งครัดในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมลดน้อยลง ชีวิตเริ่มปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่อการอยู่รอด ฉะนั้นศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เช่น การเกิด การกิน การตาย ความเชื่อและความศรัทธา เริ่มเลือนหายไป ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับความแปลกใหม่จากอารยธรรมของวัฒนธรรมอื่นเข้ามาแทนที่ สายเลือดไท-ยวนล้านนาที่อยู่ในตัวของลูกหลานไท-ยวนเริ่มจางลง ปัจจุบันเกือบไม่มี

เอกลักษณ์แสดงความเป็นไท-ยวนในอดีตให้เห็น นอกจากภาษาพูด และศิลปะการทอผ้าจาก ซึ่งเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิงไท-ยวน ซึ่งยังหลงเหลืออยู่บ้างในบางท้องที่ เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ในอำเภอเมือง และในตำบลรางบัวในอำเภอจอมบึง

ชาวไท-ยวนแต่โบราณ พูดภาษาคำเมืองกันทุกคน หนังสือที่ใช้ก็คือ อักษรไท-ยวนโบราณ แต่ในปัจจุบันลูกหลานไท-ยวนที่อยู่ในชุมชนเมืองหรือที่ติดกับตัวเมืองไม่พูดไท-ยวนกันแล้ว จะมีก็แต่ผู้เฒ่ารุ่นปู่ย่าเท่านั้นที่ยังคงพูดคำเมือง ส่วนชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลรางบัว ตำบลท่าเคย ตำบลนาคอก ตำบลอ่างหิน ตำบลหนองปลาหมอก ฯลฯ ก็ยังคงพูดคำเมืองกันเป็นส่วนมาก

สาเหตุที่ลูกหลานไท-ยวนในปัจจุบันไม่นิยมพูดคำเมืองเป็นเพราะ

1. อายและคิดว่าถ้าพูดภาษาไท-ยวนดั้งเดิมจะได้รับการดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนลาว ฉะนั้นเพื่อเป็นการกลบปมด้อยของตน จึงต้องพูดภาษากลาง
2. ลูกหลานไท-ยวนที่อยู่ในชุมชนเมือง ผู้ที่เป็นพ่อแม่ฝึกหัดสอนลูกหลานของตนให้พูดภาษากลางใช้สื่อสารกับเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ลูกของตนมีปมด้อยถูกล้อเลียนว่าเป็นลาว ฉะนั้นลูกหลานไท-ยวนจำนวนมากจึงลืมภาษาของต้นตระกูลไปโดยปริยาย
3. การแต่งงานกันระหว่างชาวไท-ยวน กับคนไทยสายพันธุ์อื่นๆ การใช้ภาษาสื่อสารจึงต้องใช้ภาษากลาง ลูกหลานที่เกิดขึ้นพ่อแม่จะสอนลูกหลานของตนให้พูดภาษากลาง ไม่ให้พูดภาษาคำเมือง

ตัวอย่างภาษาคำเมือง

คำพูดภาษาไท-ยวน(ราชบุรี)

1. กินข้าวปล้ำ
2. ไปบ่ฮอด
3. เฮาคู้กัน
4. อูหน่วยใหญ่
5. กู้บงาม
6. ไปผ่อเป็น

คำพูดภาษาไทยกลาง

1. กินข้าวไม่อร่อย
2. ไปไม่ถึง
3. เราคุยกัน
4. โง่งโง่ใหญ่
5. งอบงาม
6. ไปดูเขา

ฯลฯ

การแต่งกายของชาวคูบัวในอดีต

1. การแต่งกายของผู้หญิง

การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้หญิงไท-ยวนก็พอหลงเหลือเป็นหลักฐานบอกที่มามากมายจากโยนกเชียงแสน เช่น แม่ผู้ย่นุ่งผ้าซิ่นตีนจก ซิ่นตา ซิ่นข้าว ซิ่นแล่ และเคียนอก ด้วยผ้าแถบเมื่อทำงาน

หรือทอผ้าอยู่ภายในบ้าน ผู้หญิงที่มีฐานะจะมีเครื่องประดับ เช่น สร้อยทอง ที่เรียกเป็นภาษาพื้นบ้านว่า สร้อยถั่วแปบ ใช้สวมคอ หรือบางครั้งใช้สะพายแล่ง ผู้หญิงเวลาออกไปทำงานหรือธุระนอกบ้าน บางครั้งจะแต่งกายด้วยชุดแลบแดง ซึ่งเป็นเสื้อพื้นบ้านของชาวไทย-ยวนราชบุรีแต่โบราณ นิยมใส่กันมากที่ตำบลดอนแร่

2. การแต่งกายของผู้ชาย

ผู้ชายไทย-ยวนสมัยดั้งเดิม เมื่อออกไปทำงานนอกบ้านหรือเดินป่าจะนุ่งกางเกงซั๊กปก ลักษณะคล้ายกางเกงจีน ย้อมด้วยสีคราม สวมเสื้อแลบแดง หน้าอกประดับด้วยลูกกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเป๋าทัก สำหรับใส่สัมภาระ เช่น ตลับยาสูบ ลูกกระสุน หมาก บุหรี่ ฯลฯ ปัจจุบันไม่มีผู้นิยมแต่งกายแบบนี้อีกแล้ว

หนังสืออ้างอิง

วรรณภา วุฒฑะกุล. 2538. ผ้าจากกับวิถีชีวิตชาวไทยยวน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดม สมพร. 2540. ผ้าจากไทย-ยวน ราชบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.

เอกสารประกอบการสอนสำหรับครู
เรื่อง คุบัว : เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน

ประวัติความเป็นมาของชาวไท-ยวนในภูมิภาคตะวันตก

กลุ่มชนชาวไท-ยวนในภูมิภาคตะวันตก ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่กันเป็นจำนวนมากที่จังหวัดราชบุรี ในบริเวณตำบลคูบัว ดอนตะโก ดอนแจง ดอนแร่ ห้วยไผ่ อ่างหิน หินกอง นาคอก รวงบัว นาขุนแสน บางกะโด หนองโพ หนองอ้อ หนองปลาหม้อ สำหรับในจังหวัดอื่นๆ ที่กลุ่มชนไท-ยวนตั้งถิ่นฐานอยู่ในปัจจุบัน ก็เป็นกลุ่มชนที่ขยายครอบครัวย้ายมาจากกลุ่มชาวไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรีอีกทอดหนึ่ง เช่น ที่บ้านท่าเสา ตำบลห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ความเป็นมาของชาวไท-ยวน ที่จังหวัดราชบุรี นับตั้งแต่ในปีพุทธศักราช 2345 พระเจ้าปะดุง กษัตริย์ของพม่ายกกองทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ โดยมีฮินชะหุ่เป็นแม่ทัพล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ทั้ง 4 ด้าน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงทราบข่าวการศึก จึงมีพระบรมราชโองการให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จขึ้นไปบัญชาการศึก มีเจ้าฟ้ากรมหลวงเทพรักษ์กับพระยายมราชคุมกองทัพหลวง และกรมขุนสุนทรภูเบศร์กับพระองค์เจ้าลำดวน พระองค์เจ้าอินทปัต คุมกองทัพวังหน้าขึ้นไปช่วยพระยาภาววิไลเจ้าเมืองเชียงใหม่

กองทัพของวังหน้าเข้าตีค่ายพม่าได้ก่อน พม่าที่ล้อมเมืองเชียงใหม่แตกพ่ายหนีไปช่องสุ่มกำลังพลอยู่ในเมืองเชียงแสน ส่วนกองทัพของวังหลังที่เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพรักษ์ และพระยายมราชคุมไปนั้นทำการรบไม่เข้มแข็ง กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ทรงปรับโทษให้ขึ้นไปตีพม่าที่ช่องสุ่ม ณ เมืองเชียงแสน ให้พ้นไปจากเขตล้านนาไทยให้จงได้

ต่อมาในปีพ.ศ.2346 กองทัพของเจ้าฟ้ากรมหลวงเทพรักษ์และพระยายมราช ยกขึ้นไปล้อมเมืองเชียงแสน ขณะเดียวกันกองทัพจากเมืองลำปาง เมืองน่าน เมืองเชียงใหม่ และกองทัพเมืองเวียงจันทน์ก็ยกเข้าไปตีเมืองเชียงแสนด้วยเช่นกัน รวมเป็นห้ากองทัพ กองทัพทั้งห้าล้อมเมืองเชียงแสนอยู่จนถึงเดือนห้า ปีชวด พ.ศ. 2347 ราษฎรไทยในเมืองเชียงแสนขาดเสบียงอาหาร ผู้คนอดอยาก ต้องฆ่าช้างม้า วัว ควาย กินเกือบจะหมดสิ้น ราษฎรไทยจึงเป็นกบฏพากันเปิดรับกองทัพไทย ทหารไทยฆ่าฟันพม่าแตกพ่ายหนีออกจากเมืองเชียงแสนไปจนหมดสิ้น นาชาที่ได้รับแต่งตั้งจากพม่าให้ตั้งเมืองเชียงแสนก็พาครอบครัวหนี ทหารไทยได้รื้อกำแพงเมือง เผาบ้านเรือน เพื่อมิให้เป็นที่อยู่อาศัยและช่องสุ่มกำลังของพม่าได้ต่อไป จากนั้นก็ได้อพยพครัวเรือนของชาวเชียงแสนได้ประมาณ 23,000 กว่าคน จัดแบ่งครัวเรือนออกเป็นห้าส่วน โดยแบ่งให้ไปกับกองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองน่าน เมืองลำปาง เมืองเวียงจันทน์ และกองทัพเมืองหลวง กองทัพละหนึ่งส่วน ดังนั้นชาวโยนกเชียงแสนส่วนหนึ่ง เดินทางลงมาที่กรุงเทพฯ มีบางส่วนขอตั้งหลักแหล่งที่เมืองสระบุรี ส่วนที่เหลือทรงโปรดเกล้าให้ไปตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองราชบุรี

เหตุการณ์ที่กองทัพไทยเข้าตีเมืองเชียงแสนในปี พ.ศ.2347 นั้น ดำเนินการเชียงใหม่กล่าวไว้ตรงกันว่า กองทัพเจ้าเมืองเชียงใหม่ยกทัพถึงเมืองเชียงแสนเมืองศักราช 1166 ปีกาบไฉ่ เดือนแปด ขึ้น

13 ค่ำ วัน 1 (ปีกาบไจ้ คือ ปีชวด) ล้อมเมืองเดือนสิบ ขึ้น 15 ค่ำ วันอังคารที่ตีเมืองเชียงแสนแตก แต่พงศาวดารเมืองน่านกล่าวถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้นว่ากองทัพจากเมืองน่าน 1,000 , เมืองนคร 1,000 และเมืองเชียงใหม่ 1,000 รวมเป็น 3,000 เข้าตีเมืองเชียงแสน ล้อมอยู่นานถึงเดือนเก้า ขึ้น 15 ค่ำ เม็งวันอังคาร เวลายามสี่แจ้ก็ยกพลเข้าตีเมืองเชียงแสนได้ และพงศาวดารโยนกก็กล่าวว่า กองทัพเมืองเชียงใหม่ตีเข้าเมืองเชียงแสนได้ ในเดือนแปด แรกขึ้น 15 ค่ำ วันอังคาร

ถึงแม้ว่า เอกสารทางประวัติศาสตร์หลายแห่งจะระบุ วัน เดือน ที่กองทัพฝ่ายเหนือเข้าตีเมืองเชียงแสน ไม่ตรงกันนัก แต่ส่วนมากก็ระบุ พ.ศ.2347 ตรงกัน จะมีบ้างบางพงศาวดาร เช่น พงศาวดารนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย กล่าวว่ ศักราช 1165(พ.ศ.2346) ปีกุนเบญจศก พระยาเชียงใหม่กำวิละ พระยานครลำปางดวงทิพ เจ้าฟ้าเมืองน่าน ยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองเชียงแสนแตกกระจาย จุดไฟเผาบ้านเรือนกวาดต้อนเอาครอบครัวชายหญิง สรรพศัตราวุธ ช้าง ม้า ควาย ลงมาไว้ ณ เมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองน่าน แล้วแจ้ข่าวที่ได้ชัยชนะเมืองเชียงแสนมายังกรุงเทพฯ (ซึ่งปี พ.ศ.2346 ก็ก่อนปีพ.ศ.2347 เพียงปีเดียวเท่านั้น

ครอบครัวชาวโยนกเชียงแสน หรือชาวไทย-ยวน ส่วนที่ติดตามกองทัพเมืองหลวงลงมายังกรุงเทพฯ นั้น มีส่วนหนึ่งพอใจที่จะตั้งหลักแหล่งอยู่ที่จังหวัดสระบุรี ณ บริเวณอำเภอเสาให้ในปัจจุบัน หัวหน้าหน่วยไทย-ยวน ที่ขอตั้งถิ่นฐานอยู่ที่สระบุรีครั้งนั้นมีชื่อเสียงปรากฏให้ลูกหลานได้เล่าขานสืบต่อกันมามีหลายคน เช่น ปู่เจ้าฟ้า ปู่อินตะ ชื่อเหล่านั้นได้ถูกนำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านอยู่จนทุกวันนี้ และบางท่านได้รับแต่งตั้งบรรดาศักดิ์ พระยารัตนกาศ ขุนพิเศษสาคร พระยาทศ ฯลฯ ท่านเหล่านั้นได้รับความไว้วางใจจากราชการให้เป็นผู้เก็บส่วยส่งเมืองหลวง ต่อมาชาวไทย-ยวนมีครอบครัวมากขึ้น ก็แยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานอยู่เกือบทุกอำเภอของจังหวัดสระบุรี เมื่อไปอยู่ ณ ที่ใดก็สร้างวัดสำหรับทำบุญของตนเอง เช่นวัดต้นตาล วัดไผ่ล้อม วัดเจ้าฟ้า วัดสวนดอกไม้ วัดปากบาง วัดเสาให้ และวัดพระยาทศ

ปัจจุบัน คนยวนสระบุรีที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษชาวโยนกเชียงแสนยังรักษาวัฒนธรรมวิถีชีวิตของตนเองไว้ได้บ้าง เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียนก็ยังคงใช้อักษรล้านนา ประเพณีการทำบุญ พิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับผีบ้านผีเรือน ฯลฯ

ชาวโยนกเชียงแสนส่วนที่เหลือจากพวกที่ขอตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสระบุรีได้เดินทางตามกองทัพลงมาอยู่ที่กรุงเทพฯ ฟ่านัก ณ บริเวณบางขุนพรหมได้ระยะหนึ่ง จากนั้นก็ได้รับโปรดเกล้าให้ไปตั้งถิ่นฐาน ณ จังหวัดราชบุรี บริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากตัวเมืองราชบุรีในปัจจุบัน ไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร เรียกว่า บ้านไร่ที่(ภาษายวนพื้นบ้าน เรียกขานกันว่า เมืองละพี) ปัจจุบันบริเวณนี้เริ่มตั้งแต่วัดศรีชมพุดลัดไปจนถึงบริเวณวัดเทพอาวาส

บันทึกประวัติย่อของหลวงศรีสวัสดิ์ อดีตนายอำเภอเมืองราชบุรี กล่าวว่า"...ปู่ทวดของข้าพเจ้าคือเจ้ากำวิละ สมัยนั้นเกิดศึกสงคราม พวกศัตรูได้ขับไล่ต้อนมาหรือพวกไทยใหญ่(ลาว) แดกแยกสามัคคีกันไม่แน่นัก พวกเหล่านี้ก็ได้อพยพมาสู่เมืองหลวง คือจังหวัดพระนคร เดียวนี้ ครั้นถึงรัชกาลที่ 3 สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าพระกรุณาให้แยกทัพพลเมืองเหล่านี้ไปอยู่ทางภาคเหนือบ้าง

เช่น จังหวัดสระบุรี ลพบุรี พิษณุโลก ส่วนจังหวัดราชบุรีเวลานั้น ผู้คนหัวเมืองมีน้อย จึงโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งพลเมืองพวกเหล่านี้มาตั้งบ้านเรือนอยุธยาแม่น้ำแม่กลองใต้จังหวัด เรียกว่า บ้านไทรนาที(ภาษาลาวเรียกว่า บ้านราชชนที) แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ลาวเหล่านี้ไปอยู่ทางใต้ เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราชก็มีมาก เฉพาะจังหวัดราชบุรีได้ทรงแต่งตั้งให้พระณรงค์ภักดี พระวิเชียตสงคราม พระบริรักษ์ภักดี ส่วนบิดาของข้าพเจ้านามเดิมว่า ทองอยู่ ได้รับบรรดาศักดิ์ ชั้นประทวน หรือหมายตั้งสมัยนั้นไม่ทราบเป็นหลวงอินทพรพิณารต มีหน้าที่คุมลูกหมู่ทหารสังกัดขึ้นกระทรวงกลาโหม สมัยนั้นต้องเดินส่งส่วยทุกปี...”

นอกจากเอกสารที่กล่าวถึงการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของชาวไทย-ยวน ดังกล่าวมาแล้วยังมีบันทึกส่วนตัวของพระเถระผู้เฒ่า ที่ได้รู้ได้เห็นและสืบต่อเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง ก็คือบันทึกของพระครูวินัยธรรม(อินท์) วัดสัตตนารถปริวัตร ราชบุรี บันทึกไว้เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2459 กล่าวถึงเรื่องชาวไทย-ยวนสร้างวัดสัตตนารถปริวัตรขึ้น ขณะตั้งบ้านเรือน ณ ริมแม่น้ำแม่กลองว่า...”เมื่อครั้งรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวเมืองเทิง(ปัจจุบันอยู่จังหวัดเชียงราย) ได้รับความเดือดร้อนภัยสงครามจากพม่าจึงพาครอบครัวชาวเมืองเทิงมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้พากันมาอยู่ที่เมืองราชบุรี ต่อมาเมื่อมีภิกษุสองรูป คือ ครูบาทหลวงเตี้ย และครูบาทหลวงงูะ ซึ่งเป็นภิกษุเชื้อสายไทย-ยวน อยู่เมืองเทิงได้เดินทางมาเยี่ยมญาติพี่น้องที่เมืองราชบุรีบรรดาญาติพี่น้องได้ร่วมใจกันสร้างวัดโพธิ์(ปัจจุบันคือวัดสัตตนารถปริวัตร) ให้ครูบาทหลวงเตี้ยจำพรรษา และสร้างวัดศรีชมพู่ให้ครูบาทหลวงงูะจำพรรษา...” ถึงแม้ว่าข้อความในบันทึกของพระคุณเจ้าพระครูวินัยธรรม(อินท์) จะคลาดเคลื่อนด้วยรัชสมัยปละชาวเมืองก็ตาม แต่ทั้งชาวเมืองเทิงในบันทึกของท่าน กับชาวเมืองเชียงแสนในพงศาวดารที่กล่าวมาต่างก็เป็นคนไทย-ยวน ที่อพยพมาจากอาณาจักรล้านนาลงมาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่จังหวัดราชบุรีแน่นอน

ชาวไทย-ยวนเมืองเชียงแสนได้ตั้งถิ่นฐานอยุธยาแม่น้ำแม่กลองฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ เช่นในอำเภอเมืองที่ตำบลคูบัว ตำบลดอนตะโก ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลเจดีย์หัก ตำบลหินกอง ชาวไทย-ยวนต่างสร้างวัดไว้ทำบุญของตนเอง เช่นวัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดหนามพุงดอ วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล ฯลฯ อำเภอโพธารามก็มีชาวไทย-ยวนที่ตำบลหนองโพ บางกะโค มีวัดหนองโพ วัดบางกะโค อำเภอบ้านโป่งที่ตำบลหนองปลาหม้อ วัดหนองปลาหม้อ วัดบ่อเจ๊ก อำเภอปากท่อที่ตำบลอ่างหิน นาคอก ตำบลทุ่งหลวง(บางส่วน) ตำบลบ่อกระดาน บ้านหนองบัว อำเภอบางแพที่ตำบลวัดแก้ว บ้านหลวง อำเภอจอมบึง ที่ตำบลรางบัว หนองนกกระเรียน บ้านซำใหญ่ ทุ่งกว้าง รางอ่าว อำเภอสวนผึ้งที่ตำบลท่าเคย นาซุนแสน ทุ่งแหลม หนองขาม บ้านป่าหวาย บ้านซำหนองหมี่ บ้านนาไฮ้เดี่ยว บ้านหนองกลางเนิน ฯลฯ

ชาวไทย-ยวนตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ราชบุรีในระยะแรกๆนั้น ได้รับการยกย่องจากทางราชการแต่งตั้งให้มีบรรดาศักดิ์มีหน้าที่เก็บส่วยส่งหลวง ลูกหลานของท่านเหล่านั้นได้สืบเชื้อสายและนำบรรดาศักดิ์ตั้งเป็นนามสกุลมาจนถึงทุกวันนี้ เช่น

พระบริรักษ์ภักดี	เป็นต้นสกุลของ บริรักษ์	อยู่ที่ห้วยไผ่
พระวิชิตรสงคราม	เป็นต้นสกุลของ พระวิชิตร	อยู่ที่ดอนตะโก
พระณรงค์ภักดี	เป็นต้นสกุลของ พระณรงค์	อยู่ที่บางกะโด หนองโพ

ฯลฯ

ด้วยเหตุที่ริมแม่น้ำแม่กลองบริเวณบ้านไร่ที่ไม่เพียงพอดต่อการเพาะปลูก ชาวไท-ยวนบางส่วนจึงได้พากันเคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ณ บริเวณใกล้เคียง เช่นที่ตำบลคูบัวมีผู้นำสองพี่น้องชาว ไท-ยวน ชื่อหนานฟ้า และหนานขัน ได้พาผู้คนไท-ยวนบางส่วนเคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในบริเวณตำบลคูบัว หนานฟ้าผู้พี่เห็นว่าลุ่มริมห้วย (คูเมืองโบราณทวารวดี) นั้นเต็มไปด้วยดอกบัวเป็นทำเลที่ดี และเหมาะสมในการตั้งบ้านเรือนอยู่ทางฝั่งเหนือของริมห้วย หมู่บ้านนี้เรียกว่า "บ้านปู่ฟ้า" ส่วนหนานขัน ผู้เป็นน้องได้พาครอบครัวส่วนหนึ่งข้ามไปยังทิศใต้ของห้วย เพื่อไปตั้งบ้านเรือน จึงเรียกบริเวณนั้นว่า "บ้านปู่ขัน" สืบมาจนทุกวันนี้

ต่อมาเมื่อมีชุมชนมากขึ้น จึงได้ขยายครัวเรือนออกไปตั้งถิ่นฐานห่างออกไปจากบ้านปู่ฟ้า และบ้านปู่ขัน เช่น ในบริเวณหมู่บ้านวัดแคทราย วัดหนามพุงดอ ชุมชนที่อยู่ก่อนเรียกตนเองว่า "บ้านใน" หมู่บ้านแคทราย หนามพุงดอที่ห่างออกไปเรียกว่า "บ้านนอก"

ชุมชนที่บ้านหนองขัน และบ้านปู่ฟ้า ได้สร้างวัดของชุมชนขึ้นเรียกกันว่า "วัดใน" (ปัจจุบันคือ วัดคูบัว) ชุมชนแคทรายที่แยกตัวจากชุมชนเดิม ก็สร้างวัดขึ้นเช่นเดียวกัน เรียกว่า "วัดน้อย" (ปัจจุบันคือ วัดแคทราย) ชุมชนที่อยู่หนามพุงดอห่างไกลออกไปเป็นคนบ้านนอก ก็สร้างวัดขึ้นเรียกว่า "วัดนอก" (ปัจจุบันคือ วัดหนามพุงดอ)

สภาพสังคมทั่วไป และวัฒนธรรมท้องถิ่นในอดีต

สภาพสังคมของคนไท-ยวนในอดีตมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่ากลุ่มชนชาวไท-ยวนนิยมสร้างวัดไว้เพื่อทำบุญของตนเอง หรือใช้ประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่น วัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดหนามพุงดอ วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล วัดหนองโพ(อ.โพธาราม) วัดหนองปลาหมอ(อ.บ้านโป่ง) ฯลฯ

แต่เดิม ชาวไท-ยวนมีความถนัดในการทำไร่ไถนา และทำการเกษตรเป็นหลัก พื้นที่ใดมีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวก็จะพากันไปตั้งบ้านเรือนรวมเป็นหมู่บ้าน เมื่อถึงฤดูทำนาจะแยกย้ายกันไปทำไร่ไถนา ในที่ของตนที่อยู่ห่างจากหมู่บ้าน เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทำนาในสมัยดั้งเดิมใช้วัวเทียมไถนา เครื่องมือเครื่องใช้ของคนไท-ยวนส่วนใหญ่จะเป็นประเภทเครื่องจักสาน และเครื่องปั้นดินเผา

ระยะแรกของการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดราชบุรี ชาวไท-ยวนยังคงรักษาวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมของไท-ยวนไว้อย่างเคร่งครัด ต่อมาได้ผสมผสานกลมกลืนกับประเพณีของชุมชนภาคกลาง ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมของราชบุรี ความเคร่งครัดในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมลดน้อยลง ชีวิตเริ่มปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพ

แวดล้อม เพื่อการอยู่รอด ฉะนั้นศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เช่น การเกิด การกิน การตาย ความเชื่อและความศรัทธา เริ่มเลือนหายไป ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับความแปลกใหม่จากอารยธรรมของวัฒนธรรมอื่นเข้ามาแทนที่ สายเลือดไท-ยวนล้านนาที่อยู่ในตัวของลูกหลานไท-ยวนเริ่มจางลง ปัจจุบันเกือบไม่มีเอกลักษณ์แสดงความเป็นไท-ยวนในอดีตให้เห็น นอกจากภาษาพูด และศิลปะการทอผ้าจก ซึ่งเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิงไท-ยวน ซึ่งยังหลงเหลืออยู่บ้างในบางท้องถิ่น เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ในอำเภอเมือง และในตำบลรางบัวในอำเภอบางแพ

ภาษาถิ่น

ชาวไท-ยวนแต่โบราณ พูดภาษาคำเมืองกันทุกคน หนังสือที่ใช้ก็คือ อักษรไท-ยวนโบราณ แต่ในปัจจุบันลูกหลานไท-ยวนที่อยู่ในชุมชนเมืองหรือที่ติดกับตัวเมืองไม่พูดไท-ยวนกันแล้ว จะมีก็แต่ผู้เฒ่ารุ่นปู่ย่าเท่านั้นที่ยังคงพูดคำเมือง ชุมชนที่มีเชื้อสายไท-ยวนดั้งเดิม แต่ไม่พูดคำเมือง เช่น หมู่บ้านไร่ที่ หมู่บ้านวัดเทพอวาส หมู่บ้านดอนตะโก หมู่บ้านเจดีย์หัก ฯลฯ ส่วนชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลรางบัว ตำบลท่าเคย ตำบลนาคอก ตำบลอ่างหิน ตำบลหนองปลาหมอ ฯลฯ ก็ยังคงพูดคำเมืองกันเป็นส่วนมาก

สาเหตุที่ลูกหลานไท-ยวนในปัจจุบันไม่นิยมพูดคำเมืองเป็นเพราะ

1. การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไท-ยวน เพื่อให้กลมกลืนกับสังคมเมือง ลูกหลานไท-ยวนปัจจุบันมีความคิดว่า ถ้าพูดภาษาไท-ยวนดั้งเดิมจะได้รับการดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนลาว ฉะนั้นเพื่อเป็นการกลมกลืนกับสังคมเมือง ต้องพูดภาษากลาง คำเมืองจึงเริ่มหดหายไปจากลูกหลานไท-ยวน
  2. การศึกษาของลูกหลานไท-ยวน ลูกหลานไท-ยวนที่อยู่ในชุมชนเมือง ผู้ที่เป็นพ่อแม่ฝึกหัดสอนลูกหลานของตนให้พูดภาษากลางใช้สื่อสารกับเพื่อนนักเรียนคนอื่นได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ลูกของตนมีปมด้อยถูกล้อเลียนว่าเป็นลาว ฉะนั้นลูกหลานไท-ยวนจำนวนมากจึงลืมภาษาของต้นตระกูลไปโดยปริยาย
  3. ระบบครอบครัว การแต่งงานกันระหว่างชาวไท-ยวน กับคนไทยสายพันธุ์อื่นๆ การใช้ภาษาสื่อสารจึงต้องใช้ภาษากลาง ลูกหลานที่เกิดขึ้นพ่อแม่จะสอนลูกหลานของตนให้พูดภาษากลาง ไม่ให้พูดภาษาคำเมือง จึงทำให้ภาษาคำเมืองจึงหดหายไปจากครอบครัวที่มีการแต่งงานต่างสายพันธุ์กัน
- ถึงแม้ว่าชุมชนไท-ยวนที่อยู่ใกล้ชุมชนเมือง จะไม่พูดคำเมืองกันแล้วก็ตาม แต่ชุมชนไท-ยวนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองก็ยังใช้ภาษาคำเมืองในวิถีชีวิตของตน เช่น

คำพูดภาษาไท-ยวน(ราชบุรี)

1. กินเข้าปล่ำ
2. ไปป๋ฮอด
3. เฮาฮู้กัน

คำพูดภาษาไทยกลาง

1. กินข้าวไม่อร่อย
2. ไปไม่ถึง
3. เราคุยกัน

4. อุหน่วยใหญ่	4. โอง์ไบใหญ่
5. กูบงาม	5. งอบงาม
6. ไปฝ่อเป็น	6. ไปดูเขา

ฯลฯ

ประเพณี และความเชื่อ

จากการสำรวจ และศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวไทย-ยวน พบว่าทุกครัวเรือนของชาวไทย-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น สรวง(เลี้ยงผี) เช่น เมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงานหรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าวหรือขอขมาผีประจำตระกูล(ผีบรรพชน) ผีแต่ละตระกูลชอบเครื่องเช่นไม้เหมือนกัน บางตระกูลชอบขนมหวาน บางตระกูลชอบเหล้า มะพร้าวอ่อน ไก่หนุ่ม(ไข่) แต่แต่ละตระกูลจะมีผู้รับเป็นเจ้าของพิธี ลูกหลานผู้ใดต้องการจะเช่นสรวงก็ต้องนำเครื่องเช่นไปให้เจ้าพิธีเป็นผู้ทำพิธีบวงสรวง

ตามปกติแต่ดั้งเดิมผู้ที่มีผีประจำตระกูลเดียวกัน(ผีเฮือนเดียวกัน) จะนับถือเป็นญาติพี่น้องกัน ผู้ที่มีผีเฮือนเดียวกันจะไม่แต่งงานกัน ทุกๆสามปี ผู้มีผีเฮือนเดียวกันจะนัดพบรวมญาติ เพื่อทำพิธีไหว้ผีประจำตระกูลของตน และมีการกินเลี้ยงสังสรรค์ ซึ่งเรียกว่ากินปางใหญ่ แต่ถ้าปีใดมีเดือนแปดสองหนปีนั้นก็จะกินปางใหญ่กันอีก มีคำพูดเพื่อเตือนเวลากินปางใหญ่ว่า”สองปีสามสามปีเลี้ยง”

การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อต่างๆของชาวไทย-ยวน จากการยึดมั่นในวิถีชีวิตอย่างเคร่งครัดไปสู่ความหย่อนยาน การนับถือบรรพชนได้รับการละเว้น และในที่สุดความเชื่อในคติดั้งเดิม อาจจะหดหายไปจากวิถีชีวิตไทย-ยวนราชบุรีในเวลาอันใกล้นี้ ถ้าหากลูกหลานยังไม่มีความสำนึกถึงสายเลือดต้นตระกูล และพระคุณของบรรพชน

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมดั้งเดิมเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ วิถีชีวิตจากเกษตรกรรมสู่ระบบอุตสาหกรรม ชาวนาชายผลผลิตได้ในราคาต่ำไม่พอเลี้ยงครอบครัว หม่อมสาวชาวไทย-ยวนทั้งทุ่งนาหันหน้าเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมเพื่อขายแรงงาน ลูกหลานชาวไทย-ยวนราชบุรีทั้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมผู้เฒ่าทั้งเฒ่ามาทำงานฝีมือ ทำกระบายตักน้ำ กะจำ กะลามะพร้าว ขลุ่ย แคน เพื่อหารายได้ที่ดีกว่าสำหรับครอบครัว

ถึงแม้วิถีชีวิต และความเชื่อถือศรัทธา จะเปลี่ยนไปตามกระแสเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมต่างชาติที่หลากหลายเข้าสู่วิถีของชาวไทย-ยวนก็ตาม แต่ศิลปะการทอผ้าก็ยังคงอยู่ในสายเลือดของชาวไทย-ยวนราชบุรีสืบต่อกันมาจากมรดกของบรรพชนเป็นสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมของชาวไทย-ยวนในปัจจุบัน

การแต่งกายของชาวไทย-ยวน ราชบุรี

1. การแต่งกายของผู้หญิง

ผู้หญิงไทย-ยวนในระยะแรกๆ ของการตั้งถิ่นฐานคงแต่งกายแบบดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของชาวไทย-ยวนจากเมืองเชียงแสน แต่ระยะหลังตั้งแต่พ.ศ.2470 เป็นต้นมา ผู้หญิงไทย-ยวนได้รับอิทธิพล

ของการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทมากขึ้น จึงได้ปรับเปลี่ยนการแต่งกาย จากดั้งเดิมมาสู่ความทันสมัยมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้หญิงไทย-ยวนก็พอหลงเหลือเป็นหลัก ฐานบอที่มำดั้งเดิมจากโยนกเชียงแสน เช่น แม่อยู่ยงผ้าขึ้นตีนจก ชินตา ชินชิว ชินแล่ และเคียนอก ด้วยผ้าแถบเมื่อทำงานหรือทอผ้าอยู่ภายในบ้าน

ผู้หญิงที่มีฐานะจะมีเครื่องประดับ เช่น สร้อยทอง ที่เรียกเป็นภาษาพื้นบ้านว่า สร้อยถั่ว แปบ ใช้สวมคอ หรือบางครั้งใช้สะพายแล่ง

ผู้หญิงเวลาออกไปทำงานหรือธุระนอกบ้าน บางครั้งจะแต่งกายด้วยชุดแลบแดง ซึ่งเป็นเสื้อพื้นบ้านของชาวไทย-ยวนราชบุรีแต่โบราณ นิยมใส่กันมากที่ตำบลดอนแร่

2. การแต่งกายของผู้ชาย

ผู้ชายไทย-ยวนสมัยดั้งเดิม เมื่อออกไปทำงานนอกบ้านหรือเดินป่าจะนุ่งกางเกงซั๊กปก ลักษณะคล้ายกางเกงจีน ย้อมด้วยสีคราม สวมเสื้อแลบแดง หน้าอกประดับด้วยลูกกระดุมเงิน คาดเอว ด้วยกระเป๋าทัก สำหรับใส่สัมภาระ เช่น ตลับยาสูบ ลูกกระสุน หมาก บุหรี่ ฯลฯ ปัจจุบันไม่มีผู้นิยมแต่งกายแบบนี้อีกแล้ว

หนังสืออ้างอิง

วรรณภา วุฒฑะกุล. 2538. ผ้าจากกับวิถีชีวิตชาวไทยยวน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดม สมพร. 2540. ผ้าจากไทย-ยวน ราชบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.

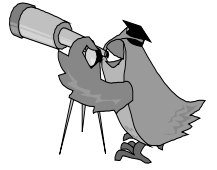
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น...../.....เลขที่.....

แบบฝึกหัดเรื่อง **คูบัว : เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน**

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมคำตอบลงในช่องว่างให้ถูกต้อง และได้ใจความสมบูรณ์

- ❶ จงลำดับเหตุการณ์ของสาเหตุที่ทำให้ชาวไท-ยวนต้องอพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน อธิบายพอเข้าใจ(3 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ❷ จงบอกเอกลักษณ์ไท-ยวนที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่จนถึงปัจจุบัน(1 คะแนน)

.....

.....

- ❸ เพราะเหตุใดลูกหลานไท-ยวนจึงไม่นิยมพูดภาษาไทยไท-ยวน (2 คะแนน)

.....

.....

.....

- ❹ จงบอกลักษณะการแต่งกายของผู้ชาย – ผู้หญิงชาวไท-ยวน มาพอเข้าใจ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

๕ เพราะความเชื่อใดจึงทำให้มีประเพณีการไหว้ผีเสื้อ(ผีบรรพชน)ของชาวไทย-ยวน (1 คะแนน)

.....

.....

๖ เพราะเหตุใดชาวไทย-ยวนจึงนิยมปั้นตุ๊กตาดินเหนียว มาใช้ประกอบพิธีทำบุญกลางบ้าน (1 คะแนน)

.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กำหนดระยะของการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.1 แกะรอยอดีต
 เรื่อง คุบัว : เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	ระยะของการจัดการเรียนรู้	จำนวนคาบ
3.1 แกะรอยอดีต	2. คุบัว : เมืองแห่งวัฒนธรรมไท-ยวน	ชั้นที่ 1 ชั้นจุดประกายความคิด	4
		ชั้นที่ 2 ชั้นวางแผนโครงการ	
		ชั้นที่ 3 ชั้นปฏิบัติภาคสนาม	4
		ชั้นที่ 4 ชั้นรวบรวมและสรุปผล	8
		ชั้นที่ 5 ชั้นประชาสัมพันธ์	
		ชั้นที่ 6 ชั้นประเมินผลงาน	
รวม			16 คาบ

ภาคผนวก จ

การเปรียบเทียบผลคะแนน

1. คะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม
2. คะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม
3. คะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 25 คะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

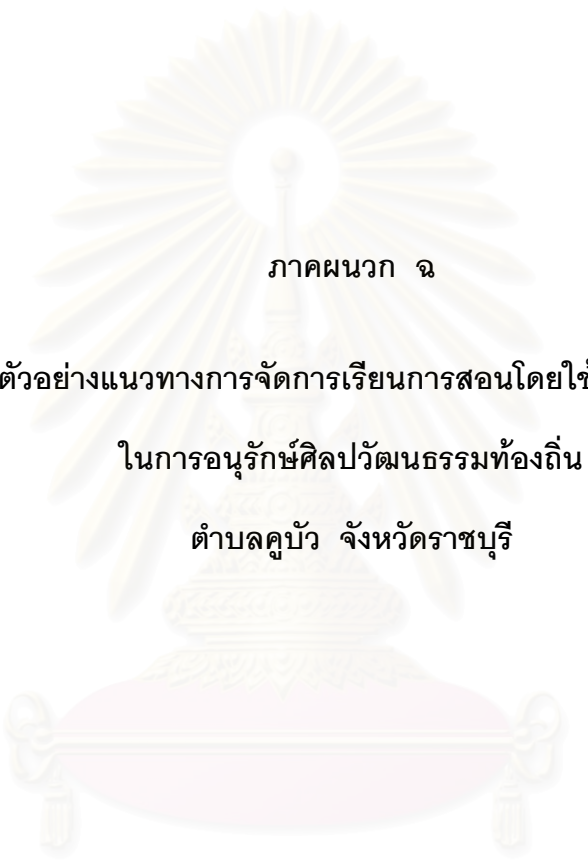
คนที่	คะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		ผลต่างของคะแนน
	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
1.	15	30	15
2.	11	29	18
3.	21	34	13
4.	12	25	13
5.	17	32	15
6.	14	30	16
7.	8	28	20
8.	12	32	20
9.	11	29	18
10.	16	35	19
11.	12	28	16
12.	21	33	12
13.	18	32	14
14.	21	31	10
15.	20	30	10
16.	15	33	18
17.	14	31	17
18.	12	33	11
19.	22	36	14
20.	11	28	17
21.	19	32	13
22.	17	30	13
23.	23	35	12
24.	25	32	7
25.	21	33	12
26.	16	28	12

ตารางที่ 26 คะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

คนที่	คะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		ผลต่างของคะแนน
	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
1.	2.65	3.15	0.5
2.	3.00	3.13	0.13
3.	3.13	3.05	-0.08
4.	2.70	3.15	0.45
5.	3.35	3.58	0.23
6.	2.48	3.60	1.12
7.	2.33	3.05	0.72
8.	3.05	3.43	0.38
9.	3.28	3.60	0.32
10.	2.98	3.23	0.25
11.	2.60	3.25	0.65
12.	3.18	3.18	0
13.	2.95	3.63	0.68
14.	3.18	3.38	0.20
15.	2.60	3.25	0.65
16.	3.08	3.55	0.47
17.	3.10	3.40	0.30
18.	3.13	3.23	0.10
19.	3.25	3.48	0.23
20.	2.78	3.43	0.65
21.	3.18	3.43	0.25
22.	2.95	3.28	0.33
23.	3.23	3.28	0.05
24.	2.98	3.08	0.10
25.	3.20	3.38	0.18
26.	2.55	3.35	0.80

ตารางที่ 27 คะแนนพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

คนที่	คะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		ผลต่างของคะแนน
	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
1.	22.50	57.50	35
2.	28.50	60.50	32.00
3.	22.00	61.50	39.50
4.	25.00	62	37.00
5.	19.00	63	44.00
6.	22.50	59.50	37.00
7.	22.50	54.50	32.00
8.	28.50	60.50	32.00
9.	28.50	59	30.50
10.	28.50	63	34.50
11.	19.00	62.50	43.50
12.	22.00	60.50	38.50
13.	31	63.50	32.50
14.	19.00	58	39.00
15.	22	59	37.00
16.	25.50	61	35.50
17.	25.50	58.50	33.00
18.	25.00	63	38.00
19.	31.50	66.50	35.00
20.	28.00	65.50	37.50
21.	28.50	59.50	31.00
22.	31.50	63.50	32.00
23.	25	66.50	41.50
24.	25	65	40.00
25.	34.50	59	24.50
26.	25	64	39.00

ภาคผนวก ฉ

ตัวอย่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ

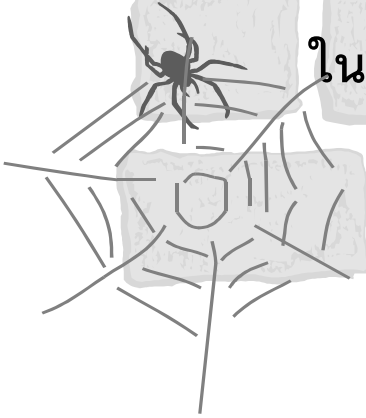
ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ
ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

เอกสารเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์
เรื่องการพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ
เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัย นางสาวอรรวรรณ ดวงสีใส
ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ วรสุดา บุญยไวโรจน์

ภาควิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว เป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเจริญในท้องถิ่นตำบล คูบัว จังหวัดราชบุรี ที่ได้สืบทอด ดำรงรักษาจากบรรพบุรุษ จนมาถึงลูกหลานในปัจจุบันแต่ด้วยกาลเวลาอันยาวนาน ผ่านวัน เดือน ปี ที่ล่วงเลยไปศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง เสื่อมถอยลงไป ทั้งนี้ ลูกหลานทุกคนควรหวนหา ให้การปกป้องรักษา อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้คงเอกลักษณ์เป็นสมบัติของท้องถิ่น และทุกคนในชาติ

คู่มือการใช้โปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการ เพื่อส่งเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ฉบับนี้ เป็นการนำเสนอแนวทางการสอน โดยใช้โครงการที่นำไปประยุกต์กับการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน ในตำบลคูบัว ตลอดจนทักษะในด้านอื่นๆ แก่นักเรียน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมาก แก่ครูผู้สอน ผู้สนใจ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อรรรณ ดวงสีใส
ผู้วิจัย

คำชี้แจง

ผู้ใช้โปรแกรม คือ ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาที่มีคุณสมบัติ

- เป็นผู้ที่มีความเชื่อในแนวทางการสอนโดยใช้โครงการ
- เป็นผู้ที่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

1. ผู้ใช้โปรแกรมโปรดศึกษาเอกสารที่ใช้ในโปรแกรม(ภาคผนวก) เพื่อให้มีความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ
2. ผู้ใช้โปรแกรมจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน สถานที่ บุคคล ผู้รู้ในชุมชน และแหล่งการเรียนรู้ ให้พร้อมก่อนดำเนินการใช้โปรแกรม
3. ผู้ใช้โปรแกรมศึกษารายละเอียดเนื้อหา ให้ถ่องแท้ก่อนดำเนินการใช้โปรแกรม
4. ผู้ใช้โปรแกรมควรปูพื้นฐานทักษะกระบวนการทำงานกลุ่มให้นักเรียนก่อนการทำโครงการ และขณะดำเนินการสอนควรฝึกทักษะกระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้นักเรียน โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ
5. ผู้ใช้โปรแกรมสามารถปรับเนื้อหา กิจกรรม หัวข้อโครงการ และการประเมินผลการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับความสามารถของกลุ่มนักเรียนผู้เข้าร่วมโปรแกรม

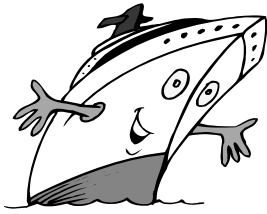
หลักการของโปรแกรม การสอนโดยใช้โครงการ

1. เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างลุ่มลึก จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย จากหัวข้อหรือเรื่องที่เกิดจากความสนใจของนักเรียน
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม ในการระดมความคิด เพื่อวางแผนการทำงาน และแก้ปัญหาในการทำงานอย่างมีระบบ
3. เน้นให้นักเรียนเชื่อมโยงระหว่างความรู้ / ทักษะการทำงาน / ประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ แล้วสามารถนำเสนอกระบวนการทำงาน ข้อค้นพบ และผลงานของตนต่อผู้อื่น
4. สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ จากสถานการณ์จริง โดยใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ทั้งบุคคล และสถานที่ต่างๆ ในท้องถิ่น ในการไปทัศนศึกษาออกสถานที่ ทำให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และชุมชน
5. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้จูงใจ กระตุ้น ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ

วัตถุประสงค์ของโปรแกรม

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ความเข้าใจ
เกิดเจตคติที่ดี มีความตระหนัก
และเห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
รวมทั้งแสดงพฤติกรรมกาปฏิบัติที่เหมาะสม
ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลักษณะของโปรแกรม

เป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตร จัดนอกเวลาเรียน
สัปดาห์ละ 3 วัน ประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที
รวมระยะเวลาทั้งหมดที่ใช้ในโปรแกรม 12 สัปดาห์
โดยครูสามารถยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม

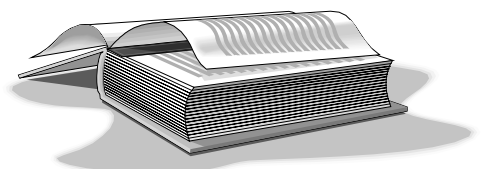
ลักษณะของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

ผู้เข้าร่วมโปรแกรม เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
ที่มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม

เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม ประกอบด้วย

- ✚ การทำโครงการ
- ✚ แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ✚ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว

การจัดการเรียนรู้

การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้โครงการ มี 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 จุดประกายความคิด

เป็นขั้นที่ครูจัดประสบการณ์ให้นักเรียน โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น เกม นิทาน ตำนาน สถานการณ์จริง ข่าว ประเด็นปัญหา สื่อวีดิทัศน์ ฯลฯ เพื่อสร้างความสนใจ และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจอยากรู้ในเนื้อหาที่จะเรียน และเลือกศึกษาในเรื่องที่ตนเองสนใจ

ขั้นที่ 2 วางแผนโครงการ

เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. นักเรียนประมวลความรู้เดิม และตั้งคำถามที่ต้องการศึกษา
2. นักเรียนวางแผนในโครงการอย่างเป็นขั้นตอน
3. นักเรียนนำเสนอแผนในการทำโครงการ
4. นักเรียนร่วมกันประเมินแผนของโครงการด้วยวาจา หรือใช้แบบประเมิน
5. นักเรียนตัดสินใจเลือกแผนในการทำโครงการ และตกลงวิธีการทำงานภาคสนาม

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติภาคสนาม

เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนของโครงการที่ได้วางไว้

ขั้นที่ 4 รวบรวมและสรุปผล

เป็นขั้นที่นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสรุปผลความรู้ และนำเสนอข้อค้นพบแก่ครู เพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำเสนอข้อความรู้แก่ผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ประชาสัมพันธ์

เป็นขั้นที่นักเรียนนำเสนอข้อค้นพบ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบ ต่างๆ หรือจัดเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ

ขั้นที่ 6 ประเมินผลงาน

เป็นขั้นที่นักเรียนและครูร่วมกันประเมินโครงการของกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่น และนักเรียนประเมินพฤติกรรมในการทำงานกลุ่ม

ทำโครงการแล้ว ได้เรียนรู้
หลายอย่าง ทั้งในเรื่องที่ทำ
และกระบวนการทำงานด้วย

การประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์ดังนี้

1. ประเมินความรู้ ความเข้าใจของนักเรียน ในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จากแบบฝึกหัดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยกำหนดเกณฑ์ คือ สูงกว่าร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม
2. ประเมินเจตคติของนักเรียน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสังเกตและบันทึกการแสดงออกทางวาจา ในด้านความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ประเมินพฤติกรรมของนักเรียน จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ระหว่างเรียน
4. ประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการทำโครงการ และผลงานที่ได้จากการทำโครงการ

การประเมินผลโปรแกรม

การประเมินผลโปรแกรม กำหนดเกณฑ์ดังนี้

1. หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่า 30 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน โดยใช้แบบสอบถามความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่า 3.2 คะแนน จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน โดยใช้แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่า 59 คะแนน จากคะแนนเต็ม 73 คะแนน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม

เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม ประกอบด้วย

1. เนื้อหาในโปรแกรมประกอบด้วยเนื้อหาสาระ
  - ด้านการทำโครงการ
  - ด้านแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคูบัว
2. กำหนดการสอนสำหรับโปรแกรม
3. ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย
  - 3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 แผน
  - 3.2 แผนการจัดกิจกรรมประเมินผลการปฏิบัติ จำนวน 1 แผน
4. เครื่องมือประเมินผล ประกอบด้วย
  - 4.1 แบบสอบถามความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - 4.2 แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - 4.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อน- หลังเข้าร่วมโปรแกรม
  - 4.4 แบบบันทึกพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม
  - 4.5 แบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอรรรณ ดวงสีใส เกิดเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ที่อยู่ 82/1 หมู่ 3 ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2543

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย